Jakten på den attraktiva regionen

En studie om samtida regionaliseringsprocesser

Ida Grundel

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap

Kulturgeografi

DOKTORSAVHANDLING | Karlstad University Studies | 2014:58

Jakten på den attraktiva regionen

En studie om samtida regionaliseringsprocesser

Ida Grundel

DOKTORSAVHANDLING | Karlstad University Studies | 2014:58

Jakten på den attraktiva regionen - En studie om samtida regionaliseringsprocesser

Ida Grundel

DOKTORSAVHANDLING

Karlstad University Studies | 2014:58

urn:nbn:se:kau:diva-34280

ISSN 1403-8099

ISBN 978-91-7063-598-4

© Författaren

Distribution:
Karlstads universitet
Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap
Institutionen för geografi, medier och kommunikation
651 88 Karlstad
054 700 10 00

Tryck: Universitetstryckeriet, Karlstad 2014

WWW.KAU.SE

Abstract

Grundel, Ida 2014: *Jakten på den attraktiva regionen. En studie om samtida regionaliseringsprocesser* [Becoming the Attractive Region – A Study of Contemporary Regionalization Processes], Karlstad University Studies 2014:58

This thesis explores different expressions of regionalism(s) and regionalization processes in a Swedish and a westernized context. The cases in the study conducted are represented by two different kinds of regions, *Värmland* and *The Eight Million City*. *Värmland* is a rather typical administrative and political bordered region at the subnational level in the Midwest of Sweden. *The Eight Million City* in turn exemplifies an imaginary cross border region, stretching from Oslo in the north, to Gothenburg, Malmö and Copenhagen in the south, connected in a network by a larger infrastructure corridor. It is also an example of how new planning practices stretching over already institutionalized national as well as local and regional borders, can be seen as challenging earlier planning and policy structures connected to the state.

It is possible to see how different kinds of strategies related to strategic spatial planning practices are used to enhance the competitiveness of each region. In both cases this produce and reproduce different perceptions about what represents and constitute a competitive region. The empirical material analyzed in the study has been generated by interviews, participant observations, and document analysis based on discourse theory and discourse analysis.

Different imaginaries are institutionalized in each region by different means and practices. In *Värmland* new perceptions about regional citizenship, regional identity and the idea of what constitutes a modern region are being institutionalized into the regional context by building a brand for the region. In *The Eight Million City* the project idea is based on an enlarged labor market connecting the larger cities in the region together in a network. As well as in *Värmland*, the knowledge produced in the project contributes to institutionalize different perceptions of citizenship and what makes up a competitive and attractive region.

… vi lider inte av en tomhet utav för få möjligheter att tänka allt som händer. Samtidigt finns hur mycket som helst som vore värt att veta: väsentliga eller fruktansvärda ting, storartade eller lustiga, eller obetydliga och viktiga på en och samma gång. Det finns också en oändlig vetgirighet, ett behov eller ett begär att veta. Det klagas jämt över att medierna proppar igen folks huvuden. Det är en misantropisk föreställning. Jag tror tvärtom att människor reagerar: Ju mer man försöker övertyga dem, ju mer börjar de fråga sig. Hjärnan är inte av vax. Den är en reaktiv substans. Och begäret att veta mer, och bättre, och andra saker, växer i takt med tillproppningsförsöken. [...] Jag drömmer om en ny era av nyfikenhet (den maskerade filosofen i ett samtal med en reporter för den franska tidningen *Le Monde* – Dimanche, april 1980).

Förord

Som sig bör i varje avhandling så kommer även jag i detta förord att tacka en rad olika betydelsefulla personer som på ett eller annat sätt har bidragit till att göra den här avhandlingen möjlig. I en del förord har jag sett liknelser med att springa ett maratonlopp. Någon annan sa att den sista tiden innan avhandlingen är klar är som att föda barn, den ska värkas ut. Jag har ännu inte provat på något av de här två fenomenen, så jag kan inte jämföra. Istället får jag ta till mina egna jämförelser. Jag vet inte, kanske är ändå liknelsen med en tuff språngmarsch eller bara en trevlig cykeltur inte så långt borta. Ibland har det känts som jag springer uppför en motig uppförsbacke som aldrig tar slut och andra gånger som jag rullar nerför en lång härlig nerförsbacke med cykeln i strålande vårsol.

Jag vill inledningsvis tacka de som gjort den här avhandlingen möjlig i form av mina respondenter, för källor, material och trevliga samtal. Och så alla dessa vackra kollegor som förgyllt min tid på och utanför kontoret. Stort tack till alla er som finns på avdelningen för Geografi, Medier och Kommunikation. I första hand ett stort tack till mina handledare, Lotta Braunerhielm och Lars Aronsson som har gjort den här resan möjlig. Och så mina förtjusande doktorandkollegor Leena och Camilla. Vi har ju gnatat och tjatat och följts åt under fem år. Leena du var alltid först med allt, inklusive att bli doktor, och kanske bäst då om det nu är så att man är bäst om man är först. Camilla, jag har funderat på en del vem som är vem av oss. Piff eller puff, Mia eller Klara? Fredrik du har inte varit med så länge, men tack för en massa trevlig pratstunder och uppmuntran när det är lite trögt och stressigt. Tack Mats för trevligt umgänge mest i USA kanske… men ok, du är rätt cool annars också. Ett enorm tack till Inger som är en av de bästa och som alltid, oavsett vad det än gäller har koll. Gerhard tack för dina sista läsningar av mitt manus och framförallt för alla roliga stunder du bjudit på under åren som doktorand. Tack Maggan och Lena för bra kommentarer på slutmanus och massor av tack till Sara för korrektur. Mekonnen, tack för många vetenskapliga och ovetenskapliga samtal men kanske framförallt för att du tog med oss på doktorandexkursion till Etiopien. Vem får uppleva något sådant? Och som sagt tack även till alla er andra som förgyllt regniga och soliga dagar med goda pratstunder. Tack till er som varit en del av forskarskolan i regionalt samhällsbyggande för både trevliga samtal, stunder och knepiga diskussioner om vad regionalt samhällsbyggande egentligen är.

Men så finns det även några viktiga personer utanför akademins väggar som gjort den här resan möjlig och kanske är det egentligen två personer som jag i första hand vill tillägna den här avhandlingen och sen till alla er andra också så klart. Lilla mor, Tack för att du har korrekturläst mitt manus 100 gånger under de här fem åren, men framförallt för att du har lyssnat, dag ut och dag in om allt som kan vara jobbigt i en doktorands vardag. Du har läst mitt manus fler gånger än alla andra. Jag hoppas att du inte kan mitt manus bättre än jag själv, men ibland tvivlar jag. La Jos. Jag vet inte om jag tillägnar dig den här avhandlingen bara för att du blir stolt då… Nej, du vet varför du står med här. Du är en av de starkaste människor jag känner. Samtidigt som jag har gnällt över hur det är att skriva en avhandling har du kämpat med världsliga ting, där riktiga problem i den riktiga världen har pågått utanför avhandlingsdimman. Jag säger bara FUCK CANCER! och låt den aldrig komma tillbaka. Rickard och Wilhelmine, Papa Papaya och Mangopinge. Tack för att ni får mig att skratta när jag behöver det som mest och tack för att ni damp ner i mitt liv. Javi du är en av mina finaste vänner, tack för att du alltid funnits där när jag behövt det.

Jag vill ju inte på något sätt säga vem som kommer först i den fortsatta listan, men kanske måste jag ändå börja med att tacka resten av min familj, pappa och syster yster. Ni har gjort mig till den jag är, så utan er hade ju inte det här varit möjligt. Sedan vill jag så klart tacka en massa andra vänner och (o)vänner, bekanta och (o)bekanta, som någon brukar säga, som jag inte haft utrymme, eller tid för, under en period av intensivt skrivande. Tack för att ni ändå finns kvar där och för att jag har något att se fram emot när vi ska ta igen gammal tid och fira.

Avslutningsvis vill jag bara säga att bara för att ni inte har nämnts med namn här i listan så betyder det inte att ni är mindre betydelsefulla, men jag måste sätta stopp här tror jag…

STORT TACK TILL ER ALLA!

Karlstad oktober 2014

Ida Grundel

Till mina nära och kära

Innehåll

1 Inledning och bakgrund ... 1
Rumslig omstrukturering ... 2
Regioner, regionalisering och regionalism(er) ... 6
Nya styrningsformer ... 8
Avhandlingens syfte och frågeställningar ... 10
Fallstudier och metod ... 12
Teoretiska utgångspunkter ... 14
Tidigare forskning och forskningsbidrag ... 18
Avhandlingens disposition ... 19
2 Regioner, regioner, regioner ... 21
Regionbegreppet ... 22
Regionalgeografi, rumsvetenskap och plats ... 23
Den nya regionala geografin ... 24
Institutionalisering av regioner och regionala aktörsallianser ... 28
Sammanfattande kommentarer – Att studera rum ... 33
3 Regionalisering och regionalism(er) ... 35
Regionalism(er) ... 35
Nyliberalism och regionalisering ... 39
Makt och regionalisering ... 46
Regionalisering och regionala strategier som styrningsteknologi ... 51
Sammanfattande kommentarer – Regionalism(er) ... 53
4 Metoder ... 57
Diskursanalys ... 57
Empiriskt material ... 59
Analys av empiriskt material ... 66
Analysmodell ... 71
5 Rumslig organisering och regionala aktörsgrupper ... 75
Det regionala utvecklingsansvaret ... 75
Värmland ... 77

Åttamiljonerstaden 84
Nätverket som organisatoriskt ideal 92
Diskussion och sammanfattande kommentarer 97
6 Diskursiva praktiker - rumslig strategisk planering i Värmland och Åttamiljonerstaden 103
Rumslig strategisk planering 104
Information eller platsmarknadsföring 105
Vår vision – Värmland ett skönare liv 108
Rumslig strategisk planering i Åttamiljonerstaden 115
Diskussion och sammanfattande kommentarer 130
7 Regionalism(er) – Stadens melodi och myten om den attraktiva regionen 133
Staden som tillväxtmotor och modell för planering 133
Ett "modernare" Värmland? 137
"Det moderna Värmland" 143
Åttamiljonerstaden – den framtida megaregionen 163
Åttamiljonerstadens attraktivitet 175
Diskussion och sammanfattande kommentarer 186
8 Avslutande diskussion och slutsatser 191
Regionala aktörsallianser 192
Rumslig strategisk planering 196
Den attraktiva regionen 199
Regionalism(er) 203
Avslutande reflektioner och framtida forskning 207
English summary 211
Referenslista: 222
Bilaga 1 Analyserat material 236
Bilaga 2 Intervjuguide Värmland 245
Bilaga 3 Intervjuguide Åttamiljonerstaden 247
Bilaga 4 Exempel på utkast från argumentationsschema 249

Tabeller, figurer och kartor

Figur 1. Befolkningsutveckling i Värmland 1960-2011..... 80

Tabell 1. Modell över institutionaliseringen av regioner..... 33
Tabell 2. Avhandlingens analysmodell..... 72
Tabell 3. Sammanfattning av rådande idéer om rumslig organisering i respektive region..... 101

Karta 1. Karta över Åttamiljonerstadens sträckning och tio regioner..... 86
Karta 2. Karta över utvecklingen av restider inom Åttamiljonerstaden..... 91
Karta 3. Karta över Värmlands "föreställda" positionering i Europa..... 115
Karta 4. Karta över Den Skandinaviska Triangeln..... 121
Karta 5. Karta över Åttamiljonerstaden, Den Skandinaviska triangeln, och den fortsatta sträckningen söderut..... 124
Karta 6. Karta över Åttamiljonerstadens pendlingsstråk, 2010..... 182

(Local) ***Regional*** *officials pursue development as a means of reaching an ideal, reflecting image they hold collectively of what their (city)* ***region*** *ought to be. The (cities)* ***regions*** *that their (city)* ***region*** *competes with, then, are important […]. In what areas does it compete? And what does it want to accomplish? (City)* ***Regional*** *leaders take actions based on their vision of the collective, a vision rooted in their experiences and informed by their theories of (urban)* ***regional*** *development. The success of a development project is defined not only in terms of jobs, income, and resource distribution but also whether it helps the (city)* ***region*** *realize the ideal. The success of (city-)* ***regional*** *- sponsored development is also defined in terms of cash flow to the (city's)* ***region's*** *treasury, level of private investment, the image of downtown, and the physical look and emotional feel of the (city)* ***region****. Politics matters* (Pagano & Bowman 1995:2-3).

1 Inledning och bakgrund

Den här avhandlingen tar sin utgångspunkt i ett större samhälleligt sammanhang, där jag kan se mig själv befinna mig i ett specifikt diskursivt fält som behandlar det regionala rummet. När jag blev antagen som doktorand blev jag samtidigt en del i en forskarskola i regionalt samhällsbyggande och här är det möjligt att på en gång ställa sig frågan vad detta egentligen innebär? Vissa av oss föll genast in i den akademiska diskursen och länge pågående debatten om regionalisering. Genom att befinna sig i en forskarskola som syftar till att studera regioner så har det under hela avhandlingsämnet känts ytterst aktuellt att fundera och reflektera över begreppet region som sådant, men också över de samhälleliga processer som bidrar till förstärkandet av diskursen om regioner och regionalisering. Framförallt då även vi doktorander, som är en del i en forskarskola där det regionala samhällsbyggandet, står i fokus både bidrar till och är en del av utformandet av diskursen om regioner och regionalisering. Trots att det inte är ett uttalat syfte med avhandlingen så ser jag det som ytterst viktigt att som forskare vrida och vända på begrepp som är dominerande under en viss tid och i ett specifikt rum. Detta är därför något som jag tror har drivit mig i min nyfikenhet och de försök att navigera i den mängd forskning som redan finns om regioner och regionalisering. Avhandlingen tar således sin början i funderingar om regioner och regionalisering. Utifrån ett kulturgeografiskt perspektiv handlar detta också om tankar om rum. I det här fallet det regionala rummet.

… *what I'm trying to do is to be strongly objective about how the discursive strategies of others affect my own discursive constructions and how these, in turn, enter into the material work I do. In other words, what difference does it make that I accept certain ways of talking about the world I'm trying to analyse and what happens if I challenge those rhetorical and discursive conventions* (Schoenberger 1998:2)?

Trots att regionforskningen inte är ett nytt fenomen inom kulturgeografi, så ser jag det som viktigt att fortsätta undersöka och utmana de synsätt som har kommit att bli förgivettagna om regioner och regionskapande. Som en första kontext och bakgrund till avhandlingen bör vi därför se till hur diskursen om det regionala och en ökande regionalisering har kommit att betonas i alltfler sammanhang.

Rumslig omstrukturering

Sett ur ett historiskt perspektiv är det sedan mitten av 1800-talet nationalstaten som har varit den rumsliga skala[1] som existerat i samband med utvecklandet av den ”moderna” staten. I takt med att nationalstaten växte fram under 1900-talet utvecklades en statskeynesianism, som syftade till att skapa ekonomisk utjämning mellan olika delar av staten, men som också var starkt kopplad till dess gränser (Keating 1998). För att ytterligare institutionalisera den nationella nivån har olika former av styrningsrationaliteter verkat, till exempel den rationella planeringen[2] som gick hand i hand med nationalstatens uppbyggnad och funktion. En förändring skedde under slutet av 1970-talet i och med nyliberalismens framväxt, något som kom att premiera andra geografiska skalor framför nationalstaten (Jessop 2000; Brenner 2004).

Under 1980-talet, i och med Sovjetunionens fall och den fria marknadens och kapitalismens uppgång, fick nyliberalismen ett ökat inflytande över världspolitiken. I många länder levde den tidigare keynesianismen kvar, men fick alltmer drag av nyliberalism med fokus på en fri och öppen marknad samtidigt som en stor del av statens befogenheter decentraliserades och privatiserades. Något som också verkat för en ökande regionalisering och ett ökat fokus på regioner i västvärlden.

Regioner och regionalisering i en västerländsk kontext

Regionalisering är inte ett nytt fenomen, men dess intensifiering i västvärlden ökade från slutet av 1980-talet och i början av 1990-talet då en decentraliseringsvåg svepte över Europa. Det här blev också tydligt inom regionforskningen som under slutet av 1990-talet i allt högre grad belyste regionaliseringen runtom i Europa. Gunnar Törnqvist (1998) skrev om en *regionernas renässans*, medan andra belyste framväxten av *ett regionernas Europa* (se exempelvis Storper 1995; Harvie 2004). Att regionaliseringen ökade vid den här tidpunkten kan också ses som sammanhängande med flertalet olika samtidigt pågående processer i västvärlden. Bob Jessop och Neil Brenner med flera (2008) pekar i första hand ut en ökande globalisering, kapitalackumulation,

[1] Jag har i texten valt att använda mig av begreppet skala som i det här sammanhanget också kan ses som synonymt med geografisk nivå. Vi kan till exempel prata om en regional, nationell och lokal nivå.

[2] Nationalstatens framväxt sägs ofta ha gått hand i hand med ett rationellt planeringsideal. Detta planeringsideal byggde i sin tur på en övertygelse om ”god planering” som kännetecknades av problemlösning och framförallt att kunna förbättra samhället genom noggranna beräkningar och kartläggningar av olika fenomen (se exempelvis Syssner 2012). Det bygger också på ett perspektiv där planerare och tjänstemän sågs som experter med expertkunskap, något som senare kom att kritiseras.

statsreglering, urbanisering och sociopolitisk kamp som bakomliggande orsaker till den här utvecklingen. I en europeisk kontext bidrar också den Europeiska Unionen till ett ökat fokus på den regionala nivån. Detta sker bland annat via strukturfonderna där bidrag ges direkt till enskilda regioner och inte till hela stater. Det finns också ett starkt fokus på transnationella, regionala och gränsöverskridande samarbeten i gränsområden mellan medlemsländerna.

När det handlar om forskning kring regioner så har en stor del fokuserats på regionens roll i relation till nationalstaten, och hur statens roll har förändrats i förhållande till andra geografiska skalor. Bland annat sägs den regionala nivån ha fått ett ökat inflytande på nationalstatens bekostnad i takt med en ökande globalisering och en internationalisering av marknaden (se exempelvis Keating 1998). Andra menar att så inte är fallet, utan att det snarare handlar om en omstrukturering av nationalstaten som är bättre anpassad till dagens konkurrensdoktrin. Nya hierarkiska geografiska skalor växer fram, där det i första hand är större storstadsregioner som ses som förebilder. Urbana regioner har därigenom blivit målet för olika institutionella förändringar och policys som ska främja såväl lokal och regional som nationell tillväxt (Brenner 2004; Brenner & Theodore 2002). Storstadsregioner ses som tillväxtmotorer för nationella ekonomier och som globala noder[3] på en internationell marknad (Sassen 2002; Harrison 2007). En stor del av de statliga investeringarna sker därigenom i storstadsområden (Harvey 1989; Brenner & Theodore 2002). Utifrån det här synsättet har staten inte nödvändigtvis förlorat sin tidigare sociala och politiska makt. Den har snarare anpassats till en ny form av ekonomisk globalisering (Smith 2002), där staten förändras och olika skalor premieras över andra. Staten spelar fortfarande en stor roll i att skapa, forma och styra olika urbana policydirektiv (Brenner 2004; Jessop 2000).

…rather, it is a reconceptualization of how the geographies of state space are being transformed at various geographical scales under contemporary geoeconomic conditions (Brenner 2004:30).

Förebilden för en omorganisering av det statliga territoriet bör således ses i ljuset av staden, där det framförallt är urbana regioner som pekas ut som ideal för olika institutionella förändringar. Städer har därigenom kommit att bli förebilden för den rumsliga planeringen, där det rurala ställs i motsats till det urbana. På samma sätt visar Madeleine Eriksson (2010) i sin avhandling, *(Re)producing a periphery, Popular representations of the Swedish North,* att bilden av

[3] Saskia Sassen (2002) menar att det på dagens marknad inte är vare sig regioner eller länder som konkurrerar med varandra utan snarare så kallade globala städer.

Norrland konstrueras och rekonstrueras som ett motsatsförhållande till mer urbana områden i Sverige. Detta utgör också en del av olika nyliberala diskurser och processer som ofta kopplas samman med den ”urbana vändningen”, något som i sig kommit att leda till en ökad rumslig ojämlikhet. Städer har kommit att ses som modellen för såväl människor, organisationer och platser, samtidigt som en allt större andel av jordens befolkning idag bor i städer. Stadens praktiker har därigenom kommit att ses som modeller för organiseringen av platser på andra geografiska skalor (Czarniawska 2002). Processer som också har påverkat en svensk kontext.

En svensk regional kontext

Sett till svenska förhållanden så har det sedan 1960-talet gjorts ett flertal statliga utredningar om en ny administrativ indelning av Sverige. Debatten om den nya regionala indelningen tog fart i och med försöksverksamheten som inleddes i Västra Götalandsregionen och Region Skåne under 1990-talet och i början av 2000-talet, vilket skulle kunna ses som en del av den decentraliseringsvåg som sköljde över Europa vid samma tidpunkt.

Under slutet av 2009 pågick diskussioner om Sveriges framtida regionala indelning. Samma år permanentades Västra Götalandsregionen och Region Skåne, samtidigt som Halland och Gotland omvandlades till regionkommuner. I ett västsvenskt sammanhang förhandlade Värmland med Västra Götalandsregionen om att bilda en eventuell storregion. Samtidigt som endast fyra områden blivit tilldelade status som nya administrativa regioner med nya funktioner från den statliga nivån, så har ytterligare en instans skapats i form av regionala samverkansorgan. Den här nivån sammanfaller i princip med dagens länsindelning och syftar till att stärka den regionala nivån, huvudsakligen genom att arbeta med frågor rörande tillväxt och ekonomisk utveckling i respektive region. Var den administrativa indelningen kommer att landa är i skrivande stund inte helt klart och inte heller frågan om huruvida det kommer att bli någon ny regional indelning.

Det regionala utvecklingsansvaret är idag fördelat på olika sätt, vilket också har kommit att ses som problematiskt genom en otydlig ansvarsfördelning. En otydlighet som finns både på den regionala nivån, och i relation till olika delar av landet. I den senaste regionutredningen *Statens regionala förvaltning – förslag till en angelägen reform* (SOU 2012:81;13), lyfter Mats Sjöstrand fram hur den statliga indelningen just kan ses som en ”regional röra”, med en oklar ansvarsfördelning mellan stat, region och kommun. Den statliga förvaltningen ses som spretig, där

den regionala förvaltningen och myndigheterna är organiserade på olika sätt runtom i landet. Samtidigt ska den samlade statens ställning ha försvagats, vilket har gjort det svårare att uppvisa en enhetlig och tydlig bild gentemot medborgare, företag och kommuner.

Utöver en statlig omorganisering där syftet tidigare varit att stärka den regionala nivån, kan vi idag även se andra parallella regionaliseringsprocesser. Kanske är det också den frågan som är mer aktuell än den tidigare nämnda statliga organiseringen. Icke statliga aktörer går samman i olika former av samarbetsprojekt som kan sträcka sig över flera gränser, såväl kommunala, regionala som nationella gränser. Ett exempel är Stockholm-Mälarregionen, som inte har några administrativa eller formella gränser, men där det från olika aktörer i regionen ändå har funnits anspråk på att bilda en region (Stenlås 2008). Ytterligare ett exempel är Norrköpings och Linköpings kommuner som har gått samman och tagit fram en gemensam översiktsplan för att skapa den ”Fjärde storstadsregionen”[4]. Ett av målen och visionerna för regionen är att komma upp i 500 000 invånare år 2030, vilket innebär en ökning med 80 000 nya inflyttare (Kommunfullmäktige i Linköping & Kommunfullmäktige i Norrköping 2010). Vidare lyfts också ofta Öresundsregionen och den integration som har skett mellan den svenska och den danska sidan fram som ett lyckat exempel på nationellt gränsöverskridande samarbete (för en diskussion se exempelvis Ek 2003a; Falkheimer 2004).

Som de ovanstående exemplen pekar på, så har regionbegreppet kommit att användas av allt fler olika aktörer i samhället, utan någon egentlig tydlig definition. Det kan handla om subnationella regioner i form av regionala administrativa enheter under staten, men också om nya regionala konstellationer där fokus ligger på olika former av gränsöverskridande samarbeten. Den svenska debatten kring huruvida den framtida statliga indelningen i län, landsting eller regionkommuner kommer att se ut är ett tecken på hur det tidigare statliga rummet förändras. Samtidigt bör regionalisering också ses i ljuset av framväxten av nya regionala aktörer och organ som verkar både inom och utanför nationalstatens gränser.

Den här typen av rumsligheter, i form av olika regioner, kan således vara mer eller mindre fixerade i tid och rum och mer eller mindre institutionaliserade. I takt med vad som kan ses som en förändring av den tidigare nationalstatens suveränitet och tydliga kopplingar till ett specifikt territorium, så har det idag

[4] Linköping och Norrköpings kommuner gick samman i en gemensam översiktsplan 2010 och ingår som ett delprojekt i ”Fjärde storstadsregionen – ett nytt storstadsalternativ”.

skett en förskjutning mot nya rumsligheter. Phil Allmendinger och Graham Haughton (2009) ser detta som uppkomsten av så kallade mjuka rum[5], vilket i sig innebär att de inte har några tydliga eller skarpa gränser, såsom de tidigare nationalstatsgränserna. I många fall handlar det om gränsöverskridande samarbeten och koalitioner. Deas och Lord (2006) lyfter istället fram vad de kallar (o)vanliga eller (o)standardiserade regioner genom att de inte relaterar till någon känd administrativ gränsdragning. I föreliggande avhandling är utgångspunkten att belysa regionaliseringsprocesser ur olika perspektiv: *Värmland* och *Den Skandinaviska Åttamiljonerstaden*. De kan ses som exempel på olika regioner i en svensk kontext, där Värmland utgör en mera ”traditionell” administrativ region. Åttamiljonerstaden skulle i sin tur kunna ses som ett exempel på en (o)standardiserad region.

Regioner, regionalisering och regionalism(er)

Trots ett ökat fokus på regioner så är det inte alltid helt självklart vad som menas med begreppen region eller regionalisering. I de flesta sammanhang kopplas regionalisering samman med en decentralisering av statens befogenheter till den regionala nivån. I realiteten kan det även handla om andra typer av processer som på ett eller annat sätt stärker en regional nivå. Även regionbegreppet är problematiskt men syftar i första hand till någon form av geografiskt avgränsat område utifrån specifika kriterier som till exempel naturregioner, kulturregioner, politiska eller administrativa regioner (se exempelvis Castensson 1994). Idag kan vi också se hur regionbegreppet används i alltfler sammanhang i form av storstadsregioner, tillväxtregioner, gränsregioner med mera. Det skapar i sin tur en problematik i studier av regioner, genom de många betydelser begreppet kan ges[6].

En tydlig ontologisk utgångspunkt inom dagens regionforskning utgörs av att regioner är en konstruktion och därigenom ett resultat av olika sociala, ekonomiska och politiska processer, praktiker och relationer (Paasi 2002; Paasi 2009). Regioner behandlas dock inte på det här sättet i alla sammanhang. Att dessutom ta för givet att regioner är en form av konstruktioner utan att se till vem och vad som konstruerar dem och vilka effekter det får kan ses som en

[5] Allmendinger och Haughton (2009) använder sig av begreppen ”soft spaces” och ”fuzzy boundaries” för att beskriva nya former av nätverk som har uppstått genom olika former av gränsöverskridande samarbetsprojekt. De menar att denna form av nätverk suddar ut mer traditionella gränser och skapar nya sammanslutningar och samarbeten, där gränser inte längre är lika tydliga som tidigare.

[6] Se även Harrison och Growe (2014) som diskuterar hur regionforskningen framförallt kritiserats utifrån dess oförmåga att se till regionbegreppets komplexitet. I de allra flesta fall används begreppet för att definiera en subnationell nivå mellan stat och lokal nivå.

teoretisk fälla (Paasi 2010). Risken finns att såväl forskning, politik och planering fortsätter att se regionen som en sluten container där det inte är människorna som verkar inom regionen som ges företräde utan regionen som ses som en egen aktör. I synnerhet i de fall där regioner tillskrivs olika egenskaper och mäts utifrån sin förmåga att vara innovativa, konkurrenskraftiga, kreativa, lärande och så vidare (MacLeod & Jones 2001; Paasi 2010). Utifrån det här synsättet har regioner till stor del kommit att likställas med företagens förmåga att konkurrera på en internationell marknad (Ek 2003a).

Ett begrepp som hänger samman med regionalisering är regionalism. Idag skiljer man ofta mellan en äldre regionalism och nyregionalism. Den äldre regionalismen definieras ofta som en grupps starka kopplingar till ett specifikt territorium. Det kan handla om tydliga identitetsgrundade attribut såsom ett gemensamt språk, historia, kultur och religion. Nyregionalism bygger snarare på ekonomiska anspråk kopplade till en region (Keating 1998; Syssner 2006). Frågan är dock om det är så enkelt som att skilja mellan en äldre och en ny form av regionalism utan att vi snarare bör tala om regionalism(er) (Amin 2004).

Dagens regionalisering bör också ses i ljuset av att planering och policyskapande på den regionala nivån i allt högre grad syftar till att stärka den regionala konkurrenskraften. I takt med den här utvecklingen har också strategisk rumslig planering kommit att öka under 2000-talet (Healey 2004). Strategisk rumslig planering och policyskapande har också kommit att inriktas mot ett strategiskt arbete som ska sätta den egna regionen (staden, kommunen, länet, landet och så vidare) på kartan. Det här sker genom att både planering och policys utarbetas utifrån visioner om framtiden men också platsmarknadsföring, benchmarking, image- och varumärkesbyggande, samt SWOT-analyser (Ek 2003a). Geografin kommersialiseras. Vi ser till exempel hur flertalet regionala utvecklingsprogram runtom i Sverige bygger på någon form av geografisk vision om framtiden som ska locka och attrahera investerare, inflyttare och besökare. Såväl Värmland, som Åttamiljonerstaden utgör tydliga exempel på olika former av geografiska föreställningar om framtiden. Vikten av att sälja en image till utomstående, som bygger på olika myter om regionen, ska skapa konkurrenskraft på en internationell marknad.

Samtidigt som vi ser hur urbaniseringen ökar och storstäderna växer, sker en utarmning av mer perifera landsbygdsregioner. Detta förstärks också genom synen på olika platser som konkurrenter till varandra. Idag konkurrerar olika

platser, regioner, städer, nationer och till och med hela kontinenter med varandra om att attrahera nya företag, investerare och kapital, men också om nya invånare och att behålla de nuvarande. Detta har bland annat skett genom ökade krav på specialisering på regional nivå, något som också främjas från statligt håll. Frågor beträffande planering och rumslig organisering har på det här sättet kommit att bli allt komplexare. Nya rumsligheter och nya styrningsformer växer fram och syftar till att förstärka ett specifikt territoriums strategiska utveckling, infrastrukturella kapacitet och därigenom dess konkurrenskraft (Jonas 2012). Vikten av att diskutera de här parallella processerna som en del av regionalisering blir betydelsefull genom att nya regionala formationer skapas, vid sidan av en statlig regional administrativ indelning. Det har också påverkat frågor rörande ansvarsutkrävande, medborgarskap, medborgarinflytande och styrning genom att detta varierar mellan olika former av regionala konstellationer och samverkan.

Nya styrningsformer

Genom en ökande regionalisering och framväxten av nya gränsöverskridande samarbeten har nya former av institutioner, politiska och administrativa strukturer och makthierarkier skapats. Något som kan ses som en form av skifte från styre till styrning (Bristow 2010), där alltfler icke-demokratiskt valda aktörer deltar i dagens policyprocesser. Vidare kan också ett skifte från styre till styrning ses som ett sätt att gå från ett centrerat hierarkiskt styre till en mera nätverksorienterad styrning (Gregory et al. 2000). Aktörer från både privat och offentlig sektor deltar i allt högre utsträckning i olika nätverk, något som bland annat utmanar tidigare frågor rörande ansvarsutkrävande. De här aktörerna kan vara helt institutionaliserade eller enbart delvis institutionaliserade, men också utanförstatliga och gränsöverskridande. Något som i sin tur skapar nya former av lojaliteter och solidariteter. Till detta kan vi också koppla en förskjutning uppåt genom EU:s inflytande och inverkan över de medel som tilldelas via strukturfonderna och till exempel Interreg som syftar till att skapa gränsöverskridande samarbeten (Jensen & Richardson 2004). Erik Swyngedouw (2005:1992) använder sig av uttrycket styrning bortom staten (governance-beyond-the-state) för att beskriva hur supranationella organisationer såsom EU och Världsbanken i allt större utsträckning formar och påverkar rumslig organisering, policyskapande och implementering.

Vidare kompliceras regionala policyprocesser ytterligare genom införandet av regionala samverkansorgan på den subnationella nivån, men även genom nya

former av samarbeten eller samverkan mellan olika aktörer. Till stor del bygger samverkan på olika former av innovationssystem som ska bidra till en anpassning till kunskapsekonomin. En av de allra vanligaste formerna är *triple helix*[7] som bygger på samarbete mellan universitet, myndigheter och företag i olika frågor (Westlund 2006). Det här har i sin tur lett fram till att vissa aktörer har fått ökat inflytande över demokratiska processer på bekostnad av andra. Samtidigt som nya former av styrning ofta sägs handla om att stärka den lokala och regionala nivån genom att föra politiska processer närmare invånarna, så har det snarare skapat nya komplexa former av styrning. Således kan vi se hur såväl privata aktörer, näringslivet och sociala organisationer som större supranationella organisationer har fått ett ökat inflytande över politiska processer. Samtidigt har det civila samhället i allt större utsträckning fått ta eget ansvar i frågor som tidigare tagits omhand av staten. De här formerna av styrning kan också kopplas samman med en form av post-politik, som kan ses som ett nytt tillstånd som har ersatt debatt och konflikter inom politiken med nya styrningsteknologier som syftar till att skapa konsensus, överenskommelser och samverkan (Swyngedouw 2009).

Nya former av styrning har också skapat en förskjutning från tidigare begrepp som kan sättas i relation till medborgarskap och demokrati (Swyngedouw 2005; Syssner 2011). Civila, politiska och sociala rättigheter har bytts ut mot nya begrepp såsom tillväxt, konkurrenskraft och entreprenörskap. Invånarnas roll har därigenom förändrats och idag handlar det i första hand om att bidra till ekonomisk tillväxt framför ett egentligt utövande av politiska rättigheter (Syssner 2011). I takt med att nya styrningsformer har uppstått så har också relationen mellan stat och medborgare omdefinierats och därigenom också själva medborgarskapet (Swyngedouw 2005). Tidigare kopplades medborgarskap till stor del samman med nationalstaten, där medborgarskapet byggde på både formella och informella förpliktelser mellan stat och medborgare (Sassen 2007). Idag kan vi snarare se att det har skett en maktförskjutning från staten till den regionala nivån där en stor del av det tidigare ansvaret för till exempel välfärdsfrågor har decentraliserats eller privatiserats. På samma sätt menar Dahlia Mukhtar-Landgren (2009) att det har skett en förändring i hur offentlig verksamhet arbetar och vad de arbetar med.

[7] Triple Helix handlar om att anpassa policys till en ny marknad som bygger på kunskapssamhället. Universiteten ska tillhandahålla kunskap, myndigheter institutioner som skapar och möjliggör utvecklingsresurser medan företagen ska stå för kommersialiseringen av den kunskap som produceras (Westlund 2006).

Det har skett en förskjutning från att i första hand tillhandahålla välfärdstjänster till praktiker som syftar till att skapa tillväxt och utveckling.

Således ser vi hur en ökande regionalisering på både den subnationella nivån, men också på andra geografiska skalor, skapar nya former av styrning som utmanar mer traditionella synsätt i förhållande till exempelvis planering, rumslig organisering, policyprocesser och medborgarskap. Avhandlingens två fallstudier utgör exempel på olika former av regioner och regionaliseringsprocesser och därigenom också nya former av styrning, både inom och utanför den tidigare nationalstaten. De utgör också ett uttryck för olika diskurser som kan sägas vara styrande om regioner, regionalisering och regionalismer. På det här sättet konstrueras och rekonstrueras de båda regionerna genom olika geografiska föreställningar som bygger på framtida visioner och målbilder om respektive geografiskt område. De här föreställningarna eller visionerna skapas och drivs framåt av specifika politiska och ekonomiska aktörer, som på samma gång marginaliserar alternativa geografiska visioner (Ek 2003a:IV). Detta för oss också vidare in på avhandlingens syfte och frågeställningar.

Avhandlingens syfte och frågeställningar

Avhandlingens syfte är tudelat. Å ena sidan är syftet att utveckla den teoretiska förståelsen för samtida regionaliseringsprocesser och regionalism(er) och de diskurser som omger dem. Å andra sidan syftar den till att belysa de samhälleliga processer och aktörer, som producerar och reproducerar diskurser om regionalisering genom olika typer av geografiska visioner representerade av avhandlingens två empiriska fall. Mer förenklat kan avhandlingens syfte sägas vara att förstå och identifiera dagens regionaliseringsprocesser och att därigenom vidga förståelsen av begreppen regionalisering och regionalismer. För att kunna uppfylla syftet har jag ställt följande frågeställningar:

- *Vad och vilka aktörer formar diskurser om regionalisering i de två regionerna som studeras?*

- *Vilka diskursiva praktiker bidrar till att institutionalisera de båda regionerna?*

- *Vilken typ av diskursiv kunskap produceras inom nutida regionaliseringsprocesser?*

Avhandlingens frågeställningar kan ses som ett led i flera olika delar som syftar till att belysa olika regionaliseringsprocesser. Den inledande frågeställningen utspelar sig i första hand på mikronivå och syftar således till att i första hand beskriva de regionala kontexterna, det vill säga regionerna och de aktörer som verkar i respektive region. Till viss del kan de här aktörerna också ses som drivande av regionaliseringen i respektive region, trots att de också är en del av en större och vidare samhällskontext som omger regionalisering.

Fråga två och tre syftar till att lyfta fram de geografiska föreställningar och visioner som produceras om de båda regionerna. På det här sättet kan det i viss utsträckning vara svårt att skilja dem åt. I första hand fokuserar fråga två på analysen av rumslig strategisk planering, det vill säga om själva görandet och de praktiker som syftar till att institutionalisera regionerna. Faircloughs (1992) definition av diskursiva praktiker handlar om hur texter produceras, distribueras och konsumeras, medan Foucault menar att diskursiva praktiker utgörs av den kunskap som produceras vid en viss tidpunkt och som används som ett verktyg för makten. På det sättet bidrar diskursiva praktiker till att upprätthålla olika maktrelationer i samhället (Bergström & Boréus 2000). Genom att utgå från den senare definitionen begränsas inte begreppet diskursiva praktiker enbart till text, utan även till handling och de praktiker som kan ses som ett uttryck för en specifik diskurs. Det är också den senare definitionen jag använder mig av i avhandlingen. På samma sätt menar också Rob Atkinson (1999) att det inte är tillräckligt att identifiera en specifik diskurs genom att enbart analysera texter. Det är även lika viktigt att fokusera på de diskursiva praktiker som institutionaliserar specifika diskurser i organisatoriska strukturer och praktiker.

Avhandlingens sista frågeställning belyser både de mer allmänna diskurser som finns om en ökande regionalisering, men också den diskursiva kunskap som institutionaliseras i respektive regional kontext. I det här sammanhanget utgår jag från Michel Foucaults syn på kunskap som hänger nära samman med makt och styrningsteknologier som används för att stärka den regionala nivån och som därigenom bygger på vidare diskurser om dagens regionalisering. Utgångspunkten för att besvara frågan handlar till viss del om argumentationsanalys som belyser vilka bakomliggande argument de olika aktörerna i respektive region använder för att göra si eller så, men också om geografiska visioner, föreställningar och målbilder. Vilka är de argument som framhålls och som återkommer i de båda regionerna och vilken typ av kunskap produceras inom densamma?

Fallstudier och metod

Jag kommer här att presentera studiens avgränsningar som i sin tur sammanfaller med avhandlingens fallstudier, men jag kommer inte att fördjupa presentationen av dem. Istället återkommer jag till detta i kapitel fem.

Fallstudier kan ses som en metod, men jag har inte använt mig av fallstudieprincipen som en rent konkret metod. Anledningen till att jag väljer att lyfta fram fallstudier är att ett flertal av dess utgångspunkter stämmer väl överens med de specifika antaganden som görs i avhandlingen. Jag har också sett användandet av fallstudier som ett sätt att lägga grunden för avhandlingens geografiska avgränsningar och urval. Kriterierna för att utföra en fallstudie kan skilja sig åt, men i mitt fall har jag valt att utgå från *Most Different Systems Design* (Denk 2002), som bygger på att jämföra två eller flera särskiljande fall för att försöka hitta likheter, men också olikheter, i en specifik aspekt. *Värmland* och *Åttamiljonerstaden* skiljer sig åt i ett flertal aspekter, men båda utgör ändå en del av samtida regionaliseringsprocesser. Jämförelsen baseras därigenom på två så olikartade fall som möjligt och syftar till att söka efter olika typer av antaganden som kan förklara en likhet mellan de områden som undersöks men som i övrigt är annorlunda. Det är också den här utgångspunkten där likheterna och olikheterna bidrar till möjligheter att göra en mer generell prövning av teorier (Denk 2002), som kan bidra till att öka förståelsen för nutida regionaliseringsprocesser och regionalism(er).

En kritik som ofta framförs mot fallstudier är svårigheten att kunna generalisera utifrån ett specifikt fall (Yin 2007; Denscombe 2009). Samtidigt är inte avsikten med avhandlingen att göra generaliseringar om regionalisering utan snarare att utmana och utveckla de teorier som redan finns genom att studera två olikartade fall. Det är också en av styrkorna med fallstudier som kan ses som ett sätt att pröva en teori på ett eller flera fall (Yin 2007; Denscombe 2009). Med utgångspunkt i avhandlingens två empiriska fallstudier kan dessa således ses som ett sätt att pröva och utveckla tidigare teorier om regionalisering och regionalismer. Det handlar framförallt om att kunna skapa en djupare förståelse för olika händelser, förhållanden, erfarenheter eller processer (Merriam 1994:9; Denscombe 2009:59), i det här fallet regionaliseringsprocesser. På ett liknande sätt vidhåller Jamie Peck (2004) att det i exempelvis vid studier av nyliberalism är viktigt att studera dess utfall i olika geografiska kontexter. På samma sätt gäller detta också vid studier av regionalisering där vi genom att endast se till en

form av regionalism och geografisk kontext inte ser till vidare processer, kontexter eller utfall.

Värmland och Åttamiljonerstaden

I *Värmland* avgränsas studien till Region Värmland och inkluderar därigenom i första hand de aktörer som det regionala samverkansorganet utgörs av. De två valda fallstudierna exemplifierar som tidigare nämnts två olika typer av regioner, där Värmland utgör en politiskt och administrativt avgränsad region. Ofta framhålls Värmland som perifer och avlägsen i förhållande till det centrala styret i Stockholm, men också som förhållandevis liten i övriga Europa och resten av världen. Regionen har också kopplingar till tidigare historiska indelningar genom att dess läns- och landskapsgränser till viss del överlappar varandra. Det som idag utgör Region Värmland sammanfaller med länet Värmland.

I förhållande till *Åttamiljonerstaden* har det i första hand varit de medverkande aktörernas geografiska utbredning som kan ses som fallets avgränsning, med tonvikt på den svenska sidan. Åttamiljonerstaden som normalt sett skrivs 8 Miljoner Staden, The 8 Million City eller *COINCO North – The Corridor of Innovation and Cooperation,* sträcker sig mellan Oslo i norr och Köpenhamn i söder. Regionen är idag inte en institutionaliserad region, utan existerar i dagsläget endast som en del av geografiska föreställningar hos de inblandade aktörerna. De geografiska föreställningarna bygger på idén om en funktionellt gränsöverskridande region som binds samman genom nätverkande och partnerskap mellan olika aktörer. Åttamiljonerstaden är också en del av ett Interregprojekt, IV A, som innefattar Öresund, Kattegatt och Skagerack och startade under 2008 (COINCO Norths hemsida 2012). Således utgör exemplet Åttamiljonerstaden fortfarande en imaginär region, eller en så kallad region ”i tillblivelse[8]”.[9]

Metod

Metodologiskt har jag arbetat utifrån diskursanalys som i sig utgör ett stort och brett fält. Syftet med en diskursanalys är i sig inte att fånga varat, utan snarare de diskurser som har format eller som formar specifika subjekt. I det här fallet handlar det om att belysa de diskursiva praktiker och styrningsteknologier som formar regioner, regionalisering och regionalismer. Med utgångspunkten att

[8] Översättning till svenska från Jonathan Metzgers artikel *Raising the Regional Leviathan: A Relational-Materialist Conceptualization of Regions-in-Becoming as Publics-in-Stabilization* (2013), där han ser den här typen av regioner som “in-becoming”.
[9] En fördjupad presentation av de båda fallstudierna återkommer i kapitel fem.

regioner bör ses som en process i ständig omvandling, bör vi ställa oss frågor om *hur* institutionaliseringen av regioner går till och varför.

En kritik som ofta framförs gentemot diskursanalys är svårigheten i att skilja mellan metod och teori (Neumann 2003). Något som i sig har varit problematiskt och som har utgjort en utmaning gällande avhandlingens struktur och disposition. Innan jag fortsätter in på avhandlingens disposition kan det därför vara nödvändigt att redan här förtydliga några av de begrepp som följer som en röd tråd genom avhandlingen. De här begreppen kan också ses som verktyg och teoretiska utgångspunkter för att analysera och studera regionalisering och regionalismer.

Teoretiska utgångspunkter

Makt och styrningsteknologier

En av utgångspunkterna för avhandlingen är en förändring av olika styrningsformer främst i förhållande till den regionala nivån. Jag utgår från Michel Foucaults (2010; 2014) användning av begreppet governmentality (regerande), som i den fortsatta texten benämns styrning eller styrningsteknologi. I det här sammanhanget syftar begreppet till hur statens omorganisering har mobiliserat nya former av styrning som en respons på rådande eller förändrade socioekonomiska och kulturella förutsättningar i samhället. Tidigare former av styre byggde framförallt på starka kopplingar till ett territoriums suveränitet, där fokus för det politiska styret framförallt handlade om att försvara och behålla det egna territoriet. Dagens styrning bygger på nya styrningsteknologier där nya former av kollektivt beslutsfattande och policyskapande har implementerats (Swyngedouw 2005). Trots att Foucault själv inte menade att begreppet styrningsrationalitet kan ses i relation till rummet, så finns det ändå tydliga kopplingar att göra mellan regionalisering och regioner och den form av styrningsrationaliteter dessa kan sägas representera.

Ytterligare en utgångspunkt för Foucault har varit begreppet diskursiva formationer som utgörs av de sätt som olika innebörder, praktiker och kunskapsfält hänger samman inom en specifik diskurs (Rose 2012). Det är därigenom möjligt att se till olika regionalismer som en styrningsteknologi där olika innebörder, praktiker och kunskaper produceras och reproduceras i olika rum och vid olika tidpunkter. Diskurser fungerar också disciplinerande genom att de påverkar våra sätt att agera och vara, våra normer och värderingar, men också det rent abstrakta och det materiella såsom våra relationer till andra,

platser och scenarier. I de senare föreläsningarna har Foucault (2010) till viss del lämnat de disciplinerande mekanismerna för det han kallar biomakten som i större utsträckning kan kopplas samman med staten och en förändring i de sätt staten styr över sin befolkning.

Kunskap och makt

Det finns olika typer av dominans över rummet. Utifrån Foucaults (2008) definition av makt, så utövas inte makt uppifrån och ned. Makt finns snarare inneboende i olika relationer och runtomkring oss. Det finns inte heller enbart en diskurs utan flera olika samtida och överlappande diskurser inom vilka det också förekommer motstånd. I förhållande till diskurser om regionalisering produceras en specifik kunskap om det regionala rummet, ofta som det bäst anpassade till globalisering och en ökande internationell konkurrens. Det innebär att flera olika typer av aktörer och institutioner reproducerar de här föreställningarna, såväl forskare, planerare, politiker, tjänstemän och konsulter, som i sin tur reproduceras i olika geografiska kontexter.

Kunskapsbegreppet är mångfacetterat och används idag i flera olika sammanhang. Jag har dock valt att utgå från Foucaults definition, där kunskap kan kopplas samman med makt. Kunskap produceras och reproduceras av de grupper i samhället som innehar makt i olika sammanhang och kontexter. Vi kan därigenom se kunskap och makt som nära sammanbundna. Den kunskap som vid en specifik tidpunkt verifieras som en sanning, kan ses som en del av en hegemonisk diskurs som skapas i en maktrelation i samhället. Utifrån det här synsättet är det inte i första hand språket som är huvudpoängen, utan snarare de diskursiva praktiker som skapar och upprätthåller språket genom specifika normer och värderingar.

All kunskap förutsätter därigenom makt och kan ses som en social konstruktion som produceras av olika institutioner i samhället. Det innebär att kunskap kan produceras utifrån egna intressen och mål (Rydin 2007). All kunskap är på ett eller annat sätt inbäddad i olika former av maktrelationer och därigenom ett uttryck för motsatta intressen i samhället (Campbell 2012). I det här sammanhanget använder jag mig av begreppet diskursiv praktik som ett sätt att se till de mer konkreta praktiker som producerar och upprätthåller specifika diskurser som finns inbäddade i regionaliseringsdiskursen. Det handlar om både specifika praktiker och de argument som presenteras genom målbilder, visioner och styrningsdokument som i sin tur institutionaliserar en övergripande diskurs om regionalisering samt de föreställningar som ryms inom denna:

Discourse determines what can be legitimately included in and what is excluded from debates. A discourse produces its own 'regimes of truth' in which knowledge and power are inextricably bound together (Atkinson 1999:60).

Idag producerar en rad olika aktörer från konsulter, utredare, planerare och olika former av experter kunskap som i sin tur kan få inverkan och implikationer i planerings- och policyprocesser. Genom att prioritera ett intresse framför ett annat ges en specifik världssyn företräde över en annan (Campbell 2012). På så sätt kan kunskap ses som ett verktyg som konstruerar strukturer om specifika subjekt, i det här sammanhanget den kunskap som skapar diskurser om regioner och regionalisering. Subjekt skapas och normaliseras genom att olika normer, värderingar och praktiker blir styrande i samhället (Rose 2012). Vi kan därigenom koppla samman de praktiker som används för att skapa nya hierarkiska territoriella strukturer med kunskapsbegreppet:

This will to knowledge attempts to embed and naturalize particular values and ways of seeing and understanding the world, so that they become taken for granted and slip from critical gaze. It is thus an institutionalization and fusion of articulation processes and practice forms, which generates new forms of knowledge and rationality, and frames what are considered to be legitimate social actions (Jensen & Richardson 2004:56).

Regionalisering som styrningsteknologi

Regionalisering kan ses som en form av styrningsteknologi som innefattar olika former av diskursiva praktiker, bland annat institutionaliseringen av regioner, vilket innebär att regioner i sig kan utgöra en form av institution:

Without doing much violence to the relevant literature, we may define institutions as systems of established and prevalent social rules that structure social interactions. Language money, law, system of weights and measures, table manners and firms (and other organizations) are thus all institutions (Hodgson 2006:2).

En vanlig definition av institutionalism[10] avser vanligtvis hur olika institutioner formar samhället och det sociala livet i tid och rum. Till stor del motsäger det här perspektivet ett aktörscentrerat synsätt där individer står i centrum. Fokus

[10] Till största delen har institutionell teori kopplingar till ekonomisk teori och i det här sammanhanget finns idag en skiljelinje mellan den äldre institutionella teorin och den nya institutionella teorin. Därigenom är det också möjligt att utgå från ett institutionellt perspektiv där det är möjligt att skilja mellan institutionella arrangemang och organisatoriska former från institutionell kontext. Organisatoriska former syftar då till exempelvis till politiska organ, företag, marknaden och så vidare, medan institutionell kontext snarare syftar till formella och informella regelsystem där till exempel kultur, normer och sociala strukturer ingår (Hermelin 2014).

bör snarare vara att förstå hur olika strukturer har uppstått, socialt och historiskt i det här fallet hur regioner institutionaliseras. Det handlar också om hur olika institutioner i samhället påverkar människors tillhörighet, medborgarskap och olika konflikter (Gregory et al. 2000). I förhållande till regioner bör de därigenom ses som en process formad av olika sociala och historiska skeenden, men också av dagens processer. Samtidigt belyser jag även regionalisering som en till viss del aktörsdriven process (något jag återkommer till i nästa kapitel), samtidigt som vi inte kan bortse från större samhälleliga och institutionella strukturer:

Hence an institution is a special type of social structure that involves potentially codifiable and (evidently or immanently) normative rules of interpretation and behavior. Some of these rules concern commonly accepted tokens or meanings, as is obviously the case with money or language (Hodgson 2006:4).

En institution kan därigenom också kopplas samman med Foucaults definition av institutioner, där han menar att institutioner fungerar på två sätt[11]. Det ena är genom dess apparat och det andra utifrån dess styrningsteknologier. En institutionell apparat utgörs av den kunskap och makt som produceras av och genom en viss institution (Foucault 2010). I förhållande till regionalisering, så kan regionalisering i sig självt ses som en social struktur som innehåller ett flertal normativa och värderande premisser – regionalism.

Ser vi till regioner så sker dess institutionalisering genom dess organisation, organisering, lagar och policys, men också om normer och värderingar som produceras som kunskap i förhållande till vikten av en ökande regionalisering i någon form. Det andra sättet sker genom styrningsteknologier som utgörs av de praktiker som används för att legitimera regionalisering, det vill säga de praktiker som driver institutionaliseringen framåt. Detta kan ses genom både materiella och immateriella praktiker såsom exempelvis rumslig strategisk planering, platsmarknadsföring, imagebyggande och infrastrukturutbyggnad. För att kunna kartlägga makten är det således viktigt att kartlägga de aktörer som medverkar i skapandet av olika rumsliga hierarkier. Vilka är de styrande aktörerna? Skapandet av olika rumsliga hierarkier bör ses i ljuset av speciella intressen som genom deras praktiker verkar för att etablera nätverk av makt.

[11] Ett av de mest kända exemplen som Foucault själv använde handlar om hur bilden av den mentalsjuke trädde in i historien. Detta skedde genom olika normaliseringsprocesser, framförallt genom att fängelser och mentalsjukhus formade och institutionaliserade bilden av den mentalsjuke.

Ytterligare en aspekt är de sätt där kunskap produceras och valideras som en sanning (Dittmer 2010) och därigenom som en del av den rådande diskursen.

Tidigare forskning och forskningsbidrag

Jag har redan i den inledande delen av kapitlet till viss del belyst hur en betydande del av tidigare forskningen om regioner fokuserat på hur en ökande regionalisering kan ses som ett resultat av en omorganisering av den statliga nivån. Inom tidigare forskning har även fokus i stor utsträckning varit på redan existerande och etablerade regioner, men inte i lika stor utsträckning på nya regionala sammanslutningar och institutioner (Deas & Lord 2006). I en svensk kontext har visserligen flera forskare såsom Rickard Ek (2003a) och Jesper Falkheimer (2004) lyft fram Öresundsregionen som ett exempel på en gränsöverskridande region och som ett uttryck för den här typen av nya regionala sammanslutningar. Samtidigt existerade Öresundsregionen redan som en institutionaliserad region och deras studier kan därigenom ses som ett utryck för en redan exiserande region. Vidare har den forskning som gjorts om regionalisering, precis som Josefina Syssner (2006) uttrycker, till stor del fokuserat på lyckade exempel runtom i Europa. Syssner har därför i sin avhandling *What kind of Regionalism? regionalism and region building in Northern peripheries*, studerat regionalism och regionbyggande i två administrativa och perifera regioner i Sverige och i Tyskland. De båda regionerna utgör exempel på regioner som ses som mindre lyckade och som brottas med olika strukturella problem. I Syssners studie utgjorde dock de båda regionerna två administrativa regioner på subnationell nivå.

Ytterligare en viktig aspekt är att forskningen om regionalisering och regionalism inte heller diskuterar olika former av regionalisering i någon större utsträckning. Snarare finns det tendenser att utifrån de teorier som omger regionalisering ta för givet att oavsett vilken typ av regioner vi pratar om utgå från definitioner om en äldre regionalism och en nyregionalism. Ett av bidragen i avhandlingen är därigenom att exemplifiera olika former av regionalisering och därigenom också regionalism(er). Urvalet av de två fallstudierna i avhandlingen har därigenom spelat en stor roll, genom att de representerar två olikartade fall av regioner och regionalisering, något som också kan ses som avhandlingens bidrag. Litteraturen om regionalisering jämför i första hand likartade fall, vilket inte gör det möjligt att se till både likheter och olikheter inom olika typer av regionalisering (McCann & Ward 2010). Vidare kan ytterligare ett bidrag med avhandlingen ses som ett sätt att skapa förståelse för rumslig strategisk

planering som idag i allt högre grad används för att stärka ett specifikt territoriums konkurrenskraft, och som i sin tur skapar specifika diskursiva praktiker inbäddade i olika regionaliseringsdiskurser.

Avhandlingens disposition

I avhandlingens inledande kapitel, *kapitel ett*, ges en presentation av avhandlingens kontext och bakgrund, det vill säga om regioner och dagens regionaliseringsprocesser. Kapitlet syftar till att placera in avhandlingen i en större forskningskontext om regioner, regionalisering och regionalism(er). Därefter presenteras avhandlingens syfte, frågeställningar och avgränsningar som sammanfaller med avhandlingens två fallstudier, *Värmland* och *Åttamiljonerstaden*. Avslutningsvis presenteras och preciseras avhandlingens återkommande begreppsapparat.

Därefter följer två teoretiska kapitel. *Kapitel två*, syftar till att skapa en djupare förståelse av regionbegreppet och dess olika betydelser mera övergripande genom dess komplexitet och olika användningsområden. Regionbegreppet sätts in i en kulturgeografisk kontext och belyser till viss del dess historiska betydelse inom ämnet, tillsammans med andra rumsliga begrepp som under en lång period utgjort ämnets kärna. Kapitlet behandlar även olika teorier över institutionaliseringen av regioner.

I nästföljande kapitel, *kapitel tre*, fördjupas diskussionen om regionalisering och regionalismer samt de styrningsteknologier där nyliberalism och New Public Management kan ses som drivande. Kapitlet utgör en fortsättning och en vidgning av den tidigare diskussionen i kapitel två om regionbegreppets betydelse. Diskussionen om en ökad regionalisering sker också i relation till andra begrepp såsom regionalism och nyregionalism, där det framhålls att diskussionen om dessa två relativt otydliga definitioner inte är tillräcklig. Det existerar snarare flera parallella regionalismer eller nyregionalismer, eller vad vissa forskare pekar ut som regionalism 2.0, som kan ses som utmärkande för dagens regionalism.

Kapitel fyra presenterar avhandlingens metod och metodologiska ställningstaganden. Avhandlingen tar sitt avstamp och sin inspiration i ett diskursanalytiskt fält.

Efter de mera inledande kapitlen som kan sägas handla om att skapa en djupare förståelse om dagens regionalisering och de processer som bidrar till en ökande regionalisering, presenteras avhandlingens två fallstudier.

I *kapitel fem* återkopplar jag till den regionala kontexten och gör en kortfattad presentation av avhandlingens två fall för att sätta in dem i en geografisk kontext. Kapitlet har sin utgångspunkt i rumslig organisering, med fokus på de regionala aktörs-allianser som verkar i de båda empiriska fallstudierna.

Kapitel sex fokuserar på de diskursiva praktiker som syftar till att stärka respektive regions regionala kontext. Detta sker genom någon form av rumslig strategisk planering som i grund och botten syftar till att stärka den regionala konkurrenskraften. Den här typen av diskursiva praktiker ska också ses som bidragande till att institutionalisera respektive region. Det handlar om både visioner, målbilder och strategier som på ett eller annat sätt ska sätta respektive region på kartan. I *Värmland* presenteras hur arbetet med framtagandet av den regionala utvecklingsstrategin och varumärkesarbetet i regionen har gått till, samt de målbilder och visioner som lyfts fram. I *Åttamiljonerstaden* ligger fokus på själva projektet som en institutionaliserande och materialiserande diskursiv praktik som syftar till att formge regionen.

Kapitel sju behandlar olika föreställningar som institutionaliseras i respektive regional kontext. Således kan kapitlet ses som ett uttryck för den diskursiva kunskap som produceras inom regionaliseringsdiskursen och för vad som skulle kunna ses som ett uttryck för olikartade regionalism(er) eller regionalism 2.0.

I *kapitel åtta* presenteras avhandlingsarbetets slutsatser, genom en diskussion i förhållande till både avhandlingens teoretiska grund och den empiri som har presenterats. Kapitlet syftar i första hand till att återkoppla till avhandlingens syfte och frågeställningar, men framförallt till att lämna ett bidrag till diskussionen om hur vi kan se på dagens regionalisering och regionalism(er).

2 Regioner, regioner, regioner

I've been thinking about 'space' for a long time. But usually I've come at it indirectly, through some other kind of engagement. The battles over globalization, the politics of place, the question of regional inequality, the engagements with 'nature' as I walk the hills, the complexities of cities. Picking away at things that don't seem quite right. Losing political arguments because the terms don't fit what it is you're struggling to say. Finding myself in quandaries of apparently contradictory feelings. It is through these persistent ruminations – that sometimes don't seem to go anywhere and then sometimes do – that I have come convinced both that the implicit assumptions we make about space are important and that, maybe, it could be productive to think about space differently (Massey 2005:1).

En viktig utgångspunkt för mitt avhandlingsskrivande har varit betydelsen av det regionala rummet. Jag ser det därför som viktigt att beskriva de olika synsätt som har omgärdat regionbegreppet genom åren. På det här sättet kan det också ses som en genomgång av tidigare forskning. Regionforskningen utgör ett stort fält som sträcker sig över flera ämnen, och det kan därför vara svårt att både navigera och positionera sin egen forskning. Till största delen utgör dock kapitlet ett sätt att placera in min egen forskning i relation till kulturgeografisk forskning om rum och regioner.

En tydlig ontologisk utgångspunkt i avhandlingen utgörs av att rummet och verkligheten runtomkring oss bör ses som ett flöde, det vill säga att rummet är under ständig omvandling. Det utgör också ett grundläggande antagande i relation till institutionaliseringen av regioner, där regioner bör ses som en ständigt pågående process och förhandling om rummet. De båda fallstudierna som avhandlingens empiriska fall består av, kan också ses som politiska konstruktioner med kopplingar till en regional kontext. Frågor som vi därför bör ställa oss är hur institutionaliseringen av regioner går till och varför.

Inledningsvis i kapitlet går jag igenom olika möjliga sätt att se på regionbegreppet. Därefter kommer jag att lyfta fram några av de teorier som belyser hur regioner konstrueras och rekonstrueras, med andra ord hur regioner institutionaliseras. I kapitel tre kommer jag att belysa de makroprocesser som kan ses som bidragande till en ökande regionalisering. De här processerna måste också ses i relation till varandra, då de sker i ett dialektalt förhållande till rummet och därigenom påverkar regionalisering på olika sätt i olika regionala sammanhang.

Regionbegreppet

Ursprungligen kommer regionbegreppet från latinets re´gio som betyder läge, trakt, landskap eller riktning från ordet re´go som betyder rikta, styra eller leda (se till exempel Blomberg & Lindquist 1994, Nationalencyklopedin, 2012). Regioner kan därigenom ses som en geografisk avgränsning där gränserna dras utifrån olika kriterier och syften. Diskussionen kring vad regioner egentligen är och hur de konstitueras förhåller sig till en längre diskussion inom geografiämnet och synen på begrepp som plats, rum och territorium. Olika rumsliga skalor bör ses som konstruerade i olika sammanhang, utifrån olika syften och praktiker. Vi skapar begrepp och kategoriseringar för att kunna sortera, kategorisera och kartlägga vår omvärld. Samtidigt ger vi dessa kategoriseringar ett värde för att skapa mening. På samma sätt skapas också gränser i och genom sociala praktiker och processer. Vi talar om olika rumsliga geografiska skalor såsom det lokala, det regionala, det nationella och det globala. Det sätt vi uppfattar världen på, kan inte skiljas från vårt sätt att prata, skriva eller uttrycka den (Nordström 2004). Många gånger används definitioner av regioner utifrån det som studeras, såsom etniska regioner, kulturella regioner, funktionella regioner eller naturregioner. Gränserna för regionerna dras då utifrån forskarens egna kriterier och avgränsningar.

Idag är en av de vanligaste definitionerna att se regioner som en subnationell nivå mellan stat och kommun, men det finns olika typer av regioner både mer eller mindre institutionaliserade. Vissa regioner är endast funktionella och är inte politiskt eller administrativt avgränsade, men utgör ändå högst politiserade rum och är i slutändan ett resultat av ett politiskt projekt. Den här typen av funktionella regioner har i många fall inte en klar organiserad styrning, men definieras, knyts samman och styrs genom olika politiska nätverk och partnerskap där både offentliga och privata aktörer deltar (Syssner 2011). I förhållande till regionforskningen, men också i policysammanhang, är det framförallt förvirringen kring användandet av regionbegreppet som kommit att kritiseras. Utgångspunkten i det här arbetet utgörs av att jag ser regioner som ett resultat av politiska konstruktioner (Harrison & Growe 2014), vilket i sin tur också innebär att det finns någon form av politiska aktörer som driver regionaliseringen framåt i respektive region. Politiska aktörer syftar i det här sammanhanget till de aktörer som har makt att utforma den regionala kontexten och fylla den med innehåll. Det handlar inte enbart om politiker, utan kan även inkludera tjänstemän, planerare, konsulter med flera.

Regionalgeografi, rumsvetenskap och plats

Synen på vad regioner egentligen är kan kopplas tillbaka till den inomdisciplinära diskussionen inom kulturgeografi och utvecklingen av vad som tidigare kallades regionalgeografi. Från att ursprungligen ha varit en ideografisk och beskrivande vetenskap, där regioner i första hand beskrevs utifrån det som gjorde dem unika har utvecklingen av synen på rummet, i det här fallet regionen, gått hand i hand med samhällsutvecklingen.

Under mitten av 1900-talet kritiserades geografiämnet för att vara alltför beskrivande i sin karaktär, och det kom att bli allt viktigare att även kunna bidra med en vetenskap som kunde förklara och skapa mera allmängiltiga lagar om samhället. Rumsvetenskapen och en mera positivistisk grundsyn kom då att träda fram, där till exempel centralortsteorin fick en betydande roll. Det handlade till skillnad från tidigare om att skapa generella lagar och modeller som i högre utsträckning kunde bidra till samhällsutvecklingen, vilket också gav geografiämnet en starkare ställning inom planeringsfrågor. Samtidigt fanns en inneboende problematik där rummet kom att ses som en sluten container, där regioner studerades som ett avgränsat område utan relation till utsidan.

Den här synen kom sedan att kritiseras under slutet av 1960-talet, framförallt inom den humanistiska och den marxistiska geografin. Båda kritiserade rumsvetenskapen för att vara alltför positivistisk, där samhälle och människa lämnades utanför teori. Rummet sågs som opåverkat av individers val och samhällets förändringar. Inom den marxistiska geografin betonades framförallt att rummet bör ses som en social konstruktion skapat genom maktutövande (Hubbard 2005; Peet 1998). Den humanistiska geografin betonade i första hand människans roll, upplevelser av och relationer till platser och samhället. På det här sättet lyfte den humanistiska geografin framförallt fram människan. Edward Relph (1976) menade att platser inte kunde ses som självständiga eller oberoende enheter, som endast kunde beskrivas genom dess lokalisering eller utseende. Snarare så bör de ses som upplevda i ett flertal olika sammanhang, genom dess omgivning, landskap, ritualer och rutiner, i möten med andra människor, genom personliga upplevelser, i hemmet och i förhållande till andra platser. Detta synsätt innebär att ”platser” finns överallt i vårt dagliga liv; hemma, på arbetet, på gatan, i kvarteret, i regionen, i nationen och så vidare. Den humanistiska geografin pekade också på relationen mellan plats och identitet, där båda konstitueras ömsesidigt utifrån våra upplevelser av en plats. Upplevelserna skapar i sin tur olika typer av representationer som i sin tur står för olika innebörder och meningsskapande för människors relation till en plats.

På det här sättet är det också möjligt att utgå från olika rumsliga begrepp i förhållande till det vi studerar.

Till viss del har detta lett fram till en åtskillnad mellan begreppen plats och region. Vissa behandlar dem synonymt medan andra skiljer mellan de båda begreppen. Jag kommer därför att skilja mellan plats och regionbegreppet i den kommande texten. Plats kan i det här sammanhanget ses som närmare det lokala samhället och på det sättet knytas samman med enskilda individers vardagsliv. En region kan i sin tur sägas representera flera platser och utgör snarare en specifik dimension av olika rumsliga strukturer (Paasi 1986).

Den nya regionala geografin

Med bakgrund i den kritik som riktades mot den tidigare rumsvetenskapen, växte under 1980-talet den *nya regionala geografin*[12] fram. Regioner sågs nu som ständigt pågående processer och som ett resultat av olika sociala praktiker. Den nya regionala geografin syftade också till att skapa nya definitioner av begrepp såsom region och plats, men kan egentligen ses som en övergripande term för forskning som handlar om hur regioner och platser konstrueras genom det sociala livet, sociala relationer och identitet (Paasi 2002). I mångt och mycket skedde den här utvecklingen samtidigt som den kulturella vändningen[13] inom samhällsvetenskapen, vilket också kom att göra avtryck inom kulturgeografi och som kom att kallas kulturens geografi[14] (Crang 1998; Gregory et al. 2000; Jackson 1989).

Olika typer av institutioner såsom stater och regioner men också andra samhällsinstitutioner, kan bidra till förstärkandet av en viss syn på olika grupper i samhället. På det här sättet kan kulturens geografi ses som ett sätt att se hur makt och mening tillskrivs rummet, hur monument och byggnader kan användas för att skapa band mellan människor (Crang 1998).

Ett relationellt perspektiv

Under en stor del av 2000-talet har regionforskningen i hög utsträckning kommit att betona regioner utifrån ett territoriellt perspektiv (Zimmerbauer 2013). Det har inneburit att regioner har setts som ett tydligt avgränsat område.

[12] För en översikt av regionbegreppet och den nya regionala geografin samt hur synen har förändrats se till exempel (MacLeod & Jones 2001; Paasi 2002; 2009; 2010).
[13] I första hand kallas den här vändningen för The Cultural Turn även på svenska.
[14] Kulturens geografi kom också att inkludera nya förhållanden såsom identitet, genusrelationer, rasism och olika former av maktrelationer där människors meningsvärldar kom i centrum. Kulturen kan därigenom ses som en del av samhället, där rumslighet inte enbart utgörs av fysiska rum utan också av mentala, upplevda och föreställda rum (Jackson 1989).

Något som också kan kopplas samman med den tidigare regionforskningen där regioner behandlades som stängda rum och som en container. En viktig kritik som har framhållits gentemot olika rumsliga begrepp såsom skala, region, territorium och plats har varit att rummet inte alls är avgränsat utan snarare skapat genom olika relationer. Rummet bör således ses som öppet, bestående av nätverk och flöden som överlappar varandra och binds samman av olika relationer och aktiviteter som breder ut sig geografiskt (Massey 2005).

På samma sätt ifrågasätter Ash Amin (2004) användandet av olika rumsliga begrepp såsom regioner och städer, då det inte går att bortse från att dessa påverkas av olika rumsliga relationer som sträcker ut sig i rummet och överlappar varandra. Utifrån det här synsättet ses regioner som öppna, porösa rum utan gränser, som blir till i olika lokala och globala processer. Rummet bör också ses utifrån heterogenitet, där det finns överlappande distinkta och parallella kulturer och identiteter. Tillblivelsen av rum skulle helt enkelt inte kunna ske utan mångfald genom att det skapas i och genom olika relationer och nätverk som sträcker sig över gränser (Massey 2005). Regioner kan således inte ses som slutna containrar som kan fatta egna beslut. De kan inte ses som statiska, utan binds samman genom vidare ekonomiska, politiska och kulturella relationer till andra platser, människor, materialiteter och så vidare (Massey 1991; Massey 1995a). Att se regioner som relationella rum kan ses som ett ontologiskt antagande i avhandlingen. Det vill säga att regioner skapas i och genom olika relationer, och kan således inte behandlas som slutna rum. Samtidigt behandlas regioner i policy och planeringssammanhang ofta som slutna i förhållande till olika territoriella avgränsningar baserade på administrativa eller politiska gränser. Detta kan också kopplas samman med de sammanhang där olika rumsliga begrepp såsom region, territorium och skala har kritiserats för att inte ta hänsyn till ett relationellt perspektiv på rummet.

Rum i tillblivelse

Att regionbegreppet har kommit att kritiseras kan till viss del sättas i relation till tidigare studier om regioner som ofta syftade till ett tydligt avgränsat område, där regionen som tidigare nämnts kom att behandlas som en stängd container. Vidare hänger det också samman med att de ofta ses som avgränsande och konstruerade med tydliga gränser i rummet utan relation till det materiella. Idag finns det dock en annan syn på rummet och rumsligheter. Att använda sig av begrepp såsom regioner, territorium och skala behöver inte nödvändigtvis vara motsägelsefullt i förhållande till det relationella perspektivet. Bob Jessop med flera (2008) menar att det finns en fara i att enbart se till en dimension av

sociorumsliga relationer såsom territorium, plats, skala och nätverk. Att endast använda sig av ett av dessa rumsliga begrepp kan ses som för abstrakt och långt ifrån empiriska iakttagelser. Inom forskningen används ofta av den här typen av abstrakta rumsliga begrepp, som snarare bör ses som representativa för specifikt rumsliga vändningar i historien. De kan trots att de representerar och problematiserar olika typer av frågor inte ses som separata från varandra. De ligger varandra nära både teoretiskt och empiriskt.

Ett poststrukturalistiskt (Murdoch 2006) synsätt utgår från att rummet är skapat i ett dialektiskt förhållande, där det i första hand är olika processer som de- och reterritorialiserar rumsligheter. Regioner kan vara mer eller mindre fixerade i tid och rum och därigenom vara mer eller mindre institutionaliserade. På samma sätt framhåller Ash Amin (2002:391) hur platser kan ses som temporära rumsligheter skapade i, genom, och av olika relationer av olika storlek och tidsrymd:

… *places can be seen as the embodiment of virtual or immanent forces, and as the temporary spatiotemporalisation of associational networks of different length and duration.*

De är utfallet av olika historiska processer som är under ständig förändring. Att se rummet som en del av ständigt föränderliga processer kan också läsas som olika typer av *om/möbleringar av territorier i skalor, sammankopplade med och överlappandes varandra* (Ek 2003b:V).

Regioner kan därigenom ses som skapade inom och genom olika komplexa policyprocesser där olika aktörer deltar i varierande former av gränsöverskridande och överlappande nätverk och geografiska områden. Vi ser idag framväxten av nya multipla rumsliga skalor och nya former av institutionell organisering, politisk auktoritet och ekonomisk koordination som har lett fram till nya institutioner på olika geografiska skalor världen över (Brenner 2004). Det är därigenom viktigt att belysa de processer och de aktörer som bidrar till institutionaliseringen av nya regionala formationer. Vidare bör vi också se till den kunskap som produceras om vikten av en ökande regionalisering på olika geografiska nivåer. Rummet kan således ses som ”fast” under en viss tidsperiod, där rummet har olika ansikten vid olika tidpunkter. Detta är också något som David Harvey (2011:21) skriver:

Många av de nyckelbegrepp som vi använder för att beskriva världen omkring oss – såsom staden, staten, samhället, gemenskapen, ekosystemet och regionen – inte rätt kan förstås utan hänsyn till tidens och rummets karaktär.

Harvey (2011) menar att rummet kan förstås utifrån två dimensioner. I den första dimensionen finns tre typer av rums- och tidsuppfattningar; det absoluta, det relativa och det relationella. I den andra dimensionen finns ytterligare tre dimensioner; det upplevda, det föreställda och det levda rummet, något som i första hand kan kopplas samman med Henri Lefebvre[15], som jag själv inte går vidare in på i den här avhandlingen. Harvey i sin tur menar att alla dessa definitioner existerar i en dialektisk spänning i förhållande till varandra. Det absoluta rummet är det mätbara rummet såsom det framställs på kartor, genom administrativa avgränsningar, i stadsplaner. På det här sättet är det absoluta rummet utestängande och avgränsande. Rummet existerar utifrån det här synsättet oberoende av tiden. Det relativa rummet utgörs istället av processer och rörelse och kan därigenom inte förstås avskilt från tiden, andra individer, uppfattningar eller identiteter. John Allen och Allan Cochrane (2007) menar också att samtidigt som regioner är ett resultat av olika nätverk, flöden och relationer av olika slag, så bör detta ställas i kontrast till hur olika allianser och regionala samverkansorgan framställs som territoriellt avgränsade enheter. Det här sker genom att på olika sätt och med olika medel definiera den egna regionen gentemot andra, både för att konkurrera om statliga medel och för att mobilisera stöd i specifika frågor.

Det är möjligt att koppla samman detta med diskursiva formationer, där det sker förhandlingar om rummet. Rummet konstrueras dialektiskt och i relation till rådande maktordningar som strävar efter att skapa stabilitet för att kunna styra över ett specifikt territorium. På samma gång finns motstridiga intressen som strävar efter att skapa en annan maktordning och rumslig stabilitet. Rummet är således i ständig tillblivelse där olika hegemoniska maktordningar och hierarkier skapas genom olika processer. Det är därigenom inte tomt och utan mening, utan ett resultat av ständigt pågående processer, som i sin tur blir institutionaliserade och fyllda med olika innebörder och meningar (Syssner 2002). Regioner kan utifrån det här synsättet ses som ett resultat av olika samhälleliga processer, producerade och reproducerade genom olika sociala praktiker och diskurser, där olika aktörer skapar mening till mer eller mindre bundna materiella och symboliska världar (Paasi 2002; 2001:16). Neil Brenner (2004) menar också att det är viktigt att i studier av olika former av rumsligheter som till exempel regioner och städer se dem i relation till olika samhälleliga processer. Regioner bör således sättas i relation till regionalisering på samma

[15] Lefebvre (1991) talar om tre dimensioner av det sociala rummet och utgår således från vad han ser som en trialektik mellan tre dimensioner av rummet, rumsliga praktiker; representationer av rummet och representationella rum (egen översättning). Dessa kan även ses som det upplevda, det föreställda och det levda rummet.

sätt som vi pratar om urbanisering, nationalisering, internationalisering och så vidare.

Regioner och regionala tillhörigheter är därigenom under ständig förändring och beroende av olika samtida och historiska händelser och skeenden. De blir till i och genom relationer mellan individer och olika grupper i samhället (Gilbert 1988). Regioner har inte endast en identitet utan är fulla av överlappande tolkningar och representationer. I vissa fall kan de även ses som ett resultat av olika dominanta sociala grupper i samhället som skapar den diskurs som för närvarande präglar samhället och därmed den bild som skapas av regionen. Det är kulturella, politiska och ekonomiska processer som formar och strukturerar specifika regioner.

Regioner som konstruktioner

Att se regioner som en social process och en konstruktion utgår till stor del från ett konstruktivistiskt synsätt och i det här fallet utgår jag i första hand från den allra enklaste formen, där det handlar om de sätt som vi resonerar om och skapar kategorier för att strukturera våra upplevelser och analysera vår omvärld. Det kan ställas i motsats till att se kategorier som naturliga och utan spår av mänskliga processer. Socialkonstruktivismen vänder sig mot den här mer essentiella synen på kategorier då dessa ofta använts för att legitimera mänskligt agerande där vissa stereotyper ses som naturliga och på det sättet skapar ett övertag för vissa kategorier framför andra. Snarare kan de här kategorierna som vi kommit att uppfatta som naturliga ses som ett resultat av processer där mänskligt agerande och handlingar utgör grunden (Jackson & Penrose 1993:2). På samma sätt kan dagens regioner också sägas vara en konstruktion där olika sociala och diskursiva praktiker skapat kategoriseringar som ett sätt att förklara världen. Såväl nationer, regioner som imperier bör ses som konstruktioner. De utgör projekt som är påhittade och skapade av människor. Samtidigt är de här projekten drivna av olika intressesfärer där det från början oftast funnits flera visioner, men där det är de som anses vara de ”rätta” som blir de dominerande (Gilbert 1988), vilket också gör att de skapas genom tydliga maktrelationer.

Institutionalisering av regioner och regionala aktörsallianser

Genom att se till de maktrelationer som skapar diskurser om regionalisering blir regioner till tydliga politiska rum och som tidigare nämnts är en utgångspunkt i avhandlingen att se regioner som politiska konstruktioner (Harrison & Growe 2014). Detta grundar sig i att det i de båda studerade regionerna finns någon

form av politiska aktörer som driver regionaliseringen i respektive region framåt och på så sätt bidrar till institutionaliseringen av regionerna. Genom historien har olika politiska projekt ägt rum: Ett exempel är institutionaliseringen av nationalstaten där olika nationella symboler använts för att skapa en nationellt föreställd gemenskap (Anderson 1992). Det finns paralleller mellan regionbyggande och nationsbyggande, genom att även regioner utgör en form av föreställda gemenskaper (Neumann 1994:58). Regionalisering bör därigenom också ses i ljuset av de aktörer som verkar på en specifik plats och i ett specifikt sammanhang. De här aktörerna producerar och reproducerar dagens regioner och bidrar därigenom till institutionaliseringen av dem. Rummet tillskrivs på det sättet mening, genom olika symboler, men också monument och byggnader. Ofta används den här typen av både materiella och immateriella symboler för att stärka banden mellan människor, skapa gemensamma identiteter och en gruppkänsla (Crang 1998).

När det handlar om den teoretiska utvecklingen av en modell för institutionaliseringen av regioner, så har den finländske geografen Anssi Paasi (1986; 1996) spelat en stor roll. Paasi menar att institutionaliseringen av regioner, kan studeras utifrån fyra oberoende faser. Till att börja med existerar regioner främst som namngivna enheter skapade av politiker, tjänstemän, forskare eller andra aktörer, representerade på kartor och i texter inom olika sociala, politiska, administrativa och ekonomiska institutioner, praktiker och diskurser. Så småningom lyfts både materiella och immateriella symboler fram för att skapa en territoriell identitet som ska representera regionen utåt. I de fall en region redan har en stark regional identitet och kultur brukar dessa oftast användas som symboler för att stärka den regionala imagen, men också för att stärka den inre sammanhållningen i en region. I takt med att regionen blir alltmer formaliserad skapas gemensamma institutioner som ska verka för regionens intressen. I vissa fall kan detta i längden leda till skapandet av en regional identitet, men i andra fall utgör regionen endast en formell administrativ enhet som inte påverkar invånarna i regionen.

Jonathan Metzger (2013) har utvecklat ytterligare en modell över institutionaliseringen av regioner, som till viss del bygger på Anssi Paasi's tidigare modell. Skillnaden är att Metzgers modell grundar sig i att regionalisering är aktörsdriven. Det innebär att en specifik aktörsgrupp samlas kring en specifik offentlig fråga eller problem som de aktuella aktörerna utgör en del av. De här sammanslutningarna eller formationerna kan i sin tur skapa mer eller mindre stabila rumsliga enheter eller materiella verkligheter som i

slutändan blir mer eller mindre institutionaliserade eller förgivettagna (Marres 2005). Sett i relation till regionalisering och en regional aktörsgrupp så kan vi i sådana fall prata om en process där de frågor och problem som läggs fram är specifikt regionala eller kräver en form av ökad regionalisering för att kunna behandlas (Metzger 2013). På samma sätt definierar Ek (2003a) regionalisering som en aktörsledd process där regionala aktörer går samman i en *aktörs-allians*. Även Allen och Cochranes (2007) syn på regioner som ett resultat av olika politiska relationer som producerar dem kan ses som ett uttryck för detta.

En regional aktörs-allians består av de aktörer och/eller organisationer som verkar aktivt för att stärka den regionala konkurrenskraften och positionera den egna regionen på en internationell arena. Den kan vidare bestå av olika subnationella enheter från städer, regioner, nationer och så vidare, men också av olika former av nätverk, företag och organisationer som redan verkar över nationsgränserna. Relationerna mellan olika aktörer ser olika ut och kännetecknas både av samarbete och konflikter, genom olika maktrelationer och hierarkier. Varje aktör har sin egen bakomliggande agenda som också styr medverkan och samarbeten (Ek 2003a). De regionala aktörerna behöver således inte enbart bestå av regionala lekmän och är inte heller begränsade till individer, utan kan bestå av nätverk, organisationer, myndigheter, företag och kulturella associationer (Metzger 2013:1378). En av de viktigaste utgångspunkterna utgörs av att den här typen av allianser till stor del mynnar ut i en gemensam vision som syftar till att skapa en starkare politisk enhet och autonomi, förbättra den ekonomiska situationen och handlingsförmågan, men också för att stärka och främja en regional identitet (Ek 2003a).

Återgår vi till Metzgers (2013) modell belyser denna hur regionbyggande de facto kan kopplas samman med regionala aktörsgrupper. Utgångspunkten i modellen utgörs av:

a) *framväxten av en regional aktörsgrupp* vilket kan ses som en process där olika intressegrupper och aktörer enas kring ett gemensamt intresse, eller fråga som kan kopplas till en geografisk plats. Det kan också handla om hur olika regionala aktörer går samman i olika typer av partnerskap[16], för att stärka den gemensamma handlingsförmågan.

b) Vid någon tidpunkt sker en *stabilisering av den regionala aktörsgruppen* genom etablerandet av en mer stabil regional intressegrupp med ett strategiskt och

[16] Se till exempel Allmendinger och Haughton (2009) som diskuterar hur samverkan i olika partnerskap har kommit att bli en norm inom planering och utveckling av den regionala nivån.

gemensamt intresse som till största delen relaterar till en ökad regionalisering. Detta kan bland annat ske genom att vissa regionala aktörer blir talesmän för regionaliseringsprocessen.

c) I ett tredje steg sker *institutionaliseringen av en region* där idén eller föreställningen om regionen på ett eller annat sätt förverkligas och materialiseras genom skapandet av gemensamma institutioner och organisationer, infrastrukturutbyggnad eller andra typer av materialiserande processer.

Utifrån den här uppställningen ter sig institutionaliseringen av regioner som tämligen linjär. Samtidigt finns inga tydliga skiljelinjer mellan de olika faserna som mycket väl kan överlappa varandra eller pågå parallellt. Genom att regioner utgör rum, som är under ständig tillblivelse, och därigenom bör ses som en process så kan vi även tillämpa den här modellen på redan institutionaliserade regioner. På samma sätt uttrycker Garri Raagmaa (2002:59-60) att regioner är under ständig förändring, både i en materiell form såsom byggnader, monument och olika miljöer, men också immateriellt såsom symboler, värderingar, livsstilar och sociala nätverk. Det kan även handla om nya regionsammanslagningar, regionförstoring eller andra typer av frågor som rör det regionala rummet, där en grupp aktörer enas i en specifikt regional fråga. En region kan också försvinna genom att det regionala rummet förändras institutionellt eller genom nya symboler och gränser; *A new kind of region emerges, and the old one disappears* (Raagmaa 2002:60) Paasi (2004) ser det som att regioners existens grundar sig i att det finns ett antal ”regionbyggare” i form av olika politiska aktörer som i en del av ett politiskt projekt skapar en specifikt rumslig och kronologisk identitet för en region.

Samtidigt vill jag framhålla att Metzgers modell blir problematisk genom att den enbart ser till hur de regionala aktörsgrupperna verkar och hur deras samarbeten, idéer och föreställningar om regionen institutionaliseras[17]. Regionalisering bör också läsas i relation till större samhälleliga processer som formar och omformar synen på rummet. Ash Amin (2004:3) lyfter fram att det vid olika tidpunkter finns en hegemonisk diskurs om den typ av rumslighet; *the hegemonic territorial imaginary of the world*, som ses som bäst anpassad till dagens politik och ekonomi där idéer om globalisering och en internationell konkurrens kommit att bli styrande. Vi kan därigenom se regionbyggande som kampen om hur olika politiska och ekonomiska aktörer styr över olika

17 Metzger utgår också från Aktörs-Nätverks-Teori, något som inte har varit utgångspunkten i föreliggande studie.

geografiska visioner och föreställningar, samtidigt som alternativa visioner marginaliseras (Ek 2003a). Regioner kan därigenom ses som ett resultat av kampen över innebörden av det regionala rummet:

Regions, their boundaries, symbols and institutions are hence not results of autonomous and evolutionary processes but expressions of perpetual struggle over the meanings associated with space, representations, democracy and welfare (Paasi 2004:805).

Ytterligare en problematik med Metzger's modell utgörs av att se regionalisering som enbart aktörsdriven. Vi bör också sätta in institutionaliseringen av regioner i relation till en större kontext och se till de argument som respektive aktörsallians använder sig av för att institutionalisera det regionala rummet och varifrån de kommer. Perspektivet med att se regionalisering som aktörsdriven blir också problematisk genom att den till stor del fokuserar på regionalisering som driven av en mindre grupp aktörer som gått samman i en specifik fråga. Regionalisering är också ett resultat av ovanifrån styrda processer, framförallt om vi ser till hur regionalisering kan ses som resultatet av ovanifrån styrd process där staten omorganiseras:

Ascribing regionality – proposing a region – is thus a way of intervening in the world, a proposition for a particular way of organizing a part of the world, always in direct or indirect competition with other possible alternatives. Thus, the ascription of regionality is always deeply political, in the meaning that it carries power and potentially – when successful – can have radical repercussions on the organization and distribution of resources, rights and entitlements and many other aspects of collective and personal life (Metzger 2013:1373).

Det är också så vi kan se på och studera dagens regionalisering och regionalismer. Genom att studera olika diskursiva praktiker, där narrativ, föreställningar och berättelser bidrar till institutionaliseringen av regioner är det också möjligt att fånga upp de världsbilder som kan ses som styrande idag.

På ett sätt kan vi koppla samman det här med Ek's (2003a:6-7) arenainstitutionella perspektiv[18] där till exempel regioner inom EU kan ses som *ett möte mellan aktörer och institutioner knutna till olika geografiska* skalor (inte bara den regionala). Samtidigt måste vi vara medvetna om att de aktörer som verkar i

[18] Richard Ek (2003a) utgår från vad han benämner det arena-institutionella perspektivet som har sin grund i Thorsten Hägerstrands definition och utgångspunkter i begreppet Arena. Jag kommer inte här att gå in djuparen på Hägerstrands definition, men Arena som begrepp handlar om de konflikter som kan uppstå mellan mosträviga intresse- och maktsfärer om ett specifikt fysiskt utrymme. Jag använder mig inte heller av det som Ek benämner det arena-institutionella perspektivet, utan utgår istället enbart från begreppet regionala-aktörsallianser. På samma gång kan det vara viktigt att här diskutera hur Ek menar att arenan påverkar de regionala aktörernas institutionella resurser samtidigt som de omvänt påverkar arenans utseende och form.

de här sammanhangen inte alltid är medvetna om det större sammanhang de befinner sig i. Således kan vi se på regionalisering utifrån följande modell:

Tabell 1. Modell över institutionaliseringen av regioner inspirerad av Metzger (2013 och Paasi (1986).

Bildandet av en regional aktörsallians	**Stabilisering av den regionala aktörsgruppen**	**Institutionalisering av regionen**
Aktörer enas i en specifik fråga kopplade till ett specifikt geografiskt område.	Gruppen har enats i ett gemensamt mål, vision eller strategi.	Idéerna eller föreställningarna om regionen förverkligas på ett eller annat sätt såväl materiellt som immateriellt.
Det kan handla om enskilda aktörer som går samman i en specifik fråga ur ett underifrån perspektiv, men också som ett resultat av en ovanifrån styrd process (t.ex. den statliga omorganiseringen).	Produktionen av gemensamma föreställningar, om regionen genom till exempel bilder, kartor och berättelser.	Det kan handla om framväxten av gemensamma institutioner, organisationer, infrastrukturutbyggnad, kulturella uttryck och så vidare.
Syftar till att stärka handlingsförmågan i en specifikt regional fråga.	Ett antal regionala aktörer blir talesmän för processen, som syftar till att skapa ett ökat medvetande om den regionala frågan.	Nya föreställningar, gränsdragningar, bilder och förändrade relationer har etablerats.

Sammanfattande kommentarer – Att studera rum

Oavsett vilken typ av region vi diskuterar så utgör den en del av en konstruktion som blir till, av och genom olika former av sociala praktiker och relationer men också i dialektik till olika samhälleliga processer. Regioner är inte på något sätt en förutbestämd enhet utan är i ständig tillblivelse, och därigenom en del av en ständigt pågående process. Vi måste därför se regionalisering som en social process, i det här fallet en form av regionaliseringsprocess. Rummet kommer således till både i den materiella verkligheten och i det abstrakta genom våra upplevelser, praktiker och konstruktioner av det. Det här innebär att

rummet skapas och omskapas i relationer mellan objekt, människor och andra rum på olika geografiska skalor.

Diskussionen om territorialisering och olika geografiska skalor, sägs till viss del utmanas av det relationella perspektivet, men som utgångspunkt i den här studien ser jag dem inte som varandras motsatser. Den ontologiska premissen utgörs av att rummet är relationellt, där olika relationer, rumsligheter och platser överlappar varandra, och sträcker sig över gränser. Samtidigt menar jag att vi inte kan bortse från de gränser som stakas ut och används av olika makteliter för att sortera, avgränsa och kategorisera rum och på det sättet skapa skalhierarkier. På samma gång som gränser inom Europa öppnas upp, förstärks de utåt för att verka för migration mellan medlemsländerna samtidigt som de ska motverka immigration från länder utanför Europa. Vi kan också konstatera att institutionaliseringen av regioner drivs framåt av olika aktörsgrupper som går samman och enas i gemensamma frågor gällande ett specifikt territorium. Det här skapar i sin tur ett tydligt maktförhållande där en viss aktörsgrupps geografiska visioner ges företräde och andras lämnas utanför. Vissa grupper gynnas därigenom på bekostnad av andra.

Jag ifrågasätter inte ett relationellt perspektiv på regioner och regionskapande i avhandlingen, men jag menar att det snarare handlar om en epistemologisk utgångspunkt för hur vi ser på rummet och hur det skapas. Regionbegreppet kan därför ses som ett sätt att belysa diskurser som omger regionalisering och därigenom de sätt och i de sammanhang där aktörer verksamma på den regionala nivån använder det. Trots en allmän uppfattning inom forskningen att territorier, regioner, städer och lokaliteter är relationella, så betraktas eller behandlas rummet allt som oftast inte på det här sättet inom policyskapande och planering. Det finns snarare en styrande hegemonisk diskurs om den typ av rumslighet som är bäst anpassad till dagens politik och ekonomi, där idéer om globalisering och en internationell konkurrens kommit att bli styrande. På det sättet finns en vision om de rumsligheter som konstrueras inom policy och planeringssammanhang, där rummet i stor utsträckning fortfarande behandlas som en sluten container. Det är således viktigt att diskutera den politik som styr synen på rummet och hur det behandlas. I nästa kapitel kommer jag därför att utveckla den regionala kontexten och de större omvälvande processer som pågår i vår omvärld. Processer som skulle kunna ses som bidragande till en ökande regionalisering, men som i första hand verkar som styrande argument till varför det är viktigt att stärka den regionala nivån.

3 Regionalisering och regionalism(er)

Det här kapitlet syftar till att vidga diskussionen om regionalisering och regionalism(er), som till viss del redan presenterats i den inledande delen av avhandlingen. Jag diskuterar därför inledningsvis i kapitlet begreppen regionalisering och regionalism(er), där regionalismer kan ses som en form av styrningsteknologier som verkar genom olika maktmekanismer och diskursiva strategier för en ökande regionalisering.

Därefter följer en presentation av avhandlingens mera analytiska begrepp som ligger till grund för analysen i de empiriska kapitlen. Dessa grundar sig i Michel Foucaults syn på makt och hur vi kan använda oss av dem för att studera nutida regionalisering. Ytterligare ett begrepp är strategier som i den här kontexten kan ses som diskursiva. På det sättet menar Erica Schoenberger (1998) att de kan ses som drivande i vår förståelse av omvärlden och våra möjligheter att agera i den. Det är således viktigt att fundera över vems diskursiva strategier, vad de innebär, var dess makt kommer ifrån och vilka praktiker som föregår dem. Ytterligare begrepp är styrningsteknologier och maktmekanismer där strategier utgör en del. Vi kan till exempel se den regionala utvecklingspolitiken som en form av rumsordnande strategi eller:

… *en samling diskurser, instrument och aktiviteter avsedda att skapa ordning i rummet och förutsägbarhet över tid. Politiken används för att hindra, strukturera, och öka rörlighet* (Ek & Tesfahuney 2008:82).

Regionalism(er)

Det finns flera olika former av nutida regionalism(er) runtom i Europa (Amin 2004:3). Alla kan de på ett eller annat sätt ses som orsak och verkan av och till olika processer som bidrar till en ökad regionalisering i Europa. Det finns tydliga skillnader mellan tidigare och pågående regionaliseringsprocesser och därigenom också mellan olika regionalismer. Något som i sin tur kan sättas i relation till regionalpolitikens utformning. Tidigare syftade regionalpolitiken främst till att skapa ekonomisk utjämning mellan sämre rustade områden och ekonomiskt starkare delar av nationalstaten. Dagens politik utgörs i första hand av att med olika medel skapa regional utveckling och tillväxt. Den här förändringen kan till stor del också kopplas samman med den decentraliseringsvåg som sköljde över Europa under slutet av 1980-talet och början av 1990-talet.

En av de allra vanligaste skiljelinjerna när det handlar om regionalism brukar dras mellan en så kallad äldre regionalism och nyregionalism (Keating 1998; Syssner 2006). Den äldre regionalismen kan ses ur två perspektiv både i form av en så kallad omfördelningspolitik, men också olika regionalistiska strävanden, som i stor utsträckning bygger på skillnader mellan periferi och centrum. Dessa skillnader kan ha sin grund i ojämn ekonomisk utveckling men också olika kulturella skillnader såsom språk, religion och kultur och kan på så sätt kopplas samman med en stark regional identitet (Keating 2001; Syssner 2002; Syssner 2006). I vissa fall som i exempelvis Katalonien, Baskien, Quebec och Skottland har det funnits och finns en stark strävan efter självständighet och självstyre. Samtidigt passar inte alla regioner in i de här definitionerna av regionalism, inte heller i fråga om att vara regioner i periferin eller starka centrumregioner.

Nyregionalismen drivs i första hand framåt av ekonomiska intressen, där ansvaret för regional utveckling och tillväxt flyttats över och lagts på regionerna själva. Den präglas framförallt av två kännetecken som i sin tur kan kopplas samman med en omstrukturering av nationalstaten. Till att börja med är regionalisering inte längre begränsad till nationalstaten, utan kan även inkludera gränsöverskridande regioner, samtidigt som regioner idag ses som konkurrenter till varandra. Den här formen av nyregionalism främjas av såväl andra aktörer, såsom EU, som av globalisering och en internationalisering av marknaden. Ytterligare drivkrafter utgörs av att företagen har blivit transnationella och därigenom mer rörliga. En regions attraktionskraft har kommit att ses som viktig för att dessa företag inte ska lämna det land de verkar i, trots att det inte är helt entydigt vad som ligger i en sådan typ av attraktionskraft. Samtidigt kan det också sägas leda till att det i första hand är de starkare regionerna som belönas för att de leder utvecklingen framåt, men också för att kunna behålla kapital och investeringar i landet (Keating 1998). Under 1990-talet skedde också ett skifte där det kom att bli allt viktigare att investera i så kallade ”mjuka utvecklingsfaktorer” där bland annat humankapitalet sågs som en viktig del för att behålla företagen (Syssner 2006). Tidigare hade investeringar många gånger gjorts i infrastruktur och andra typer av ”hårda utvecklingsfaktorer”.

Syssner (2006) lyfter fram att det är viktigt att åskådliggöra att det finns flera regioner som inte passar in i de här två relativt snäva definitionerna av regionalism. Nya regioner växer fram som politiska och ekonomiska territorium, samtidigt som de inte har några regionalistiska strävanden om självständighet. Det finns även tendenser som pekar i motsatt riktning där regionen har kommit att bli en allt viktigare enhet för ekonomisk och politisk

aktivitet, och där den också kommit att bli en viktig grund för någon form av kulturell identifikation. Frågan är därför om det är så lätt som att endast skilja mellan två former av regionalismer.

John Harrison (2008) lyfter också fram två olika former av regionalism men skiljer inte mellan en äldre regionalism och en nyregionalism. Istället ser han den ena som resultatet av en centralt styrd process och den andra en underifrån, det vill säga regionalt styrd process. Harrison menar att det istället för att enbart utgå från att territorier och territoriell politik är resultatet av större processer av globalisering och en omstrukturering av staten, så bör det också vara möjligt att studera regionalisering omvänt. Det innebär att regionalisering kan vara ett resultat av regionala intressen, målbilder och visioner som utformar den territoriella politiken. Kevin R. Cox (2009) menar även att en stor del av forskningen om regioner (se exempelvis Brenner 2004) lyfter fram hur olika strategier från statligt håll skapat ett ökat fokus på regioner och stadsregioner och att detta bör ses som ett resultat av större politiska och ekonomiska trender. Samtidigt saknas forskning om hur statens omstrukturering tagit sig territoriella uttryck i form av regionalism, klassbaserad territoriell politik eller en centrum-periferi baserad politik. Processer som Cox (2009) menar kan bidra till formandet av större förändringar inom avreglering och statlig omstrukturering. Därför behövs mer forskning som visar hur den territoriella politiken även bidrar till att skapa förändring av det statliga rummet snarare än tvärtom.

Regionalism 2.0

De olika exemplen på regionalismer tyder på att det finns olika sätt att se på regionalisering och de bakomliggande orsakerna. Harrison och Growe (2014) benämner den form av regionalism som vi skulle kunna se som dominerande idag för *regionalism 2.0*. Inom den tidigare nyregionalismen ryms en syn hos både politiker och även forskare, i första hand ekonomiska geografer och ekonomer, att regioner kan ses som huvudarena för kunskapsproduktion, lärande och innovation. Detta bygger till stor del på flera av de lyckade exempel som belystes i inledningskapitlet till avhandlingen såsom den blå bananen. Ytterligare exempel utgörs av ”Europas fyra motorer” i form av Baden-Württemberg, Katalonien, Lombardiet och Rhône-Alperna, som kommit att ses som excellensregioner. Det här skapade också en vision om ett regionernas Europa där lyckade exempel framhölls som eftersträvansvärda inom policyskapande och planering.

Regionalism 2.0 fokuserar enligt Harrison och Growe (2014) i första hand på city-regioner (se exempelvis Andrew & Ward 2007; Jonas 2012) som den huvudsakliga arenan på en global marknad. Till viss del bygger logiken på synen att se rum som flöden och som öppna. Det har blivit allt viktigare att vara en del av olika transnationella nätverk, utan en specifik territoriell förankring. Det är också i det här sammanhanget de tidigare nämnda (o)vanliga regionerna växer fram (Deas & Lord 2006). På samma gång är det precis som Harrison och Growe (2014) framhåller viktigt att fundera över vilken logik som skapar ”nya” regioner.

Tydligt är att de regionaliseringsprocesser vi ser idag sker utifrån olika ekonomiska intressen och marknadsstyrning med syftet att stärka den regionala nivåns konkurrenskraft för att skapa ekonomisk tillväxt och utveckling (Syssner, 2006). Den här utvecklingen har skett i takt med att den regionala nivån getts ett större ansvar att verka för regional utveckling och tillväxt. I sin tur driver dessa processer fram marknadsdriven tillväxt, flexibilitet, konkurrenskraft och en ökad rumslig konkurrens regioner emellan, där urbana regioner ska positioneras på en global marknad (Sager, 2011). Även om vi pratar om olika regionalismer och således också om olika nyregionalismer eller regionalism 2.0, så delar de alla till stor del en övertygelse om att regionbyggande och ett stärkande av den egna regionala nivån utgör ett sätt att skapa ekonomisk utveckling och tillväxt, demokrati och lokala kulturella uttryck (Amin 2004:3). På samma gång kan de här antagandena också ses som grundade i en syn på rummet som slutet. Det kan också få motsatt effekt och istället för att ta sig demokratiska uttryck leda till att lokala och regionala identiteter tenderar att bli konservativa, exkluderande och slutna. En stor del av de regionaliseringsprocesser vi har sett under 2000-talet har handlat om att förflytta beslutsfattandet till olika former av regionala styren, sammankomster eller regionala utvecklingsorgan. Det är också något som förväntas stärka och bygga upp olika former av lokalt integrerade ekonomiska system såsom kluster, agglomerationsekonomier med täta kontakter mellan leverantörer och kunskapsöverföring.

Oavsett om vi väljer att utgå från en eller flera former av regionalismer, så kan de alla ses som bärare av ett antal inneboende myter, eller om vi så vill ideologiska idéer, som i sin tur fungerar som institutionaliserande av regioner (Ek 2003b). Vissa av myterna har redan beskrivits i texten där en ökande regionalisering ses som främjande för regional utveckling och tillväxt, demokrati

och olika kulturella och identitetsbyggande faktorer. Ek (2003a:2) pekar också ut tre geografiska föreställningar som kan ses som grundläggande inom nyregionalismen; den föråldrade nationalstaten, en ökande internationell konkurrens där nya geografiska skalor (regionen och city-regionen) ses som bättre anpassade samt en vision om ett nätverkens Europa. De olika geografiska föreställningarna kan sägas ha sitt ursprung i större och vidare processer. Till viss del finns kopplingar mellan nyregionalism, där framväxten av nyregionalism kan sägas ha gått hand i hand med nyliberala strömningar.

Nyliberalism och regionalisering

En ökande regionalisering måste också sättas i relation till framväxten av nyliberalismen. Nyliberalism kan ses som en del av ett reformeringsprojekt där statens omstrukturering och städers strategiska position på en global marknad har kommit att spela en allt större roll (Brenner & Theodore 2002). I sammanhanget kan nyliberalism definieras som en politisk ideologi, som realiserades under 1970-talets kris och framåt, då nya former av policys implementerades. Föregångsländerna var i första hand USA och Storbritannien, där stora privatiseringar och avregleringar gjordes. Även tidigare socialdemokratiska länder påverkades, inklusive Sverige.

Det finns dock en problematik i att se nyliberalism enbart som en ideologi. Till viss del är dess utfall olika beroende på politiskt system och geografisk kontext (Brenner & Theodore 2002). Nyliberalismen måste också ses som en process som utgörs av marknadsdriven sociorumslig förändring (Brenner & Theodore 2005). Det är därigenom viktigt att se nyliberalismen i relation till det politiska system den implementerats i. Således har den haft olika effekter i olika geografiska kontexter, utifrån de politiska, sociala och ekonomiska förhållanden som har rått i respektive land. Ytterligare ett problem med att se nyliberalismen enbart som en ideologi handlar om att marknaden ställs som motsats till social organisering och därigenom ses som en naturkraft, snarare än att se ekonomiska relationer som politiska konstruktioner. Resultaten av den fria marknaden pekas ofta ut som självklara och likartade oberoende av geografisk kontext. Det innebär att tilltron till den fria marknaden i form av avreglering ska leda till samma resultat på alla geografiska skalor och områden, men det finns lika många nyliberala variationer som reforminitiativ (Brenner & Theodore 2002; Brenner & Theodore 2005).

Samtidigt har nyliberalismen medfört en ökande privatisering och avreglering av tidigare statliga företag, lägre skatter, nedmontering av välfärdsprogram, ökad

konkurrens samt ett allt rörligare internationellt kapital (Brenner & Theodore 2002; Sager 2011). Staten har i samband med detta dragit sig tillbaka i en stor del av frågor, samtidigt som valfrihet, kundperspektiv och det entreprenöriella samhället premierats (Miller & Rose 2008). En bakomliggande ideologisk grund bygger på den fria marknadens principer som ska leda till en polarisering, det vill säga sprida sig och leda till en jämn utveckling. Vissa forskare menar dock att det snarare har haft motsatt effekt och lett till ökade klyftor i samhället (Larner & Walters 2002).

För att motverka en ojämn utveckling på olika geografiska skalor implementeras idag olika former av territoriella strategier som relaterar till rumslig strategisk planering, såsom varumärkesbyggande, infrastrukturutbyggnad, flaggskeppsprojekt och så vidare. Strategier som ska stärka innovationsförmågan, den regionala konkurrenskraften och verka för en ökad internationalisering (Brenner & Theodore 2002). Den här typen av strategier kan också ses i ljuset av vad Peter Miller och Nikolas Rose (2008) kallar ”advanced liberal” där nya styrningsteknologier har skapat ett avstånd mellan formella politiska institutioner och sociala aktörer såsom medborgaren. De senare kan idag ses som subjekt av eget ansvar, autonomi och val, där det individuella har blivit kundorienterat, i takt med att den offentliga välfärden har privatiserats. Det har också lett fram till nya former av ekonomisk management där det mänskliga beteendet översätts till övervakning, utvärdering och siffror (Dean 2010). Den tidigare välfärdsstaten styrdes på armlängds avstånd, vilket grundar sig i en relation mellan stat och medborgare byggd på relationer som skapades genom kollektiv solidaritet och beroende (Miller & Rose 2008). Skiftet till ”advanced liberal” representeras av en ny relation mellan expertis och politiker där:

… *makt som tidigare kunnat ses som en del av positiv kunskap om mänskligt beteende istället har blivit en del av kalkylerande regimer av finansiell styrning* (Miller & Rose 2008:212).

Specifika styrningsteknologier har därigenom implementerats i agenter genom specifika normer såsom service, konkurrens, kvalitet och kundefterfrågan. Aktörer som tidigare har stått utanför styrningsprocesser har idag fått större inflytande över reglering av säkerhet, investeringar och finansiella aktiviteter, planering och utbildning, samtidigt som det också skett en ökad privatisering av tjänster som tidigare tillhandahållits av staten såsom utbildning, hälsa och sjukvård (Dean 2010). Foucault (2014:197) beskriver den här förändringen inom nyliberalismen i förhållande till befolkningen i relation till *homo economicus*.

Tidigare grundades homo economicus främst på en behovsproblematik där nyttan och bytesprocesser stod i centrum. Inom nyliberalismen är inte homo economicus en del av ett byte, utan *sin egen entreprenör och sitt eget kapital, sin egen producent, sin egen inkomstkälla.*

Dagens nyliberalism skiljer sig till viss del från den som växte fram under 1970- och 1980-talen. Från att ha varit en relativt abstrakt ekonomisk doktrin, som under 1980-talet bidrog till avreglerandet av statskeynesianismen och välfärdssystemet, så står den idag för marknadsstyrd reglering. På ett sätt utgör dagens nyliberalism ett resultat av den ideologi som växte fram under 1980-talet och som verkar för att motverka tidigare tendenser och tidigare nyliberala policys med fokus på att öka den ekonomiska tillväxten (Peck & Tickell 2002). Nyliberalism har därigenom främjat statens omstrukturering, där det i första hand är tre trender som brukar pekas ut som utmärkande. De här trenderna brukar pekas ut som en ökande ekonomisk integration, ökat inflytande från överstatliga och supranationella organisationer samt globalisering.

En ökande ekonomisk integration innebär att nationella ekonomier ses som alltmer öppna för globala flöden av kapital och investeringar. På det här sättet premieras andra geografiska skalor såsom det urbana och det regionala framför nationalstaten. Detta har skett i takt med att olika former av agglomerationsekonomier, så kallade superkluster, större metropolitiska områden och världsstäder[19], konkurrerar med varandra samtidigt som de också har fått ett större inflytande på världsmarknaden (Brenner 2004). Vidare kan det också sättas i relation till att en stor del av det tidigare ansvaret för regional utveckling lagts på regionerna själva. Samtidigt är alltfler intressenter delaktiga i politiska, men också planeringsmässiga, frågor på den regionala nivån. En stor del av ansvarsfrågor som kopplats samman med staten har skjutits över till företag, organisationer och professionell expertis (Miller & Rose 2008). Olika former av innovationssystem, såsom Triple Helix där den privata och offentliga sektorn samarbetar med universiteten, har kommit att bli en vanligt förekommande utvecklingsstrategi för många regioner. Samtidigt leder detta till allt mer komplexa nätverk där nya aktörer idag deltar i policyprocesser på den regionala nivån.

[19] Den här typen av världsstäder kallas Global Cities där 40 Global Cities rankas utifrån ett Global Power City Index och bedöms utifrån sin konkurrensförmåga baserat på deras förmåga att attrahera kreativa personer, högpresterande företag från hela världen i takt med en ökande konkurrens platser emellan. Detta mäts inom sju olika fält; ekonomi, forskning och utveckling, kultur, livsmiljö, miljö och tillgänglighet (The Global Power City Index 2013).

Den andra trenden innebär att olika överstatliga och internationella organisationer såsom EU, NAFTA, OPEC, IMF och G8 tillsammans med multinationella företag har fått ett allt större inflytande över nationella ekonomier (Swyngedouw 2005; Sassen 2013). I en europeisk kontext har den Europeiska Unionen länge verkat för att stärka den regionala nivån runtom i Europa. Detta har bland annat skett genom de olika strukturfondsprogrammen, men också genom olika fördrag och ramverk såsom exempelvis Europa - 2020, Lissabonfördraget och ESDP – *European Spatial Development Perspective*[20]. Precis som Ole B. Jensen och Tim Richardson (2004) framhåller så kan ESDP ses som ett uttryck för EU:s sammanhållningspolitik. Trots att EU inte har någon formell makt att påverka eller implementera den rumsliga planeringen i medlemsländerna så formar ESDP ändå till stor del policys runtom i Europa:

In these terms, we might conceptualize the emerging field of European spatial policy discourses as an attempt to produce a new framework of spatialities – of regions, and the EU as a spatial entity – which disrupts the traditional territorial order and destabilizes spatialities within European member states (Richardson & Jensen 2003:12).

ESDP är i sig ett uttryck för en vision om ett sammanhållet EU, som i sin tur bygger på föreställningar om ett friktionsfritt samhälle utan gränser och fri rörlighet av människor, kapital, varor och information. Det här sker bland annat genom styrningen av medel till Interregprojekt, men också andra former av EU-projekt som anpassas till EU:s policys. Kopplingarna finns också till EU:s TEN-T (Trans-European Networks) strategi[21] som i första hand främjar utvecklingen av satsningar på utbyggnaden av infrastrukturen inom EU. Vidare bygger planeringen av infrastrukturfrågor inom EU framförallt på polycentrism som kommit att bli en styrande norm för EU:s sammanhållningspolitik.

Begreppet polycentrism är dock problematiskt genom att dess innebörd, precis som många andra rumsliga begrepp är relativt oklar. Det har olika betydelser i olika sammanhang. Inom planering ses polycentrism som ett strategiskt rumsligt planeringsverktyg. Kulturgeografer använder det som ett sätt att

[20] European Spatial Development Perspective antogs 1999 i Potsdam av de ansvariga ministrarna för rumslig planering i respektive medlemsland. ESDP ska i sin tur verka för integrationen och sammanhållningen mellan medlemsländerna inom EU och kan därigenom ses som ett mål för den framtida utvecklingen inom den större unionen. Det har inte någon bindande funktion i något av medlemsländerna men påverkar i stor utsträckning ändå den rumsliga planeringen och policy-utformningen i medlemsländerna. Målet är i första hand att verka för en jämn och hållbar utveckling genom utjämning mellan olika länder och regioner (European Commission, 1999).

[21] TEN-T-strategin syftar till att utveckla transeuropeiska nätverk. Det vill säga att bygga samman mer perifera områden inom EU genom transporter, telekommunikation och energi. Vidare ska detta leda till att bygga samman den gemensamma marknaden samt ekonomisk och social sammanhållning (European Commission, 1999).

förklara en förändrad rumslig struktur i städer. Inom EU används polycentrism som ett sätt att skapa en balanserad regional utveckling över hela unionen (Davoudi 2003). Det är även ett uttryck för hur urbana regioner har kommit att ses som viktiga institutioner för kunskaps- och kompetensbaserad regional utveckling inom EU (Antikainen 2008). I andra sammanhang används begreppet som ett marknadsföringsverktyg genom att det ses som representativt för pluralism, multikulturalism och dynamik och därigenom som en symbol för en mera postmodern livsstil. Det har blivit ett modeord för en inkluderande politik. Polycentrism kan också ha olika innebörder om vi ser till olika geografiska skalor. Det kan handla om en mesonivå och syftar då till urbana agglomerationer av människor och ekonomisk aktivitet inom större städer. Vidare kan det också handla om en macronivå på en intraregional nivå med flera större urbana centra inom en större region (Davoudi 2003)[22]. På detta sätt betonas i första hand nätverket som ett medel för policyskapande. Att bygga nätverk handlar i den här kontexten om två territoriella dimensioner. Den ena syftar till att bygga nätverk inom funktionella regioner och städer medan den andra syftar till att bygga nätverk mellan dem (Antikainen 2008).

Den tredje trenden handlar om hur den ökande internationaliseringen av marknaden kopplas samman och ses som en del av globalisering. Den globala finansmarknaden har förändrat tidigare juridiska gränsdragningar som tidigare varit kopplade till den nationella nivån, mot nya former av gränsöverskridande överstatliga regionala sammanslutningar (Sassen 2013), något som uttrycks genom ett ökat fokus på specialisering och konkurrenskraft.

Konkurrensregionen

Ytterligare ett resultat av nyliberalismen utgörs av en föreställning om konkurrensdoktrinen, det vill säga en tro på en ökad konkurrens mellan olika geografiska platser. Konkurrensdoktrinen har till stor del kommit att spegla och färga den allmänna policydebatten, och bygger till stor del på tron att globalisering har förändrat strukturen i den globala ekonomin. Dessa strömningar hänger också samman med nyliberalismen och har lett fram till att regionala policymakare idag sysselsätter sig med att främja den egna regionens konkurrenskraft (Bristow 2010). Vad som läggs i begreppet konkurrenskraft är inte helt entydigt, men precis som Erica Schoenberger (1998) ser jag det som en

[22] I artikeln *Polycentricity in European Spatial Planning: From an Analytical Tool to a Normative Agenda* utvecklar Davoudi (2003) hur begreppet polycentrism sträcker sig tillbaka till början av 1900-talet och att det fram tills idag har getts ett flertal olika innebörder. Ursprungligen kan det kopplas samman med konceptualiseringar av urbana rumsliga strukturer och framförallt med Chicagoskolan.

del av en diskursiv strategi som konstruerar en specifik förståelse av verkligheten. Den här strategin skapar i sin tur grunden för olika ageranden och reaktioner. Idén om den konkurrenskraftiga regionen bygger på olika diskursiva formationer, men det är inte helt entydigt vad som egentligen definierar en konkurrenskraftig region:

Competitiveness is portrayed as the means by which regional economies are externally validated in an era of globalization, such that there can be no principled objection to policies and strategies deemed to be competitiveness enhancing, whatever their indirect consequences (Bristow 2010:4).

Det innebär att en ökande global konkurrens drivs på av olika regionala initiativ i form av strategier och handlingar drivna av näringsliv och politiska organisationer. Här bör inte heller universitet och akademin uteslutas. Detta kännetecknas i sin tur av olika nyliberala diskurser som främjar marknadsdriven tillväxt, flexibilitet och konkurrenskraft genom en alltmer ökande rumslig konkurrens mellan olika regioner (Ek 2003b). Diskursen om konkurrens grundar sig enligt Erica Shoenberger (1998) i första hand på ekonomisk teori, där marknaden är styrande i frågan om konkurrens och konkurrenskraft. Rätt beteende mäts i förmågan att svara på marknadens signaler, där rätt beteende belönas utifrån marknadens principer:

Competitiveness becomes inescapably associated with ideas of fitness and unfitness, ant these in turn with the unstated premise of merit, as in 'deserving to live' and 'deserving to die' (Schoenberger 1998:4).

På så sätt rättar sig dessa principer på betydelsen av den kapitalistiska marknaden, där konkurrens och konkurrenskraft är grundläggande beståndsdelar. De kan därigenom ses som en del av en diskursiv strategi som skapar vår förståelse om världen och därigenom också våra möjligheter att agera i den (Schoenberger 1998). På det sättet blir konkurrensbegreppet styrande för i princip alla syften och beteenden där: *'We must do X in order to be competetive'* (Schoenberger 1998:4).

En faktor som Kornberger och Carter (2010) lyfter fram som bidragande till diskursen om en allt ökande konkurrens mellan olika platser utgörs av olika typer av rankinglistor. Att ranka platser skapar ordning men upprätthåller också maktrelationer mellan olika platser. Det kan också ses som en praktik som legitimerar existensen av konsulter och experter som genom sofistikerade strategier ska hjälpa till att skapa konkurrensfördelar. Det gör den här typen av

rankinglistor till beräknande praktiker som skapar och formar våra tolkningar om olika geografiska platser, från staden till regionen och nationen. Rankinglistor av olika slag bidrar därigenom till att skapa en specifik diskurs där olika geografiska skalor rankas. På det sättet skapas en diskurs om till exempel städer och regioner som rankas utifrån deras ”cityness”. Konkurrens utgör på det sättet en viktig del av managementdiskursen där policy och planering i allt högre grad handlar om att stärka en plats konkurrenskraft. I allt större utsträckning värderas platser idag utifrån om de anses vara värda att bo, verka, besöka eller investera i (Ashworth & Voogd, 1990).

Mobila policys

Vidare utgör också ett viktigt sammanhang de olika geografiska föreställningar som bygger på en kunskapsproduktion som producerar och reproducerar ”myter” om olika lyckade exempel på framgångsrika regioner runtom i världen. Regioner som sedan får fungera som modeller för policys och planering. Den här formen av vad som ofta lyfts fram som mobila policys[23] har ökat i omfång, där policys, praktiker och policyskapare i allt högre grad har blivit mobila. Det innebär att de förflyttas från en geografisk kontext till en annan och ses som framgångssagor och som objekt för olika lärandeprocesser (Peck & Theodore 2010). Utifrån Jamie Peck och Nik Theodores (2010) definition av policyskapande och policyförändring kan de ses som socialt konstruerande processer och som ett uttryck för makt. Exemplen på hur policys fångas upp och ompaketeras är flera. Det sker genom att policymakare från såväl lokal, regional som nationell nivå deltar i olika nätverk som sträcker ut sig globalt. På det här sättet skapas mentala kartor där de städer som har lagt grunden för specifika strategier fångas upp och används i andra kontexter (McCann & Ward 2010). Det finns flera exempel på detta. Barcelona är känt för Barcelonamodellen[24] där bland annat de olympiska spelen 1992 fungerade som en modell för urban regeneration och planering (Balibrea 2001). Bilbao har, i och med byggandet av Guggenheimmuseet, fått stå modell för olika kulturpolicys där det har handlat om att förändra bilden från tidigare

[23] Se också Barbara Czarniawska (2002) som använder sig av det analytiska begreppet isomorfism för att beskriva hur idéer förflyttas. Isomorfismer kan vara av tre typer; tvingande, kopierade/härmade och normativa. De tvingande isomorfismerna kan i första hand kopplas samman med laga kraft. Det innebär att de oftast kommer till genom någon form av bindande policy. Kopierade isomorfismer handlar istället om hur idéer sprids genom en eventuell kopiering genom rumslig eller ideologisk närhet. Normativa isomorfismer handlar slutligen om ett sätt att sprida idéer och kunskap genom best-practice. Czarniawska exemplifierar hur olika planeringsidéer har spridits i tre europeiska städer; Stockholm, Warzawa och Rom. I de olika städerna visar hon hur olika idéer om vad det innebär att vara en europeisk huvudstad har spridits.

[24] ”Barcelonamodellen” lyfts ofta fram som ett lyckat exempel på urban förnyelse och stadens förändring gentemot en modern kosmopolitisk stad (Degen & García 2012).

industristäder till att bli kulturella centra. Transformeringen av städer som Barcelona, Montpellier, Hamburg och Köln till nya centra för innovation och anpassningsförmåga till den nya ekonomin kom att stå som modeller för urbana policys (Booth & Boyle 1993). Exemplen används fortfarande som förebilder för imagebyggande och förnyelse även på regional nivå.

Andra lyckade exempel som ofta förekommer är Silicon Valley, och den blå bananen i Europa[25]. Exemplen kan också ses som rumsliga metaforer som bär med sig specifika idéer om rummet. Föreställningarna innehåller således inte några konkreta policyförslag, utan bygger snarare på en specifik kunskapsrationalitet. Den blå bananen, som sträcker sig mellan sydöstra England och de norra delarna av Italien, framställs ofta som ett område i Europa som kommit att ses som Europas centrum och ryggrad. Skandinavien och de södra delarna av Europa framställs i förhållande till den här bilden som perifera (Jensen & Richardson 2004). Andra exempel som idag ses som modeller för planering är framväxten av större globala städer som är sammanlänkande genom olika nätverk och som sträcker sig över stora geografiska områden. Bland annat har det kommit att bli allt vanligare att tala om tillväxtkorridorer och nätverksregioner som sträcker sig över nationsgränserna, framför mer traditionellt planerade, administrativa och politiska regioner. De här olika processerna kan också ses som bidragande till en ökning av nätverk och relationer mellan olika platser och skalor (Allmendinger & Haughton 2009).

Ytterligare en viktig del i en europeisk kontext är EU:s inflytande över regionala policys. Jensen och Richardson (2004) menar att EU:s visioner om att skapa ett större sammanhängande europeiskt rum kan ses som en styrningsrationalitet som gett upphov till ny kunskap och nya praktiker inom policydiskursen.

Makt och regionalisering

Med utgångspunkt i föregående kapitel, där vi kan se hur institutionaliseringen av regioner till stor del drivs framåt av en regional aktörsallians, innebär detta

[25] Den blå bananen är ett område som sträcker sig mellan sydöstra England till norra Italien, mellan London och Milano. Området innefattar ett flertal europeiska städer och har länge setts som Europas tillväxt- och innovationscentra (Hospers 2003). Bilden av den blå bananen presenterades ursprungligen i en rapport av den franska rumsliga planeringsbyrån DATAR, där 'Dorsale Européenne, det vill säga Europas ryggrad, eller det som senare kom att kallas den blå bananen identifierades (Jensen & Richardson 2004). Ytterligare områden växte fram under början av 2000-talet såsom solfjädern kring Medelhavet från Milano till Valencia och den gula bananen som sträcker sig mellan Paris och Warszawa. Den blå bananen skiljer sig till stor del från andra områden i Europa i förhållande till demografi, ekonomi, infrastruktur och så vidare. Området har en hög befolkningskoncentration och innefattar ett stort antal större städer såsom London, Amsterdam, Bryssel, Dortmund, Frankfurt, Basel, Zürich och Milano (Hospers 2003).

att det också finns ett inneboende maktperspektiv. Jag utgår här från Foucault (2010:23-24) som menar att makt utgörs av en *samling mekanismer och procedurer genom vilkas roll, funktioner och ämne handlar om att säkerställa makten, vare sig de lyckas med detta eller ej*. Det här kan vi se som ett sätt att samlas kring en gemensam fråga eller ett gemensamt intresse, som sedan drivs framåt av de som har medel och makt att driva frågan. På samma sätt använder sig Foucault (2010) i sina senare föreläsningar av begreppet biomakten. Biomakten kan ses som en samling mekanismer eller fenomen som finns i en politiks inre. Det handlar i sin tur om hur något slutligen antar en naturlig form eller ses som naturligt. Jag ser det som att ett specifikt fenomen normaliseras och görs till en icke-ifrågasatt sanning. Foucault (2010:23) själv uttryckte det som: *hur ett visst fundamentalt biologiskt faktum blir viktigt och väsentligt för samhället*. Inom den regionala utvecklingsdiskursen har till exempel begrepp som innovation, entreprenörskap, specialisering och flexibilitet normaliserats.

Biomakten består i sin tur av ett antal maktmekanismer *genom vilka makten passerar, hur den äger rum, mellan vilka subjekt och punkter, med vilka tillvägagångsätt och med vilka effekter* (Foucault 2010:23). Att göra en analys av maktmekanismerna innebär att se till de relationer eller procedurer som har till uppgift att upprätthålla, upprätta och transformera maktmekanismerna. Makt är dock inte något som uppstår ur sig självt utan finns inom och verkar mellan olika relationer. Maktmekanismerna är således en integrerad del av olika relationer och fungerar därigenom både som orsak och verkan. Det kan till exempel handla om familje- och sexuella relationer, och i den här avhandlingen mellan olika aktörer i samhället, men också i förhållande till relationen mellan stad och land. Olika maktmekanismer verkar inte vid sidan av varandra utan utgör en inneboende del av olika typer av relationer. Foucault (2010) menade vidare att det är möjligt att finna deras logik vid en viss tidpunkt och vill jag påstå i ett specifikt rum. Dessa kan finnas genom olika nyckelpunkter, låsningar och blockeringar som kan ses som en del av diskursen. På samma sätt använder sig Rose och Miller av begreppet teknologier som i analysen av styre lägger fokus på de mekanismer genom vilka olika myndigheter formar, normaliserar och instrumentaliserar beteenden, tankar, beslut och önskningar hos andra för att nå de mål de önskar uppnå (Miller & Rose 2008). Den här formen av styrningsteknologier handlar om användandet av i första hand tekniker för indirekt styrning.

I förhållande till regionalisering är det också viktigt att fundera över *var* makten äger rum. Det vill säga i vilket geografiskt sammanhang den utspelar sig. På ett

sätt utgör olika former av geografiska visioner ett uttryck för var, medan regionala aktörsallianser kan ses som upprätthållande av makten och de diskurser som omgärdar regionalisering vid en specifik tidpunkt. Därigenom är det också möjligt att koppla samman Foucaults begrepp om kunskap och makt. De som på ett eller annat sätt innehar makten i samhället är också de som producerar den ”sanna” kunskapen vid en given tidpunkt i historien. Den ”sanna” kunskapen är således beroende av tid och rum.

Diskursbegreppet

Jag utgår i första hand från Foucaults definition av en diskurs där en diskurs kan utgöras av de praktiker som producerar en viss typ av yttranden. En diskurs kan således beskrivas som ett styrningssystem med regler som legitimerar vissa kunskaper och kunskapare, det vill säga de som producerar den. Kunskap produceras av de med makt i samhället och används för att reglera det som uppfattas som tillåtet och inte tillåtet. Diskurser innehåller ett antal förgivettaganden om verkligheten som till slut uppfattas som sanningar. Detta leder till att människor kontrolleras genom olika mekanismer som fungerar utestängande, där värderingar och normer formas. I sin tur leder detta till begränsningar för vissa grupper i samhället, medan det skapar möjligheter för andra. Makten ska också ses som skapad i relation mellan människor, inte direkt av eller mot subjekt. Det är diskursen som konstituerar och upprätthåller maktförhållanden i samhället (Bergström & Boréus 2000), i det här fallet i produktionen och reproduktionen av regioner.

Richard Peet (2002:57) använder i sin formulering och definition av diskurser vad han kallar ett Foucauldianskt-Gramscianskt synsätt på en global hegemonisk diskurs. Det innebär att en global hegemonisk diskurs utgörs av ett system av politiska idéer som grundar sig i ett klassamhälle, där det är den dominerande klassen som formar den regionala kontexten. I det här fallet utgår jag inte från klassamhället som sådant, men jag menar att det finns specifika aktörer som innehar makten över den regionala kontexten. Utöver de här aktörerna formas också den regionala kontexten genom olika policys i en regional, nationell och internationell kontext av diverse internationella experter. Peet beskriver också en diskurs hegemoniska djup som dess regulatoriska kraft som beroende av dess förmåga att begränsa sig i rummet.

I många fall ges de aktörer i samhället som har möjlighet, det vill säga makt ett större utrymme att producera normer om vad som anses vara rätt och fel i samhället. Foucault använder sig av diskursiva praktiker där den kunskap som

produceras vid ett specifikt tillfälle kan ses som ett verktyg för makten, och som en del av en hegemonisk diskurs som skapats i en maktrelation i samhället. Ytterligare en aspekt är de sätt där kunskap produceras och valideras som en sanning (Dittmer 2010).

De diskurser som omgärdar regionalisering kan ses som både en uppsättning sociala praktiker och som en politisk ideologi som i det här fallet utgörs av ett antal idéer om hur världen ser ut och hur den bör organiseras på bästa sätt (Syssner 2006). Samtidigt pekar begreppet regionalisering på att vi bör läsa det som en process som kopplar till andra skeenden i samhället. Snarare bör vi använda begreppet regionalismer som en form av politiska ideologier som drivs av olika aktörer i samhället och som i sin tur påverkar och driver regionaliseringen framåt. Med utgångspunkten att regionalisering bör ses som en process innebär detta också att olika diskursiva praktiker bidrar till att upprätthålla en specifik kunskap om det regionala rummet. Denna kunskap kan, utifrån Foucaults synsätt, ses som en form av disciplinär styrningsteknologi, där olika diskurser om det regionala rummet upprätthåller en hegemonisk diskurs om vikten av den regionala nivån. Olika disciplinerande styrningsteknologier verkar i sin tur genom ett antal maktmekanismer som passerar genom rättsystemet, disciplinära mekanismer och så kallade säkerhetsdispositiv. I förhållande till den regionala nivån ser vi hur ett flertal disciplinerande styrningsteknologier, såsom nyliberalism, globalisering och konkurrensdoktrinen, ryms inom regionaliseringsdiskursen.

Strategier och maktbegreppet

För att kunna göra en analys av kunskap och dess kopplingar till makt, är begreppet strategi grundläggande. Det kan kopplas samman med en mängd olika områden, vilket ger det ett stort antal betydelser. Clausewitz ser strategier som en politisk teknologi, som bidrar till att övertyga andra. Det sker genom att utforma problem, att få människor att tala, att dela upp händelser i orsak och effekt, hitta lösningar samt utvärdera deras implementering (Clausewitz i Kornberger 2012). På det här sättet finns tydliga kopplingar mellan strategier, kunskap och makt (Kornberger & Clegg 2011).

…a discourse which has its own specific conditions of possibility and that these conditions enable certain ways of acting while at the same time they restrict other actions (Pääli et.al. 2009:303). *Strategizing means developing a (usually big) picture of the future that will frame immediate courses of action. In this sense, strategy turns the arrow of time; the future becomes the condition of the possibility for action in the present* (Kornberger & Clegg 2011).

Samtidigt kan en strategi ses som en plan som utarbetats i relation till en yttre fiende, oavsett om den är verklig, konkret eller potentiell. Idag kan en fiende representeras av en mängd olika yttre hot såsom globalisering och ökad ekonomisk internationalisering, där det har blivit viktigt att vara så konkurrenskraftig som möjligt. Strategier kan även bestå av aktiviteteter som till exempel skapandet av en regional strategi. Aktiviteterna sker genom deltagande i olika möten, workshops, samtal och så vidare genom vilka strategin växer fram (Samra-Fredricks, 2003, 2005). Strategier används idag som ett sätt att stärka den egna konkurrenskraften gentemot andra. På så sätt får de också en tydlig geografisk koppling länkat till ett specifikt territorium:

Thinking about and organizing space is one of the pre-occupations of power. If every strategy of power has a spatial dimension, power also has a practice of spatial domination that is appropriate to its strategy (Jean-Michel Brabant i Crampton & Elden 2007:25).

Idag är regionen, och kanske i första hand storstadsregionen, den skala som ses som bäst lämpad för att stärka både den regionala och den nationella konkurrenskraften. På samma sätt beskriver också Jean-Michel Brabant[26], som ett svar på de frågor Michel Foucault ställde tillbaka till de franska geografer som intervjuade honom i Hèrodote, hur även ekonomi kommit att bli en sfär som bygger på starka kopplingar till rummet. Med detta menar han att när vi pratar om rumslig dominans så kan det inte enbart länkas samman med strategier som relaterar till krig eller att bevara hegemonin över ett specifikt territorium utan även till andra former av styrningsrationaliteter (Jean-Michel Brabant i Crampton & Elden 2007:25).

På den regionala nivån anpassar sig regionerna idag till ett antal utmaningar som kan jämföras med den tidigare fienden. Vanligt återkommande begrepp/hotbilder inom regionaliseringsdiskursen är i första hand globalisering, internationalisering och konkurrens. Genom att använda sig av olika strategier möter regionerna på olika sätt de här utmaningarna. Idag ser vi bland annat hur den regionala utvecklingsdiskursen i allt större utsträckning belyser vikten av regional specialisering, flexibilitet och innovationsförmåga. Det har också blivit allt vanligare att arbeta för att skapa en stark image som ska locka till sig nya företagsetableringar, kapital och investeringar.

[26] I boken *Space, Knowledge and Power* publiceras den konversation som Michel Foucault hade med de geografer som tidigare intervjuade honom i Hérodote 1976. Jean-Michel Brabant svarar här på frågan; *The notion of strategy is essential if one wants to make an analysis of knowledge (savoir) and its relations with power. Does it necessarily imply that through the knowledge in question one wages war? Does strategy not allow the analysis of relations of power as techniques of domination?* (Crampton & Elden 2007:19).

Regionalisering och regionala strategier som styrningsteknologi

Idag använder sig såväl hela länder, städer som regioner olika former av strategier för att sätta större urbana regioner på kartan (Harvey 1989; Brenner 2004). Till skillnad från den rationella planeringen, som framförallt var dominerande efter andra världskriget och som byggde på en tydligt preciserad målbild som skulle forma framtidens samhälle, så har nya urbana strategier vuxit fram i takt med New Public Management, nyliberalism och globalisering. New Public Management – NPM, är en form av förnyelsearbete som syftar till att förändra och effektivisera offentlig förvaltning, där näringslivet har kommit att bli en inspirationskälla. Utvecklingen kan ses på två olika sätt, dels i förändringar av *hur* offentliga myndigheter arbetar och dels *vad* de arbetar med. Det har skett en förskjutning från att i första hand tillhandahålla välfärdstjänster till ett fokus på att skapa tillväxt och utveckling (Mukhtar-Landgren 2008; 2009). Dessa tar sig olika uttryck och kan handla om till exempel klusterinitiativ (se exempelvis Säll 2011), samverkansformer, men framförallt olika typer av tillväxtstrategier och i viss utsträckning även varumärkesstrategier som ska stärka den regionala imagen och konkurrenskraften.

Idag har en stor del av planering och policyskapande gått från mer tydligt uppsatta mål och metoder till långsiktiga visioner och visionsarbeten som sträcker sig långt fram i tiden (Mukhtar-Landgren 2009). Rickard Ek (2003a) kopplar visioner till fransmännens *l'amenagement de territoire*, där även platsmarknadsföring, swot-analyser, branding och benchmarketing utgör en viktig del. På flera sätt är den här förändringen och skiftet inom planering ett resultat av en värld där prognoser kommit att bli allt mindre pålitliga. Visioner blir istället framåtsträvande och anpassningsbara till en allt snabbare föränderlig värld. Ytterligare kopplingar till Eks definition av det franska begreppet *l'amenagement de territoire* kan göras till rumslig strategisk planering som har kommit att bli ett allt vanligare planeringsverktyg. Patsy Healey (2004) beskriver också skiftet inom rumslig strategisk och pekar på hur strategiska planer och ramverk återinförts inom policyfrågor. Healey lyfter fram några av orsakerna som; problem med att i praktiken koordinera och samordna offentliga policys på specifika platser, att göra regioner mer konkurrenskraftiga genom att fokusera på strategiska tillgångar samt en ökande konkurrens mellan olika platser, regioner och städer som ett resultat av en ökande ojämn utveckling baserad på en ojämn fördelning av resurser. Vidare ser Healey (1997:244-245) den här typen av rumsliga strategier som ett sätt att förändra olika former av övertygelser:

In Kuhnian terms, strategy making is a process of deliberative paradigm change. It aims to change cultural conceptions, systems of understanding and systems of meaning. It is more than just producing collective decisions. It is about re-shaping convictions.

Rumslig strategisk planering

Definitioner av vad som utgör rumslig strategisk planering varierar. I första hand kan planering sägas handla om att skapa hållbara strategier för att skapa ekonomiska, sociala, kulturella och ekologiska dimensioner av samhället. Healey (2004) ser strategisk rumslig planering som ett medvetet kollektivt arbete med att skapa nya föreställningar om en stad, region, eller ett större territorium, för att sedan sätta detta i relation till investeringar, bevarande, infrastrukturutbyggnad, monument samt reglering av markanvändning. Till stor del har den rumsliga strategiska planeringen tidigare representerat ett nytt planeringsideal där den kritik som framfördes mot planering under 1980-talet skulle motverkas. Rumslig strategisk planering sågs också som en motpol till mer nyliberala strömningar i samhället. Samtidigt menar Kristian Olesen (2013) att en stor del empiriska studier i Europa visar att strategisk rumslig planering har tagit en nyliberal vändning. Det handlar till största delen om att rumsliga planeringspraktiker i allt högre grad genomsyras av nyliberala politiska agendor som syftar till att skapa ekonomisk tillväxt och konkurrenskraft. Praktikerna har också kommit att bli normativa där tillväxt går före andra frågor som till exempelvis miljö och sociala utmaningar. I de nordiska länderna är den rumsliga strategiska planeringen ofta en hybrid mellan det tidigare välfärdssystemet och tillväxtorienterade nyliberala policys.

Förespråkare för strategisk rumslig planering framhåller dess styrkor som ett sätt att skapa policyförändring i frågor som rör klimat, konkurrenskraft och konsensusbyggande genom att föra samman olika röster i en framtida vision för rumslig utveckling (Albrechts et al. 2003; Allmendinger & Haughton 2010). Jag menar att det också är en form av place management eller platsstyrning, eller det Ek (2009) benämner *PMPU – platsmarknadsföring och platsutveckling*. PMPU handlar om hur olika aktörer verkar för att förändra och/eller förnya bilden eller imagen av den egna platsen. Idag sker detta i första hand genom olika former av varumärkesbyggande eller varumärkesstrategier som ska attrahera investeringar, nya företagsetableringar men också människor, såväl besökare som inflyttare. I den här utvecklingen har marknadsföring av regioner och andra former av lokaliteter kommit att få en central roll som strategi och praktik (Ek 2003a).

I första hand syftar således rumslig strategisk planering till att öka den regionala konkurrenskraften. På den regionala nivån tas regionala utvecklingsprogram och tillväxtstrategier fram för att öka den egna regionens konkurrenskraft. I samband med detta har det också kommit att talas om ett strategiskt varumärkesarbete, som syftar till att stärka den regionala imagen och den regionala nivån för att därigenom skapa legitimitet. Det finns här ett tydligt maktperspektiv där regioner, men också andra platser, konstrueras och rekonstrueras för att utöka marknader eller främja ekonomisk utveckling (Heldt Cassel 2003). Regionalpolitiska strategier framhäver många gånger en regional särart, som både skapar en positiv marknadsföring och stereotypa föreställningar om hur platser och regioner produceras och reproduceras. Inom den regionala utvecklingsdiskursen förekommer vissa specifika särdrag som karakteriserar de regioner som ses som framgångsrika och attraktiva och som de allra flesta regioner idag strävar efter att efterlikna.

Till stor del framhålls olika mjuka faktorer såsom flexibilitet, innovation, entreprenörskap och ett socialt kapital då dessa ses som fördelaktiga och tros gynna den ekonomiska utvecklingen i dagens regioner (Syssner 2009). Även andra mjuka faktorer som kan kopplas samman med socialt kapital såsom identitet, kultur och image har fått en större betydelse genom att ett starkt kulturliv och en distinkt regional kultur har kommit att ses som en konkurrensfördel (Syssner 2008). En stark sammanhållning och ett starkt socialt kapital ses som bidragande till att invånarna känner ansvar för en plats och på det sättet bidrar till dess utveckling, men detta är ofta ett resultat av en uppifrån styrd och tillrättalagd process (Strömbom 2003; Syssner 2006; 2009). Det handlar således om att skapa en attraktiv plats för investeringar, där mjuka faktorer ofta framhålls som vitala för ekonomisk utveckling. Samtidigt skapar den här typen av processer myter om platser, men också om de människor som bor på de här platserna:

Certain places and people are viewed as prosperous, with a bright future ahead, while others are depicted as weak and marginal and in need of support from the stronger state. Places are involved in the wider power geometries of the processes of globalization, and regions that are less favored in global processes of restructuring typically suffer from unemployment and out-migration (Madeleine Eriksson 2010:1).

Sammanfattande kommentarer – Regionalism(er)

I det här kapitlet har jag i första hand diskuterat hur vi kan förstå makt i relation till rummet. Det vill säga hur pågående regionaliseringsprocesser i relation till

andra processer i samhället skapar en hegemonisk diskurs om den regionala nivån. På samma sätt uttrycker också Richardson och Jensen (2000) att det existerar konkurrerande diskurser där olika kunskapsrationaliteter och representationer av verkligheten strävar efter att skapa hegemoni (Richardson & Jensen 2000).

I sammanhanget måste vi i första hand se regionalisering i relation till regionalism, där det främst är skillnaderna mellan en äldre och en ny regionalism som brukar behandlas inom den vetenskapliga forskningen och litteraturen. Definitionerna av den senare är relativt vag och att endast se nyregionalismen som ett utfall av ekonomiska intressen kan göra att begreppets betydelse blir för stort. I princip alla dagens regionaliseringsprocesser som utspelas i en västerländsk kontext drivs framåt utifrån ekonomiska intressen. Samtidigt kan den senare definitionen också kopplas samman med en omstrukturering av staten, där de regioner som undersökts ofta utgör så kallade subnationella enheter mellan stat och kommun, samtidigt som den även sägs inkludera nya former av regioner, där regionalisering idag även sträcker sig utanför nationalstaten. I den här kontexten är det framförallt regioners konkurrens- och attraktionskraft, genom kallade mjuka utvecklingsfaktorer som har betonats.

Samtidigt kan vi se hur staden och stadsregioner i allt högre grad har kommit att premieras (regionalism 2.0), där vikten av att vara en del av ett större nätverk betonas i stor utsträckning. Vi kan också se dagens regionaliseringsprocesser och således även dagens regionalism som i första hand driven av ekonomiska intressen och marknadsstyrning (nyregionalism), där syftet är att stärka den regionala nivåns konkurrenskraft genom regional specialisering. I den här kontexten lyfts regioners specifika egenskaper och tillgångar fram, något som jag också menar påverkar hur vi bör se till begreppet regionalism. Trots att det i första hand är ekonomiska intressen som kan ses som den bakomliggande agendan för dagens regionaliseringsprocesser, så är det ändå den geografiska kontexten som påverkar utfallet. Således bör vi tala om regionalism(er).

Framväxten av nyregionalism måste också sättas i relation till framväxten av nyliberalismen under 1970- och 1980-talen, där den fria marknaden kommit att bli en styrande norm för rumslig organisering. I takt med nyliberalismens framväxt implementerades en rad nya policys där i första hand privatisering och avreglering varit normgivande. Även en statlig omstrukturering, i form av decentralisering av olika tidigare statliga uppgifter till den regionala nivån, är ett uttryck för nyliberalismen. Samtidigt har supranationella organisationer fått ett ökat inflytande över regionala och lokala policyprocesser. Den ”fria

marknaden" har också lett till vad som lyfts fram som en ökande konkurrens platser, regioner, städer och länder emellan. I den här kontexten är det inte längre enbart företagen som ses som konkurrenter. Det har därigenom blivit allt vanligare att olika former av territoriella strategier används för att motverka en ojämn geografisk utveckling. Det handlar om olika former av rumslig strategisk planering, varumärkesbyggande, infrastrukturutbyggnad, flaggskeppsprojekt och så vidare.

Samtidigt har styrningen i olika offentliga myndigheter tagit sig alltmer former av management framför ett reellt styre. Det innebär att de i allt högre utsträckning kan liknas vid en form av företagsstyrning, som kan kopplas samman med New Public Management. Nya former av styrning måste också sättas i relation till maktbegreppet. I den här kontexten kan vi se hur makten används av olika aktörer i samhället från den lokala, regionala, nationella och supranationella nivån för att genom olika mekanismer och procedurer arbeta för att säkerställa den egna makten. I förhållande till en aktörsallians, oavsett om den är regional, lokal, nationell eller supranationell, så handlar det om hur en grupp aktörer samlas och enas kring en specifik fråga kopplad till ett specifikt territorium vid en specifik tidpunkt. I den här avhandlingen handlar det om att belysa de relationer eller procedurer som upprätthåller, upprättar och transformerar maktmekanismerna i förhållande till den regionala kontexten. Rose och Miller ser detta som en form av teknologier där fokus ligger på de mekanismer genom vilka olika myndigheter formar, normaliserar och instrumentaliserar olika beteenden, tankar och beslut hos andra. I förhållande till det regionala kan vi se de diskurser som omgärdar regionalisering som ett antal sociala praktiker eller en politisk ideologi om hur rummet bäst ska organiseras.

4 Metoder

Jag kommer i det här kapitlet att redogöra för mina metodologiska utgångspunkter, vilket både handlar om de vetetenskapsteoretiska ansatser jag tar fasta på, men också de mer konkreta metoder jag har använt mig av för att samla in och behandla mitt empiriska material. I första hand har avhandlingens syfte och frågeställningar legat till grund för insamlingen och analysen av det empiriska materialet. Avhandlingens syfte har varit att *förstå och identifiera dagens regionaliseringsprocesser*. Syftet delades senare upp i de underliggande frågeställningarna; *Vad och vilka aktörer formar diskursen om regionalisering i de två regionerna som studeras? Vilka diskursiva praktiker bidrar till att institutionalisera de båda regionerna? Vilken diskursiv kunskap produceras inom nutida regionaliseringsprocesser?*

De olika frågeställningarna har till viss del behandlats och analyserats på olika sätt, men utgångspunkten har varit att utgå från ett diskursanalytiskt fält. Främst då jag ser regionalisering som en process som utgörs av olika maktrelationer på olika geografiska skalor. Precis som tidigare konstaterats ligger makt och kunskap nära varandra och därigenom utgör makt ett grundläggande perspektiv för analysen av den kunskap som produceras om regionalisering och regionalismer. Regionalism kan ses som en styrningsteknologi som i sin tur leder till en ökande regionalisering. I förhållande till analysen av det insamlade materialet har jag inspirerats av Isabela Fairclough's och Norman Fairclough's (2012) politiska diskursanalys där kritisk diskursanalys och argumentationsanalys är utgångspunkten.

Kapitlet är uppdelat i tre delar. Inledningsvis går jag igenom de drag som kan uppfattas som utmärkande för diskursanalysen och som också utgör grunden för mina metodologiska antaganden. Därefter går jag in på de mer konkreta metoderna jag har använt i insamlandet av mitt empiriska material, för att sedan koppla samman detta med den modell som har vuxit fram successivt under själva avhandlingsarbetet.

Diskursanalys

Diskursanalys i sig är ett stort fält med många inriktningar och framförallt teoretiska utgångspunkter. Det är också ett faktum att diskursteori och diskursanalys ofta kritiseras för att det inte finns någon uttalad metod och att det kan vara svårt att skilja teori och metod från varandra (Neumann 2003). Jag

menar snarare att diskursanalysen ställer högre krav på avhandlingens teoretiska ram, samtidigt som metod, metodologi och teori i mångt och mycket sammanfaller. Det har också påverkat avhandlingens struktur, där det kan vara svårt att skapa en tydlig gräns mellan avhandlingens teoretiska utgångspunkter och metodologiska ansatser. En av premisserna för mitt arbete har därför varit att se metoden som ett tankeverktyg som snarare ska hjälpa mig att strukturera mitt insamlade empiriska material (Gee 2005).

En viktig del inom diskursteorin utgörs av språket som ses som viktigt för att kunna se till olika underliggande strukturer. För de flesta av oss handlar språket om att kunna kommunicera och förmedla information, men det fyller också ytterligare funktioner. Språket har en politisk innebörd, genom att det används för att skapa eller ge innebörd och mening. Politik handlar i det här fallet inte om hur vi röstar utan kan vara en utgångspunkt för hur vi tänker, agerar, argumenterar, distribuerar det allmänna goda och så vidare. I en vidare mening utgör språket en del av olika maktrelationer i samhället, det uttrycker status, värderingar och normer (Gee 2005). Det innebär att det också definierar vårt sätt att se på världen. Sett i relation till regionalisering kan vi se hur olika aktörer producerar och reproducerar olika diskurser om regionalisering genom text, tal och handling. Detta skapar en normaliseringsprocess, där vi definierar vad som är normalt och vad som inte är normalt, men också vad som är genomförbart, bra, dåligt och accepterbart (Gee 2005; Foucault 2010).

Enligt Fairclough (2010) kan kritisk diskursanalys (Critical Discourse Analysis - CDA) ses som en teoridriven process där forskningsobjekten konstrueras samtidigt som de presenteras för oss. Att konstruera ett forskningsobjekt handlar om att göra det till ett forskningsbart område, vilket i sin tur handlar om att konstruera övertygande, sammanhängande och forskningsbara frågor. Det har därför varit viktigt att under insamlingen av empiri, men också under själva bearbetningen och analysen, varva arbetet med teori för att kunna förklara och förstå en specifik vetenskaplig fråga.

En abduktiv ansats

Utifrån det sätt jag har behandlat mitt empiriska material, men framförallt i det arbetssätt som har genomsyrat avhandlingsarbetet, så har jag haft en tydlig abduktiv ansats. Den abduktiva ansatsen har kopplingar till både induktion och deduktion, men det är för enkelt att säga att den endast är en blandning mellan de övriga två. Abduktion öppnar också upp för förförståelse (Alvesson & Sköldberg 2008), något som har varit viktigt i förhållande till att förstå den

samhälleliga kontexten som omgärdar regionalisering. Avhandlingen har färgats av att kombinera empiriska fakta, teoretiska förföreställningar och tidigare teoretiska fall för att kunna upptäcka olika mönster i materialet. Det här menar Alvesson och Sköldberg (2008) utgör en viktig del av den abduktiva ansatsen. På samma gång utgör det också en viktig del av genomförandet av en diskursanalytisk studie genom att den bygger på både förförståelse men också på olika grundläggande teoretiska och ontologiska antaganden om samhället och hur världen konstitueras och är konstituerad (Fairclough 2010). Det har också varit viktigt att se till möjligheten att kombinera empiriska fakta, teoretiska förföreställningar och tidigare teoretiska fall för att upptäcka mönster i det material som analyserats. Abduktion bygger just på att med hjälp av tidigare kunskap hitta olika teoretiska mönster, eller djupstrukturer, i tolkningen av materialet (Alvesson & Sköldberg 2008). Det har också färgat avhandlingens struktur och presentationen av det empiriska materialet, genom att analysen varvas av empiri och teori.

Empiriskt material

I första hand utgörs mitt empiriska material av ett antal skriftliga/tryckta källor, men jag har också genomfört ett antal intervjuer som har behandlats som en form av narrativ, där både tjänstemän och politiker i Värmland och Åttamiljonerstaden har intervjuats. Det har inneburit att jag har sett såväl intervjuer, observationer och tryckta källor som text. Texter förekommer alltid i en kontext, det vill säga i ett större sammanhang, och kan i det här avseendet också läsas som både intervjuer och samtal (Rose 2012). Fokus har främst varit att studera olika typer av texter som har producerats inom ramen för de två regionerna, men för att bredda förståelsen så har jag även genomfört intervjuer och deltagit i olika former av möten, workshops och konferenser i de båda regionerna.

Dokument, texter och utsagor

I grund och botten bygger avhandlingens empiriska material till största delen på dokument som har producerats inom ramen för respektive region (se bilaga 1). Det innebär att den största delen av det empiriskt insamlade materialet bygger på olika typer av skrivna texter. Materialet utgörs därför av såväl policys, strategier, visioner och utredningar som olika utsagor av politiker och tjänstemän som verkar inom någon av de båda regionernas organisation. Det har i viss utsträckning även inkluderat debattinlägg i media som har berört respektive regional kontext. Till största delen har det i sådana fall handlat om

debattinlägg i lokaltidningar. Jag menar att den sistnämnda formen av text representerar den politiska debatten som har omgärdat regionala frågor i respektive region. De aktörer som har producerat de texter som har analyserats, har varierat i respektive region, men ett kriterium har varit att texterna ska ha producerats för eller av aktörer som verkar för regionerna i fråga. Det kan därför ha handlat om tjänstemän, planerare och politiker, men också olika typer av experter och konsulter som har deltagit i såväl utredningsarbete som i framställningen av dokument, strategier och annat material. Text kan i det här sammanhanget ses ur ett vidare perspektiv och kan därigenom innefatta olika typer av material såsom ren text, men också tal, tankemönster och handling (Fairclough 1992). Till skillnad från hur vissa författare använder sig av begreppet text, så har jag lyft in olika typer av ”text”, där jag också inkluderar tal, bilder och kartor, tankemönster och handling i analysen. En del författare (se till exempel Bergström & Boréus 2000) avgränsar användningen av text till något som har producerats skriftligen, det vill säga något som inte inkluderar vare sig tal eller bilder. Att utelämna vissa ”texter” menar jag snarare skulle kunna innebära en avsaknad av vissa tolkningar, såsom tal, bilder eller kartor. Även de senare nämnda ”texterna” uttrycker värderingar och normer genom att de är kommunikativa. Det finns då snarare en fara att utelämna vissa typer av texter i det här sammanhanget. På samma sätt menar Gillian Rose (2012) att en diskursanalys bör inkludera flera olika källor såsom olika typer av diskursiva medier, från tidningar, websidor, film, tv, litteratur, kartor och olika policydokument. I många fall handlar det om källor som redan finns till hands och som kan leda till ytterligare material som även de utgör en del av diskursen. När det handlar om urvalet av texter, så bör texter i relationen till diskursbegreppet ses ur ett större sammanhang. Avgränsningen är inom diskursanalys inte helt självklar. Foucault själv uttryckte det som att man borde läsa allt och studera allting (Neumann 2003:51). Samtidigt är det inte en möjlighet att studera alla källor som producerats.

Tim Richardson och Ole B. Jensen (2000) utgår på samma sätt från att en diskurs utgörs av både text och praktiker. En diskurs kan då ses som en helhet där idéer, koncept och kategoriseringar produceras, reproduceras och transformeras genom specifika praktiker där mening skapas. I grund och botten bygger det här synsättet på Foucaults användning av diskursbegreppet där maktrelationer står i fokus. Ur ett maktperspektiv utgör texter en viktig grund, genom att de både förmedlar och reproducerar olika föreställningar, idéer och normer. Det sker både genom det som lyfts fram, men också genom att utelämna vissa aspekter av en viss fråga eller specifikt fenomen. Texterna i sig är

inte makt, men som Göran Bergström och Kristina Boréus (2000:15) uttrycker det så kan texter användas för att påvisa olika relationer mellan individer och/eller grupper som inte behandlas i texterna:

Den som författar texten använder språket för att reflektera, för att uttrycka sin bild av den omgivande verkligheten eller av sina inre upplevelser. Dessa föreställningar kommer till uttryck i texten (Bergström & Boréus 2000:16).

Syftet med att läsa intervjuer, observationer och tryckta källor som text eller narrativ kan således sägas handla om att se till hur de här olika empiriska källorna bygger upp diskursiva formationer av sammanhängande teman och mönster kring dagens regionalisering. Richardson och Jensen (2000) lyfter också fram tre analytiska dimensioner inom vilka en diskurs växer fram; språk, mening och representationer; materiella praktiker; och maktrationalitet. Det är därför viktigt att analysera hur specifika rumsliga strategier, policys och praktiker kan skapa olika former av inkludering och exkludering, kontroll och motstånd i det levda rummet.

I förhållande till avgränsningar av det insamlade materialet som har analyserats så har jag till stor del begränsat mig till de dokument som på ett eller annat sätt offentliggjorts på respektive regions hemsida, men också dokument som jag har tagit del av vid olika möten, workshops eller konferenser. När det gäller Åttamiljonerstaden så har även deras Facebooksida utgjort en viktig källa. Det kan tyckas ensidigt och snävt, men syftet med avhandlingen har inte varit att belysa alternativa diskurser utanför respektive regional kontext. Det är här också viktigt att tillägga att det har varit ett bra sätt att hålla sig uppdaterad i det nyhetsflöde och den information som publiceras om de båda regionerna. I båda fallen har den information som har publicerats utgjorts av rapporter, strategidokument och policys, men också länkar till artiklar som har publicerats om regionerna. När det handlar om Åttamiljonerstaden så har både Facebook och hemsidan utgjort verktyg för att sprida information om projektet som där kallas The Scandinavian 8 Million City. Det har då handlat om både positiv och negativ publicitet. När nya rapporter eller annan typ av information om projektet har uppdaterats har denna också lagts ut via den här typen av medier. Samma sak har också gällt Region Värmland.

Ytterligare en avgränsning som har gjorts har handlat om att på ett eller annat sätt begränsa de frågor som har belysts på regional nivå. Utifrån den tidigare presenterade modellen över institutionaliseringen av regioner, kan en regional aktörsallians ses som bestående av en grupp regionala aktörer som går samman

i en specifikt regional fråga. När det har handlat om Åttamiljonerstaden har avgränsningen inte krävts på samma sätt som när det har handlat om Region Värmland. Åttamiljonerstaden utgör i sig självt ett projekt och belyser en specifik fråga, i det här fallet att få till en infrastrukturkorridor som syftar till att skapa en större arbetsmarknadsregion. I förhållande till Region Värmland, så har jag i första hand fokuserat på arbetet med den regionala utvecklingsstrategin och varumärkesplattformen som har sträckt sig över perioden 2009-2014. Ett arbete som pågått under den tid som avhandlingsarbetet förflutit. Arbetet med den regionala utvecklingsstrategin har i sin tur inneburit att flera frågor på regional nivå har belysts, men också att staka ut kursen för framtiden. Något som i sin tur innebär att vissa regionala frågor har pekats ut som viktiga, medan andra har uteslutits. Därigenom har fokus legat på de aktiviteter som skett i samband med framtagandet av den regionala utvecklingsstrategin, men också på de aktörer som har deltagit i processen och framställningen av de dokument som producerats inom ramen för densamma.

Ytterligare en anledning till att jag har valt att begränsa mig till processen med utvecklandet av den regionala utvecklingsstrategin har handlat om att det blivit allt vanligare verktyg för planering. Visioner, geografiska föreställningar och målbilder utgör idag ett allt viktigare verktyg för rumslig strategisk planering (Healey 2004). Platsmarknadsföring, SWOT-analyser, branding och benchmarking har i en tid där framtiden ses som svår att förutspå blivit allt vanligare. Samtidigt grundar sig visionerna i en rumslig geografi, rumsliga diskurser och olika föreställningar om rummet som också bidrar till att skapa en bild av framtiden. De utgör ett verktyg för att skapa förståelse för hur olika ideologiskt färgade föreställningar finns invävda i diskursen om regionalisering, regioner och regional utveckling (Ek 2003a). Visioner är också hämtade från management- och organisationsteorins fält. Det kan därför kopplas till näringslivets nyvunna delaktigt inom planeringsfrågor under 1990-talet (Ek 2003b; Mukhtar-Landgren 2009).

En viktig del i institutionaliseringen av Åttamiljonerstaden bygger på geografiska föreställningar i form av kartor. Kartor kan utgöra en form av rumsliga representationer och ett specifikt sätt att framställa, förstå eller tolka platsen som den föreställer. En karta är därigenom en social produkt, där designen, dess innehåll och innebörder står för olika erfarenheter, tolkningar, syften och mål (Massey 1995b). På det sättet utgör också kartan ett uttryck för olika maktrelationer och i det här fallet som en del av diskursen om regionalisering och institutionaliseringen av Åttamiljonerstaden.

Intervjuer

Utöver de texter som har studerats inom ramen för avhandlingen har jag också valt att genomföra ett antal intervjuer. Jag har sett det som ett sätt att skapa förståelse för de text- och innehållsliga analyserna som har genomförts. Intervjuerna är ett komplement till de texter som analyserats. I analysen av intervjuerna har de därför behandlats som en skriven text, där de kan ses som en form av retorisk diskurs. Till viss del har intervjuerna också syftat till att kartlägga de aktörer som verkar i respektive regional kontext.

Totalt har tjugo intervjuer genomförts med olika representanter, både tjänstemän och politiker i de båda regionerna. I Värmland har nio intervjuer genomförts och inom projektet Åttamiljonerstaden elva intervjuer. Intervjuerna har i första hand fokuserats till nyckelpersoner som är delaktiga i, och styr den regionala utvecklingsplaneringen i respektive region. I ett sammanhang har också en planerare intervjuats. Urvalet har framförallt styrts genom en kartläggning av de aktörer som verkar inom de båda regionerna. I Åttamiljonerstaden har syftet varit att få en så stor geografisk spridning som möjligt och någon representant från de olika delaktiga medlemmarna. Tyvärr har det varit omöjligt att få kontakt med samtliga delaktiga intressenter och alla har inte haft möjlighet att ställa upp på intervjuer. Till viss del har den geografiska spridningen därigenom blivit skev, då den största andelen respondenter har varit verksamma på den svenska sidan. Samtidigt utgör den svenska sträckningen av Åttamiljonerstaden den största delen och har därigenom också flest berörda parter.

Intervjuerna har haft formen av semistrukturerade intervjuer, där jag har utgått från ett intervjuschema (se bilaga 2 och 3) med förutbestämda teman, som har justerats i och med att nya teman kommit upp. Respondenterna har fått tala fritt. Det har dock inte handlat om att fånga upp respondenternas personliga föreställningsvärldar, utan snarare om att försöka fånga de visioner, mål och utmaningar som regionerna står inför. Genom att de båda fallstudierna skiljer sig i stor utsträckning, så har intervjufrågorna till viss del skiljt sig åt. Intervjuerna har skett per telefon eller vid direkta möten. I vissa fall, då främst i Åttamiljonerstaden, har det varit problematiskt att genomföra intervjuer på plats på grund av tidsbrist hos respondenterna, vilket har lett till att dessa då istället har genomförts per telefon. Då det har varit möjligt har jag istället valt att träffa respondenterna personligen, vilket också är att föredra. I några fall har intervjuerna också skett gruppvis, med mellan två och tre personer. Detta har framförallt handlat om att det har varit svårt att få till en träff med var och en,

samtidigt som det också har varit respondenterna själva som har föreslagit att även övriga personer bör delta. Tidsmässigt har intervjuerna varierat, från tjugo minuter till en och en halv timme. En intressant reflektion är att det främst är i politikernas fall som intervjuerna har varit kortare trots att jag har ställt samma frågor. Tjänstemännen verkar ha haft möjlighet att uttrycka sig friare, medan politikerna till stor del haft en klar och tydlig agenda. Deras svar har också i större utsträckning, än i intervjuer med tjänstemän, på ett eller annat sätt direkt kunnat kopplas samman med direkta uttalanden eller skrivningar både i media och under de observationer som har genomförts. Det har till exempel varit intressant att se hur flera av respondenterna intervjuats för avhandlingens syfte för att i ett senare skede läsa en debattartikel eller liknande och se hur argumentationslinjen i princip följt exakt samma mönster. På det sättet har det varit komplicerat att komma de politiker som intervjuats ”under ytan”. De har redan på förhand haft en utstakad agenda som de framfört under intervjuerna.

Jag har i förhållande till intervjuerna avgränsat mig till de tidigare nämnda specificerade avgränsningarna i respektive regional kontext. I Värmland har de teman som diskuterats därigenom i första hand fokuserat på frågor gällande den regionala utvecklingsstrategin och varumärkesbyggande i regionen. Jag har därför träffat gruppen som har arbetat med den regionala utvecklingsstrategin vid olika tillfällen. Frågorna har därigenom haft olika fokus. Vid det första tillfället hade frågorna en mera allmän karaktär (se bilaga 2), och vid det andra, ett större fokus på arbetet med den regionala utvecklingsstrategin och varumärkesplattformen. Den senare intervjun syftade också till att få en fördjupad förståelse i hur arbetet med framtagandet av strategin har gått till. I Åttamiljonerstaden har intervjuerna till stor del utgått från samma teman men fokus har också legat på frågor rörande infrastrukturkorridoren genom att detta varit målet med projektet. Jag har även sett intervjuerna som ett sätt att fånga upp eventuella spänningar mellan de inblandade aktörerna i förhållande till att de från början utgör en del av andra geografiska skalor. Ytterligare en aspekt av intervjuerna har varit att se hur arbetet, det vill säga själva görandet, med lobbyingen för utbyggnaden av infrastrukturkorridoren går till. Inom projektet har det även funnits en ansvarig grupp för frågor rörande kommunikation.

Genom att respondenterna lämnats relativt fritt att reflektera kring de egna projekten, men också kring sina egna arbetsuppgifter, regional utveckling och tillväxt, konkurrens och så vidare så kommer dessa att utläsas som en form av diskursiva praktiker som formar och konstruerar den regionala agendan i respektive region.

Intervjuerna har senare transkriberats och då lästs som en form av text och således behandlats som en form av narrativ som utgör en del av den regionala policydiskursen i respektive region. De har således behandlats som en explanativ text där de intervjuade är en del av den politiska regionala diskursen och som i sin tur är med och formar den praktiska argumentativa linjen för respektive regioners framtida mål och strategier (Fairclough & Fairclough, 2012). Vidare har intervjuerna i så stor utsträckning som möjligt anonymiserats. Avsikten med intervjuerna har inte varit att fånga upp enskilda individers åsikter eller tyckanden. Snarare har avsikten varit att fånga upp de teman som diskuteras mera allmänt i respektive region och som därigenom kan ses som en del av den mera övergripande diskursen om regionalisering. Detta har gjort att jag endast förhåller mig till kategorierna tjänsteman eller politiker i antingen Värmland eller Åttamiljonerstaden i de sammanhang då jag refererar till mina respondenter.

Deltagande observation

Jag har vid ett flertal tillfällen deltagit vid workshops, möten och konferenser som anordnats i relation till de båda regionerna. Även i den här kontexten har de tillfällen där jag deltagit handlat om de frågor som jag tidigare pekat ut som viktiga. Syftet har varit att fånga de aktörer som varit mest drivande i de frågor som har diskuterats, men också att skapa mig en uppfattning om den diskurs som råder genom att se till de frågor som faktiskt diskuteras.

I Värmland har jag vid fyra tillfällen deltagit i det utvecklingsarbete som har skett i samband med utvecklandet av den nya regionala utvecklingsstrategin *Värmlandsstrategin*. I första hand har det handlat om workshops där näringsliv, organisationer och föreningar i regionen har bjudits in att delta. Utöver detta har jag också närvarat vid det stormöte där allmänheten bjöds in för att diskutera den nya strategin. I viss mån har jag också deltagit vid andra tillfällen eller forum där Värmlands platsvarumärke diskuterats. På samma gång har det även i Värmland och under de stormöten som hållits funnits en tydlig agenda i förhållande till de frågor som diskuterats och inte diskuterats och således inte synliggjorts. Värmlandsstrategin hade redan från början en tydlig agenda och syftade till att skapa en ny utvecklingsstrategi och samtidigt en varumärkesstrategi för att förbättra regionens image. Inom ramen för de diskussioner som förts har frågorna redan varit förutbestämda.

I Åttamiljonerstaden har jag deltagit vid några av de konferenser och seminarier som har hållits för att presentera projektet. De tillfällen som har anordnats i regi

av Åttamiljonerstaden har alla haft syftet att påverka politiker och tjänstemän i första hand från nationell nivå. Det ena tillfället skedde i Oslo i samband med en konferens som syftade till att väcka uppmärksamhet kring projektet. Konferensen anordnades på ett av de flygtåg som trafikerar sträckan Oslo – Gardemoen och kallades också lämpligen Demonstrationståget. Flera talare pratade under resan fram och tillbaka och det gjordes även vissa stopp för att visa var det nya tåget eventuellt skulle stanna. De tillfällen som anordnats inom ramen för Åttamiljonerstaden haft en tydlig agenda som syftar till att påverka politiker och som på så sätt haft en tydlig argumentativ funktion. Ytterligare en viktig funktion har varit att de olika evenemangen och arrangemangen även syftat till att väcka uppmärksamhet i media för projektet.

Analys av empiriskt material

I analysen av det empiriska materialet har jag både inspirerats av Faircloughs och Faircloughs (2012) politiska diskursanalys, som kan kopplas samman med argumentationsanalys och kritisk diskursanalys, och Jensen och Richardsons (2004) diskursanalytiska ramverk som utgår från vad de kallar *a cultural sociology of space* – den kulturella sociologin av rummet. Ramverket syftar till att fånga in hur tal, text och handling formar och skapar representationer av rummet utifrån olika relationer mellan makt och rationalitet. Således syftar det till att fånga in både socio-rumsliga praktiker, materialitet, representationer och föreställningar om rummet. Den här utgångspunkten skapar möjligheter att se till diskursens verkan. Det vill säga hur sociala strukturer genererar förutsättningar för kommunikation och agerande samt hur olika makt- och styrningsrationaliteteter skapar och skapas av policyprocesser. Analysen av både språk och praktiker blir härigenom ett sätt att se hur kampen om kontroll över policyskapande och implementering går till.

Fairclough och Fairclough (2012) menar att kombinationen av kritisk diskursanalys CDA tillsammas med argumentationsanalys skapar en värdefull grund för att undersöka hur politiska frågor och situationer framställs, varför och hur det argumenteras för specifika val och strategier, men framförallt varför specifika frågor ofta kommer att dominera över andra. I det här fallet inkluderas inte bara handlingar och strategier hos sociala aktörer, utan också hur tendenserna i rådande sociala strukturer, institutioner och maktrelationer formar dessa. Alla argument har en logisk, retorisk och dialektisk aspekt och bör därför också värderas utifrån desamma. Genom att förstå den argumentativa naturen bakom politiska resonemang så är det möjligt att se hur orsak och verkan hänger samman, där strukturer och specifika diskursiva

formationer och kunskapsproduktion ger aktörer orsak för att agera. Det finns ett inneboende maktperspektiv i olika diskursiva formationer genom att de bidrar till att skapa argument för att agera i en specifik fråga och bör således förstås i relation till hur olika aktörer resonerar och argumenterar. Aktörer bygger upp sin argumentation genom olika diskurser utifrån specifika intressen som i sin tur påverkar olika sociala grupper.

Viktigt att poängtera är att jag inte har haft för avsikt att göra en analys av politik som ämnesområde, utan snarare har jag sett metoden som användbar då en stor del av de aktörer som deltagit studien utgjort politiska objekt. I den här kontexten utgår jag också från den definition som Fairclough och Fairclough (2012) gör av politik. Politik syftar till att vinna förtroende eller acceptans för en specifik fråga, representation, narrativ eller förklaring. Det handlar därför om att forma uppfattningar för att vinna förtroende för de egna strategierna och policysen, men också om att göra val för framtida ageranden i relation till rådande omständigheter (Fairclough & Fairclough, 2012). Det handlar således om att välja policys, där de ageranden som följer baseras på en linje av praktiska argument. Fokus ligger därför på hur diskurser, som ett sätt att representera, skapar utrymme och orsak för olika aktörer att verka i en specifik riktning. Diskurserna i sig utgörs av representationer som i sin tur fungerar som en del av en argumentationslinje för att ge olika aktörer utrymme att agera på ett eller annat sätt: *how discourses, as ways of representing, provide agents with reason for action* (Fairclough & Fairclough 2012:1).

I den här kontexten är också de regionala aktörsallianserna centrala. Politik ska i det här sammanhanget ses som avhängande valmöjligheter om olika sätt att agera i förhållande till specifika omständigheter och händelser:

… *politics is most fundamentally about making choices about how to act in response to circumstances and events and in light of certain goals and values, and such choices and the actions which follow from them are based upon practical reasoning about what should be done* (Fairclough & Fairclough 2012:11).

I analysen av det empiriska materialet har jag utgått från att de texter som har analyserats bygger på större helheter av textmaterial, framför enstaka delar av en text. I sin tur skapar de här helheterna diskursiva formationer, som ger aktörer orsak att agera på ett visst sätt. Utgångspunkten är att praktisk argumentation kan ses som ett medel-mål argumentation, där ett argument framhålls som ett krav/påstående. Det vill säga om vi gör A så kommer vi att uppnå B (målet) (Schoenberger 1998; Fairclough & Fairclough 2012). Praktisk argumentation

kan därigenom ses som en form av målstyrd argumentation som syftar till att bygga upp den praktiska argumentationen med vilka medel/praktiker som ska användas för att nå slutmålet. Med praktisk argumentation menas i det här fallet ett sätt att med argument för eller emot en viss fråga eller ett specifikt sätt att agera rama in en specifik diskurs. Miller och Rose (2008) uttrycker det som en form av problemskapande. Ett problem är inte något som existerar på förhand, utan är något som skapas av olika aktörer och institutioner. När ett problem har konstruerats skapar detta också grunden för hur det ska lösas. Olika argument framhålls för hur problemet ska lösas. Det är argumentationen som utgör den huvudsakliga analysnivån, samtidigt måste narrativ, representationer och olika typer av föreställningar ses som en del av den praktiska argumentationen och som bidragande till att bygga upp diskursiva formationer:

By system of formation, then I mean a complex group of relations that functions as a rule: it lays down what must be related, in a particular discursive practice, for such and such an enunciation to be made, for such and such concept to be used, for such and such strategy to be organized. To define a system of formation in its specific individuality is therefore to characterize a discourse or a group of statements by the regularity of a practice (Foucault i Pryke et al. 2003).

På det här sättet begränsar en diskursiv formation de sätt vi pratar om ett visst fenomen. I relation till regionalisering kan vi koppla samman den med de begrepp som används inom den regionala utvecklingsdiskursen och de argument som kopplas samman med en ökad regionalisering. Slutligen kan vi se hur en normalisering har skett av ett visst synsätt, specifika normer och värderingar som slutligen fungerar som en styrningsteknologi. För att kunna ta ett beslut om vilken typ av aktion som krävs i ett specifikt sammanhang vägs olika ageranden mot varandra för att välja en specifik utväg.

Sett till den regionala nivån, oavsett om vi studerar en mer formaliserad region eller en icke-institutionaliserad region, utgörs målet av att skapa en argumentationslinje som byggs upp genom olika narrativ som i sin tur formar den regionala diskursen och det regionala rummet. Kunskap kan i det här sammanhanget ses som den kunskap som produceras för att legitimera specifika praktiker inom den regionala utvecklingsdiskursen. I det här fallet handlar det om de praktiker som producerar och reproducerar kunskap om vad som bör göras i en specifik fråga. Kunskapen ses då som producerad och validerad inom den regionala kontexten som en sanning (Dittmer 2010). Vidare ser jag den här formen av argumentationsanalys som ett sätt att fånga upp de övergripande normativa kontexterna i de texter som analyserats. För att i en

text söka efter argumentationen handlar det till att börja med att söka efter själva tesen i argumentationen. Tesen utgörs av det påstående som argumentationen förs för eller emot. En tes kan vara normativ, vilket ofta är fallet när det handlar om olika former av policydokument, visioner eller styrdokument av olika slag. Genom att se till att tesen är normativ uttrycker den en värdering av något slag. I andra fall kan den vara enbart beskrivande. En tes kan också bygga på fakta som i sin tur kan presenteras genom berättelser, narrativ eller liknande (Fairclough & Fairclough 2012).

De texter som har analyserats består alla utav den här typen av teser, men syftet har inte varit att skilja dem åt, utan som tidigare nämnts se hur de bygger upp en typ av diskursiv formation. En viktig del som också kan kopplas till diskursanalysens principer handlar om att lyfta fram det som inte sägs. Det vill säga att lyfta fram olika underliggande strukturer som kan peka på olika former av makt, där vissa grupper ges företräde framföra andra. En diskursanalys handlar lika mycket om att se till det som utelämnas, som på det sättet marginaliseras och görs oviktigt. Det kan handla om de sätt staden lyfts fram och på det sättet marginaliserar landsbygden, men det kan också handla om hur vissa grupper utelämnas och därigenom formar diskursen om den ideale regionmedborgaren. Syftet med analysen har varit att lyfta fram de argument som talar för regionalisering, samt vilka utfall detta får i praktiken.

Teman

I de dokument som analyserats återkommer vissa övergripande teman som fungerar som argument för ett visst agerande. Det här därigenom varit viktigt i analysen av det empiriska materialet att se i vilket textsammanhang de förekommer och hur de bidrar till att bygga upp de argument som används för att forma den regionala policydiskursen(Fairclough & Fairclough 2012). I första hand har innehållet i texten varit i fokus, inte hur språket i sig är uppbyggt och inte heller hur många gånger ett begrepp förekommer (Bergström & Boréus 2000). En kvantitativ innehållsanalys hade kunnat vara relevant för att se hur ofta ett specifikt begrepp återkommer, men istället har jag velat visa hur begreppen används och i vilka sammanhang. Efter att ha gått igenom materialet har jag sökt efter mera övergripande teman, snarare än enstaka ord som återkommit i de olika texterna. Rent konkret har jag i analysen av det empiriska materialet skapat en form av kodschema, baserat på olika teman, som har utvecklats i takt med att jag har prövat det mot materialet (Bergström & Boréus 2000). Det gäller för såväl analysen av texter som intervjuer. Utifrån den ovannämnda argumentationsanalysen så har jag snarare än att bryta ned texten i

mindre delar såsom i enstaka ord sett till större resonemang och praktisk argumentation, som placerats in under dessa. Jag har till viss del utgått från den analysmodell som Bergström och Boréus (2000) beskriver för att strukturera det insamlade materialet. Den första delen utgörs av en beskrivande fas, där det handlar om att lyfta fram det argumenterande innehållet från texter för att sedan sortera eller dela in detta i teman på ett mera överskådligt sätt (se utkast i bilaga 4). Det kan handla om återkommande teman som utgörs av mera övergripande begreppsterminologier som sedan kan brytas ned i underliggande teman, såsom nedanstående exempel:

Förklaringar och narrativ för ett specifikt agerande:

- Regionalisering – förstärkande av det regionala rummet

Praktiska argument baserade på förklaringar och narrativ:

- Bidrar till att stärka konkurrenskraften
- Bidrar till en ökande innovationsförmåga

Narrativ och förklaringar är inbäddade i praktisk argumentation som ligger till grund för planer och strategier för framtiden:

Det är ingen tvekan om att det behövs en storskalig, stegvis utbyggnad av både befintlig och ny järnvägsinfrastruktur inom korridoren. Det är heller inte någon tvekan om att det brådskar[…] En modern och gränsöverskridande infrastruktur spelar en avgörande roll för tillväxten och konkurrenskraften både på kort och på lång sikt (Slutrapport, Den Skandinaviska 8 Miljonersstaden:3).

I det här ovanstående exemplet är det i första hand *konkurrenskraft* och *tillväxt* som lyfts fram som deskriptiva argument för en utbyggnad av infrastrukturkorridoren. På det här sättet har jag också försökt lyfta de återkommande argument och argumentationslinjer som funnits i de texter som har analyserats. Teman som ökad konkurrenskraft, tillväxt och samhällsutveckling är återkommande i de båda regionerna. Det är tydligt att vissa begrepp återkommer oftare än andra, såväl i intervjuer som i de texter som har analyserats och att de på det sättet utgör en viktig del av regionaliseringsdiskursen. Bergström och Boréus (2000:78) framhåller på samma sätt att det snarare än att se till kvantitet, är viktigare att se på vilket sätt något uttrycks. Det blir också relevant när det handlar om att förstå diskursens uppbyggnad, men också i att hitta det outtalade. Det outtalade visar på de subjekt som lämnas utanför policydebatten genom att fokusera på de som anses

vara de mest relevanta och därigenom det viktiga. Ett generellt politiskt mål är att få människor att acceptera en typ av narrativ, föreställningar eller berättelser, då det skapar utrymme för ett visst agerande och policyskapande framföra andra (Fairclough & Fairclough 2012). I förhållande till Värmland och Åttamiljonerstaden kan de kontexter och frågor som har behandlats mer djupgående ses som en del av olika narrativ. Åttamiljonerstaden är ett projekt som i första hand lobbar för utbyggnaden av infrastrukturkorridoren mellan de större städerna i regionen. Det innebär att en viss berättelse skapas om regionen genom narrativ, föreställningar och visioner. I det här fallet är det övergripande politiska målet att få politiker på nationell nivå i de skandinaviska länderna att verka för utbyggnaden. Inom den här berättelsen ryms flera olika argumentationskedjor. På samma sätt rymmer också utformandet av Värmlandsstrategin flera berättelser om Värmland. Det har här handlat om att skapa konsensus eller att komma överens om vilka frågor som ses som viktiga för framtiden. På det sättet har det handlat om att ta beslut i frågor som rör framtiden, det vill säga en typ av medel-mål, eller praktisk argumentation:

Along with goals of arguers (in the goal premise) – and these may involve various 'imaginaries' or visions – and a means-goal premise, they provide reasons in favor of particular courses of action (the conclusion of the argument). How the context of action is represented (or narrated, explained) affects which course of action is proposed, which explains the intense competition and conflict over winning acceptance for or impose one account (one narrative, one explanation) rather than others (Fairclough & Fairclough 2012:7).

Analysmodell

Som en analysmodell (se tabell 2) för de kommande kapitlen så har jag utgått från att strukturera mitt empiriska material utifrån tre huvudsakliga teman; *Rumslig organisering och regionala aktörsallianser*, *diskursiva praktiker och rumslig strategisk planering* samt *diskursiv kunskap och regionalism(er)*. I första hand kan indelningen kopplas samman med avhandlingens forskningsfrågor; *Vad och vilka aktörer formar diskurser om regionalisering i de två regionerna som studeras? Vilka diskursiva praktiker bidrar till att institutionalisera de båda regionerna? Vilken typ av diskursiv kunskap produceras inom nutida regionaliseringsprocesser?*

Vidare har indelningen också vuxit fram successivt i takt med att det empiriska materialet har analyserats och ställts mot avhandlingens teoretiska antaganden. Den bygger därigenom också på modellen över institutionaliseringen av regioner som presenterades i kapitel två. Analysmodellen kan även ses som en översikt över de kommande kapitlen, men också ett uttryck för hur det

empiriska materialet har behandlats och analyserats. Till viss del kan modellen också relateras till Richardson och Jensen (Richardson & Jensen 2000; 2003) som lyfter fram tre analytiska dimensioner inom vilka en diskurs växer fram: språk, praktik och maktrationalitet för att se hur rummet representeras inom policydiskursen. De här tre analysnivåerna kan ses som underliggande i modellen genom både det material som har analyserats i de empiriska studierna, men också i förhållande till hur de tar sig uttryck, det vill säga genom vilka praktiker och maktrationaliteter institutionaliseras regionerna.

Tabell 2. Avhandlingens analysmodell och en översikt över de frågor som tas upp och diskuteras i de följande empiriska kapitlen.

Kapitel:	**5 Rumslig organisering och regionala aktörsallianser**	**6 Diskursiva praktiker och rumslig strategisk planering**	**7 Diskursiv kunskap och regionalism(er)**
Institutionalisering av regioner:	*Bildandet av regionala aktörsallianser*	*Stabiliseringen av den regionala aktörsgruppen och de regionala frågor som sätter agendan i regionen.*	*Institutionalisering av regionen*
Forskningsfrågor:	Vad och vilka aktörer formar diskursen om regionalisering i de två regionerna som studeras?	Vilka diskursiva praktiker bidrar till att institutionalisera de båda regionerna?	Vilken typ av diskursiv kunskap produceras inom nutida regionaliseringsprocesser?
Empiriskt material som har behandlats i respektive kapitel:	Kartläggning av de aktörer som kan ses som drivande av de regionala frågor som är i fokus för avhandlingen. Analys av både dokument och intervjuer.	Fokus på de praktiker, men också visioner och målbilder som bidrar till institutionaliserandet av de båda studerade regionerna, men även intervjuer har analyserats i den här kontexten.	I första hand analys av de textdokument och intervjuer som har genomförts.

Som tabellen visar så är det i första hand rumslig organisering och regionala aktörsallianser som står i fokus, vilket också kan kopplas samman med den del

där en regional aktörsallians formas eller enas i en specifik fråga. Därefter följer kapitel sex där fokus ligger på de diskursiva praktiker som kan ses som bidragande till att institutionalisera respektive region. I det här fallet syftar diskursiva praktiker till en form av rumslig strategisk planering som ska stärka respektive regions konkurrenskraft. Oavsett om vi ser regionalisering som en ovanifrån eller underifrån styrd process används olika former av praktiker för att institutionalisera de båda regionerna oberoende av om det handlar om att skapa nya eller att förändra tidigare föreställningar om respektive region. I kapitel sju ligger fokus på den diskursiva kunskap som institutionaliseras i respektive regional kontext och som därigenom kan sättas i relation till större samhälleliga föreställningar om regionalisering och regionalism(er).

5 Rumslig organisering och regionala aktörsgrupper

Jag syftar i det här kapitlet till att sätta in respektive region i en geografisk kontext. Inledningsvis sker en övergripande presentation av den svenska regionala kontexten och därefter en presentation av de båda empiriska fallstudierna. Kapitlet tar sin utgångspunkt i rumslig organisering, med fokus på de regionala aktörsallianser som verkar i de båda empiriska fallstudierna. Det kan vidare sägas ha två syften. Till att börja med kommer de regionala kontexterna att fördjupas. Det innebär att en djupare presentation av den svenska regionala kontexten, men också av de båda fallstudierna kommer att göras. Det andra syftet relaterar till regionala aktörsallianser i kapitel två och hur de kan ses som en del av institutionaliseringen av regioner genom deras drivkraft i specifika regionala frågor. För att återkoppla till det tidigare kapitlet så utgör en regional aktörsallians en grupp aktörer som har gått samman i ett specifikt projekt eller specifika frågor som har en tydlig regional eller geografiskt rumslig koppling. Kapitlet syftar således till att bidra till diskussionen om regionalisering i förhållande till de regionala-aktörsallianser som kan ses som institutionaliserande och drivande i specifika regionala frågor.

För att kunna exemplifiera och lyfta fram de aktörer som verkar i respektive region, trots de olika rumsliga skalorna, diskuteras och presenteras de aktörer och organisationer som har deltagit i arbetet med att driva frågorna kring arbetet med den regionala strategin, Värmlandsstrategin i Värmland. Därefter följer en presentation av de aktörer som verkar i Åttamiljonerstaden.

Det regionala utvecklingsansvaret

Den regionala nivån i Sverige har i princip varit oförändrad från och med 1862, då landstingen grundades, fram till 1990-talet då Region Skåne och Västra Götalandsregionen bildades som försöksregioner. Ett flertal regionutredningar med förslag på en ny regional indelning av Sverige (se exempelvis Sjöstrand 2012; Ansvarskommittén 2007) har gjorts. I skrivande stund har frågan om en ny regional indelning stannat av och är inte längre lika aktuell som under tidigt 2000-tal.

En av de mest uppmärksammade utredningarna var den regionutredning som Ansvarskommittén genomförde 2007 (SOU 2007:10), med förslaget att Sverige skulle delas in i sex till nio regioner. Det politiska intresset för en ny svensk indelning har sedan den tidigare utredningen svalnat och den senaste

regionutredningen *Statens regionala förvaltning – förslag till en angelägen reform* (SOU 2012:81;13) gick till viss del ifrån Ansvarskommitténs tidigare förslag. Det nya förslaget (SOU 2012:81) pekade istället på vikten av att öka statens inflytande genom att minska dagens antal länsstyrelser från 21 till elva genom att omfatta ett eller flera län.

Idag utgör dagens modell en nivå med tre olika organisationer i form av regionala samverkansorgan, länsstyrelsen och landstingen, som alla har ansvaret för regional utveckling. I samband med att de regionala samverkansorganen har bildats har en stor del av de frågor som tidigare behandlades på nationell nivå flyttats över till regional nivå. Det här kan ses som ett led i att decentralisera en del av det tidigare statliga ansvaret till den regionala nivån. Enligt Sjöstrand (SOU 2012:81) har de ovan nämnda orsakerna lett till att den samlade statens ställning har försvagats. Ytterligare ett problem ses i att det finns alltför många ansvariga regionala organ med stor otydlighet i relation till ansvarsfördelning i olika delar av landet. Det har därigenom blivit allt svårare att uppvisa en enhetlig och tydlig bild gentemot medborgare, företag och kommuner. Vidare menar Sjöstrand att länsstyrelsens uppdrag har urholkats, genom att det har förändrats. Länsstyrelsen kan idag ses som en rättsordnande myndighet som ansvarar för de kommunala planmålen och för att lagar och paragrafer efterföljs på den regionala nivån. Det finns således vissa skillnader i funktioner mellan länsstyrelsen och de regionala samverkansorganen, genom att den förstnämnda fungerar som en form av rättsordning och den senare för renodlade utvecklingsuppgifter. En stor del av frågor som tidigare handlades av länsstyrelsen har nu flyttats över till de regionala samverkansorganen. På det här sättet har den statliga förvaltningen kommit att ses som spretig där den regionala indelningen i landet som helhet varierar och myndigheterna är organiserade på flera olika sätt (SOU 2012:81).

Riktlinjerna i den senaste regionutredningen kritiserade de regionala samverkansorganen, med rekommendationen att avveckla redan existerande samverkansorgan fram till och med 2018 samtidigt som inga nya bör ha grundats efter 2013. Istället bör landstingen ta över ansvaret för regional utveckling. I de län där detta inte får stöd från regionens kommuner bör ansvaret istället övergå till länsstyrelsen. Samtidigt har den senaste regionutredningen inte fått något gehör och i skrivande stund är det oklart hur den framtida indelningen och ansvarsfördelningen i Sverige kommer att se ut.

Samtidigt som den administrativa indelningen av Sverige lider av en relativt oklar ansvarsfördelning, växer också nya regionala formationer fram. I det

inledande kapitlet av avhandlingen belystes flera exempel såsom Mälardalsregionen och Den fjärde storstadsregionen, men där också Åttamiljonerstaden utgör ett exempel. De olika regionerna utgör också exempel på regionalisering och regionalismer. Det kan därigenom handla om såväl kommunala, regionala som nationellt gränsöverskridande samarbeten som syftar till att skapa en gemensam plattform för en eventuellt framtida region. Nedan följer en presentation av de båda fallstudierna.

Värmland

Precis som när det kommer till att definiera begreppet region, så finns det i princip lika många möjliga definitioner och representationer om Värmland som till exempel dess invånares, besökares, näringslivsidkares, politikers och utomståendes uppfattningar. I det här fallet måste jag själv avgränsa mig och sätta gränser för att kunna beskriva regionen. Som tidigare nämnts har jag valt att begränsa mig till att fokusera på det regionala samverkansorganet i regionen i form av Region Värmland och de aktörer som verkar därinom. Jag har vidare fokuserat på en specifikt regional fråga, i det här fallet framtagandet av den nuvarande regionala utvecklinsstrategin, Värmlandsstrategin, och de aktörer som varit drivande. Valet av att i första hand fokusera på den regionala utvecklingsstrategin och de aktörer som varit drivande i processen grundar sig till största delen i Harrisons (2008) syn på regionalism som en politiskt styrd process, där rumsliga strategier kan ses som bidragande till att utforma den territoriella (regionala) politiken. Denna typ av regionala utvecklingsstrategier, visioner och måldokument bör ses som policys som blir styrande för den regionala verksamheten, där vissa grupper har företräde framför andra.

Dagens regionala utvecklings- och tillväxtpolitik bygger till stor del på regionala visioner och strategidokument med fokus att stärka varje enskild regions specifika styrkor i förhållande till dess innovationsförmåga och konkurrenskraft. Något som kan ses som den tredje generationens regionpolitik[27] (Karlsson et al. 2009), eller regional tillväxtpolitik (Lindqvist 2010). Till stor del kan även utvecklingen kopplas samman med EU:s fokus på den regionala nivån, där enskilda regioner idag kan söka bidrag direkt från strukturfonderna. En stor del av utformningen av till exempel regionala utvecklingsdokument, visioner och målbilder är därigenom anpassade till EU:s strategier.

[27] För en översikt se Karlsson, Lindström och Van Well (2009) som beskriver förändringen av hur svensk regionalpolitik gått från en första generationens regionalpolitik till en tredje generationens regionpolitik.

Till skillnad från de permanenta regionerna Västra Götalandsregionen och Region Skåne, där det idag finns direktvalda regionparlament utgör Region Värmland ett indirekt valt kommunalt samverkansorgan eller kommunalförbund. Regionfullmäktiges 64 representanter utses av landstinget och regionens sexton kommuner, som i sin tur väljer de sexton representanter som sitter i regionstyrelsen. I Värmlands fall innebär det att såväl landstinget, länsstyrelsen som Region Värmland är aktiva på den regionala nivån. Tidigare frågor som rörde regional utveckling och tillväxt som tidigare handlades av Länsstyrelsen har förts över till Region Värmland. Idag ansvarar Region Värmland för frågor gällande regional utveckling, tillväxtfrågor, kulturfrågor och folkbildning i länet.

Utifrån Ansvarskommitténs utredning, *Regional utveckling och samhällsorganisation* (SOU 2007:10), från 2007 skulle en eventuell ny svensk regional organisering ske underifrån. Det innebar att olika geografiska områden själva skulle bilda och gå samman i större regioner. Den statliga indelningen skulle således inte styras av statliga beslutsfattare. Värmland skulle enligt förslaget som baserades på 6-9 nya storregioner, i första hand ingå i en Västra Svealandsregion, där Värmland och Örebros län skulle slås samman. I det andra förslaget handlade det om en Bergslagsregion där Gävleborgs, Dalarnas, Örebro och Värmlands län skulle slås samman. Istället inleddes förhandlingar med Västra Götalandsregionen under 2010, då en utredning om en framtida sammanslagning gjordes. Under 2011 avslutades förhandlingarna och i dagsläget är det inte aktuellt med en sammanslagning av de båda regionerna. Under slutet av 2012 presenterades den tidigare nämnda ”Sjöstrandsutredningen” (SOU 2012:81). I Värmlands fall handlade förslaget om att Länsstyrelsen i Värmland skulle slås samman med Örebro läns länsstyrelse.

Den senaste regionutredningen blev aldrig en viktig politisk fråga och debatten kring en ny regional indelning av Sverige har avstannat. Det regionala samverkansorganet i Värmland finns idag kvar i sin tidigare form. Förhandlingar har dock påbörjats mellan Region Värmland och Landstinget i Värmland om att bilda en eventuell framtida regionkommun genom en sammanslagning av de båda. Skulle en storregion, eller så kallad kommunregion bildas, så innebär det att det regionala samverkansorganet övergår till landstinget som då tar över de här frågorna.

Föreställningar om Värmland

Region Värmlands gränser sammanfaller med länet Värmland, och har med andra ord samma geografiska avgränsning som länet, som fyller en administrativ funktion. Länets gränser följer de gränser som bildades 1779 efter att ha varit en del av Närke-Värmland län (Olausson 2003). Landskapet Värmland följer de tidigare landskapsgränserna och stämmer därför inte helt överens med länets eller regionens.

Värmland utgör såväl ett landskap och län som kommunalt samverkansorgan. Det är också den senare nivån som jag studerar, men det skulle även vara möjligt att utifrån andra kriterier och avgränsningar tala om olika typer av regioner i det värmländska rummet. Ibland framhålls Värmland som ett ”sagornas och berättelsernas landskap” som kan kopplas samman med de många författarna som levt, verkat i och skrivit om landskapet. I andra sammanhang lyfts bilden av en krisdrabbad region, präglad av nedläggningar och utflyttning, fram (se till exempel Arvidsson et al. 2007). Naturen och det storslagna landskapet utgör en annan bild och kan ses som en resurs både för turismnäringen men även för skogs- och pappersindustrin i länet. Värmland har en lång industriell historia där järnbruket spelat en viktig roll sedan 1500-talet, framförallt i länets östra delar, i Bergslagsregionen. En stor del av bruken slogs ut under 1800-talet, vilket gjorde att flertalet mindre bruk försvann och istället växte större koncerner fram. Under samma århundrade växte även pappers- och massaindustrin fram på många tidigare bruksorter, och utgör än idag en av de allra viktigaste industrinäringarna i länet. I andra sammanhang lyfts även närheten till Norge. Värmland präglas av en historia som gränsregion, där kontakterna med den norska sidan varit täta. Fram till 1389, då landskapet kan sägas ha blivit officiellt svenskt, har landskapets tillhörighet skiftat mellan den norska och den svenska sidan (Kullgren 2000). Idag präglas kontakterna med Norge främst av fenomen som gränshandel och arbetspendling.

Representationerna och föreställningarna om Värmland skapas av och inom flera olika sammanhang, såväl som av regionala aktörer men även i media, på tv och på film och inte allra minst av invånarna själva. Det har dock kommit att bli allt viktigare för olika geografiska platser att kunna styra över sitt eget rykte och den image som förmedlas utåt, något som jag också återkommer till i kapitel sex.

Värmeland, Ack Värmeland…

Precis som i flertalet andra delar av Sverige utgör en av de allra största utmaningarna i framtiden befolkningsfrågan. Idag bor det omkring 272 736 invånare i länet (SCB, 2011), men sedan 1960 har befolkningen i länet minskat med omkring 17 588 personer (se figur 1).

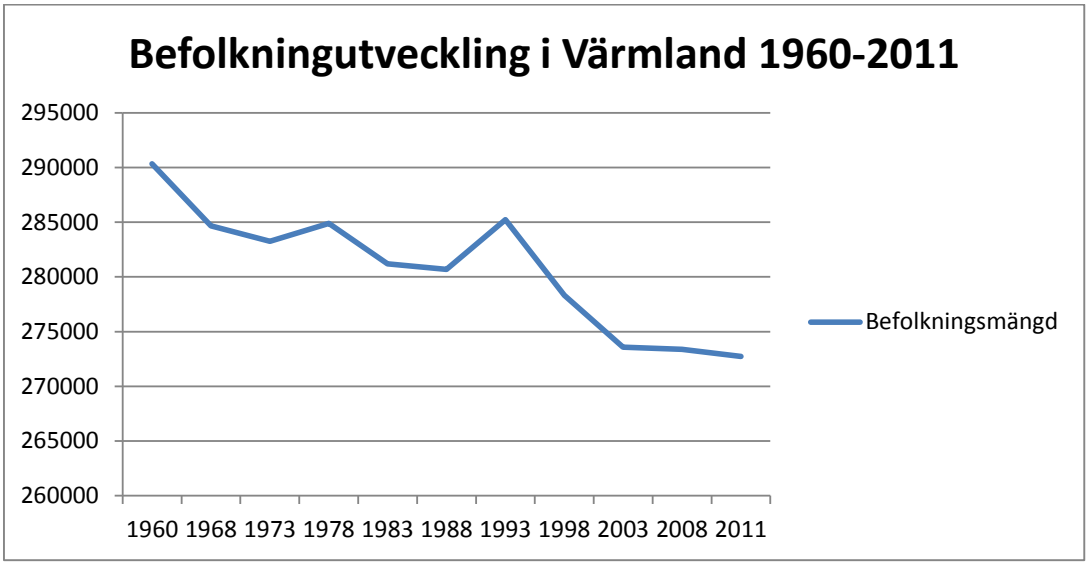

Figur 1. Befolkningsutveckling i Värmland 1960-2011.
Källa: SCB

Regionens befolkningsprognos ser också negativ ut i relation till befolkningsstrukturen. Värmland uppvisar, precis som många andra regioner runtom i landet, en problematik med en allt åldrande befolkning, samtidigt som yngre flyttar från regionen. I Sverige som helhet förutspås trenden med en negativ befolkningsutveckling på flera platser att fortsätta. Det här kan också kopplas samman med en allt ökande urbanisering, där de kommuner som idag växer, det vill säga storstäderna, tros fortsätta växa medan de som minskar tros ha en fortsatt befolkningsminskning. Utifrån ett sådant scenario antas de kommuner i Värmland som tidigare minskat, fortsätta minska medan de som ökat kommer att fortsätta växa befolkningsmässigt. I Värmland är det i första hand Karlstad och Karlstadsregionen som har uppvisat en positiv befolkningsutveckling. Samtidigt utgörs en stor del av inflyttningen till Karlstad av inflyttade invånare från grannkommunerna.

I Sverige som helhet har utvecklingen gentemot en allt ökande urbanisering och en utarmning av landsbygden lett till att i princip alla städer och regioner arbetar med någon form av inflyttarstrategi, så även Värmland[28].

Det regionala strategiarbetet i Värmland

Då jag har valt att fokusera på den process som har pågått i Värmland med att ta fram en ny regional utvecklingsstrategi, så har jag också valt att se de aktörer som deltagit som en del av den regionala aktörsallians som driver regionala frågor framåt i regionen.

Arbetet med strategin, *Värmlandsstrategin*, har pågått under hösten 2012 och våren 2013, och kan ses som en fortsättning på det tidigare regionala utvecklingsprogrammet *Värmland växer och känner inga gränser 2009-2013*. Värmlandsstrategin måste i första hand sättas i relation till det ansvar den svenska staten har lagt på de regionala samverkansorganen i landet, att ta fram nya regionala strategier för hållbar utveckling och tillväxt. Det finns i de allra flesta regionala utvecklingsprogram och/eller strategier en samordning mellan de statliga nationella styrdokumenten för den regionala nivån[29], men också i förhållande till EUs programperioder. I första hand har Europa 2020 setts som det huvudsakliga styrdokumentet för regionens arbete med den nya strategin, vilket i sig kan ses som resultatet av möjligheterna att söka medel från EU:s strukturfonder:

Det finns ett ömsesidigt beroende mellan det regionala tillväxtarbetet och EU:s sammanhållningspolitik som bidrar till att Värmland tillförs viktiga resurser (Värmlandsstrategin 2014).

I Värmlands fall har det också inneburit att Värmlandsstrategin sträcker sig över samma strukturfondsperiod som EU:s sjuåriga budget, det vill säga över perioden 2014-2020.

Deltagande aktörer

Till skillnad från då den tidigare varumärkesplattformen för regionen utvecklades under 2008/2009, så har fler grupper än tidigare inkluderats i arbetet med såväl strategin, visionen som varumärkesplattformen. I arbetet med

[28] Jag återkommer till inflyttarstrategin i kapitel sex och de mer specifika diskursiva praktiker som respektive region använder för att ”bygga regionen”. I Värmland ligger inflyttarfrågorna under projektet Attraktiva Värmland.

[29] Till exempel den nationalle strategin; *En nationell strategi för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007-2013* men också Europas strategi för 2020, *Europa 2020* (Europeiska kommissionen 2012; Näringsdepartementet 2014).

att ta fram Värmlandsstrategin lyfter regionen själva fram att det är totalt 1000 personer som har medverkat i processen (Region Värmland 2013:7). De grupper som har deltagit i processen är offentliga representanter från regionens kommuner, Länsstyrelsen, Landstinget, Karlstads Universitet, men också privata aktörer från Handelskammaren, Föreningslivet, Näringslivet, Kulturlivet, företagarna och andra organisationer. De har involverats i olika referensgrupper och arbetsgrupper av olika slag. I de forum som hölls för att diskutera Värmlands framtid, fanns det en tydlig majoritet bland näringslivet som har fått ett allt större inflytande över den här typen av processer och som idag aktivt deltar i framtagandet av regionala visioner, strategidokument och varumärkesbyggande. Utöver ovanstående nämnda aktörer, så har även två konsultbyråer medverkat, vilka pekas ut som specialister inom regional utveckling. I arbetet har externa synpunkter getts, dels av experter på regional utveckling, men också från analytiker och omvärldsbevakare. På det här sättet är det möjligt att se hur olika externa aktörer, såsom konsulter och andra typer av experter, kommit att få inflytande över policyprocessen. Vi kan också koppla samman detta med ”resande kunskap” som överförs från en kontext till en annan genom konsulter, experter och forskare, men också från olika geografiska skalnivåer, från EU vidare ner till nationell och regional nivå.

Arbetet med framtagandet av utvecklingsstrategin har således involverat flera olika aktörer, men regionen framhåller att det har varit viktigt att framtagandet av strategin främst ska präglas av ett internt arbete inom regionen. Med det menas att det är de själva som ska ha haft kontrollen över själva processen och som på det sättet ska ha lett arbetet. Ytterligare en viktig del i arbetet har varit att lyfta in allmänheten så att de också kan stå för strategin:

… *så att man verkligen står för den, fler kan den, fler vet vart vi är på väg* (Tjänsteman, Värmland).

Det har bland annat skett genom Region Värmlands Facebooksida[30], Twitter[31], eller regionens hemsida[32], där de inledande frågorna för arbetet med strategin har lagts ut för kommentarer. Det har också skett via ett offentligt stormöte, där allmänheten var inbjudna att delta. De workshopar och träffar som har hållits för företrädare för näringslivet, organisationer och föreningar i regionen har dock skilt sig åt gentemot det stormöte som hölls för allmänheten på det

[30] Se vidare Region Värmlands Facebooksida; https://www.facebook.com/#!/varmland?fref=ts
[31] Regionen har inte ett eget twitterkonto, däremot har flera av de drivande personerna på regionen ett twitterkonto där de twittrar om regionens verksamhet.
[32] www.regionvarmland.se

sätt olika frågor har lyfts fram. Det kan diskuteras huruvida allmänheten har haft möjlighet att delta i strategiarbetet i någon större utsträckning. Enligt Sherry R. Arnstein (1969) innebär ett reellt medborgardeltagande möjligheten att påverka eller inneha makten att kunna inverka på politiska processer. Det finns också en skillnad i att delta i en medborgardialog och att faktiskt ha verklig makt att påverka utfallet av processen. Vi kan därigenom ställa oss frågande till vilka av regionens invånare som faktiskt deltog i debatten på Facebook eller under det stormöte som hölls för att skapa en medborgardialog och vilken möjlighet till påverkan de haft. Healey (2003) menar att det finns skillnader mellan interaktiv styrning och medborgardeltagande i planeringsprocesser. Olika typer av medborgardialog kan leda till att själva processen kidnappas av en starkare elitgrupp som tar makten över processen. Det kan exempelvis handla om inträdet av olika lokala och regionala företrädare för näringslivet i situationer där de tidigare inte haft något inflytande. Medborgardeltagande handlar därigenom inte enbart om att låta medborgare delta i processen, utan också om att ha faktisk makt att påverka resultatet av själva processen. Arnstein (1969:217) menar på samma sätt att det finns olika grader av medborgardeltagande. På den stege[33] Arnstein har skapat utgörs de lägre stegen av, 'terapi och manipulation' genom exempelvis medborgarkommittéer eller styrelser, något Arnstein inte ser som ett egentligt deltagande. Nästa steg utgörs av 'information och konsultation', som tillåter deltagarna att ha en röst, men det är inte någon garanti för att deras synpunkter faktiskt tas med i processen. I det högsta steget 'partnerskap och medborgarkontroll' har medborgarna ett reellt inflytande i processen. Jag har inte haft för avsikt att studera möjligheten till medborgarinflytande i framtagandet av den regionala utvecklinsstrategin, men ser det som intressant i relation till det inflytande som andra aktörer har getts över processen. I förhållande till de möjligheter som regioninvånarna i Värmland har getts att delta i det regionala strategiarbetet, så har det också ställts ett flertal krav. Till att börja med har det krävts att allmänheten själva sökt upp information om processen via något av de sociala medier som tidigare nämnts.

Det läggs på så sätt också över ett eget ansvar på allmänheten att vara delaktiga i de regionala angelägenheterna. Utöver de grupper som varit inbjudna till de olika forumen samt stormötet, så har också externa synpunkter gällande regional utveckling tagits in via analytiker, konsulter och omvärldsbevakare. Även exilvärmlänningar har tillfrågats och fått tycka till i frågor om hur de ser

[33] Detta är en sammanfattning av de termer Arnstein (1969) använder sig av i "trappan" över reellt medborgardeltagande i planeringsprocesser.

på Värmland idag och vart Värmland borde ta vägen i framtiden. Resultatet av deras frågor har sedan använts som en kampanj som har kunnat ses på olika offentliga platser runtom i Värmland. Det har varit tydligt i de workshopar som jag har deltagit under, att näringslivet i regionen har haft en stor påverkan på processen och utformningen av den regionala utvecklingsstrategin. Vid ett tillfälle kritiserade en av deltagarna också att representationen av företrädare för organisationer och företag till största delen var hemmahörande i Karlstad och inte i övriga Värmland. Det fanns också en tonvikt på deltagare från Karlstad och näringslivet.

En annan del i arbetet har varit att se hur andra regioner arbetat med att ta fram sina regionala utvecklingsprogram, bland annat Örebro och Dalarna som har setts som lyckade exempel och ”best practice” där ett regionalt varumärkesarbete har genomförts. Från Region Värmlands sida framhålls det här arbetet som en förebild av flera av tjänstemännen. Att förändra bilden av en region ses som ett arbete som sträcker sig över en lång tidsperiod, men Dalarna sägs ha lyckats i att förändra en mer bakåtsträvande bild, till ett mer framåtsyftande perspektiv:

… *det man konstaterade på, när man gick på offentligas hemsidor och tittade på, ja, man skrev så otroligt olika om Dalarna. Det var det traditionella, det var ja, mycket av det här gamla som fanns. Dalarna. Ingenting som beskrev Dalarna ur ett framåtsyftande perspektiv, ingenting som man använde, innovationer, ingenting. Det var väldigt bakåtsyftande, bara det de skrev. Det de landade i vara att skriva om texter om Dalarna* (Tjänsteman, Värmland).

Arbetet med att förändra en mer bakåtsträvande bild av Dalarna kan också kopplas samman med Värmlands arbete med utvecklingsstrategin genom att även denna syftar till att förändra och förnya nu existerande föreställningar om Värmland och skapa vad som ses som den ”moderna regionen”.

Åttamiljonerstaden

I dagsläget kan Åttamiljonerstaden endast sägas utgöra en imaginär relationell region som knyts samman genom olika gränsöverskridande nätverk och noder som sträcker sig över redan existerande och institutionaliserade regioner och statsgränser:

COINCO North is about thinking networks and coalitions rather than isolated parts of projects, like it has normally been done in the past (Business Region Göteborg, 2013).

Berättelsen om Åttamiljonerstaden tar sig flera olika rumsliga uttryck, men kan sägas ha sitt ursprung i de tankar som föddes efter att Europas första höghastighetståglinje kom igång mellan Paris och Lyon 1981. Tre år senare presenterade Per Gyllenhammar idén om ett skandinaviskt höghastighetstågnät. Idag gestaltas föreställningarna fortfarande genom både kartor och de berättelser som skapas om regionen för att på ett eller annat sätt binda samman de större städerna genom infrastrukturkorridoren. I sammanhanget har jag valt att återge de geografiska uttryck som de själva beskriver.

Åttamiljonerstaden startade i sin första form under 2008 och har haft flera syften där samarbetet har sett olika ut sedan starten. Projektets nuvarande form startade den första november 2011 och sträcker sig fram till den 31:a oktober 2014. Det officiella projektnamnet är *COINCO North II*, men det är snarare *Den Skandinaviska 8 Miljonersstaden* eller *The Scandinavian 8 Million City*, som används i olika kontexter. I den fortsatta texten kommer jag dock, precis som tidigare, att använda begreppet Åttamiljonerstaden. Projektet är ett gränsöverskridande samarbetsprojekt och har i sin nuvarande form 14 medverkande kommuner, regioner och organisationer och sträcker sig från Oslo i norr, över Göteborg till Köpenhamn i söder (se karta 1).

Idag leds projektet av Oslo kommun och Business Region Göteborg och ägs av Oslo Teknopol tillsammans med Business Region Göteborg. Övriga medlemmar utgörs av Oslo, Akershus fylkeskommun, Østfold fylkeskommun, Västra Götalandsregionen, Region Skåne, Malmö stad, Helsingborg stad, Vägverket region väst, Banverket, Jernbaneverket, Statens vegvesen och Göteborg & Company. Åttamiljonerstaden kan således inte ses som en institutionaliserad eller administrativ region utan utgör fortfarande en tankekonstruktion som drivs framåt av en specifik grupp regionala aktörer med ett gemensamt mål.

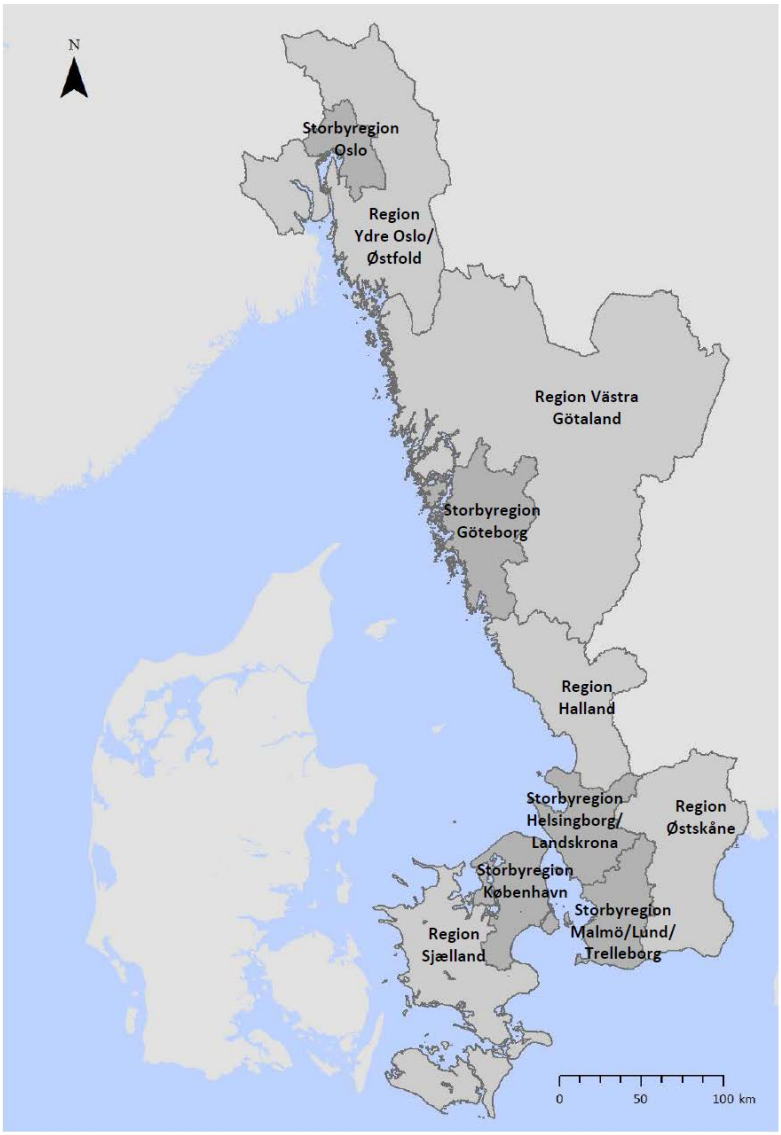

Karta 1. Karta över Åttamiljonerstadens sträckning och tio regioner.
Källa: Hurtige tog får arbejdsmarket til at vokse (2014) The Scandinavian 8 Millon City

Inom gränserna för Åttamiljonerstaden finns idag omkring 7,3 miljoner av Skandinaviens ungefärliga nitton miljoner invånare. Den största delen, 43 procent bor i Sverige, 34 procent i Danmark och 23 procent på den norska sidan. Den största staden i regionen är Köpenhamn, med en befolkningsmängd på omkring 1,8 miljoner invånare. Göteborg och Oslo har i sin tur omkring 900 000 invånare (The Scandinavian 8 Million City 2014). Just berättelsen om befolkningsmängden utgör en viktig del i konstruktionen av Åttamiljonerstaden, vilket också själva namnet på regionen är ett uttryck för.

Ett av målen med projektet är att skapa en megaregion där befolkningsmängden utgör den kritiska massan. Genom att bygga samman de större städerna, Oslo-Göteborg-Köpenhamn, i en större arbetsmarknadsregion ska det skapa en grund för den globala staden (Sassen 2002). Det huvudsakliga syftet med projektet i dess nuvarande form är att skapa en infrastrukturkorridor mellan de större städerna i regionen. Det ska ske genom en utbyggnad av det befintliga järnvägsnätet, för gods- och persontrafik, och omfattar både det nuvarande Intercitysystemet men också ett höghastighetsnät för höghastighetståg. I ett senare skede ska det föra samman de olika geografiska delarna i en större gemensam arbetsmarknadsregion.

Projektomgångar

Åttamiljonerstaden är en del av EU:s strukturfondsprojekt och Interreg IV A som sträcker sig över Öresund-Kattegatt-Skagerack, men har också sin grund i det politiska samarbetet Den Skandinaviska Arenan – DSA som startade år 2000. Projektet har funnits i två tidigare former. I den första var Danmark projektledare och projektet kallades då enbart för COINCO. I det andra projektet COINCO North var inte Danmark med, utan det var då bara Sverige och Norge kvar. Det sträckte sig över perioden 2008 till och med 2011. I den tredje och nuvarande projektomgången COINCO II eller The Scandinavian 8 Million City är Danmark återigen en del av projektet. Den andra projektomgången inkluderade fler samarbetsområden än det nuvarande projektet där det huvudsakliga syftet utgörs av infrastrukturutbyggnaden. Bland annat inkluderade projektet i den dåvarande formen samarbeten inom såväl kultur och turism som life science. Var och ett av de olika delprojekten hade då så kallade egna Work Packages, eller arbetsgrupper. Den del som fokuserade på life science sågs som ett problematiskt samarbetsområde genom att det var svårt att hitta samarbetsformer, framförallt mellan svenska och norska aktörer. En del av den grundläggande problematiken lyfts fram genom flera redan pågående Interregprojekt inom området och det var därför svårt att hitta något unikt som skulle passa inom projektet. Inom kulturdelen enades man inom ett filmprojekt, där tjugo stycken unga manusförfattare samlades i Göteborg under filmfestivalen för att få input från redan etablerade manusförfattare. Inte heller det här projektet utgör idag en del av Åttamiljonerstaden, men fortsätter att leva kvar inom filmfestivalen. Det här visar hur olika projekt avlöst varandra, samtidigt som målet eller visionen om Åttamiljonerstaden varit detsamma; att skapa en gemensam konkurrenskraftig arbetsmarknadsregion. För att kunna

driva projektet har finansiering från Interreg varit en nödvändighet, även om de medverkande aktörerna också bidragit med finansiella resurser[34].

Den Skandinaviska 8 Miljoner Staden - COINCO II

I den senare och tredje, nu pågående projektomgången, uteslöts flera av tidigare samarbetsområden. Fokus riktades gentemot infrastrukturfrågan och utbyggnaden av ett höghastighetsnät. I tidigare faser av projektet har inte den danska sidan varit delaktig, utan det är först i denna senare fas som startade 2011. Det är också intressant utifrån att det är de geografiska delarna i korridoren, i första hand Oslo och Göteborgsregionen, som är drivande i projektet. Köpenhamn utgör tillsammans med Malmö en del av Öresundsregionen, ytterligare ett projekt som är gränsöverskridande. Till skillnad från de tidigare programomgångarna, där den danska sidan inte var med, så menar projektledarna att genom att förändra syftet med projektet så har det varit lättare att få med de olika parterna i den här omgången. Projektet är inte längre lika komplext genom att deltagarna i den tidigare omgången själva kunde välja vilka projektdelar de ville vara en del av. Vissa valde då att vara med i en del av projektet, men inte i en annan. En av de tjänstemän som intervjuats framhåller också att detta har setts som problematiskt, framförallt i förhållande till att kunna ta och fatta beslut[35]. Syftet med projektet är att ta fram underlag, rapporter och utredningar för att stärka förutsättningarna för att bygga ut infrastrukturen i den tilltänkta regionen. Det har också som mål att utöka samarbetet mellan de deltagande parterna, genom att bygga samman städerna och universitets- och forskningsmiljöerna i de större städerna och på så sätt skapa en ”attraktiv arbetsmarknadsregion”. Genom att förkorta restiden till två och en halv timme mellan Oslo och Köpenhamn så ska storstäderna kopplas samman och på det sättet skapa en gemensam innovations- och arbetsmarknadsregion.

Den Skandinaviska Arenan

Åttamiljonerstaden ska, som tidigare nämnts, också ses som ett underliggande projekt i Den Skandinaviska Arenan, DSA, ett politiskt samarbete som ska knyta samman Öresundsregionen, Halland och Göteborg – Osloregionen (Oslo kommun, Akershus fylkeskommun, Östfolds fylkeskommun, Västra Götalandsregionen och Göteborgs stad). Under den tid jag har följt projektets utveckling har berättelserna om projektet till viss del förändrats. Initiativet till

[34] Intervju med tjänsteman, Åttamiljonerstaden.
[35] Intervju med tjänsteman Åttamiljonerstaden.

samarbetet inom DSA grundades år 2000 av det svenska Utrikesdepartamentet och består av politiska representanter från de olika deltagande parterna. Representanterna för DSA sammanfaller med Åttamiljonerstadens politiska styrgrupp, det vill säga representanter från Akershus Fylkeskommun, Göteborgs stad, Helsingborgs stad, Malmö stad, Köpenhamns kommun, Oslo kommun, Region Halland, Region Huvudstaden, Region Sjælland, Region Skåne, Västra Götalandsregionen samt Östfold.

Den Skandinaviska Arenan ska ses som ett politiskt samarbete som syftar till att verka för den infrastrukturkorridor som projektet Åttamiljonerstaden strävar efter att skapa. Åttamiljonerstaden är därigenom en underliggande del som ska uppfylla de mer övergripande målen inom DSA som syftar till att; utveckla en europeisk tillväxtkorridor med fokus på forskning och innovation, stärka hållbar tillväxt, öka regionens konkurrenskraft, regionförstoring genom en sammanhållen arbetsmarknadsregion, satsa på hållbara och miljövänliga transporter samt att genom samarbete mellan regionerna påverka de nordiska regeringarna gemensamt. I fokus står infrastrukturen och att koppla samman Åttamiljonerstaden med övriga Europa via norra Tyskland och Hamburg. Infrastrukturen ses som en grundläggande del för att kunna knyta samman regionerna och skapa en ”grön tillväxtkorridor”, där flera erkända forskningsmiljöer i form av både universitet och forskningsanläggningar finns[36] (Den Skandinaviska Arenan, 2012). DSA:s huvudsakliga uppgift handlar om att påverka myndigheterna i de nordiska länderna i gemensamma frågor rörande de inblandade regionerna:

DSA ska arbeta medvetet och systematiskt gentemot omvärlden för att få genomslag för sina lösningar och driva gemensamma frågor (Den Skandinaviska Arenan 2013:10).

Det är således genom att enas och samarbeta över gränserna mellan parterna i olika frågor som ska skapa en enad röst mot de nationella myndigheterna i respektive land. I första hand handlar det om att kunna påverka myndigheterna i utbyggnaden av infrastrukturen i det område som SDA representerar. Det innebär att få myndigheterna att tänka utanför den egna nationella planeringen och gå samman med övriga nordiska länder i frågan om infrastrukturutbyggnaden.

[36] Bland annat lyfts anläggningen European Spallation Source i Lund/Köpenhamn samt Max IV i Lund tillsammans med motsvarande anläggningar i Hamburg fram. Det ses som en möjlighet att skapa ett världsledande kluster inom materialforskning, men också som ett sätt att skapa nya relationer inom forskning och utbildning samt nya arbetstillfällen.

Organisation

Åttamiljonerstaden består av en politisk styrgrupp som är densamma som i samarbetskommittén DSA och utgörs av politiker från de städer och regioner som deltar i projektet. Den politiska styrgruppen utgör också projektets högst beslutande organ. Tjänstemannagruppen förbereder den politiska styrgruppens möten och består även den av deltagare från projektets alla deltagande städer och regioner. Därefter innefattas projektledningen av projektledare, delprojektledare och ekonomiansvariga från Oslo kommune, Akershus fylkeskommune, Region Skåne, Region Hovedstaden och Business Region Göteborg.

Projektet är uppdelat i arbetsgrupper, där deltagandet varierar i olika grad tillsammans med huvudansvaret. Projektledningen delas av Business region Göteborg och Oslo, medan Region Skåne är huvudansvariga för den arbetsgrupp som är sysselsatt med kommunikationsdelen. Region Skåne var i en tidigare projektomgång leadpartner, men intresset för att driva frågorna är i dagsläget inte lika stort. Det tar för mycket resurser och kan ses som konkurrerande till andra projekt inom infrastruktur inom den egna regionen. Att Åttamiljonerstaden konkurrerar med ytterligare infrastrukturprojekt på olika skalnivåer har även uttryckts av Västra Götalandsregionen där utbyggnaden av den västsvenska länken precis har avslutats. Politiker och tjänstemän på den regionala nivån har därför sett Åttamiljonerstaden som en eventuell känslig fråga genom att stora investeringar precis har gjorts kring den större Göteborgsregionen.

Arbetsgrupperna, eller ”work packages” som de kallas inom projektet, har till uppdrag att arbeta med olika frågor. Den första arbetsgruppen WP1 har i första hand utrett frågor gällande förutsättningarna för att bygga ut det befintliga järnvägsnätet (Intercity), för att förbättra möjligheterna till vardagspendling. WP2 har utrett förutsättningarna för utbyggnaden av en höghastighetsbana för persontågstrafik. Det är också detta som har lyfts fram som projektets huvudsakliga syfte, där avsikten är att förkorta restiden mellan Oslo, Göteborg, Malmö och Köpenhamn till cirka två och en halv timme (se karta 2). Ytterligare en anledning som lyfts fram för att förkorta restiden är att kunna göra tågtrafiken konkurrenskraftig gentemot flygtrafiken.

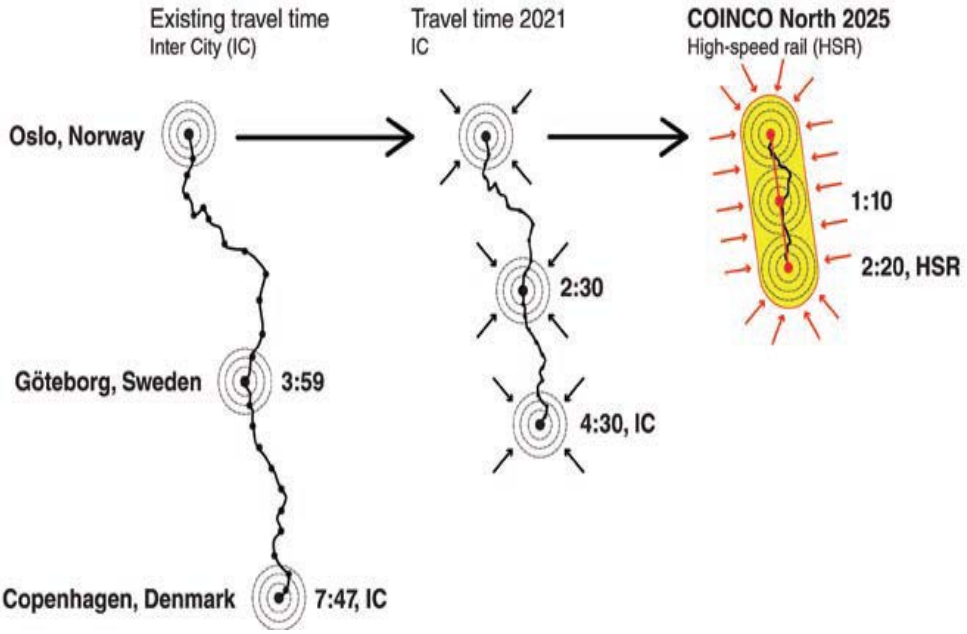

Karta 2. Karta över utvecklingen av restider inom Åttamiljonerstaden. Från dagens restid på cirka sju timmar och femtio minuter, till visionen i det föregående projektet, där det handlade om att få ner restiden till två timmar och tjugo minuter redan till år 2025.
Källa: COINCO Norths hemsida (20120417)

WP3 är projektets kommunikationsgrupp som har arbetat med att synliggöra projektet, resultaten och slutsatserna. Fokus har varit att utveckla nätverk som ska skapa samsyn om de frågor som projektet tar upp på olika nivåer, både inom och utom projektet. Syftet har därför varit att skapa opinion för projektet. Det har bland annat skett genom att delta i olika seminarier och konferenser, men också att arrangera egna konferenser i projektets namn för att väcka uppmärksamhet för projektet. Därför har också experter inom området bjudits in som talare på de konferenser och seminarier som hållits.

Olika rapporter, utredningar och seminarier har syftat till att påverka de nationella regeringarna i respektive land, det vill säga Sverige, Norge och Danmark, och att på så sätt få till stånd en gemensam plan för utbyggnaden av ett höghastighetsnät. Det har i första hand skett genom lobbying, som i det här sammanhanget kan ses som en form av argumentation för att påverka de nordiska regeringarna i infrastrukturfrågan. Målet är att få till en avsiktsförklaring mellan de nordiska länderna för att bygga ut

höghastighetsnätet. Avsiktsförklaringen förväntas i sin tur innehålla riktlinjer för att få till stånd en gemensam planeringsprocess, utbyggnadsfaser och finansiering mellan de inblandade länderna. Genom moderniseringar och utbyggnaden av järnvägssystemet i regionen så ska det leda till förutsättningar för en sammanhållen skandinavisk region inom ramen för korridoren.

I dagsläget är det politiker och tjänstemän som är den huvudsakliga grupp projektet riktar sig till. Allmänheten har inte setts som någon grundläggande intressent i den fas projektet befinner sig i för närvarande. Samtidigt handlar utbyggnaden av infrastrukturen i allra högsta grad om människor och de förväntningar som ställs på att bli alltmer mobila. På det här sättet bygger projektet till stor del på visioner där tillgänglighet och en ökande mobilitet är styrande (Jensen & Richardson 2007). Vidare är det också möjligt att se ett ökat fokus på nätverk och det talas allt oftare om nätverkssamhället, både i förhållande till ett aktivt deltagande i nätverk, men också till synen på rummet som ett nätverk.

Nätverket som organisatoriskt ideal

Betoningen av ett aktivt deltagande i nätverk, utgörs idag framförallt av olika former av samverkan och samarbeten mellan privata, offentliga och ideella organisationer[37]. Vi kan också koppla samman de här begreppen med skiftet från styre till styrning, vilket som också tidigare har beskrivits, innebär att politiken har förändrats och alltfler aktörer är inblandade i politiska processer. Till stor del sker den här politiken genom någon form av nätverksstyrning, där organisatoriska gränser i allt högre utsträckning suddas ut (Hermelin 2014). Det bör också sättas i relation till hur politik har kommit att förflyttas till andra miljöer än tidigare. Brenner (2004) och Syssner (2008) använder uttrycket skalpolitik för att beskriva en förändring inom den regionala utvecklingspolitiken. Skalpolitik kan i sin tur definieras på två sätt. Den ena formen har en territoriell koppling, eller om vi så vill en geografisk hierarkisk struktur. Idag kan vi se hur det tidigare styret har förflyttats från nationalstaten till nya arenor. Bland annat genom att olika aktörer går samman i nätverk från internationella organisationer, stater, regioner och städer, men också i form av en decentralisering av tidigare statliga uppgifter till den regionala nivån. Vidare kan skalpolitik också ses som en informell politik som utövas på nya arenor. Trots att regionalisering ofta ses i ljuset av ökad demokratisk insyn i politiska processer, där den beslutande nivån flyttas närmare regioninvånarna, så leder de

[37] En organisation utgör i sin tur en form av institution (Hodgson 2006).

här nya samverkansformerna snarare till minskad insyn i olika politiska processer. Åttamiljonerstaden kan ses som ett nytt sätt att bedriva politik, men också som en ny form av territoriell styrning där en stor del av politiken bedrivs via nätverk, på olika möten från frukostmöten till lunchmöten, konferenser, event och andra typer av evenemang. Då projektet grundar sig i lobbying för att påverka i första hand de nationella ministrarna, är dessa också de huvudsakligen inbjudna aktörerna till de här mötena. Samtidigt ses också de här konferenserna som en samlingspunkt för organisationer, städer och regioner som har gemensamma problem och som därigenom kan samlas och enas i de här frågorna och gemensamt ”uppvakta regeringen”[38].

Ur ett ekonomiskt perspektiv består ett nätverk av olika noder som är sammanlänkade med varandra i rummet. Gunnar Törnqvist (1997:38) har lyft fram tre former av nätverk i form av *det fysiska nätverket*, *det institutionella nätverket* samt *det sociala och kulturella nätverket*. De här tre olika typerna av nätverk representerar också olika idéer om nätverkens betydelse för att länka samman regioner, människor och organisationer. Den första typen, det fysiska nätverket, handlar framförallt om en materialiserad infrastruktur, den andra formen, det institutionella nätverket, binder samman olika regionala aktörer från näringsliv, politiker och tjänstemän, till olika organisationer medan den sista typen, det sociala och kulturella nätverket binder samman individer och sociala sammanhang. Det sistnämnda skulle också till stor del kunna kopplas samman med Robert Putnams (1993) idéer om det sociala kapitalet som ett kitt för sammanhållning inom en region, vilket tros leda till utveckling och tillväxt[39]. Således betonar olika former av nätverk både hårda och mjuka utvecklingsfaktorer. Den första typen kan ses som en hård utvecklingsfaktor, medan de två sistnämnda kan ses som mjuka utvecklingsfaktorer som ofta kopplas samman med en regions kultur, identitet och sammanhållning.

Åttamiljonerstaden utgör exempel på olika former av nätverk om vi ser till Törnqvists definitioner. I första hand bygger visionen om Åttamiljonerstaden på ett fysiskt nätverk genom utbyggnaden av infrastrukturkorridoren. Regionen

[38] Intervju med tjänsteman Åttamiljonerstaden.

[39] Robert Putnams (1993) studier av socialt kapital är vanligt förekommande inom den regionala utvecklingsdiskursen. I Putnams studier av norra Italien och USA pekades det sociala kapitalet ut som bestående av gemensamma värderingar och normer som i sin tur lade grunden för tilltro mellan olika aktörer i samhället. Något som i sin tur tros leda till ökad tillväxt och utveckling genom en ökande förmåga att göra affärer. Richard Floridas (2002) teori om den kreativa klassen skulle kunna ses som en motsats till de här teorierna om socialt kapital genom att den senare istället framhåller mångfald och heterogenitet som framgångsfaktorer. Florida menar i sin tur att en större mångfald av människor skapar konkurrensfördelar för regioner, genom att de därigenom har lättare att anpassa sig till förändringar på marknaden.

ska således byggas samman genom att korta ner restiden mellan de olika regionerna och städerna i den större regionen i ett nätverk av noder. Vi kan också se Åttamiljonerstaden som ett institutionellt nätverk där nya samverkansformer har uppstått. Den här typen av samverkansformer kan också kopplas samman med New Public Management, där näringslivet, universitet och det offentliga samarbetar. Framförallt bygger en stor del av Business Region Göteborg AB, BRG, arbete på samverkan i triple helix. BRG arbetar främst med näringslivsutveckling och med att skapa förutsättningar för nya företagsetableringar, men också med att locka investerare till den större Göteborgsregionen. Vidare ska BRG:s arbete också stärka redan etablerade företag oavsett storlek för att få dem att kunna verka och växa i regionen. I den fas projektet befinner sig idag finns inte något etablerat kulturellt nätverk. Respondenterna framhåller dock att detta eventuellt är något som kan komma i ett senare skede i projektet. Samtidigt fokuserade den tidigare projektomgången även på den här typen av aspekter.

Vidare kan vi också koppla samman det institutionella nätverket med nya organisationsformer. I fallet med Åttamiljonerstaden så utgör projektet ett gränsöverskridande projekt där nya samverkansformer uppstår, inte enbart mellan näringsliv, offentliga organisationer och universitet. Här sker samverkan över nationella och regionala gränser samt mellan de större städerna i regionen. Det finns således tydliga skillnader i den här formen av gränsöverskridande projekt och olika typer av administrativa regioner inom den tidigare nationalstaten. Det är också storstadsregionerna i den större megaregionen såsom Oslo, Göteborg och Öresundsregionen som lyfts fram som de centrala noderna med ett stort utbud av arbetsplatser och ett bärande befolkningsunderlag:

Korridoren fra Oslo til København er kendetegnet af en betydlig koncentration af økonomisk aktivitet. Korridoren består af flere store, brede arbejdsmarkeder… (The Scandinavian 8 Million City 2014:9).

Den här formen av strategiskt fokus på storstadsregionerna har även kopplingar till EU, där det i första hand är ESDP som påverkar projektets utformning. I ESDP ligger fokus framförallt på att skapa polycentrism, det vill säga ett lapptäcke som binder samman större städer som noder över EU i ett gemensamt infrastruktursystem, för att göra EU mer konkurrenskraftigt (Dabinett & Richardson 2005). Även föreställningen om Åttamiljonerstaden bygger på polycentrism, där tre större storstadsregioner ska utgöra noder i en större infrastrukturkorridor som binder samman den större regionen.

I förhållande till Åttamiljonerstaden så kan nätverket ses som ett organisatoriskt ideal, både i förhållande till synen på regionen som en korridor bestående av större städer/noder som ska knytas samman, men också i förhållande till dess styrning. Nätverk kan handla om både inomregionala samarbeten, men också om olika typer av gränsöverskridande samarbeten. På den regionala nivån förväntas ett aktivt deltagande i olika nätverk leda till att mer perifera regioner kan kompensera för sitt geografiska läge, genom att kopplas samman med andra regioner. På så sätt kan både lokala och regionala aktörer ses som direkta aktörer, som kan vända sig direkt till både utomstatliga organisationer men också inleda gränsöverskridande samarbeten, istället för att behöva gå vägen via statliga representanter (Ek 2003b). Nätverket blir då demokratiskt och möjlighetsskapande vilket lyfts fram som en möjlighet för att skapa konkurrensfördelar för mer perifera områden. Många gånger används begreppet för att komma ifrån ett mera hierarkiskt synsätt på organisering. Samtidigt kan nätverk också vara hierarkiska genom att de aktörer som ingår i ett nätverk deltar utifrån olika bakomliggande syften, inflytande och handlingsutrymme, vilket ger olika aktörer olika mycket makt och legitimitet (Ek 2003b).

På det här sättet bär den här typen av större gränsöverskridande nätverk på ett antal inneboende problematiker. Bland annat är det tydligt att de olika medverkande aktörerna i projektet deltar utifrån egna premisser och mål. I både intervjuer och under de deltagande observationer som genomförts, så har det framgått att vissa aktörer är mer drivande än andra. Det uttrycks också genom ett större intresse av deltagandet i projektet än de övriga och de är också de här grupperna som driver projektet och utvecklingen framåt. Detta blir framförallt tydligt i relation till att Business Region Göteborg AB som är ”lead partner”, tillsammans med Oslo kommun som är projektägare. Engagemanget är också störst från de här parterna i relation till de övriga regionernas deltagande. Från Västra Götalands Regionen uttrycks detta genom:

Vi är inte så jättedrivande i det här COINCO-projektet. […] Delvis beroende på resurssituationen också lite grann på att vi, jag tror att vi tycker i alla fall från västsvenska utgångspunkten att det är rätt bra om norrmännen är aktiva, viktigt i den här processen, att de får kliva fram och visa sina kort om vi säger så och markera var de står och så kanske då också tvingas ta mer diskussioner på hemmaplan (Tjänsteman, Åttamiljonerstaden).

Trots att det är möjligt att prata om en tydligt regionalt formerad aktörsgrupp inom Åttamiljonerstaden, så är det inte helt entydigt vad som bör vara fokus för projektet. Alla parter är inte överens om det slutgiltiga målet med projektet. I

intervjuer framhålls att de deltagande aktörerna i projektet utgör en relativt ensidig grupp. Det är endast de politiker och tjänstemän i den större regionen som pläderar för en utbyggnad av infrastrukturkorridoren som är delaktiga i projektet:

Sedan finns det ju negativa politiker som inte är med… Men i paneldebatter är de ju med, där det ju finns politiker som säger att detta kostar för mycket pengar och vi har inte tillräckligt med underlag för de här investeringarna. Det är för få som bor i den här regionen. Det kommer aldrig att gå ihop. Så de argumenten har vi ju också att kämpa med (Tjänsteman, Åttamiljonerstaden).

Detta innebär i sin tur att det är en tydlig aktörsgrupp som har gått samman i ett gemensamt projekt för att driva processen framåt. De politiker som sitter i styrgruppen har ett ambassadörskap som de ska föra med sig ut till lämpliga forum. Enligt flera respondenter handlar därigenom politikernas uppdrag om att i de sammanhang där det pratas infrastruktur föra in Åttamiljonerstadens perspektiv och lobba för projektet. På det sättet utgör de också talesmän för projektet[40]. Ledningsgruppen menar också att arbetet med projektet bör ses som ett komplement till det egna arbetet i den egna regionen eller staden och att arbetet bör gå hand i hand:

Tanken är lite grann att man ska känna att man ingår i en, i ett större projekt, i ett större sammanhang, som kompletterar det egna arbetet, då som man gör på hemmaplan (Tjänsteman, Åttamiljonerstaden).

Samtidigt är det inte en självklarhet att arbetet i den egna regionen eller kommunen kan följa arbetet i projektet med den större Åttamiljonerstaden. Det skulle innebära att investeringar eller satsningar i andra delar av exempelvis Västra Götalandsregionen eller Region Skåne skulle prioriteras bort. Ett flertal av respondenterna framhåller att en del av problematiken ligger i olika intressen av att delta i projektet. Deltagandet i projektet är också en prioriteringsfråga samtidigt som det också handlar om att förbättra redan befintlig kvalitet på infrastrukturen i det egna landet. Infrastrukturen på bland annat den norska sidan ses som undermålig och att en del av projektet bör fokusera på att förbättra järnvägen från Oslo fram till den svenska sidan.

Det finns även diskussioner på inomregional nivå, där det i bland annat Västra Götalandsregionen redan nu har gjorts stora satsningar i infrastruktur i det

[40] Intervju med Tjänsteman Åttamiljonerstaden.

Västsvenska paketet[41], i den större Göteborgsregionen. Från Västra Götalandsregionen ses det därför som problematiskt att verka för en utbyggnad av ett höghastighetsnät som sträcker sig från Göteborg och söderut genom att det utgör en prioriteringsfråga. Det ses som en problematisk fråga att driva genom de stora satsningar som redan gjorts i Göteborgsregionen. Att därefter även arbeta för en utbyggnad av ett höghastighetsnät som sträcker sig söderut ses som en komplex fråga i förhållande till de bristfälliga investeringarna som gjorts i de norra delarna av regionen:

Så att det finns ett antal sådana saker som vi tycker att, de måste ju på något sätt få utredningar och beslut, prioriteringar, enighet i investeringsplaner. Det innebär ju inte att man inte ska utreda och tycka och så. Men att man ändå har någon sorts, lite grann tidsmässig sortering i de här frågorna (Tjänsteman, Åttamiljonerstaden).

Vikten av att prioritera egna infrastruktursatsningar framhålls således gentemot utbyggnaden av ett höghastighetsnät. Bland annat lyfts vikten av att färdigställa det västsvenska paketet men också Hallandsåstunneln. Samma sak gäller också andra delar av järnvägsnätet. Vidare finns ytterligare motsättningar inom projektet. I första hand utgör den större regionen en del av tre samhällsekonomiska nationella kontexter. Inom projektet ses detta som en del i den problematik som ska understödja en gemensam planering mellan de tre länderna. Det vill säga ett argument för att samarbeta och skapa gemensamma planer i förhållande till infrastrukturfrågor. En vidare problematik utgörs också av att de större storstadsregionerna också har en betydelsefull roll i respektive nationell kontext. Både Oslo och Köpenhamn är huvudstäder, vilket innebär att de kan ses som de större centra i respektive land där investeringar och resurser riktas. Göteborg är inte en huvudstad i en svensk kontext, men utgör ändock Sveriges näst största stad.

Diskussion och sammanfattande kommentarer

I förhållande till det inledande teoretiska kapitlet i avhandlingen och diskussionen om regionbegreppet så utgör Region Värmland och Åttamiljonerstaden två tydliga exempel på hur komplext och flerdimensionellt

[41] Det Västsvenska paketet utgör ett samarbetsprojekt mellan Västra Götalandsregionen, Göteborgs stad, Göteborgsregionens kommunalförbund, Landstinget Halland, Västtrafik och Trafikverket som är huvudman för projektet. Syftet med projektet är att ”skapa och bidra till ett attraktivt Västsverige” (Västra Götalandsregionens hemsida 20130812), genom satsningar och förbättringar av kollektivtrafik, järnvägar och vägar i Göteborgsregionen och i första hand i Göteborgs stad. I grund och botten handlar det om att skapa en större arbetsmarknadsregion kring Göteborg. Staten har betalat hälften av kostnaderna som uppgår till 34 miljarder kronor, medan de övriga kostnaderna finansieras lokalt och regionalt (Trafikverkets hemsida 20130812). En stor del av kostnaderna (14 miljarder) beräknas finansieras genom en omdebatterad införsel av trängselskatt i Göteborgs stad.

regionbegreppet är. Den följande diskussionen om de båda regionerna följer den tabell som presenteras avslutningsvis i kapitlet (se tabell 3), som bygger på de föreställningar som finns om rumslig organisering i respektive region.

Om vi återgår till diskussionen om regionbegreppet så kan vi se att Region Värmland utgör ett exempel på en subnationell region, mellan stat och kommun. Regionens organisation är relativt otydlig i förhållande till olika skalnivåer, främst i förhållande till den statliga organiseringen av rummet och den regionala ansvarsfördelningen i landet som helhet. Efter ett flertal statliga utredningar i början av 2000-talet, då regionaliseringen sågs som önskvärd ovanifrån, så kan intresset från statlig nivå idag sägas ha upphört. Den senaste regionutredningen visar också på hur komplex den statliga organiseringen har kommit att bli i en svensk kontext. Idag finns olika former av subnationella myndigheter som verkar på den regionala nivån, från landstingen, länsstyrelsen och de regionala/kommunala samverkansorganen. De svenska samverkansorganen har olika befogenheter och styrs på olika sätt. Det är endast de permanenta regionkommunerna såsom Västra Götalandsregionen, Region Skåne, Halland och Gotland som har direktvalda regionparlament, medan regioner som Värmland endast har ett indirekt valt regionfullmäktige som existerar vid sidan av Länsstyrelsen och landstinget. I Värmlands fall ligger regionala frågor hos tre organisationer; Region Värmland som kommunalt samverkansorgan, Länsstyrelsen samt landstinget.

Åttamiljonerstaden utgörs i sin tur av en imaginär region. Huruvida den kommer att bli verklighet eller inte, beror till stor del på utbyggnaden av infrastrukturkorridoren. I dagsläget institutionaliseras regionen genom att den tar sig uttryck på kartor och narrativ som bygger på visioner om en gränsöverskridande transnationell megaregion. Åttamiljonerstaden kan också ses som ett uttryck för nya geografiska föreställningar där gränser blir alltmer flytande och som därigenom utmanar den tidigare nationalstatens gränser. Det blir också tydligt i relation till det huvudsakliga syftet med projektet, som är att få till en avsiktsförklaring mellan de inblandade ländernas regeringar, för att få till stånd en gemensam planeringsprocess. Ur ett planeringsperspektiv utmanar den här typen av projekt det traditionella planeringssystemet som i första hand sker på nationell och kommunal nivå i ett svenskt sammanhang. Flera kopplingar till olika rumsliga begrepp är återkommande i Åttamiljonerstaden, vilket också kan ses som nya former av rumslig organisering. De geografiska föreställningarna bygger på att gränser suddas ut och regionen utgörs därför

inte längre av några tydliga gränser, utan ses snarare som ett nätverk som sträcker ut sig i rummet bestående av flera större noder.

Regionala aktörsallianser

Jonathan Metzger (2013) har i sin modell över institutionaliseringen av regioner ,som presenterades i kapitel två, främst fokuserat på regioner i tillblivelse. Samtidigt ser jag det även som ett möjligt sätt att studera regioner som redan är institutionaliserade. Med utgångspunkten att regioner är i ständig förändring, och därigenom aldrig statiska så kan de ses som ett uttryck för ett specifikt rum vid en specifik tidpunkt, en 'rumslig fix'. Genom att använda Metzgers modell kan vi således även se hur redan existerande regioner förändras. Det handlar dock inte enbart om hur regionen förändras, utan även om hur den politik som bedrivs förändras och på det sättet också förändrar synen på det regionala rummet. Utifrån tankar om att förnya bilden av Värmland till en "modern" konkurrenskraftig region, så kan detta ses som ett led i en förändring av det regionala rummet. Den regionala utvecklingsstrategin kan ses som ett uttryck för en förändring av föreställningarna om Värmland genom visionen om var Värmland ska befinna sig år 2020. Utformandet av den regionala utvecklingsstrategin är också ett uttryck för nya styrningsformer där andra aktörer än tidigare är inblandade. Såväl näringslivet, organisationer som föreningar har fått ett större inflytande över frågor som rör regional utveckling och tillväxt. Frågor som tidigare enbart har berört politiska aktörer, tjänstemän och planerare.

Ett argument som ofta används för en ökande regionalisering utgörs av att regionala frågor på det sättet kommer närmare medborgarna och demokratiseras. I förhållande till den medborgardialog som har förts med regioninvånarna i Värmland gällande den regionala utvecklingsstrategin, så kan det diskuteras hur stort inflytande de egentligen har haft över processen i jämförelse med andra aktörer. Genom att Region Värmland dessutom är ett indirekt valt organ, så gör det att frågor rörande regional utveckling och tillväxt idag har flyttats allt längre från allmänheten.

Åttamiljonerstaden är i sin tur ett uttryck för nya former av gränsöverskridande styre utifrån flera perspektiv. Styrningen av regionen grundas i samverkansformer där flera olika typer av aktörer verkar, både representanter för regioner, städer, offentliga organisationer och myndigheter, men också företrädare för näringslivet i den större regionen. I förhållande till nätverksbegreppet så kan detta sägas genomsyra projektet på flera olika sätt,

både i förhållande till det institutionella och till det fysiska nätverket. Det mest utmärkande är att det institutionella nätverket och samverkansformerna är utomstatligt och att aktörer från olika länder är inblandade i projektet. Detta utgör också ett exempel på skalpolitik där aktörer från olika geografiska skalor gått samman i en ny organisatorisk struktur eller nätverk. Den nya organisationen gör anspråk på ett gränsöverskridande geografiskt område som i sig är ett uttryck för ett fysiskt nätverk som bygger på polycentrism, men organisationen kan också ses som ett uttryck för en ny form av informell politik som utspelas i andra sammahang än tidigare.

Tabell 3. Sammanfattning av rådande idéer om rumslig organisering i respektive region

Rumslig organisationsidé	Värmland	Åttamiljonerstaden
Region	Subnationell, administrativt och politiskt avgränsad region, med tydliga kopplingar till ett specifikt geografiskt avgränsat område.	Imaginär, föreställd region i tillblivelse; ”in-the-becoming”. Megaregion med gränsöverskridande ”flytande gränser” som binds samman i ett större fysiskt nätverk i form av en infrastrukturkorridor.
Styrningsform	Indirekt valt styrningsorgan. Resultat av den statliga rumsliga organiseringen. Samverkansorgan/kommunalförbund som ska representera länets kommuner.	”Skalpolitik” - Överstatlig samverkan mellan aktörer på olika geografiska skalnivåer. Resultatet av ett strategiskt partnerskap där regionala och lokala aktörer har gått samman underifrån.
Regionala aktörsallianser	Fokus på Triple-Helix, det vill säga samverkan mellan offentlig sektor, näringslivet och universitetet i regionen. Relativt begränsad handlingsförmåga och handhar idag i första hand frågor som rör regional utveckling och tillväxt.	Projektet drivs av Oslo Teknopol och Business Region Göteborg. Strategiskt partnerskap mellan offentliga organisationer, myndigheter, där också näringslivet har ett stort inflytande.
Regionala frågor	Fokus på framtagandet av ny regional utvecklingsstrategi.	Fokus på att skapa en ny infrastrukturkorridor som binder samman de större städerna i regionen.
Regional organisering	Mono-centrism – den framtida utvecklingen bör fokuseras gentemot den större Karlstadsregionen som ses som regionens tillväxtmotor.	Polycentrism – Den framtida utvecklingen bör ske kring tre större områden städer/områden i regionen; Oslo, Göteborg och Öresundsregionen.

6 Diskursiva praktiker - rumslig strategisk planering i Värmland och Åttamiljonerstaden

[Good will-propaganda] är nödvändig för att en plats skall låta höra sin melodi i den stora orkestern från hela vä[r]lden, så att den inte blir bortglömd, utan intresset hålls vid liv (Kåring Wagman 2006:13).

Jag har i det föregående empiriska kapitlet presenterat de aktörer som kan ses som drivande och delaktiga i regionala frågor i två olikartade regionala kontexter. Vi kan därigenom konstatera att en stor del av den politik som tidigare bedrivits genom styre har gått till en ny form av styrning där alltfler aktörer är inblandade i policyprocesser och därigenom utformandet av den regionala politiken. Bland annat har näringslivet, sociala organisationer och supranationella organisationer fått ett allt större inflytande och deltar i, eller påverkar aktivt, olika politiska processer. Det påverkar i sin tur demokratiska frågor genom att demokratin urholkas och politiken bedrivs i nya former än tidigare. Vi ser kopplingar till New Public Management där politiken i allt högre styrs utifrån vinstmaximering, men också som en form av goodwill, där ett starkt varumärke har kommit att bli en del av den regionala utvecklingspolitiken. New Public Management kan också ses som ett uttryck för nya former av styrning som sker på företagens villkor eller där politiska institutioners verksamhet i allt högre grad vilar på företagens logik. I förhållande till regionalisering och institutionaliseringen av regioner, kan vi därigenom se hur nya aktörer från olika sammanhang formar den ”lokala” regionala utvecklings- och tillväxtpolitiken.

Det här kapitlet fokuserar på vad jag ser som det rumsliga utfallet, det vill säga genom och med vilka diskursiva praktiker institutionaliseras olika diskursiva formationer i en regional kontext. Respektive regional kontext rymmer olika inbäddade diskurser om det regionala rummet och hur det bäst ska organiseras och representeras. Praktikerna bygger i sin tur på exempel på best-practice och går tillbaka till diskussionen om mobila policys.

Policyskapande bygger idag till stor del på omvärldsbevakning bland annat genom att se till policysskapande i andra geografiska sammanhang, rapporter, media, websidor, bloggar, professionella kontakter med mera. Politiker, policymakare, praktiker, aktivister och konsulter fungerar som spridare av policys världen över genom deltagande i konferenser, resor, konsultverksamhet

och så vidare. På det här sättet sprids policys från en plats till en annan (McCann & Ward 2010):

The policy world seems to be one in constant motion. In a figurative sense, policy-makers seem to be under increasing pressure to 'get a move on' – to keep up with the latest trends and 'hot' ideas that sweep into their offices, to convert those ideas into locally –appropriate 'solutions' and 'roll them out', thus making the most of them before the next trend emerges (McCann & Ward 2010:175).

Inledningsvis i kapitlet berör jag begrepp såsom rumslig strategisk planering som jag ser som en styrningsteknologi baserad på olika geografiska föreställningar, visioner och berättelser om regionernas framtid. I den första delen av kapitlet ligger fokus på Region Värmland och arbetet med den regionala utvecklingsstrategin och den varumärkesplattform som har tagits fram i samband med det regionala strategiarbetet. Därefter följer Åttamiljonerstaden och de typer av föreställningar som produceras i texter och kartor och som bidrar till att konstruera regionen. I första hand sker detta i relation till den planerade infrastrukturutbyggnaden som kan ses som en form av rumslig strategisk planering. Det innebär att jag å ena sidan har fokuserat på hur de verksamma aktörerna i projektet har arbetat med att kommunicera, eller om vi så vill ”sälja bilden”, av en megaregion. Å andra sidan handlar det om vilka typer av bilder och rumsliga representationer som förmedlas genom de här institutionaliserande praktikerna. I båda fallen kan vi se praktikerna som en del av institutionaliseringen av regionerna, genom att de båda syftar till att konstruera bilden av dem. Olika regionala aktörer har i båda fallen enats i en specifikt regional fråga som kan kopplas till rumslig strategisk planering som ett uttryck och medel för att stärka den regionala konkurrenskraften.

Rumslig strategisk planering

Rumslig strategisk planering kan utifrån Patsy Healeys definition (2004) handla om att göra regioner mer konkurrenskraftiga genom att lyfta fram det som kan utmärka och särskilja regionen. Det kan ta sig flera olika uttryck. Bland annat kan det ses som ett starkare fokus på regioner överlag inom Europa, där regionernas innovationsförmåga, flexibilitet och konkurrenskraft ska stärkas genom olika praktiker. Det kan också ses ur perspektivet av ett ökat fokus på regionala strategier och regionala policys som ska verka för att stärka den regionala nivån (se till exempel Albrechts et al. 2003; Friedmann, John with comments by Bryson, John et al. 2004; Böhme & Waterhout 2008). De senare syftar till att stärka regionens konkurrenskraft genom att staka ut regionens

framtid inom en regional vision. På den regionala nivån har det blivit allt mer förekommande att i samband med utvecklandet av regionala utvecklingsstrategier och regionala utvecklingsplaner också utveckla en varumärkesplattform, eller en varumärkesstrategi. Normalt pekas inte platsmarknadsföring ut som en del av strategisk rumslig planering, men beroende på definitionen, så kan platsmarknasföring och platsutveckling ändå ses som en del av en medveten praktik att förändra en plats (Avraham 2004; Ek 2009). Det kan ta sig både materiella och immateriella uttryck och påverkar idag även planeringsprocesser.

Trots att Värmland och Åttamiljonerstaden i stor utsträckning skiljer sig åt i förhållande till struktur, organisation och framtida målbild, så tar sig ändå själva strategierna och praktikerna liknande uttryck. Genom olika former av diskursiva praktiker skapas geografiska föreställningar om regionerna för att stärka deras konkurrenskraft. I vissa fall kan även namnet, som framförallt i fallet med Åttamiljonerstaden, fylla en viktig del i imagebyggandet. Det skapar föreställningar och kan ses som ett uttryck för en framtida geografisk vision, men fungerar i första hand som ett varumärke för regionen. Den här typen av praktiker tar sig uttryck genom förmedlandet av visioner och målbilder för den framtida regionen som i sig spelas upp i olika sammanhang. Det kan handla om mässor, konferenser, kongresser, pressreleaser eller andra typer av sammankomster som syftar till att förmedla bilden eller föreställningarna om regionen.

Information eller platsmarknadsföring

En utgångspunkt för den fortsatta texten är att platsmarknadsföring kan ses som en praktik där platsens image ska förmedlas till en utomstående grupp av aktörer. På olika sätt handlar Region Värmlands arbete, som är mer konkret i form av framtagandet av en varumärkesstrategi, men också Åttamiljonerstadens strategier om att bygga ett varumärke. I de båda fallstudierna riktas kommunikationen till olika aktörer. Anna Kåring Wagman (2006) visar i sin avhandling, *Stadens melodi, information och reklam i Stockholms kommun 1930-1980*, hur den information som Stockholms stad gav ut till sina kommuninvånare förändrades mellan åren 1930 och 1980. Hon menar att reklam och information idag i princip utgör samma sak. Den tidiga informationen i Stockholms stad hade i första hand ett bildande syfte, där invånarna skulle lära sig om staden och dess funktioner. Så småningom kom informationen att förändras till att fungera som reklam för vad kommunen gör. Den information som förmedlades var också selektiv och syftade till att skapa en ”självbild” av kommunen som både

skulle förmedlas till de egna invånarna, men också till utomstående[42]. Arbetet med att skapa och positionera den egna regionen på en internationell marknad ser olika ut i olika regioner. I hög grad beror det på vilka de starka aktörerna i regionen är. Samtidigt flyter begrepp som reklam, information och platsmarknadsföring samman.

I den här texten har jag valt att utgå från begreppet platsmarknadsföring som ett samlande namn för olika former av kommunikation som syftar till att förmedla och kommunicera ”berättelser” om platser. I förhållande till det regionala utvecklingsarbetet i Sverige så kan vi se att de regionala utvecklingsstrategier och utvecklingsprogram som tas fram i allt högre grad handlar om att förmedla en positiv bild av regionen till utomstående. På samma sätt lyfter Kåring Wagman (2006) fram hur platsmarknadsföring kan sättas in i ett större sammanhang som även bör inkludera de praktiker som konstruerar den plats som ska visas upp och som därigenom kommersialiseras.

Platsmarknadsföring riktar sig till flera olika grupper i samhället. Det finns både en inåtriktad och en utåtriktad praktik. Den inåtriktade praktiken kan fylla olika syften, men riktar sig främst till den egna befolkningen, politiker, tjänstemän och näringslivet. I vissa fall kan syftet vara att stärka den regionala identiteten och samhörigheten, där den regionala identiteten i sådana fall konstrueras utifrån specifikt utvalda attribut. Ytterligare ett syfte kan vara att skapa en ledstjärna för politiken, där visioner och mål ställs upp för att skapa konsensus kring specifikt regionala frågor (se exempelvis Syssner 2012). Något som sedan används som en mall för hur politiken ska utformas, men också för den bild som ska förmedlas utåt. De utåtriktade praktikerna syftar främst till att attrahera nya investerare, företag, besökare och inflyttare. Det kan förekomma olika former av marknadsföringspraktiker, såsom symboler, bilder och texter som visas upp i olika medier, men också i en direkt materialitet, där det handlar om att bygga den ”moderna” regionen, staden eller platsen.

Diskursen tycks också ha förstärkts genom konsulter som framhåller vikten av att ha ett starkt varumärke i konkurrensen med andra platser. Samtidigt är det intressant att ställa frågan som Josefina Syssner (se exempelvis 2012) lyfter. Många platser avfolkas vilket leder till ett befolkningsunderlag som i sin tur påverkar välfärden, men är det verkligen så att kommuner och regioner såsom

[42] Tidigare kopplades begreppet information framförallt samman med undervisning och hade således ett bildande syfte. Senare har begreppet utvecklats till att ges betydelsen upplysning och underrättelse. I förhållande till den studie som Kåring Wagman genomfört ser hon hur detta har uttryckts genom att kommunen själva benämnt materialet olika och gått från; information, upplysning, reklam och marknadsföring till propaganda (Kåring Wagman 2006).

Malmö, Kristinehamn, Värmland och Öresundsregionen konkurrerar med andra platser om besökare, företagsetableringar, investeringar och inflyttare. En annan viktig fråga är om det är den positiva bilden av en plats som kommer först, eller om det i själva verket är framgångarna som kommer före den positiva imagen. Olika geografiska områden tillskrivs olika attribut som ska stärka dess konkurrenskraft. På så sätt kopplas regionens förmåga att konkurrera på en internationell marknad samman med dess image. Det har därför blivit allt vanligare att både kommuner och regioner idag lägger ett stort fokus på att skapa ett regionalt varumärke. Till viss del handlar detta också om att skapa en ”regionens identitet”[43]. Precis som olika symboler använts inom nationalromantiken för att skapa och bygga upp nationalstaten, använder sig idag också platser på både lokal och regional nivå olika former av kampanjer som syftar till att stärka den regionala tillhörigheten. Det finns en tilltro till att en stark regional gemenskap ska stärka tilliten och tilltron mellan människor som i sin tur ska leda till ett starkt socialt kapital, där människor själva tar ansvar för regionens utveckling.

Idag ses både regioner och kommuners planeringsprocesser som allt öppnare, där arbetet med att exempelvis ta fram regionala utvecklingsplaner, som i fallet med Värmland, även har inkluderat allmänheten. Samtidigt har beslutsfattande blivit allt mer komplext. Alltfler aktörer, både enskilda i form tjänstemän som i allt högre grad förväntas ta egna beslut för organisationens bästa, men också i förhållande till lokala och supranationella organisationer och näringslivet som i högre grad än tidigare deltar i dagens policyprocesser (se exempelvis Syssner 2012).

I Värmland riktar sig konstruktionen av bilden av regionen till en bredare grupp aktörer, såväl offentliga som privata, men även enskilda individer. Det handlar om att skapa en bild som kan förmedlas till regioninvånare, besökare, nya företag, investerare men också nya inflyttare. I förhållande till Åttamiljonerstaden så utgörs i dagsläget den huvudsakliga gruppen som kommunikationen riktar sig till av politiker och tjänstemän på nationell nivå. Samtidigt finns olika bakomliggande syften där de deltagande aktörerna deltar utifrån olika premisser, bland annat för att kunna synas på en internationell

[43] Anssi Paasi (2002; 2003) skiljer mellan en regionens identitet och en regional identitet. Regionens identitet handlar om de föreställningar som skapas och förmedlas om regionen. I vissa fall kan denna kopplas samman med en regional identitet genom att regionens invånare på ett eller annat sätt kan identifiera sig med föreställningarna om regionen. En regional identitet handlar i sin tur snarare om den grad som regionens invånare kan identifiera sig med en specifik region. I Sverige finns det dock i princip inte några starka regionala identiteter. Till viss del identifierar sig människor med det egna landskapet, men kanske till större del med den lokala platsen eller med Sverige som helhet.

marknad. På så sätt utgör kommunikationen en del av ett självbildskapande eller regionskapande. Att skapa en självbild kan ses som en del av det arbete där regioner medvetet väljer ut de representationer de vill förmedla av den egna platsen (Kåring Wagman 2006). Det finns därigenom en avsikt med de bilder som förmedlas, likaså med att välja bort andra representationer som inte ses som positiva för platsens image.

Nedan följer en presentation av de huvudsakliga dragen för Värmlands regionala utvecklingsstrategi och de kopplingar som kan göras till varumärkesplattformen och skapandet av en ny image för Värmland.

Vår vision – Värmland ett skönare liv

Värmlandsstrategin är vår gemensamma vägvisare för att skapa bästa möjliga framtid för människor och verksamheter i Värmland. Det gör vi genom att sträva mot att förverkliga vår gemensamma vision; Värmland – ett skönare liv. […] Värmlandsstrategin är hela Värmlands strategi. Det är en färdplan för hur Värmland ska utvecklas och uppfattas år 2020 (Region Värmland 2013:3-5).

Värmlandsstrategin med visionen, *Värmland ett skönare liv*, utgör således den regionala visionen för Värmland och beskrivs som ett uttryck för den önskvärda bilden av Värmland år 2020. Vidare ses den också som en ”framtidsplan” för regionen. Uttryckligen ska visionen skapa stolthet och handlingskraft och fungera som en ledstjärna för att förändra idag existerande föreställningar om Värmland (Värmlandsstrategin, 2014). Värmlandsstrategin ska också, enligt Region Värmland, ses som representativ för regionens invånare, företagare, organisationer och myndigheter. En utgångspunkt i arbetet har varit att visionen även ska fungera som ett varumärkeslöfte. Genom att se det som ett löfte utgör det också det grundläggande budskapet från regionens sida att förmedla till både utomstående och de egna regioninvånarna. Det framkommer också i både dokument och interjuver att ansvaret för att utveckla regionen är en gemensam fråga som rör såväl invånare, företag och organisationer som är verksamma i regionen. Det finns i den här synen ett antal inneboende föreställningar om att det även är regionmedborgarens ansvar att bidra till tillväxt och utveckling i regionen. Ansvaret för frågor som tidigare har legat på statlig nivå, har förskjutits till både den lokala och den regionala nivån, men där också enskilda individer förväntas ta ett större ansvar.

Varumärkesplattformen

Till skillnad från det tidigare regionala utvecklingsprogrammet, *Värmland Växer och känner inga gränser 2009-2013,* så är den nya utvecklingsstrategin: *Värmlandsstrategin*, annorlunda genom att den både innehåller en vision och en varumärkesplattform som båda ska uttrycka regionens strävan fram till år 2020. Varumärkesplattformen, visionen och strategin uppfattas från regionens sida som sammanhängande och utgör tillsammans en målbild för regionens framtid. Användningen av den här typen av varumärkesplattformar bygger till stor del på kopplingar och idéer om place branding (se exempelvis Kavaratzis 2004; Kavaratzis & Ashworth 2005), men även till nation branding där tidigare nämnda forskare som till exempel Simon Anholt har haft ett stort inflytande. Trots att det finns en diskussion inom placebranding-litteraturen om huruvida den här typen av processer tar till vara på platsen och människornas kultur och identitet, så kan vi inte bortse från kopplingarna till produktmarknadsföring. I grund och botten utgår den här typen av processer och platsvarumärkesbyggande från samma principer som att bygga ett företag eller produkters varumärken. Andy Pike (2009) ser varumärken och varumärkesprocesser som en allt större del av olika sociorumsliga relationer som bidrar till värdeskapande. I sin tur lyfter det frågor om geografisk differentiering och ojämn utveckling. Det visar också hur nya styrningsformer har kommit att bli en del av en politisk rationalitet där styrningen har kommit att bli allt mer företagslik. Att bygga en image och ett varumärke för en specifik geografisk plats, kan liknas vid företagens varumärkesbyggande för en produkt eller en vara. Att bygga ett varumärke handlar enligt Adam Arvidsson (2005) om att skapa en känsla av samhörighet i form av känslor, upplevelser, attityder och livsstilar men framförallt lojalitet. Ytterligare en viktig punkt i sammanhanget handlar om vem som faktiskt äger varumärket. Utifrån en av intervjuerna ses varumärket som ägt av alla regionens invånare:

Vem äger varumärket Värmland? Vi är ju så många. Alla som bor här. Och då ska man känna det och sprida det även som invånare och då kanske man behöver stoltare invånare, som står för sin sak. Alltså det är så många parametrar som är viktiga för en regions varumärke, en plats varumärke (Tjänsteman, Värmland).

Det finns tre kärnvärden att förmedla om hur Värmland ska uppfattas känslomässigt. På det sättet finns tydliga kopplingar till att bygga en form av goodwill som kan anspela på människors känslor, och som också ska utgöra den bild av Värmland som ska förmedlas utåt sett. De tre kärnvärden som pekas ut som grundläggande är; *öppet, kreativt och handlingskraftigt*

(Värmlandsstrategin, 2014:41). Det innebär att skapandet av Värmlands image och varumärkesbyggande till stor del likställer regionen med en produkt som ska säljas till utomstående. Det gör också att regionens vision kan ses som en regional slogan på samma gång som den ska fungera som en ledstjärna för det regionala utvecklingsarbetet.

Vidare är detta också ett uttryck för de föreställningar som vilar på att ett starkt varumärke kan attrahera kapital och investeringar till en region genom att förändra dess image. I Värmland handlar det om att skapa en image som ska representera olika aktörer i form av näringslivet, organisationer och myndigheter samt de människor som bor och verkar i regionen. Arbetet med att ta fram en varumärkesplattform i samband med utvecklandet av den regionala utvecklingsstrategin visar hur regionala visioner, regionala strategiarbeten, profilering och platsmarknadsföring har kommit att flyta samman i allt större utsträckning. Region Värmlands strategiarbete är därigenom ett uttryck för hur regional utvecklingspolitik och imagebyggande har kopplas samman. Det finns således en tydlig tilltro till att profilering, varumärkesbyggande och platsmarknadsföring spelar en viktig roll för att skapa regional utveckling och tillväxt:

Genom en harmonisering skapar vi förutsättningar för att profilering och marknadsföring kan bli ett kraftfullt verktyg i det framtida arbetet med att utveckla Värmland i den riktning som pekas ut i strategin (Region Värmland 2013:6).

Trots att en regional vision kan jämställas med en slogan som i sig kan te sig relativt oskyldig, så fylls den med mening genom det innehåll och den riktning som sedan utstakas för Värmland. Visionen *Värmland - Ett skönare liv* fylls med mening utifrån de riktade målbilder som regionen pekar ut, men också i förhållande till det som faktiskt görs. Varumärkesplattformen är en viktig utgångspunkt för att skapa berättelser om Värmland, och därigenom också till att forma den framtida bilden av Värmland:

Det handlar i grunden om hur vi vill att Värmland ska uppfattas och hur vi alla är med och skapar den bilden över tid (Värmlandsstrategin, 2014:40).

I framtagandet av Värmlandsstrategin har en stor del av arbetet handlat om att reflektera över bilden av Värmland. På många sätt syftar den till att skapa en ny image och därigenom också en ny identitet för regionen. I arbetet med framställandet av strategin ställdes därför ett antal frågor som sågs som avgörande för framtagandet av den nya regionala utvecklingsstrategin; *Vad ska*

Värmland vara känt för 2020? Vilka är de viktigaste insatserna till år 2020? samt *Idag marknadsförs Värmland som glatt och trevligt. Räcker det* (Region Värmlands hemsida, 2013)? Utgångspunkter för den nya strategin har varit att kartlägga Värmlands specifika tillgångar, förutsättningar och utmaningar. Enligt flera respondenter grundar sig underlaget i tidigare forskning om vad som är gynnsamt för regional tillväxt och utveckling, men också i tidigare analyser om Värmlands utmaningar och möjligheter samt de omvärldsanalyser som har gjorts både av regionens egna analytiker men också av utomstående. Den tidigare varumärkesplattformen har använts som ett underlag, likaså de attitydmätningar som genomförts. I den färdiga strategin pekas också förändringen av bilden av Värmland ut som en viktig del av strategiarbetet:

Värmland ska vara **mer** *känt för sina styrkeområden och det* **vi** *vill att dessa förknippas med* (Värmlandsstrategin, 2014).

Strategi för konsensus och ett gemensamt mål 2020

Att arbeta fram en ny strategi och en tydlig vision för regionen handlar, vilket också nämnts ovan, om att tydligt specificera den regionala målbilden. På så sätt utgör den också ett styrdokument för den regionala politiken. Genom att kunna visa upp en enad bild och en strategi för 2020, syftar detta till att skapa konsensus i frågor rörande den regionala utvecklingsplaneringen. Det finns därigenom redan från början uppsatta mål och det har redan beslutats om viktiga prioriteringar som ska styra och påverka frågor av regional karaktär. I förhållande till den målbild som skapas om Värmland fram till 2020 så finns fyra prioriterade huvudområden. Dessa består av; *en bättre livskvalitet för alla, fler och starkare företag, höjd kompetens på alla nivåer samt bättre kommunikationer* (Värmlandsstrategin, 2014). Vidare innehåller de här mer övergripande målen också ytterligare delmål, som tydligare definierar den framtida utvecklingen i regionen och dess prioriterade områden. Jag menar också att detta kan ses som ett sätt att styra den regionala politiken utifrån redan förutbestämda och uppsatta mål för att uppnå konsensus i olika frågor och vart regionens insatser ska riktas. Styrning genom visioner och målbilder är också ett exempel på indirekt styrning (Mukhtar-Landgren 2008). Det är även ett uttryck för den förändring som skedde inom politiken under 1980-talet, där politik blivit avpolitiserad, och konsensus blivit den styrande normen (Mouffe 2008).

Politik bygger enligt Mouffe (2008) på antagonism, det vill säga motstridiga intressen och konflikt, men idag har politiken snarare utvecklats till vad många ser som en ”politik utan politik”, eller en form av post-politik (Mukhtar-

Landgren 2008:224). Vi ser härigenom hur politik som i allt högre grad bygger på konsensusmodellen lett fram till att dagens partier står varandra allt närmare i den regionala utvecklingspolitiken. När regionala strategier och visioner ska fungera som ledstjärna för den regionala politiken, i Värmlands fall fram till 2020, blir detta problematisk och skapar lite eller inget utrymme för antagonism eller alternativa regionala visioner. Det finns därigenom lite eller inget utrymme för motstridiga intressen och åsikter:

För att lyckas måste vi hålla ihop i Värmland. Vi måste kompromissa. Tillsammans har vi lyckats med detta. Vi lever i en oerhört konkurrensutsatt värld. Om vi tror att vi ska lyckas då måste vi hålla ihop[…] Kompromisser i de politiska partierna, genom att vi måste vara överens. Förutsättningen för den här typen av dokument är att vi är överens. Det är tråkigt att vissa partier valt att köra sitt eget race, men jag tror fortfarande att vi måste vara överens (Politiker, Värmland).

På samma sätt är det också intressant hur regionens arbete har kommit att styra, eller säger sig vilja, styra över andra verksamheter i regionen:

Värmlandsstrategin är inte enbart Region Värmlands plan, utan hela Värmlands plan, såsom universitetet, Länsstyrelsen, som också borde anmäla sig att skriva under planen (Politiker, Värmland).

De regionala utvecklingsprogrammen är inte heller helt självständiga, då de följer både den nationella strategin, men också EU:s strategier och därigenom också sträcker sig över samma cykler som den senare. I det tidigare regionala utvecklingsprogrammet *Värmland växer och känner inga gränser 2007-2013* fokuserades det till största delen på den nationella strategin, *En Nationell strategi för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007-2013*. Den nya strategin ligger också i linje med både den nya nationella utvecklingsstrategin, *Nationell strategi för regional tillväxt och attraktionskraft*, och EU:s strategi *Europa 2020* som båda sträcker sig över en sjuårsperiod, det vill säga över åren 2014-2020. Den regionala utvecklingsstrategin i Värmland är således ett resultat av dem båda. Syftet har dock inte varit att analysera huruvida dokumenten stämmer överens eller inte. I den nya utvecklingsstrategin ligger större fokus på EU:s strategi Europa 2020, vilket också lyfts fram i den nya regionala utvecklingsstrategin[44]. Det är därigenom möjligt att se hur EU:s inflytande har ökat över den regionala utvecklingspolitiken, vilket också präglas av

[44] I det här fallet har inte den nya nationella strategin; *Nationell strategi för regional tillväxt och attraktionskraft 2014-2020* analyserats. Avhandlingens syfte har inte heller varit att analysera de nationella strategierna utan fokus har i det här kapitlet i första hand varit genom och med vilka praktiker olika diskursiva formationer implementeras som en del av regionalisering.

möjligheterna att söka medel direkt från EU:s strukturfonder på den regionala nivån.

Samtidigt är utgångspunkten i strategin att skapa en gemensam målbild för politiken som också ska representera regionen. På samma sätt uttrycker också både tjänstemän och politiker att utvecklandet av en varumärkesplattform i samband med framtagandet av strategin har varit nödvändig för att kunna enas i olika frågor:

Då känns det som att det, det är nog viktigt att ha en plattform ändå. Så att vi inte går åt olika håll, för det är också. Det är så svårt att… Nej, jag tycker att det är bra, för det, det är också något att samlas kring (Tjänsteman, Värmland).

Reflektionen är intressant då det från regionens sida framhålls att visionen ska fungera som en ledstjärna för att mobilisera det interna arbetet i regionen. Det är dock problematiskt att enas kring en vision genom att den kan fyllas med flera olika innebörder.

För att stärka den egna konkurrenskraften

Ett av de mest framträdande argumenten för arbetet med Värmlandsstrategin, men också utvecklandet av varumärkesplattformen, handlar om att positionera sig bland andra regioner och göra den egna regionen känd. På det sättet handlar det om att med olika medel stärka den egna regionens konkurrenskraft, där en stark image många gånger ses som avgörande. Det finns således en tilltro till att ett regionalt varumärke kan bidra till att sätta regionen på kartan i både ett nationellt och ett internationellt sammanhang. Vi kan dock ställa oss frågan huruvida en region som Värmland kan klara av att göra sig lika känd internationellt som större storstadsregioner såsom Stockholm, Göteborg och Malmö. Det är i dagsläget också oklart vilka effekter varumärkesbyggande på regional nivå faktiskt har, genom att de är svåra att mäta. Det finns en allmänt tilltagande tro på att olika platser, i det här fallet regioner konkurrerar med varandra och att varumärket i de fallen har en betydelse för att göra regionen mer känd:

Flera platser är ju inne i någon form av platsvarumärkesarbete, som Värmland är. Men de känner väl också att det här att vi är inne i någon slags brytpunkt i Sverige nu. Där är det liksom städerna som erkänner sig själva mer som platser och förstår att det blir hårdare konkurrens och då behövs liksom varumärkena, de blir viktiga för både universitet och det räcker inte att bara finnas till, utan man måste strategiskt jobba med det. Jag tror att det

kommer att bli, det är viktigare och att det blir allt viktigare. Dels för att locka med för att vi lever i en global värd på ett annat sätt (Tjänsteman, Värmland).

Såväl strategin, visionen som varumärkesarbetet handlar om att skapa en ny image som ska kunna ”sälja” och positionera regionen på en internationell marknad:

Vi vill på sikt flytta fram Värmlands position och stärka konkurrenskraften genom att bygga vidare på våra redan kända styrkor (Värmlandsstrategin 2014).

Frågan om hur det är möjligt för en region att sticka ut bland flertalet andra regioner kvarstår, något som också blir påtagligt i relation till regionens egna informationsmaterial, *Värmland är bara en av 1303 regioner i Europa*, inför arbetet med Värmlandsstrategin. Till stor del ses konkurrensdoktrinen som en av de grundläggande orsakerna till varför regionen behövde ta ett krafttag med den nya strategin:

De 1303 regionerna i Europa slåss alltmer om samma kunder, samma företagsetableringar, samma högutbildade arbetskraft och samma EU-medel. Därför behöver vi få Värmland att sticka ut! (Informationsbroschyr, Region Värmland).

Citatet inkluderar flera olika aspekter av den konkurrens som ses råda på den regionala nivån. I det här fallet lyfts konkurrensen om kunder, företagsetableringar, arbetskraft, och EU-medel fram. Det kan även handla om konkurrensen om skattemedel med fokus på nya inflyttare och besökare, investeringar och även om att få regioninvånarna att stanna kvar i den egna regionen.

Karta 3. Karta över Värmlands "föreställda" positionering i Europa.
Källa: Informationsbroschyr, Region Värmland 2012.

Även kartan kan utgöra en (se karta 3) en tydlig representation av den önskade bilden av Värmlands konkurrenskraft och vikten av att positionera sig i förhållande till övriga regioner i Europa. Värmland framställs, trots sin perifera position i förhållande till övriga Europa, som en relativt centralt framträdande region.

Rumslig strategisk planering i Åttamiljonerstaden

Åttamiljonerstaden bygger på en geografisk vision där de större städerna i regionen Oslo, Göteborg, Malmö och Köpenhamn ska knytas samma. Det är en vision som har förankring i flera olika berättelser. Visionen för projektet måste i det här sammanhanget läsas ut ur de olika rapporter och dokument som

har tagits fram som underlag för att påverka de olika aktörerna och som förmedlas till en bredare grupp aktörer. Till stor del skiljer sig de materialiserande praktikerna åt mellan Värmland och Åttamiljonerstaden. I Värmland låg fokus på framtagandet av den regionala utvecklingsstrategin och varumärkesbygget som en del av strategisk rumslig planering. I Åttamiljonerstaden tar sig den rumsliga planeringen ett mera materiellt uttryck genom att den framtida visionen utgörs av ett utbyggt höghastighetssystem.

Genom de här diskursiva praktikerna skapas och formas olika föreställningar om de båda regionerna. I Värmlands fall är kommunikationen och förmedlandet av varumärket tydligare genom att arbetet vilar på den regionala utvecklingsstrategin och varumärkesplattformen. När det handlar om Åttamiljonerstaden finns inte någon regional utvecklingsstrategi, men likväl olika styrdokument och andra typer av rapporter som producerats inom ramen av projektet och som också ska förmedla den framtida målbilden av regionen.

De regionala aktörerna i respektive region syftar också båda till att på ett eller annat sätt påverka olika aktörer i samhället. Värmlandsstrategin har en relativt bred målgrupp, medan Åttamiljonerstaden i nuläget endast riktar sig till politiker och tjänstemän på nationell nivå. Samtidigt bygger Åttamiljonerstaden på både inåtriktade och utåtriktade kommunikativa praktiker. I det nuvarande projektet COINCO North II, har syftet, trots att det uttalat handlar om att lobba för infrastrukturprojektet, också handlat om att få de inblandade aktörerna att enas kring en specifikt regional fråga. I tidigare delar av projektet har även andra frågor berörts, men fokus ligger i den här projektomgången på infrastrukturkorridoren och utbyggnaden av höghastighetsnätet. På det här sättet kan vi se de kommunikationsstrategier som projektet använder sig av som ett möjlighet att stärka samarbetet inåt mellan de inblandade aktörerna samtidigt som det främst riktar sig till att lobba utåt till politiker och tjänstemän på nationell nivå. Vi kan också se strategierna som ett sätt att institutionalisera Åttamiljonerstaden som region. Fokus i texten ligger på de diskursiva praktiker som institutionaliserar regionen i form av de representationer och föreställningar som regionen grundas i, men också på de argument som används i kommunikationen.

Kommunikationsstrategier

Nu är det tio år sedan du började ta tåget en gång i veckan från Köpenhamn till Oslo. Resan tar bara 2,5 timmar. Järnvägsnätet binder ihop kommuner och regioner längs sträckan Köpenhamn-Göteborg-Oslo till en gemensam kunskaps- och arbetsmarknadsregion. Gods-och

intercitytrafiken flyter störningsfritt på dubbelspåret bredvid höghastighetsbanan. The Scandinavian 8 million City är en global framgångssaga. Det hela tog sin start i att du medverkade i en workshop på Mötesplats Skåne sommaren 2013. Välkommen till Framtidsverkstaden! (Inbjudan workshop, Framtidsverkstaden 2013)

Ovanstående citat är en del av de berättelser som skapas om Åttamiljonerstaden. Det utgör också en framtidsvision för projektet och den bärande idén om en gemensam kunskaps- och arbetsmarknadsregion. Vidare kan det också ses som en del av de kommunikationsstrategier som förmedlar och konstruerar bilden av regionen. Inledningsvis i kapitlet belystes hur Stockholms stads information till kommuninvånarna har förändrats och alltmer antagit formen av ett marknadsföringsspråk. På samma sätt kan vi också se hur kommunikationen inom Åttamiljonerstaden på ett eller annat sätt handlar om att ”sälja in” en framtidsvision. De argument som används har också ett tydligt marknadsföringsspråk, där det handlar om att lyfta fram styrkorna med projektet. I sig självt är inte den infrastrukturkorridor som projektet syftar till att skapa större än andra infrastrukturprojekt runtom i Europa där höghastighetståg redan är i bruk. Åttamiljonerstaden kan också ses som ett uttryck för rumslig strategisk planering på nationell och regional nivå (Faludi 2000). På många sätt utgör den här typen av projekt, men även regionala visioner och strategier, ett uttryck för en snabbt föränderlig värld, där planering och planeringsfrågor har kommit att handla om allt mer visionära projekt som sträcker sig allt längre in i framtiden.

Enligt de rapporter som producerats inom ramen för projektet skulle en infrastrukturkorridor mellan Oslo och Köpenhamn gynna utvecklingen i både Skandinavien och resten av Europa. På flera sätt är detta argument som underbygger varandra och som är svåra att argumentera mot. Den kunskapsproduktion som sker inom Åttamiljonerstaden har därigenom en redan förutbestämd agenda, där det finns likheter med Värmlands varumärkesbyggande, genom att de i båda fallen handlar om att ”sälja in” regionen till olika aktörer i samhället:

… och det vi gör nu det är ju att vi försöker att skapa arenor för att politiker ska mötas på olika nivåer. Sedan försöker vi då också jobba med kunskaps, vad ska vi säga. Alltså höghastighetståg det är ju rätt diffust. Man vet att det finns på en massa ställen och så vet man att det går jättebra att det har funnits i evigheter i Japan och att Kina far runt världen nu och bygger höghastighetståg och en del broar rasar på vägen och så vidare och Frankrike och Spanien har ju också haft då TGB ganska så länge. Så att det är kunskapsuppbyggande och så sedan då argumentation rent politiskt. Det som ligger nära i tiden nu, det är att vi har

politisk styrgrupp plus att vi då drar iväg den till Stockholm och gör ett arrangemang i Stockholm, där vi då bjuder in beslutsfattare på svensk nationell nivå (Tjänsteman, Åttamiljonerstaden).

I det här fallet handlar det precis som tidigare nämnts om politiker och tjänstemän på nationell nivå, men även om att påverka och övertyga lokala och regionala tjänstemän och politiker. Det innebär att de resultat och de analyser som görs handlar om att producera en kunskap som kan användas för att argumentera för en utbyggnad av infrastrukturkorridoren i regionen. En av respondenterna lyfter också fram att det är viktigt att visa på effekterna av utbyggnaden:

… *Och det är ju just därför våra rapporter och våra analyser är så viktiga. Som visar verkligheten såsom den ser ut just nu, enligt de analyser vi tar fram. Annars blir det bara lullull av det. Vi ska ha ett höghastighetståg. Och kan man visa effekterna av det, ett höghastighetståg, eller ett dubbelspår i regionen. Vad händer om vi får till detta? Hur kommer städerna att se ut? Hur kommer mellanregionerna att se ut? Då blir det ju genast en annan kraft i projektet och en trovärdighet också* (Tjänsteman, Åttamiljonerstaden).

Det blir således tydligt hur vi kan se den kunskap som produceras inom projektet som ett sätt att institutionalisera regionen genom de argument som framhålls till fördel för utbyggnaden. Alternativa föreställningar ges inte något utrymme trots att de olika inblandade aktörerna inte alltid varit överens och inte heller deltar utifrån samma intressen. Det är också något som diskuteras av de intervjuade själva:

Först tar vi fram egna rapporter, men sedan blir det de här argumenten som vi får höra hela tiden och som är negativa som vi hela tiden måste följa upp, som varför säger de så? Då måste vi ju motbevisa att så är det ju inte. Men det handlar ju om det här hela tiden, att se till att det finns bra underlag hela tiden. Bra fakta, bra underlag, rapporter som styrker det vi säger, det är ju vår målsättning (Tjänsteman, Åttamiljonerstaden).

Argumenten för utbyggnaden av infrastrukturkorridoren grundar sig på olika föreställningar och idéer som har spritts från ett sammanhang till ett annat. De argument som framförs är därför också en del av den kunskapsproduktion som skapas av främst konsulter och experter på uppdrag av Åttamiljonerstaden[45]. Till stor del bygger de på kunskap från andra delar av världen, där lyckade

[45] I princip alla rapporter som har tagits fram inom ramen för projektet har genomförts av olika konsultbyråer både i en nordisk och till viss del europeisk kontext. Vid de tillfällen där olika workshopar, konferenser eller liknande har hållits har de inbjudna talarna både utgjorts av konsulter från liknande projekt runtom i världen men också av konsultföretag som verkar i en nordisk kontext.

exempel lyfts fram och vilka effekter utbyggnaden har haft i de sammanhangen. Det visar också tydligt hur den kunskap som produceras inom ramen för projektet används som en form av styrningsrationalitet som ska verka för utbyggnaden av infrastrukturkorridoren. Viktigt är att påpeka att avhandlingens syfte inte har varit att undersöka huruvida de argument som framhålls av effekterna av en eventuell utbyggnad är korrekta eller inte, utan snarare om hur argumenten används för att konstruera föreställningar om Åttamiljonerstaden.

Under den tid jag har följt projektet har de politiker som sitter i styrgruppen för projektet också haft till uppdrag att ”sälja” bilden av Åttamiljonerstaden. Detta har skett genom deltagande vid workshops, frukostmöten och konferenser men i första hand genom att verka som talesmän för regionen genom främst genom intervjuer i radio där frågan om utbyggnaden har lyfts. Det finns därigenom ett antal framträdande politiska aktörer som i olika sammanhang pläderar för projektet framförallt i olika mediala kontexter.

I dagsläget syftar inte projektet till att påverka eller informera allmänheten, utan enligt de intervjuade snarare till att bygga upp en kunskapsbank inom projektet. Allmänheten skulle eventuellt bli delaktig först i ett senare skede om en eventuell infrastrukturutbyggnad skulle bli aktuell.

Åttamiljonerstadens materialiserande praktiker

En av de bärande geografiska föreställningarna om Åttamiljonerstaden grundar sig i visionen om att skapa en större geografi, men också i andra geografiska rumsliga uttryck. Det handlar som vi såg i föregående kapitel bland annat om nätverket, där regionen är ett uttryck för både det institutionella och det materiella nätverket. Vidare är ett annat uttryck också skapandet av en infrastrukturkorridor. Det kan i sin tur kopplas samman med sammanläkningen till andra delar i Europa som binder samman de större städerna i specifika områden i stråk för att skapa konkurrenskraftiga områden inom EU. I Åttamiljonerstadens fall handlar det om att skapa en korridor mellan Oslo, Köpenhamn, och Malmö för att knyta samman dem i en större arbetsmarknadsregion som tillsammans skapar en kritisk massa på 8,3 miljoner invånare. Inom berättelsen om Åttamiljonerstaden ryms både gemensamma och motstridiga intressen och diskurser, men i det här sammanhanget har framförallt de dominerande idéerna lyfts fram.

De olika alternativen…

Debatten kring den svenska utbyggnaden av järnvägsnätet har framförallt tagit fart under senare år genom att det svenska järnvägsnätet ses som förlegat och

eftersatt. Samma sak gäller till stor del även på den norska sidan. Det har därigenom varit intressant att följa diskussionen inom projektet Åttamiljonerstaden. Till viss del har projektets visioner förändrats under tidens gång.

Den bärande föreställningen i projektet grundar sig i utbyggnaden av höghastighetsnätet. Detta gör att den kunskap som syftar till att institutionalisera regionen framförallt baseras på argument för en utbyggnad av detsamma. Samtidigt har det under olika skeden av projektet och i de intervjuer som jag har genomfört inom ramen för Åttamiljonerstaden förts fram synpunkter på att detta inte bör vara det enda alternativet.

Inom ramen för Åttamiljonerstaden diskuteras främst tre alternativ för hur den nya infrastrukturkorridoren ska byggas. Det två första alternativen betonar utbyggnaden av ett nytt höghastighetsnät och därigenom ett helt nytt infrastruktursystem för den typ av höghastighetståg som i sådana fall skulle trafikera nätet. Ett tredje alternativ utgörs av att bygga ut det nuvarande Intercitysystemet till dubbelspårig järnväg. De tre alternativen som har utretts utgörs av I: en förbättring av de nuvarande Intercitysystemet, med tåg som går saktare än 250 kilometer i timmen, II: Höghastighetståg med en hastighet på upp till 350 kilometer i timmen samt III: Snabbtåg som går över 350 kilometer i timmen. Utifrån de sistnämnda alternativen, som i sig också innebär en relativt omfattande utbyggnad, innebär detta höjda tågpriser, men i första hand en större sänkning av tiden för resandet. Detta ses som en nödvändighet för att kunna konkurrera med dagens flyg (Opheim Ellis et:al 2011).

I det här fallet har inte respondenterna varit helt samstämmiga i förhållande till vad som bör ske inom ramen för projektet. De båda alternativen förutsätter olika investeringar. Utifrån att utbyggnaden av höghastighetsnätet ses som för dyrt påtalar flera av respondenterna att det viktigaste bör vara att bygga ut Intercity-systemet. Idag tar det cirka åtta timmar att resa mellan Oslo och Köpenhamn, med byte i Göteborg. Alternativet med att förbättra det nuvarande Intercity-systemet skulle innebära en halvering av dagens restid mellan Oslo och Köpenhamn från åtta till fyra timmar. Det är således genom satsningen på utbyggnaden av höghastighetsnätet, vilket skulle kräva en helt ny bana, som restiden skulle kunna förkortas till två och en halv timme. Detta utgör en konstruktion på totalt 60 mil dubbelspårig järnväg där det beräknade passagerarunderlaget tros uppgå till 9,4 miljoner resenärer per år, år 2024 (se karta 4) (The Scandinavian 8 Million City 2013).

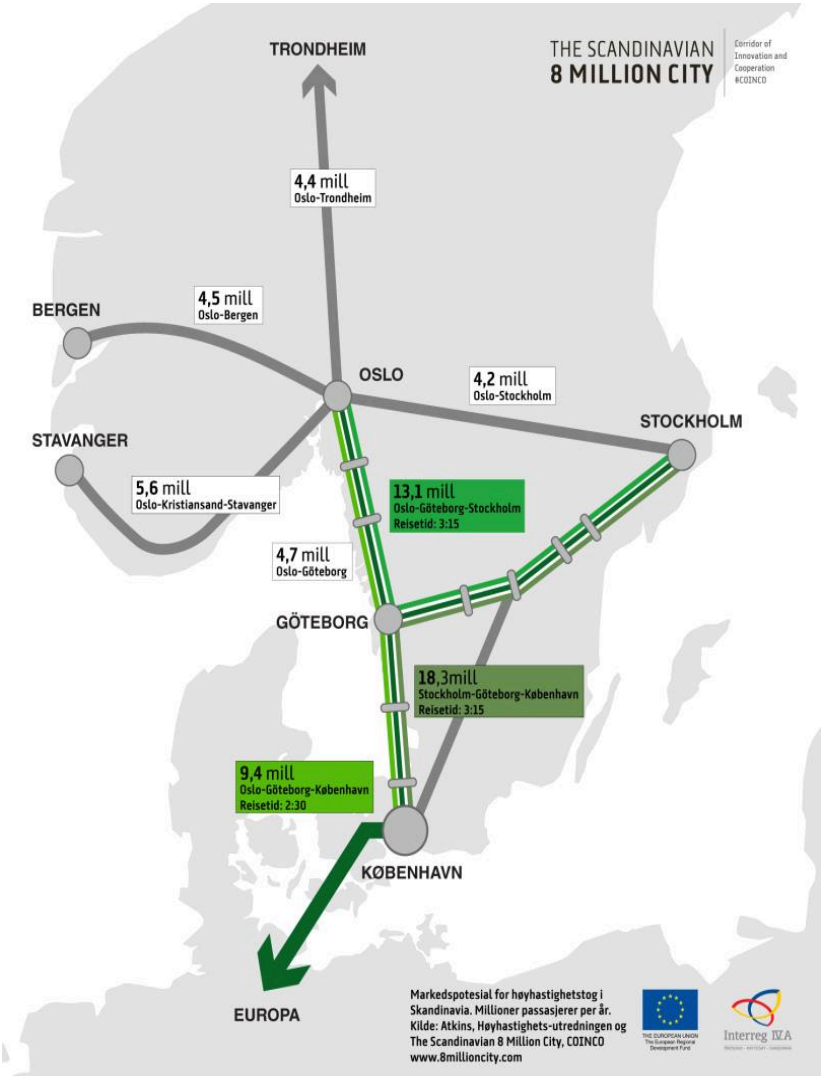

Karta 4. Karta över Den Skandinaviska Triangeln som omfattar sträckorna Oslo-Stockholm, Oslo-Köpenhamn samt Köpenhamn–Stockholm. Kartan visar också det antal resenärer som förväntas utnyttja järnvägen under ett år, enligt de beräkningar och rapporter som genomförts inom projektet. Källa: COINCO Norths hemsida 2012

Vidare menar också vissa respondenter att höghastighetståget i nuläget utgör ett för storskaligt och dyrt investeringsprojekt där det viktigaste i dagsläget är att förbättra det befintliga järnvägsnätet på sträckorna mellan i första hand Öxnered och Halden. Ett flertal av de intervjuade har också framhållit vikten av investeringar i den närstående lokala och regionala arbetsmarknaden. I en intervju uttrycktes också att en storskalig utbyggnad av höghastighetståg kunde ses som ett uttryck för en grupp mäns teknologiska intresse för häftig

utveckling framför riktig planering och planeringen för den egna regionens utveckling[46].

Ett av argumenten för utbyggnaden av höghastighetsnätet och därigenom också av ett nytt järnvägssystem utgörs av att det skulle bidra till ett ökat kapacitetsutrymme på det nuvarande järnvägsnätet. Det skulle skapa möjligheter att i framtiden flytta över en större del av godstrafiken från väg till järnväg. För att kunna förbättra dagens Intercitysystem krävs en utbyggnad av spårtrafiken från enkelspår till dubbelspår och därefter är syftet i projektet att även bygga ut en fyrspårväg för snabbjärnväg. Idag diskuteras utbyggnaden av korridoren utifrån tre steg (The Scandinavian 8 Million City, 2013):

Fas 1. Utbyggnad av det nuvarande intercitysystemet för att skapa bättre förutsättningar för alla typer av järnvägstransporter. I projektets slutrapport pläderas för ett helt nytt Intercity-system som ska innefatta ett sammanhängande tågsystem som sträcker sig mellan Oslo och Köpenhamn och därigenom binder samman de inblandade länderna med få stopp för att hålla nere restiderna.

Fas 2. Utbyggnad av ett nytt höghastighetsnät för att skapa större konkurrenskraft för tågtrafiken, samtidigt som utrymme frigörs för godstransport och kortare persontrafik.

Fas 3. En större gemensam arbetsmarknad med stark internationell konkurrenskraft, som är sammanlänkad på ett miljövänligt och hållbart sätt genom tågtrafiken.

På flera olika sätt kan den här modellen också kopplas och relateras till de teoretiska modeller om institutionaliseringen av regioner som presenterats i avhandlingens kapitel två. Det handlar till stor del om hur regionen institutionaliseras i takt med att den materialiseras. Själva materialiseringen ses i sin tur ge upphov till mer immateriella aspekter. Den senare fasen i projektet utgör en imaginär tilltänkt arbetsmarknadsregion som ett resultat av konstruktionen av järnvägsnätet. Det finns därigenom ett antal inneboende förgivettagna sanningar i skapandet av en ny infrastrukturkorridor. Den största tilltron ligger i dess förmåga att skapa en gemensam arbetsmarknadsregion, där de större städerna Oslo, Göteborg, Malmö och Köpenhamn knyts samman. Ytterligare en förgivettagen sanning ligger i att den här typen av infrastrukturkorridorer ska leda till en ökad konkurrenskraft. I begreppet

[46] Intervju med politiker Åttamiljonerstaden.

konkurrenskraft ligger också flera vidare betydelser som därigenom också kan sägas vara inneboende i föreställningarna om Åttamiljonerstaden.

En stor del av argumentationen för en utbyggnad av infrastrukturnätet i Åttamiljonerstaden grundar sig som vi har sett inledningsvis framförallt i en större planeringskontext där flera aktörer är inblandade.

Åttamiljonerstaden som gränsöverskridande sammanhållningspolitik

Åttamiljonerstaden måste också ses som en del av de föreställningar grundade i den europeiska sammanhållningspolitiken där internationellt gränsöverskridande samarbeten premieras. Projektet är också ett Interreg finansierat projekt som syftar till att stärka just gränsöverskridande samarbeten mellan medlemsländerna.

Den europeiska sammanhållningspolitiken grundar sig framförallt i *The European Spatial Development Perspective* och TEN-T-strategin som ska främja infrastrukturutbyggnad inom EU. ESDP har inte någon formell inverkan på planeringsfrågor men kan ändå ses som direkt kopplad till utformandet av policys på både nationell och regional nivå (Jensen & Richardson 2004). Vidare kan ESDP också ses en form av rumslig planering som verkar för rumslig strategisk planering inom EU (Böhme & Waterhout 2008). TEN-T-strategin utgör i sin tur en del av Lissabon strategin som syftar till att stärka både EU:s konkurrenskraft och den europeiska arbetsmarknaden. Enligt Ek och Tesfahuney (2008) är TEN-T-strategin ett sätt att europeisera territorialpolitiska ideologier och tillvägagångssätt som tidigare varit förankrade i en nationell kontext. Det innebär att det tidigare planeringssystemet, men också den regionala utvecklingspolitiken, som båda varit starkt kopplade till nationalstaten, i stor utsträckning påverkas och formas av EU:s sammanhållningspolitik. En viktig del i denna utgörs av just infrastrukturutbyggnaden där den europeiska transportpolitiken under perioden 2014-2020 också har som mål att fokusera på finansieringen av utbyggnaden av TEN-T-nätverket. Jensen och Richardson (2004) ser utvecklingen som ett sätt att skapa ett större enda europeiskt rum, ett ”monotopia”. Det har även gett upphov till ny kunskap och nya praktiker som ska verka för institutionaliseringen av det europeiska rummet. EU som monotopia utgör därigenom en uppsättning idéer för att organisera den Europeiska Unionen. Det finns ett flertal inneboende paradoxer i det här synsättet. Bland annat är ett av de främsta målen med ESDP att skapa ett friktionsfritt rum där städernas utveckling ska främjas för att stärka deras och EU:s konkurrenskraft samtidigt som det ska bidra till en utjämningseffekt i mer

perifera områden. Den rumsliga organiseringen kan snarare ses som bidragande till skapandet av en hierarkisk ordning mellan de områden som lyfts fram som perifera i förhållande till kärnområden inom EU.

Som en del av TEN-T-nätverket har EU definierat nio så kallade multimodala stomnätskorridorer inom Europa. Multimodala transporter står för transporter som utnyttjar två eller flera typer av transportslag. Korridorerna ses som stråk, som ska knyta samman EU genom ett utbyggt järnvägsnät. Tidigare har EU:s TEN-T-strategi inte stöttat utbyggnaden av de inhemska stamnäten om de inte haft stöd av de nationella regeringarna. Därför har också en del av Åttamiljonerstaden syftat till att påverka respektive lands regering i frågan för att bli prioriterade på samma sätt som sträckan Stockholm–Malmö–Köpenhamn idag är. Det är också i den här kontexten ytterligare en geografisk föreställning kommer in genom den Skandinaviska triangeln (se karta 5).

Den skandinaviska triangeln

Karta 5. Karta över Åttamiljonerstaden, Den Skandinaviska triangeln, och den fortsatta sträckningen söderut via Fehmarn-bält förbindelsen. På kartan är det också möjligt att se den skandinaviska triangelns sträckning. Alternativet för sträckan Stockholm–Oslo norr om Vänern är idag inte aktuellt, utan det talas snarare om att bygga ut sträckan Stockholm–Göteborg och sedan vidare upp till Oslo. Källa: COINCO Norths hemsida 2012.

Projektet Åttamiljonerstaden har i första hand syftat till att få stöd för utbyggnaden av den västra sträckan i vad som kallas den skandinaviska triangeln. Den svenska delen inom TEN-T-strategin utgjordes tidigare enbart av sträckan som band samman Stockholm-Malmö-Palermo men inkluderar idag även Oslo-Göteborg-Köpenhamn, det vill säga de delar som omfattar Åttamiljonerstaden.

Det finns också oenigheter när det handlar om ett svenskt, norskt eller danskt perspektiv. De svenska aktörerna har uttryckt att det finns motsättningar när det gäller den skandinaviska triangeln, genom att det ”svenska perspektivet” glöms bort i förhållande till vilken del av triangeln som bör byggas ut i första hand. Vissa deltagande aktörer befinner sig mer centralt och där är båda sidorna lika viktiga. Att det till stor del handlar om den redan geografiskt rumsliga placeringen som en grundläggande förutsättning för både samverkan och ett aktivt deltagande i Åttamiljonerstaden blir uppenbart i flertalet intervjuer. Sett till Skåne, som i sig inte är beroende av övriga Sverige utan snarare av att koppla upp sig mot resten av Europa, blir detta också tydligt genom att det inte enbart är den västsvenska delen av den triangeln som pekas ut som viktigt:

Sedan kan man väl säga att det vi understryker sett ur skånsk synpunkt om vi nu bara tänker på Skåne, det är ju att det framförallt i den Skandinaviska Arenan och i de här diskussionerna är ju, även egentligen med STRING, det är ju att vi aldrig får glömma den Nordiska Triangeln. Vi tänker ju att om vi byggde ihop Oslo, Stockholm, Köpenhamn. Så skulle hela Norden tjäna på det (Politiker, Åttamiljonerstaden).

Inom Den Skandinaviska Arenan, DSA, har inte det ursprungliga syftet varit att få till en utbyggnad av järnvägsnätetet på alla sträckor inom den skandinaviska triangeln. Under den tid som jag har följt projektet har dock fokus i allt högre grad även kommit att läggas på det östra benet i triangeln. Det vill säga den sträcka som omfattar Stockholm, Göteborg, Malmö och vidare söderut. Ett flertal respondenter har lyft fram att detta är ett sätt att skapa uppmärksamhet för den västra sträckan och därigenom kunna ”påverka” politikerna i Stockholm. Det har lett fram till att Åttamiljonerstadens geografi har utvidgats till att istället för att i vissa fall enbart tala om ”8 Miljoners Staden” skapa ett narrativ om en ännu större region som innefattar 18,3 miljoner invånare och därigenom även Stockholmsregionen. På det här sättet finns en outtalad diskurs där ett flertal aktörer inom projektet lyft fram att den västra delen av Sverige ofta ses som en motpol till Stockholm, samt att det är de största nationella investeringarna sker. Trots att ett flertal politiker inom projektet Åttamiljonerstaden framhåller att detta inte är fallet, finns också en mera allmän

diskurs där relationen mellan Stockholm och Västsverige har speglats framförallt i media.

Polycentrism som planeringsverktyg i Åttamiljonerstaden

Vidare bör ESDP ses som ett uttryck för utvecklandet av en normativ politik kring utvecklandet av polycentrism inom EU och i förhållande till rumslig strategisk planering (Davoudi 2003). I relation till Åttamiljonerstaden kan vi se hur regionen är ett uttryck för EU:s normativa agenda där polycentrism utgör ett planeringsverktyg både inom regionen som sådan, men också som en del av EU. På den inomregionala nivån, kan vi se hur regionen i sig bygger på polycentrism med fokus på att binda samman de större städerna i regionen i ett nätverk. Vidare är Åttamiljonerstaden även en fortsättning på den norra delen av EU:s TEN-T-strategi och ESDP med fokus på utbyggnaden av det europeiska järnvägsnätet.

Ur ett europeiskt perspektiv utgör polycentrism ett viktigt planeringsinstrument. Trots det är det ett av de minst definierade begreppen som används. Inom EU handlar det bland annat om att stärka EU:s konkurrenskraft, vilket ska ske genom att skapa flera starka ekonomiska centra runtom i unionen och inte enbart kring de som ses ligga i London, Paris, Milano, München och Hamburg och det område som kallats den blå bananen. Samtidigt utgör den blå bananen idealet även för framväxten av nya ”korridorer” inom EU (Davoudi 2003). Vidare tros polycentrism också kunna skapa utjämningseffekter och att därigenom integrera EU:s mer perifera delar. Idag sker tillväxten i första hand kring större storstadsregioner. Tilltron till en så kallad utjämningseffekt där ekonomisk tillväxt förväntas spridas till mer perifera delar är stor. ESDP:s mål bygger på att skapa en sammanhållningspolitik för att skapa utjämning mellan olika delar av EU genom ett system av polycentrism. Detta gör att det även inom EU finns ett starkt fokus på storstadregioner, som genom att öka sin konkurrenskraft på den internationella marknaden ska bidra till att stärka EU:s konkurrenskraft men också till att skapa tillväxt över större områden. Även specialisering i specifika geografiska kontexter framhålls som en normativ agenda från EU:s sida, något som ses skapa förutsättningar för företagen att konkurrera. Andra förespråkare för den här typen av fokus på polycentriska urbana regioner menar att genom att främja kontakterna mellan näraliggande städer och genom att skapa en gemensam arbetsmarknad och infrastruktur, så ska detta leda fram till ökad innovationsförmåga inom regionerna (Richardson & Jensen 2003).

Trots att EU inte har någon formell makt för att implementera rumsliga policys i medlemsländerna så finns tydliga kopplingar mellan ESDP och EU:s strukturfondsmedel. ESDP bygger på frivillighet från medlemsländerna men kan ses som ett styrmedel som influerar planeringsprocesser i första hand genom Interreg (Richardson & Jensen 2003). I förhållande till EU och att Åttamiljonerstaden utgör ett Interregprojekt ser vi att kopplingarna mellan ESDP och projektet är tydliga. Tilltron till polycentrism som planeringsverktyg för att främja kontakter mellan större städer och därigenom skapa en gemensam arbetsmarknad utgör också grunden i det som utgör Åttamiljonerstaden.

Det är dock viktigt att i förhållande till polycentrism som ett verktyg för rumslig planering och organisering också se till att det inte finns något likhetstecken mellan regional utjämning och polycentrism. Davoudi (2003) lyfter fram flera exempel runtom i Europa, där polycentrism inte har lyckats. Ett av dem är i Baskien där Bilbao, Vittoria och San Sebastian har en stark geografisk närhet, en stark kulturell identitet och ett regionalt styre som lyfter fram polycentrismen i området. Trots att städerna redan har nära band genom att det finns kulturella likheter, så har det inte lett vare sig ökande interaktion eller samarbete mellan de tre städerna som ska ha främjat den regionala tillväxten och utvecklingen. Det innebär i sin tur att det kan ta lång tid att bygga upp och utveckla den här typen av relationer.

Samverkan och deltagande

Åttamiljonerstaden kan ses som ett exempel som liknar Baskien och de tre städerna som nämns ovan. Det finns en förhållandevis stark kulturell närhet mellan de skandinaviska länderna i Åttamiljonerstaden, både i förhållande till språk men också andra typer av kulturella likheter. Det finns också ett redan välutvecklat politiskt samarbete mellan städerna Oslo och Göteborg som startade 1995 i form av *Göteborg-Oslo samarbetet*, som syftar till att stärka de två städernas arbetsmarknadsregioner. Vidare syftar det till att skapa en attraktiv region för företag att verka och investera i[47]. Det är intressant att projektet COINCO II ägs av Göteborg och Oslo genom att dessa båda städer sedan lång tid tillbaka har ett väl etablerat samarbete i andra frågor. Åttamiljonerstaden utgör en del av samarbetet mellan de båda städerna genom positioneringen i mitten av den tilltänkta infrastrukturkorridoren. Deltagandet men också projektledarskapet för projektet blir därigenom en naturlig förlängning av det redan etablerade samarbetet mellan de två städerna.

[47] Intervju tjänsteman, Åttamiljonerstaden

Samtidigt påtalar ett flertal av respondenterna olikheterna länderna emellan. Det blir också tydligt i förhållande till att de medverkande aktörerna uttrycker olika orsaker till deltagande i projektet. I de intervjuer som genomförts framkommer att det finns en samstämmighet i att det är den norska sidan som har det största intresset av att få till utbyggnaden av den tilltänkta infrastrukturkorridoren. De ses därför som den mest drivande parten i projektet. Förklaringen sägs ligga i den norska isoleringen och beroendet av att vara sammankopplat med Europa i större utsträckning än de övriga parterna:

… *men några har definitivt varit väldigt drivande, det tycker jag inte att man ska sticka under stolen med. Det är ju de norska parterna. Sedan har vi andra haft ett stort engagemang, men de har varit extremt drivande om man jämför. Och det är ju klart de sitter ju mest isolerade, så är det ju, det kommer man ju aldrig ifrån. Det är ju så att säga det stora behovet av att öppna olika vägar ut* (Politiker, Åttamiljonerstaden).

Sett till geografiska förhållanden är Norge, och i första hand Oslo, beroende av att kunna nyttja den svenska sidan ner till Köpenhamn för frakt av gods och till viss del även persontrafik. I huvudsak är det de norska och de svenska parterna som är drivande i projektet. Deltagandet i Åttamiljonerstaden pekas ut som viktigt för att kunna främja Köpenhamns flygplats och därigenom skapa en modern och utvecklingskraftig flygplats som kan representera en global huvudstad och den stad Köpenhamn strävar efter att bli[48]. Genom att bygga ut infrastrukturkorridoren utifrån något av de två benen i den Skandinaviska triangeln vidgas upptagningsområdet för flygplatsen:

Vi ligger i utkanten av Europa och därför ser vi att vi måste samarbeta med till exempel Oslo och det finns en keypoint till varför vi vill vara med. Höhastighetsförbindelsen från Oslo till Köpenhamn och från Stockholm till Köpenhamn till Kastrups flygplats. Vi bevarar Kastrups flygplats som den största flygplatsen i Norden och som en stor, inte en av de största i Europa, men på en annan nivå i Europa, med många interkontinentala flygrutter (Tjänsteman, Åttamiljonerstaden).

För Danmarks del utgör därigenom inte Åttamiljonerstaden i sig en huvudprioritering. Det har i första hand varit viktigt att få till utbyggnaden och sammankopplingen över Fehmarn bält och de satsningar som gjorts inom STRING[49]. Deltagandet i Åttamiljonerstaden bör därför ses i relation till

[48] Intervju tjänsteman, Åttamiljonerstaden.

[49] STRING är ytterligare ett gränsöverskridande Interreg-projekt med fokus på infrastrukturutbyggnad inom EU. Det utgör således ett samarbete mellan Hamburg och Schleswig-Holstein i Tyskland, Köpenhamn, Region Zealand, Köpenhamnsregionen samt Region Skåne. Projektet verkar i flera olika områden, såsom samverkan inom infrastrukturfrågor, turism och kultur, utbildning och veten-

möjligheterna att förbättra förutsättningarna för Köpenhamns flygplats. Det är därigenom lika viktigt med utbyggnaden av både den östra och den västra delen av den skandinaviska triangeln för att utöka upptagningsområdet för flygplatsen. Genom att få till höghastighetsförbindelsen ses detta också som ett sätt att minska flygförbindelserna mellan Oslo-Köpenhamn, Göteborg-Köpenhamn samt Stockholm-Köpenhamn, för att istället fokusera på långdistansflyg från Kastrup.

Vidare menar också ett flertal av de aktörer som varit inblandade i flera projektomgångar att den form av Interregprojekt som Åttamiljonerstaden utgör, kan vara svårfångat och svårstyrt. Främst för att de spänner över flera år och därför blir svåra att greppa. Det finns också ytterligare problem med att skapa samverkan och en enad målbild för projektet. En viktig del av planeringsprocessen i projektet utgörs därför av att skapa möjligheter till samverkan och att hålla samman de olika parterna. För de parter/aktörer där projektet inte är lika viktigt kommer det inte heller att finnas samma engagemang:

Engagemanget går alltid lite i vågor om man nu ska vara helt ärlig, när det gäller sådana här stora projekt som också är lite svårfångade kanske ibland, i vardagen. Och som dessutom spänner över flera år (Politiker, Åttamiljonerstaden).

För att kunna driva den här typen av Interregprojekt krävs en tydlig samverkan mellan de olika inblandade parterna. Samtidigt lyfts det från flera håll fram att samverkan inte är helt självklar. Det ställer höga krav på tillgång till resurser, att det finns människor, kompetens och kunskap. Ytterligare en faktor som lyfts fram i intervjuer är det politiska ledarskapets kompetens och vilja, men också en tydlighet i relation till vad som är syftet och målen.

Det här för oss också vidare in på de diskurser som ryms inom den större planeringskontexten. Vi har nu sett till en större europeisk kontext, där EU:s sammanhållningspolitik till stor del formar projektet Åttamiljonerstaden. Samtidigt spelar den geografiska kontexten också roll för olika aktörers inblandning och deltagande i projektet. Trots de olikheter som har presenteras ovan, bygger Åttamiljonerstaden på en rad inneboende myter och

skap, grön tillväxt och gränsöverskridande samarbeten. Framförallt syftade projektet i tidigare skede till att lobba för en förbindelse i Fehmarnbält regionen för att binda samman Danmark med Hamburg, Lübeck och Nordtyskland. Projektet kan ses som en fortsättning söderut från det område som Åttamiljonerstaden utgör. Området i Fehmarn bält hade tidigare också pekats ut som en av två flaskhalsar inom TEN-T-strategin och sammankopplingen av Europa i ett större nätverk. Beslut har nu tagits om utbyggnaden av en tunnel mellan Tyskland och Danmark som förväntas vara klar år 2021.

föreställningar som produceras i olika policydokument, rapporter och texter. En av de mest grundläggande utgörs av en allt ökande mobilitet, vilket också kan kopplas samman med en vision inom EU:s sammanhållningspolitik om ett friktionsfritt samhälle (Richardson & Jensen 2003).

Diskussion och sammanfattande kommentarer

I det här kapitlet kan vi framförallt se hur de båda regionerna som har studerats inom ramen för avhandlingen institutionaliseras genom olika typer av diskursiva praktiker. De här praktikerna kan på olika sätt ses som en form av rumslig strategisk planering som syftar till att stärka ett specifikt territoriums konkurrenskraft. I båda fallen utgörs de i nuläget av olika former av immateriella praktiker.

Regionalt strategiarbete och regionala varumärken

Region Värmlands arbete med att ta fram en ny varumärkesplattform i samband med den nya regionala utvecklingsstrategin, kan ses som ett uttryck för flera olika samtida fenomen. Det är i första hand ett direkt åläggande från den statliga nivån att utveckla nya regionala utvecklingsstrategier, men det finns även tydliga kopplingar till EU:s strukturfondsperiod och strategin Europa 2020. Det är dock möjligt att se hur arbetet med strategin har präglats av vikten av att skapa en konkurrenskraftig image för att kunna konkurrera med andra regioner i Europa och resten av världen.

Det unika med Värmland utgörs av att arbetet med utvecklingsstrategin har skett samtidigt som framtagandet av en ny varumärkesplattform. Detta kan i sin tur ses som en form av platsstyrning som i det här fallet ska styra den regionala utvecklingspolitiken i Region Värmland. Den här formen av rumslig strategisk planering har som tidigare nämnts setts som ett sätt att motverka mer nyliberala strömningar inom planering och policyskapande. Samtidigt är *Värmlandsstrategin* ett uttryck för mera nyliberala vändningar även inom rumslig strategisk planering. Fokus för strategin och även inkluderandet av varumärketsarbetet är ett sätt att skapa nya föreställningar om Värmland, vilket tros göra regionen mer konkurrenskraftig. Det handlar främst om att skapa tillväxt och utveckling i regionen, vilket tros följa med en starkare image som ska attrahera företag att göra investeringar i regionen. Den här formen av visionsstyrd styrning kan också kopplas samman med en förändring i hur offentliga verksamheter arbetar, och med vilka frågor de är sysselsatta. Att regionala aktörer idag arbetar med ett strategiskt varumärkesarbete visar på tydliga förändringar gentemot

New Public Management där styrningen tagit allt mer inspiration från näringslivet och företagsstyrning. Att bygga en image kan likställas med ett företags arbete med att skapa goodwill för den egna verksamheten, vilket också visar hur Region Värmland i allt högre utsträckning kan sägas representera näringslivet i regionen.

Den regionala utvecklingsstrategin, *Värmlandsstrategin*, bygger också på nya former av politik och konsensus. I Värmland, precis som i andra regionala samverkansorgan, har de regionala aktörerna redan enats i frågor som rör regional utveckling för de närmaste sju åren. På så sätt lämnas lite eller inget utrymme för motstridiga eller alternativa visioner och målstyrningar inom samma period. Framtagandet av *Värmlandsstrategin* är också ett exempel på hur även politiker och tjänstemän idag är sysselsatta med ett strategiskt varumärkesarbete, men även för hur alltfler aktörer har kommit att bli delaktiga i politiska processer. Samtidigt som processen har blivit alltmer öppen och inkluderande så har den också blivit alltmer komplex genom att alltfler aktörer, från näringslivet till organisationer och föreningar, är inblandade i policyskapande. Region Värmland är inte heller ett direktvalt styrningsorgan vilket också komplicerar demokratiska frågor och ansvarsutkrävande på den regionala nivån ytterligare. Trots att decentralisering ofta ses som ett uttryck för ökat inflytande på den regionala nivån, så har det i en svensk kontext snarare lett fram till att insynen i regionala frågor har kommit allt längre från regioninvånarna. I Åttamiljonerstaden är frågor rörande ansvarsutkrävande än mer komplexa genom att regionen endast utgör en imaginär region. Samtidigt är de aktörer som verkar för regionens institutionalisering reella och samarbetar i olika former av gränsöverskridande samarbeten.

Polycentrism och sammanhållningspolitik

I Åttamiljonerstaden har fokus legat på projektets bärande idéer där polycentrism och nätverksregionen ses som ett medel för att länka samman de olika delarna i regionen till en större ”megastad”. Därigenom kan vi se att själva konstruktionen av föreställningarna om regionen grundas i polycentrism och EU:s sammanhållningspolitik. Polycentrism ses som ett sätt att verka för utvecklingen i urbana områden, med tydliga kopplingar till utformningen av Åttamiljonerstaden, i det här fallet genom nätverket som ska verka för att knyta samman de större städerna i den större regionen. Samtidigt ska utvecklingen av regionen också ses som en fortsättning på stambanenätet i Europa och EU:s Ten-T-strategi, där polycentrism både ska stärka EU:s konkurrenskraft och verka för utjämning mellan mer perifera delar.

Men vi bör vi också se Åttamiljonerstaden som en egen regional kontext, där olika aktörer medverkar i projektet utifrån egna syften och mål. Det är möjligt att se hur utbyggnaden av infrastrukturkorridoren är viktigare för Osloregionen och Göteborgsregionen jämfört med de övriga inblandade regionala aktörerna. Från den danska sidan handlar det främst om att stärka Köpenhamnsregionens konkurrenskraft genom att förstora upptagningsområdet för flygtrafiken till och från flygplatsen. På samma sätt handlar även Region Skånes delaktighet till stor del om att skapa en attraktivare region, till skillnad från till exempel Oslo och Göteborgsregionen, där det både är viktigt att stärka de egna områdena, men också att skapa en hållbar tillväxtkorridor som kopplar an till övriga Europa. Det finns således ett flertal inneboende och motstridiga intressen i projektet.

Det finns dock, trots olika intressen och mål, ett tydligt syfte och en vision om en framtida infrastrukturkorridor där de inblandade aktörerna har enats. I nuläget syftar olika diskursiva praktiker till att kommunicera och lyfta fram argumenten för en infrastrukturutbyggnad i regionen, främst politiker och tjänstemän på nationell nivå. Det handlar därigenom även i Åttamiljonerstaden om att ”sälja in” regionen till en grupp aktörer för att få till infrastrukturutbyggnaden. Detta sker genom att producera argument för utbyggnaden, men även genom att skapa olika föreställningar på kartor, i policydokument, utredningar och så vidare. I det här fallet har också en grupp talesmän utsetts för projektet som förmedlar dess idéer i olika sammanhang, från konferenser och workshopar, till olika mediala kontexter. Samtidigt handlar det i slutändan om en mera materialiserande praktik där regionen i första hand skulle kunna ses som institutionaliserad i det fall där en eventuell utbyggnad skulle komma till.

Åttamiljonerstaden måste också ses som en form av gränsöverskridande projekt som utmanar mer traditionella planeringspraktiker där planering i första hand sker inom respektive nationell kontext. Ett av målen med projektet har också varit att få till en avsiktsförklaring för att skapa ett gemensamt planeringssystem mellan de tre inblandade länderna för att kunna bygga ut infrastrukturen i korridoren. Därigenom kan Åttamiljonerstaden ses som utmanande till nationalstatens gränser genom att den utgör ett gränsöverskridande samarbetsprojekt som syftar till att skapa en gränsöverskridande arbetsmarknadsregion, där människor förväntas leva, bo och arbeta i olika nationella kontexter.

7 Regionalism(er) – Stadens melodi och myten om den attraktiva regionen

Det här kapitlet syftar till att belysa de vidare diskurser som kan ses som bidragande till en ökande regionalisering och därigenom de styrningsteknologier som kan sägas vara styrande för dagens regionalism(er). Det finns flera återkommande teman. Framförallt finns en kunskapsproduktion där storstadsregioner står i fokus. Storstadsregionerna har därigenom kommit att bli en förebild och ett ideal för både planering och i policysammanhang.

Staden som tillväxtmotor och modell för planering

Trots att vi kan se en ökande regionalisering och decentralisering av en stor del uppgifter till den regionala nivån, så följer den rumsliga organiseringen trots allt vissa mönster. Harrison och Growe (2014) visar att det inte heller är regionen som sådan som är idealet för rumslig planering och organisering, utan snarare storstadsregioner. Inom konkurrensdoktrinen har framförallt städer fått en ny roll. Den tidigare statsdrivna keynesianismen har övergivits för nya nationella strategier som ska positionera större urbana ekonomier inom det globala flödet av kapital (Harrison 2007). Till stor del har större stadsregioner kommit att ses som tillväxtmotorer i både en nationell kontext och på en större global marknad (Scott 1998). Inom forskningen ses detta genom framväxandet av en litteratur kring begreppet cityregionalism (Jonas 2012; Andrew & Ward 2007; Harrison 2007). Denna betonar framväxten av större urbana centra i form av storstadsregioner, i vissa fall sammanlänkningen av flera större städer, genom utbyggnad av infrastruktur. Till stor del tar city-regioner sig uttryck genom olika gränsöverskridande samarbeten. Det kan handla om både gränsöverskridande samarbeten över nationsgränserna såsom exempelvis Öresundsregionen, men också om inomnationella samarbeten som i fallet med Linköping och Norrköping som gått samman för att skapa den ”fjärde storstadsregionen”. Samtidigt kan den framväxande litteraturen runt city-regionalism diskuteras i relation till övergången från en mer statscentrerad Keynesianism under 1970-talet till en ny form av styrning som växte fram under 1980-talet. Den senare kom att fokusera på städer och urbanisering och vad David Harvey (1989) benämner *urban entrepreneurial governance* som redan då fokuserade på att stärka storstadsområden som sågs och fortfarande ses som de nationella tillväxtmotorerna. Nya tillväxtstrategier som ska främja ekonomisk utveckling underifrån, det vill säga på regional eller lokal nivå, premieras framför nationella styrningsprogram (Brenner 2004).

I sammanhanget är det framförallt de storstadsregioner, som tidigare har utgjort tillväxtmotorer för ekonomin och som har pekats ut som globala noder på den internationella marknaden, som till stor del utgör förebilden inom både planering och policysammanhang. På ett liknande sätt lyfter också Saskia Sassen (2002) att det är de större tillväxtregionerna och globala städerna som konkurrerar med varandra, medan rurala regioner gör sitt bästa för att kunna följa med i den globala konkurrensen, vilket ytterligare skapar en föreställning av städerna som idealet för planering. Diskursen om så kallade världsstäder som globala maktcentra genom lokaliseringen av finansiella centra styr också utvecklingen. Det har blivit allt viktigare att attrahera forskning och utbildningscentra och framförallt finanscentra till de egna nationella storstadsregionerna. Allen J. Scott (1998) menar att ett av motiven till detta är att den ekonomiska tillväxten framförallt sker i urbana områden, vilket leder till ojämn utveckling och skapandet av globala hierarkier (se exempelvis Tomaney & Ward 2000; Brenner 2004), där mindre urbana områden inte har samma möjlighet att följa med i utvecklingen. Det handlar därför om att hitta lösningar för att skapa ekonomisk utveckling som gör att människor kan bo kvar i regionen och att förhindra att människor flyttar därifrån. Det finns således en motsättning i relation till en ökande globalisering där den lokala och regionala nivån lyfts fram, samtidigt som allt större supranationella organisationer sträcker sig över allt större områden och har fått ett allt större inflytande (Trépagny 2003).

Samtidigt som det är uppenbart att diskursen om staden som ideal för planering leder till en ojämn utveckling mellan stad och mindre urbana områden, så fortsätter flera forskare att peka ut staden som betydelsefull för tillväxt och utveckling. Det finns olika teoretiska utgångspunkter inbäddade i diskursen om vikten av storstadsregioner, där dessa ses som innovativa, kreativa och som basen för den ekonomiska tillväxten och utvecklingen för dess respektive länder. Vidare finns även flera förespråkare för det här synsättet (se exempelvis Glaeser 2012) som menar att storstaden utgör en arena för innovation, utveckling och flexibilitet. Detta grundar sig i de täta kontakter och nätverk som staden genom sin täthet sägs skapa. Den globala staden ses som representerad av kosmopolitanism[50], ett rikt kulturliv, diversitet, internationalisering, ett starkt

[50] I kontexten används begreppet kosmpolitanism som ett sätt att relatera till hur det idag ofta används som ett begrepp inom varumärkesbyggande för att representera en stads öppenhet, mångfald, och kontakt med omvärlden. Det ses därigenom som ett kännetecken för den globala och öppna staden. För en vidare diskussion och grundläggande översikt om begreppet kosmopolitanism se exempelvis (Lindell 2014).

finansiellt centra och som ett högkvarter för internationella företag (Sassen 2002). En stor del av litteraturen fokuserar framförallt på staden som en del av ekonomisk konkurrens och huruvida olika policys och styrningsteknologier kan användas för att skapa ekonomisk utveckling och tillväxt. Städer har härigenom kommit att uppfattas som en del av nya naturliga skalor som växer fram i relation till en omstrukturering av den globala ekonomin. Utifrån ett relationellt perspektiv är dessa skalor inte geografiskt avgränsade utan snarare en del av större geografiska områden, samtidigt som de också består av flera mindre lokala småskaliga samhällen (Purcell 2007).

Även större megastäder uppfattas som viktiga för att uppnå konkurrenskraft. Runtom i världen har detta lett fram till en diskurs om större megaregioner, framförallt som tillväxtmotorer för de större nationella marknaderna. I Kina konstrueras större megastäder, ofta med en befolkningsmängd som överstiger åtta miljoner invånare, men även så kallade hyperstäder med mer än 20 miljoner invånare. Detta är en befolkningsmängd som flera asiatiska städer kommer att nå redan 2025. Den här formen av megastäder har skapat nya nätverk, korridorer och skalhierarkier på världsmarknaden, där större städer knyts samman i en megapolis. En av korridorerna som sträcker sig mellan Tokyo och Shanghai kommer att vara likvärdigt med sträckningen New York – London i relation till kontrollen över kapital och information (Davis 2007). Till viss del finns en rädsla för de nya större städerna som växer fram i Sydostasien och det inflytande dessa kan tänkas få som nya finansiella centra (Ananya 2013). På samma gång leder nya korridorer och sammanlänkade nätverk till allt större skillnader mellan och inom städer, regioner och länder men framförallt mellan stad och land (Davis 2007).

Utvecklingen har skett i takt med framväxten av marknadsdriven tillväxt där innovationskraft och flexibilitet uppfattas som allt viktigare. Större storstads-regioner har därför utrustats med platsspecifika former av statsadministration som setts som nödvändiga för att stärka och attrahera globala och internationella konkurrensfördelar (Brenner 2004). Det är således storstads-regioner som premierats framför mer perifera regioner, genom att de ses som bäst anpassade för att konkurrera på den internationella marknaden. I samband med detta har den västerländska nationalstaten decentraliserat en stor del av sina befogenheter. I Sverige tar sig detta uttryck genom nya regionala samverkansorgan dit den svenska staten har lämnat över uppgifter gällande regional utveckling och tillväxt, men också genom större satsningar i storstadsområden. Samtidigt har nya rumsligheter vuxit fram som överlappar

varandra och utmanar nationalstatens gränser. Nya geografiska skalor och skalhierarkier har skapats, såväl transnationella som gränsöverskridande på nationell, regional och lokal nivå. Utvecklingen är ett resultat av statens förändrade roll som idag till stor del handlar om att främja och lyfta fram en lokaliserad territoriell konkurrenskraft både inom Europa men också globalt (Brenner 2004). Ett ökat fokus på storstadsregioner kan också kopplas samman med produktionsflöden, investeringar och konsumtion där större städer ses som noder för internationalisering av kapital (Jonas 2012). Brenner (2004) menar att statens rumsliga organisering handlar om en anpassning till det gränsöverskridande kapitalets flöden inom det nationella territoriet. Statliga interventioner syftade tidigare till att förebygga ojämn utveckling men idag intensifierar snarare olika typer av lokaliseringspolicys den här utvecklingen.

Det handlar i första hand om att stärka konkurrenskraften för att attrahera investerare, nya företag men också att få nuvarande företag att stanna i regionen. Samtidigt har olika forskare lyft vikten av bland annat ett starkt kulturellt och socialt kapital på en plats. Det finns en tilltro till att en stark platskultur där människor litar på och visar tilltro till varandra också kan utgöra en grogrund för ekonomisk utveckling och tillväxt. Josefina Syssner (2006) visade hur det inom den regionala policydiskursen i regionen Västerbotten lades stort fokus på att skapa en gemensam identitet och kultur. Attribut som sammankopplats med en stark gemenskap och sammanhållning som i sin tur tros representera ett socialt kapital. Mjuka faktorer ses ofta som grundläggande för ett starkt socialt kapital som tros leda till regional utveckling och tillväxt. Till skillnad från tidigare finns det en tilltro till att det är företagen som flyttar till de platser där högutbildad och kvalificerad arbetskraft finns och inte tvärtom, där kultur ofta lyfts som en bidragande faktor för val av bostadsort (Wikhall 2003). Detta är också en bild som har förstärkts genom Richard Floridas (2002) teorier om den kreativa klassen. Diskursen om den kreativa klassen har i sin tur påverkat planering och planeringsrelaterade frågor, där det handlar om att skapa attraktiva livsmiljöer som kan attrahera dessa grupper. Att bygga en attraktiv plats handlar även om att skapa en ”image” eller ett varumärke för en specifik plats. Idag betonas i första hand mjuka faktorer som ska attrahera den kreativa klassen såsom kultur, kreativitet, mångfald och ett öppet samhälle Detta uttrycks också i relation till den diskurs som råder i både Åttamiljonerstaden och Värmland.

De inledningsvis nämnda processerna och den diskursiva kunskap som produceras med tilltron till att det ska stärka respektive regions konkurrenskraft kan

ses som bidragande till en ökande regionalisering samtidigt som de finns invävda inom den regionala kontexten på ett eller annat sätt.

Ett "modernare" Värmland?

Marknadsföringen av Värmland handlar inte bara om sjöar och röda stugor. För Region Värmland är marknadsföring ett sätt att förstärka andra omfattande åtgärder som görs för den regionala utvecklingen (Region Värmlands hemsida).

Jag har i det föregående kapitlet konstaterat att varumärkesarbetet har spelat en stor roll i framtagandet av den regionala utvecklingsstrategin samt att varumärket, visionen och själva strategin sammanfaller och bildar Värmlands målbild fram till 2020. En viktig del i framtagandet av strategin har varit de diskussioner som förekommit i förhållande till den önskvärda bilden av Värmland. Det kan i sin tur kopplas till hur olika problem ramas in och används som argument för att göra på ett visst sätt i förhållande till det regionala strategiarbetet (Fairclough & Fairclough 2012) och som på ett eller annat sätt lyfts fram inom den regionala policydiskursen. Frågan är dock varför det är viktigt att förändra bilden av Värmland, något som också kan knytas an till den diskursiva kunskap som finns inbäddad i den regionala policydiskursen i Värmland.

Globalisering och internationalisering av marknaden

De problematiker som lyfts fram kan också sägas peka på mera allmänna trender eller diskurser som omger dagens regionalisering. I stor utsträckning kan en mera allmänt omfattande diskurs sättas i relation till globalisering och en allt ökande internationalisering av marknaden som i det här sammanhanget används som argument till varför regionen ska handla på ett visst sätt. Begreppen sätts sedan i kontext till andra antaganden om framtiden, där olika trender i omvärlden sägs påverka den regionala utvecklingen:

En fortsatt globalisering; gynnsam utveckling för råvaruutvinning, allt äldre befolkning; arbeta smartare och fler utbildade; innovationer som nyckel till välstånd; människors ökade rörlighet; större fokus på regionförstoring; omställning med hänsyn till miljö och klimat samt jobb och studier som attraktionskraft (Region Värmland 2013:13).

Antagandena bidrar i sin tur till att skapa en normativ agenda för hur regionen ska agera, samtidigt som det bidrar till att skapa en hegemonisk föreställning om världen som sådan (Amin 2004) som i sin tur formar den regionala politiken.

Det finns en föreställning om hur globalisering utgör en av de mest framträdande utmaningarna på regional nivå, framförallt ur ett ekonomiskt perspektiv. Två möjliga scenarier pekas ut, där den ena handlar om ett ökande välstånd, medan den andra snarare handlar om en allt hårdnande konkurrens platser emellan. Line Säll och Andreas Pettersson-Öjehag (2013:105) lyfter fram att det finns flera olika förståelser av globaliseringsbegreppet, men att det framförallt är vad som kan kallas *globalistrepresentationen* som kan ses som dominerande inom den regionala utvecklingsdiskursen. Globalistrepresentationen kan kopplas till teknologisk utveckling och det kapitalistiska systemet. Det innebär att globalisering framförallt ses ur ett ekonomiskt perspektiv som inte tar hänsyn till en bredare syn på globalisering, som i sådana fall även skulle inkludera till exempel social och kulturell globalisering. Det är också den här användningen av globaliseringsbegreppet som påtalar företagens roll på den internationella marknaden, där gränser suddas ut för ett internationellt rörligt kapital. Både regioner och företag måste ur det här perspektivet anpassa sig till den internationella marknaden och kapitalets logik. Den här typen av argumentation, där globalisering i princip likställs med marknaden förstärker också en allmän acceptans av konkurrensen platser emellan. Konkurrensen ses också som allt påtagligare:

Det händer olika saker, det är inte bara Europa mot resten av världen, utan det är ju också regioner mot varandra i Sverige och alla försöker hitta sin så att säga position här i världen för att också kunna lyckas i ett längre perspektiv (Politiker, Värmland).

Vi kan härigenom se hur globalisering, internationalisering och konkurrensdiskursen är nära sammanlänkade. Globalisering ses som en orsak till att stärka den regionala nivån och den regionala konkurrenskraften.

Konkurrensdoktrinen som regional styrningsteknologi

En ökande konkurrens mellan platser har kommit att bli en mer eller mindre förgivettagen sanning. Ek (2003b) menar att vi kan koppla samman konkurrens mellan företag till en specifik geografisk nivå. Ur ett svenskt perspektiv kan detta ses som att den svenska staten representerar svenska företag i konkurrensen med företag från exempelvis Kina. På samma sätt kan också företag på den regionala nivån ses som sammanlänkade med en specifik region. På så sätt har det också blivit allt vanligare att regioner ges specifika egenskaper, där regionerna i sig ses som innovativa, konkurrenskraftiga och flexibla. Det blir också alltmer komplext i diskussionen om en allt ökande konkurrens platser emellan. Vilka platser är det egentligen som konkurrerar med varandra?

Ur ett regionalt perspektiv handlar det om att positionera den egna regionen på en global marknad. I de båda fallstudierna exemplifieras detta på olika sätt. I Värmland handlar det i första hand om att förändra bilden av den egna regionen till vad som ses som en ”modern” region som kan konkurrera med andra regioner. Skillnaden gentemot Åttamiljonerstaden ligger i att den senare främst ska som ett gränsöverskridande nätverk, bestående av överlappande regioner. Samtidigt används projektet som ett sätt att stärka den egna regionala konkurrenskraften genom en gemensam infrastrukturkorridor. Till stor del lyfts olika lyckade exempel på gränsöverskridande regioner som goda exempel, såsom Öresundsregionen (se förslagsvis Ek 2003a; Falkheimer 2004), men även storstadsregioner och större geografiska områden som Silicon Valley.

Beroende på om vi diskuterar Region Värmland eller Åttamiljonerstaden så lyfts olika perspektiv på konkurrens och vad det innebär fram. För de regioner som samarbetar inom Åttamiljonerstaden är samverkan och samarbete nödvändigt för att kunna konkurrera på en global marknad. Norden ses som perifer i förhållande till övriga världen, samtidigt som de svenska regionerna uttryckligen är för små för att kunna konkurrera internationellt på egen hand:

Men alltså när man lyfter blicken och tittar på vår förmåga att vara med globalt, då måste vi samverka och samarbeta, då överlever inte någon av oss om vi dessutom skulle slåss internt till sista, sista pris. Så att, det är ju oerhört viktigt, så att säga att fundera in, att höja blicken helt enkelt (Politiker, Åttamiljonerstaden).

Det är också konkurrensdoktrinen som framhålls som den större hotbilden för Region Värmland, där en hårdnande konkurrens ses som allt mer påtaglig. Precis som i flera andra regioner runtom i Sverige brottas Värmland med en problematisk befolkningsstruktur med en allt större andel äldre, samtidigt som populationen på det stora hela minskar. Det innebär att konkurrensdiskursen inkluderar flera olika aspekter där det handlar om att konkurrera med andra regioner världen över om investeringar, företagsetableringar och inflyttare.

Den grundläggande diskursen om att skapa attraktiva och konkurrenskraftiga regioner grundar sig framförallt i olika typer av kunskapsproduktion som har kommit att bli en mer eller mindre vedertagen sanning. Stater, regioner, städer och andra lokaliteteter använder sig idag av strategier för att utmärka sig på den internationella marknaden. Detta tar sig, som vi har sett i föregående kapitel, uttryck i olika former av rumslig strategisk planering som ska stärka platsens image och konkurrenskraft.

Innovationsförmåga för ökad konkurrenskraft

Det allra vanligast förekommande och kanske också mest återkommande temat i utvecklandet av den regionala utvecklingsstrategin i Värmland har handlat om regionens innovationsförmåga. Innovationer ses som avgörande för att kunna upprätthålla välstånd och tillväxt i regionen, både i förhållande till produktutveckling och till regionala innovationssystem i form av samarbetet mellan regionen, universitet och näringslivet i regionen. Det har också lett fram till att regionen har lagt ett stort fokus på att stödja klusterverksamheter i regionen inom flera olika näringslivssektorer.

På samma sätt som globaliseringsbegreppet används inom den regionala utvecklingsdiskursen används också innovationsbegreppet utan att det läggs någon vidare förklaring till dess betydelse. Samtidigt ses det som avgörande för att kunna upprätthålla välstånd och tillväxt i regionen. Innovationsförmågan likställs i sammanhanget med regionens konkurrenskraft. Även i det här fallet kopplas därigenom begreppen samman med regionen, det vill säga regionens konkurrenskraft och innovationsförmåga.

Samverkan för ökad konkurrenskraft

De svenska universiteten är idag en del av de moderna statliga förvaltningsmyndigheterna. I ljuset av detta kan dock flera av de högskolor som senare kommit att bli universitet såsom i fallet med Karlstads universitet, ses som ett resultat av den regionala utvecklingspolitik som fördes under 1980-talet. Varje region ansågs behöva åtminstone ett universitet eller högskola som en del i att skapa regional utveckling i det egna länet. Samtidigt har det inte inneburit att universiteten blivit en del av regionen utan att de fortfarande är del av den statliga förvaltningen. Universiteten har dock kommit att bli en viktig del av den regionala utvecklingspolitiken, genom att de i vissa sammanhang ses som viktiga för att attrahera högutbildade till en region, men också genom att forskning och utbildning kan skapa intresse för företag att etablera sina forskningscentra i närheten av de större forskningsmiljöerna. Samverkan har kommit att bli ett allt vanligare ord i sammanhanget där samarbete, mellan offentliga aktörer såsom universitet, regioner och näringslivet betonas. Frågan är dock hur mycket inflytande de senare nämnda aktörerna bör ha över universitetsvärlden och vad detta kan leda till i förlängningen.

I framtagandet av Värmlandsstrategin nämns även universitetets roll för den regionala utvecklingen och tillväxten i regionen. Synpunkter gällande utbildningen på universitetet som lämnades handlade om att utbildningarna i

Värmland behöver samordnas så att liknande utbildningar blir färre samt en högre kvalitet på de utbildningar som finns kvar. Ytterligare synpunkter som lyftes fram berörde ett utökat samarbete mellan universitetet och samhället/näringslivet. I det här fallet belystes båda aktörernas roll, där näringslivet i större grad bör bidra ekonomiskt men även med kunskap i utbildningarna, samtidigt som universitetet i högre grad bör beakta företagens och samhällets önskemål.

Universitetets roll ses som viktigt för utvecklingen i regionen, i vissa fall till och med avgörande för Värmlands framtid, men det lyfts fram att universitetet i hög grad bör begränsa sina forskningsområden till ett fåtal för att sedan bli ledande inom de här områdena. Tyngdpunkten låg dock framförallt på att utveckla samarbetet med näringslivet. Detta är också något som ligger i linje med den samverkansmodell som tagits fram inom Region Värmland som syftar till samverkan mellan Näringslivet, Universitetet och Region Värmland. Hans Westlund (2006) menar att det finns kopplingar till utvecklingen gentemot ett kunskapssamhälle, där policyskapande har anpassats till en ny marknad. Kopplingar och samarbetet mellan organisationer, företag, universitet och offentliga myndigheter pekas då ut som viktigt. Ett problem kan dock vara att de inblandade aktörerna deltar utifrån olika syften genom att företagen bygger sin logik på marknadsprinciper, myndigheter på att skapa förutsättningar för utveckling och tillväxt och universiteten på ett utbyte av idéer och kunskap.

Ökad internationalisering

Till stor del kan det regionala utvecklingsarbetet sättas i relation till näringslivets inflytande över processen. I arbetet med varumärket Värmland framhålls bland annat vikten av att lyfta fram ett internationellt näringsliv, där ett starkare internationellt arbete ses som nödvändigt för regionens utveckling och för att stärka och skapa samarbeten med aktörer runtom i världen.

Samarbetet med nya aktörer runtom i världen tros bidra till ökad kunskapsutveckling, nya perspektiv och stimulans. I sammanhanget påtalas också ”den internationella utblicken” som viktig för regionens utveckling. Synen på samverkan med andra delar av världen kan också kopplas samman med näringslivet, framförallt i relation till utvecklandet av de olika klustren i regionen. En stor del av de tankar som belyser internationalisering, nätverk och innovationssystem är också knutna till klusterforskning (se exempelvis Glasmeier 2000; Säll 2011; Degen & García 2012) som kan ses som styrande för de delar som berör näringslivsutveckling. I sammanhanget likställs på så sätt

det regionala organet i allt större utsträckning med näringslivet. Regionen blir en representant som ska verka för och stärka det regionala näringslivet, vilket också kopplar tillbaka till frågor om vilken typ av aktör som en region kan vara och om regionen likställs med det värmländska näringslivet:

För Värmland är det viktigt att aktivt söka nya och speciellt bygga vidare på redan befintliga internationella samarbeten och kunskaper och se potentialen i samarbetet över nationsgränser. Att öka värmländska aktörers deltagande i EU:s territoriella samarbete, sektors- och forskningsprogram är viktiga verktyg för att öka Värmlands internationella utblick (Region Värmland 2013:12).

Att se regionen som likställd med näringslivet är problematiskt genom att det gör den till en enskild ekonomisk aktör, trots att det är företagen som konkurrerar och inte själva regionen. Samtidigt har företagens ekonomiska aktivitet kommit att bli ett vanligt sätt att mäta en regions framgångar (se till exempel Boschma 2004), vilket också är tydligt i den nya nationella strategin (N2014.09) där BRP – Brutto Regional produkt, pekas ut som ett viktigt mått att mäta regional utveckling i de svenska regionerna.

Till skillnad från tidigare har Region Värmland idag vänt sig mot Norge och då främst Osloregionen. Det finns inte på samma sätt som Åttamiljonerstaden något tidigare etablerat samarbete mellan Oslo och Värmland[51]. Ett första steg från Region Värmlands sida har varit att etablera ett ”Värmlandskontor” i Oslo. I Värmland handlar det snarare om att utveckla ett samarbete, i första hand för näringslivet. Etablerandet har bland annat skett för att utöka den egna arbetsmarknadsregionen, där Region Värmland också ser sig som en del av den större Oslo-regionens arbetsmarknad. I viss utsträckning har kritik framförts mot att detta inte skett tidigare, genom att det idag lyfts fram som en av Värmlands styrkor. Självbilden av den egna geografin kan ses som intressant, där det blivit allt viktigare att positionera sig rumsligt och geografiskt i förhållande till andra geografiska lokaliseringar, oavsett om vi pratar om andra regioner eller i det här fallet främst de nordiska huvudstäderna Oslo och Stockholm:

Samtidigt sett till Norrland skulle de säkert säga att vi ligger bra till, och det gör vi jämfört med till exempel Dalarna. Vi har ett andningshål gentemot havet och ett bra geografiskt läge. Man skulle kunna beskriva det som Värmlandskrysset med Oslo – Stockholm och sedan från Göteborg och uppåt över Torsby. Flera vägar korsas i Värmland. Vi har också

[51] Inom Åttamiljonerstaden finns sedan många år tillbaka ett välutvecklat samarbete mellan Oslo och Göteborg i form av *Göteborg-Oslo*-samarbetet som verkar för att utveckla regionen.

Vänern och naturen med fjällterräng, men också bad i nästan havsmiljö (Tjänsteman, Värmland).

Ett sätt att anpassa sig till globalisering och internationaliseringen av marknaden har som vi har sett i föregående kapitel i framtagandet av den regionala utvecklingsstrategin även inkluderat arbetet med att skapa ett regionalt varumärke. I sammanhanget har en av de viktigaste frågorna i framtagandet av den nya strategin varit att göra Värmland mer känt.

"Det moderna Värmland"

I både intervjuer och under de tillfällen då jag deltagit i de olika workshoparna[52] i arbetet med strategin, lyftes att den tidigare bilden av Värmland inte varit tillräckligt seriös. Till viss del kopplas detta samman med den tidigare varumärkesplattformen från 2008/2009, men också med en mera allmän bild av Värmland. I den varumärkesplattformen skulle Värmland *roa och beröra, vara godare, gladare och grönare* (Visit Värmlands Aktivitetsplan 2010), något som till stor del kritiserats av näringslivet i regionen som inte kunnat identifiera sig med bilden. Regionen har på det sättet ställts till svars för hur regionen representeras utåt, från näringslivet i regionen:

… för många i näringslivet säger att, men vi måste vara något mer än glada och trevliga, vi måste ju visa på professionalism och… Och skulle man välja oss bara för att vi är trevliga och glada? Och vi är som sagt, och ja, det är väl en bra utgångspunkt, men då sa vi att vi behöver ta ett omtag när det gäller varumärket också (Tjänsteman, Värmland).

Både politiker och tjänstemän som intervjuats menar att attribut som natur, djur, dansband och dansbandsmusik, men även den bild som ofta lyfts fram av Värmland på film, inte kan eller bör ses som representativa för regionen. En politiker har uttryckt att Värmland visserligen har ett känt varumärke, men att det förknippas med fel saker:

Värmland har ju egentligen ett, man kan ju diskutera det också nu då, men ändå för väldigt många människor ett positivt varumärke, det är ingen tvekan om det. Man, många gånger ser oss som trevliga och glada, men inte som professionella, och det är väl lite granna det som man ska få titta på hur man ska hantera det, men man måste ha en plan för hur man ska, hur man ska satsa, hur man ska prioritera för att man i framtiden ska bli så framgångsrik som möjligt (Politiker, Värmland).

[52] Jag har deltagit i workshopar gällande framtagandet av den Regionala utvecklingsstrategin vid två (ett tillfälle där allmänheten var inbjuden) tillfällen där organisationer, näringslivet och andra myndigheter bjudits in att delta i arbetet under 2012.

En viktig del i att förändra bilden av Värmland har varit att lyfta bilden av ett ”modernare Värmland”. Diskussionen om vad denna framtida bild ska förmedla tog sig flera uttryck och den starkaste rösten under de forum som hölls handlade framförallt om näringslivets representativitet. Näringslivet hade, som vi sett ovan, problem med den bild som framfördes av Värmland som ofta knöt an till kultur och natur. De menade att berättelser om ett ”sagornas landskap” och naturen var representativt för turismnäringen i regionen, men inte för det övriga näringslivet som inte såg några fördelar med den här bilden av Värmland. Kulturen har till stor del kritiserats som en del av det tidigare imagebyggandet i Värmland. Det är intressant i förhållande till att en stor del av landets regionala utvecklingsplaner fokuserar på kulturens betydelse. Det har som tidigare nämnts funnits en tilltro till kulturens roll för att skapa regional utveckling och tillväxt (för en vidare diskussion se till exempel Syssner 2006; Heldt Cassel 2008; Hermelin 2008). Något som i stor utsträckning kan länkas samman med kulturens ökade betydelse under slutet av 1980-talet då en stor del av kulturen kom att kommersialiseras, genom att fokus förflyttades från industrisektorn till service- och tjänstesektorn. Satsningar på kultur har setts främjande av regional tillväxt och utveckling (Bianchini 1993) men också för att skapa ett varumärke för en region eller stad (Degen & García 2012).

Till viss del finns ett skifte från det tidigare regionala utvecklingsprogrammet i Värmland där kulturens betydelse betonades i större utsträckning. I det sammanhanget lyftes också kulturens roll fram som viktig för att stärka den regionala identiteten och sammanhållningen:

Kulturen är viktig för Värmland – både för den bild som skapas utåt, och för vår identitet och sammanhållning. Ett varierat kulturutbud vidgar våra perspektiv, ger förståelse och sammanhang (Regionalt utvecklingsprogram 2009-2013:36).

Fokus på kulturens betydelse för att främja utvecklingen i Värmland har inte försvunnit, men kan snarare sägas ha tonats ned för att ge utrymme för andra aspekter av regionen. I både intervjuer och i olika workshopar, uttrycks hur kulturens roll i Värmland har övervärderats och att näringslivets roll inte har lyfts tillräckligt. Flera respondenter hänvisar vidare till undersökningen *Livsmiljö och Attraktivitet; Upplevelser inifrån och Bilder utifrån av Värmland*[53], där en slutsats varit att Värmland inte är lika känt utanför regionen som det tidigare har antagits, framförallt inte i förhållande till vad näringslivet är känt för:

[53] *Livsmiljö och attraktivitet; Upplevelser inifrån och Bilder utifrån av Värmland* (Aronsson et al. 2013), vid samma tidpunkt som intervjun ägde rum. Studien väckte mycket uppmärksamhet både i svensk radio, men också vid det seminarium som hölls i samband med att boken publicerades.

När det gäller varumärket Värmland så har man gjort delvis fel, där viss forskning också lyft fram vissa bubblor. Vi har gått och trott att vi är kända. Där kulturen, konsten och sagan har övervärderats. Vi har övervärderat värdet av dessa och kunskapen om detta. […] *Självklart har vi varit starka och är starka inom kulturområdet, på kultursidan, men vi har inte visat eller lyft fram näringslivet, trots att vi är och har varit på framkant inom vissa områden. När det gäller kultur så javisst inom de sköna konsterna, men vi kanske också måste lyfta fram andra områden. Vi har till exempel Uddeholm, men vi är inte lika stolta över detta som Selma Lagerlöf. Vi har också andra storheter inom näringslivet, jag menar LM Ericsson kommer härifrån, där han föddes i Värmskog* (Politiker, Värmland).

Utgångspunkten för den nya regionala utvecklingsstrategin har således handlat om att lyfta fram regionens styrkor, både de som redan är kända men framförallt de som är mindre kända. Det framhålls också i intervjuer att den bild som ska lyftas av Värmland bör vara mer marknadsanpassad så att den ska passa in i formen av en modernare region. Bland annat har inte kompetensen inom forskningen på universitetet, pappers- och massaindustrin och IT-företagen synliggjorts för att visa på regionens spetskompetens. Dessa sektorer ses som viktiga i att förändra bilden av Värmland. Nya symboler och en ny image ska skapas. I Värmlandsstrategin pekas ett antal negativa bilder ut som ska arbetas bort, såsom fientlighet mot olikheter, avkrok långt borta, dålig arbetsmarknad, dålig självbild, töntighet, jante, svårtillgängligt och omodernt. Det här är också bilder som i stor utsträckning direkt kan kopplas samman med regioninvånarnas mentalitet och identitet och inte med regionen i sig. Nya grepp och nya bilder ska läggas till tidigare positiva och redan kända faktorer. I den nya utvecklingsstrategin ligger fokus därför på: ett internationellt näringsliv, Vänern, Karlstads Universitet, Skog, Berättartraditionen, Länken till Oslo, Välkomnande och öppet samt staden Karlstad (Värmlandsstrategin 2014). Detta kan också ses som byggandet av en ny region, som ska grundas i nya ideal, normer och värderingar på liknande sätt som tidigare nationsbyggen har gjort. Samtidigt är frågan i det här fallet hur förankrad en annorlunda bild av Värmland är hos gemene man.

Kännetecknen för Värmland kan i stor utsträckning ses som en kompromiss mellan olika näringar, där vissa drag som tidigare varit viktiga för till exempelvis besöksnäringen lämnats kvar såsom berättartraditionen och skogen. Till stor del kan både de diskussioner som förts under framtagandet av Värmlandsstrategin och utformningen av de mål och styrkor som ska lyftas i strategin ses som en av de sidor där näringslivet har fått ett ökat inflytande över den regionala utvecklingspolitiken. Det är också ett kännetecken för hur det regionala likställs

med företagens representativitet utåt. Att bygga regionens image handlar därigenom lika mycket om att bygga företagens image. Vi kan sätta detta i relation till vikten av att lyfta fram och framhålla regionens internationella näringsliv som en av regionens styrkor i den nya strategin:

Näringslivet har ett högt exportberoende. Många företag i regionen har ägare utanför regionens gränser. Men det handlar också om att stärka Värmlands attraktivitet för kapital och kompetens i förhållande till andra regioner i Europa och världen (Region Värmland 2013:12).

Till stor del handlar de olika citaten och uttalandena om den bild som kan ses som representativ för näringslivet i regionen. Problematiken i förhållande till att skapa en gemensam varumärkesplattform för olika aktörer i regionen, från myndigheter, organisationer, föreningar och näringsliv, är att det ter sig tämligen svårt att skapa en enhetlig bild av en region som i sig består av ett stort antal mindre platser. Det pekar också i en intressant riktning där hela regionen ska marknadsföras till flera olika aktörer och grupper i samhället utifrån samma vision och målbild. Genom att positionera sig och bygga ett regionalt platsvarumärke så tros detta skapa förutsättningar för näringslivet i regionen att konkurrera med företag på andra platser. Det finns en tilltro till att en gemensam vision och målbild kan skapa den framtid som regionen behöver för att uppnå ekonomisk tillväxt och utveckling. Frågan är dock om det är möjligt och om det överhuvudtaget ska vara utgångspunkten för regionens utvecklingspolitik. Samtidigt som tjänstemän i regionen påtalar att det är viktigt att lyfta olika aspekter av regionen i olika sammanhang, så måste det också finnas ett gemensamt ramverk som kan fungera som en vägledning för vad Värmland ska stå för:

Har man inte satt upp de här ramarna då blir det ju lite lösryckt. Då plockar ju var och en det den vill, och sen finns det ju också balansen gentemot det egna varumärket. Det är ju inte alla som vill säga Värmland, men för en del är det jätteviktigt (Tjänsteman, Värmland).

Identitet och varumärkesskapande

Om det i grund och botten handlar om att skapa ett gemensamt varumärke för regionen, där även regioninvånarna är bärare och representanter för regionen, så finns det i princip lika många olika bilder av regionen som det finns invånare som skulle kunna lyftas fram. Många gånger finns det en problematik mellan begrepp där regionens identitet likställs med en regional identitet (Paasi 2002; Zimmerbauer 2011), det vill säga associationer till människors kopplingar och

tillhörighet till en region. Det är också här en stor del av problematiken med varumärkesbyggande, men också platsmarknadsföring på det hela stora startar. Många gånger handlar det om att förnya bilden av platsen, i det här fallet regionen, och skapa ett positivt rykte (Anholt 2010). Varumärkesbyggande, eller ”branding”, måste också ses som en praktik som medvetet och selektivt lyfter fram utvalda föreställningar av vilket också kan leda till att vissa områden inom en region marginaliseras och lämnas utanför den representativa bilden (Avraham 2004; Hultman 2007; Jansen 2008). Att skapa en enhetlig image som ska kunna representera alla blir därigenom problematisk, samtidigt som det är viktigt att alla ska kunna känna sig representerade. I princip innebär det också att visionen för regionen sammanfaller med konstruktionen av den regionala imagen och således också konstruktionen av en regionens identitet. Trots att visionen uttryckligen även ska representera de människor som bor och verkar i regionen, så är det i första hand regionen som tilldelas olika attribut, inte människorna som bor och verkar i regionen.

Som tidigare nämnts syftar varumärkesbyggande, imagebyggande och platsmarknadsföring lika mycket till att skapa en gemensam bild som även regioninvånarna kan identifiera sig med. I Värmland blir varumärkesbyggandet lika mycket till en form av identitetsbyggande eller identitetskonstruktion som kan liknas vid den tidigare framväxten av nationalstaten, som byggde på en föreställd gemenskap, där nationen byggdes upp runt gemensamma symboler, värderingar och normer (Anderson 1992). På samma sätt syftar ofta den regionala utvecklingspolitiken till att stärka den regionala identiteten och skapa en föreställd regional gemenskap, där en stark regional identitet ses som bidragande till stärkandet av ett starkt socialt kapital som tros leda till ekonomisk tillväxt och utveckling (se exempelvis Syssner 2006). I en svensk kontext framhålls ofta att det inte finns några starka regionala identiteter förutom Gotland, Jämtland och Skåne som ses som områden med en relativt stark regional identitet (Ek 1992; Salomonsson 1994). Huruvida det finns en regional identitet i Värmland eller inte kan också diskuteras.

Utifrån en medborgarundersökning som genomfördes i Värmland under 2010 framkommer det att värmlänningen i hög grad uppfattar sig som värmlänning, men i första hand som svensk (Grundel 2012), vilket är föga förvånande. Vad som sedan läggs i definitionen värmländskt är inte möjligt att få svar på i samma undersökning. Samtidigt finns det säkerligen lika många definitioner av vad som är värmländskt som det finns invånare i regionen. På samma gång blir det viktigt att skilja mellan en regionens identitet och den regionala identiteten som

är två skilda saker. I fallet med framtagandet av *Värmlandsstrategin* och varumärkesplattformen och de diskussioner som har förts så har det i första hand handlat om regionens identitet i förhållande till den regionala imagen. Samtidigt är det inte en entydig bild som lyfts av respondenterna. Flera respondenter pekar ut varumärkesarbetet som en typ av identitetsprocess som Värmland har genomgått i samband med detta och där Värmlands identitet diskuteras i olika sammanhang:

… För det är en identitetsprocess man håller på med. Det blir en bra, nu är vi inne i sådan där period, där Värmlands identitet diskuteras väldigt mycket. Och då är det bra att ha något att samlas kring. Som kärnvärden, och ord och logotyper och något som liksom ja, något att haka upp sig på. Men sedan kan man ju tycka att det borde också berättas om och kommuniceras med allmänheten mer generellt i Värmland. Och det vore bra om, så att det inte bara är vi invigda och som har varit med på det här arbetet, även om det kanske är vi som arbetar mest med det. Men att man får ut det, till liksom, till gemene man, så att alla liksom vet hur värmlandsloggan ser ut och varför och vad region vill visa upp i Värmland (Tjänsteman, Värmland).

Varumärket och varumärkesplattformen kopplas därigenom i stor utsträckning samman med identitetsbegreppet och den regionala kulturen som i det här sammanhanget kan ses som den levda kulturen (se till exempel Nilsson 2003). Det innebär att genom att stärka regionens image och varumärke så ska det också leda till att forma och stärka den regionala identiteten:

Men då ett starkt varumärke som egentligen bara blir starkare om det bygger på en stark identitet från grunden. Så ett starkt varumärke som är äkta, som har koppling till kulturen. Det tror jag blir riktigt starkt. Och det kan ju vara att det geografiskt avgränsas, som Gotland, som alltid kommer att vara en stark region, för att dom finns där och de har något som… Ja, men vi är långt bort från alla andra. Så då håller man ihop, mot omvärlden. Och då blir man stark. Ja, eller att man har en historia som Norge eller Skottland eller så, där man har varit ockuperad under många, många år, vilket har stärkt nationaliteten på ett eller annat sätt. Så det tror jag är det ena. Ett starkt varumärke som bottnar i en stark identitetskänsla av olika anledningar, antingen att man är långt ifrån någonting, eller att man har varit förtryckt eller vad det nu kan vara för någonting (Tjänsteman, Värmland).

Diskussionen om vad varumärket Värmland ska fyllas med och vad som ska representera Värmland i framtiden handlar därmed också om en diskussion om den Värmländska identiteten. Samtidigt kritiseras processen för att inte ha varit helt entydigt kommunicerad till allmänheten, eller där allmänhetens deltagande har varit begränsat. En del av kritiken lyfts också fram genom att en av respon-

denterna framhåller att regionen, utifrån de frågor som har lagts ut på Facebook i samband med framtagandet av den nya tillväxtstrategin, hade önskat ett större deltagande från allmänheten. Samtidigt blir den här formen av medborgardialog precis som tidigare diskuterats relativt odemokratisk, genom att det endast är de medborgare som är medlemmar i Facebook, och som gillar regionens Facebooksida som har möjlighet att delta i debatten. Det har dock även funnits möjlighet att medverka via regionens hemsida, där frågorna också lagts ut.

Värmlänningen

Den bild som tidigare har presenterats av Värmland ses till stor del som bakåtsträvande och förlöjligande, där begrepp som till exempel jante, töntighet och dålig självbild har lyfts fram. Det är i det här sammanhanget också intressant att se hur de olika regionala attributen blandas för att stundtals handla om Värmland och andra gånger om Värmlänningen som visserligen uppfattas som glad och trevlig, men inte tillräckligt professionell. På det här sättet kopplas också den värmländska identiteten samman med något som ses som bakåtsträvande, där värmlänningen i många sammanhang sägs ha ett dåligt självförtroende:

Man kanske kan tänka sig att självkänslan är god, jo men vi värmlänningar är ganska bra, men självförtroendet är inte lika gott. Vi har inte en lika stark tro på att vi också kan utföra bra saker (Tjänsteman, Värmland).

Konstruktionen av det regionala varumärket handlar därigenom också till stor del om att förändra den värmländska mentaliteten och identiteten för att visa upp en ”modern” sida av Värmland. Det finns redan från början en idé om att regionens befolkning har ett lågt självförtroende, vilket i sig bidrar till konstruktionen av värmländskhet från den egna regionens sida. Värmlänningen ses som en karaktär med låg självkänsla, samtidigt som det finns en stolthet i att vara värmlänning:

Ser vi till Värmland, så är det rent allmänt en dålig självkänsla som finns i Värmland. Det finns ju flera trumfkort, med stora potentialer, men möda på hur vi ska hantera det, men ändå en fördel […]. Här är det också intressant med den dåliga självkänslan där man i till exempel frågan i en eventuell framtida länsstyrelse, redan från början antagit att den bör ligga i Örebro. Varför då? (Tjänsteman, Värmland).

Överlag så ses Värmland som en region med dåligt självförtroende, där flera pekar ut behovet av att stärka bilden av det värmländska självförtroendet. Att de människor som lever och verkar i regionen ska ha dåligt självförtroende kopplas till stor del samman med de tidigare brukstraditionerna i länet. Varumärkesarbetet ses som ett sätt att kunna visa på en mera ”modern” bild av Värmland, som värmlänningen kan vara stolt över:

Vi tror att det hjälper till att stärka bilden, stärka självförtroendet också… Att människor, att man blir stolt (Tjänsteman, Värmland).

Trots en diskussion om en allmänt svag självkänsla hos regioninvånarna, så finns en enhetlig bild av att den värmländska identiteten är stark. Det tyder också på en inneboende motsättning i den uttryckt låga självkänslan hos värmlänningen samtidigt som flera betonar kopplingarna till en stark värmländsk identitet och kultur:

Och det är ju samma sak i Värmland, kulturen är så pass stark, man kommer aldrig att bli närking bara för att man slår ihop Värmlands och Örebros län (Tjänsteman, Värmland).

Liksom hur mycket stolthet det finns. Det är ju helt fantastiskt. Och i och med, det är ju inte så konstigt att liksom att Värmland har en identitet på något sätt, som sammanhåller när det finns så mycket stolthet. Man kanske inte alltid vet vad man är stolt över, men den finns där. […] Det är när man blir ifrågasatt, då minsann då är man. Ja det är ju den här debatten som är egentligen. […] För det är bara bra att föra upp hur ska man säga, värmlänningens självförtroende (Tjänsteman, Värmland).

… och sedan är det kanske så att, man kan ju tänka sig att för den initierade skaran så kanske det är, går hyfsat snabbt, men för befolkningen i stort kanske den här processen tar ganska lång tid. Men det finns ju en väldigt starkt patriotism och stolthet för Värmland idag. Det är väldigt många som är väldigt stolta över att bo här, det finns väldigt många som är väldigt stolta över att vara härifrån, även om man inte bor här just nu. Men det gäller ju också att kanske få de att tro på att det är ganska bra här (Tjänsteman, Värmland).

Regionala varumärken som identitetskonstruktion

Det finns en tilltro till att varumärket ska kunna bidra till att stärka den regionala identiteten. På det här sättet likställs också varumärket till stor del med en regional identitet. Varumärkesplattformen kan utifrån ett sådant synsätt ses som en regional styrningsteknologi som formar det regionala subjektet – regioninvånaren, och skapar stereotypa föreställningar om värmlänningen.

Varumärket kopplas samman med en känsla av att känna en stolthet för sin egen plats, samtidigt som det är regionen själva som har fyllt varumärket med mening och innehåll:

Jag tror att om man har ett starkt varumärke, då är ju invånarna väldigt stolta över sin plats och man är stolt och man är, man tror på sin bygd och då, det är ju klart att det varumärke det blir, då kanske de här problemen inte är så stora problem och man är stoltare (Tjänsteman, Värmland).

Det finns härigenom en inneboende problematik där identitetsbyggande på flera olika sätt likställs och kopplas samman med en regions platsmarknadsföring och i Värmlands fall även varumärket. I det här fallet är det också uttalat att varumärket ska stärka och till viss del också förändra Värmlands image. Genom att koppla samman identitet med ett varumärkesbyggande skapas stereotypa föreställningar om identitet, där inte alla kan identifiera sig med den bild som konstrueras av regionen. Regioninvånarna ses också som en potentiell bärare av varumärket. Det finns en distans mellan regioninvånarna och de som formger de representationer som ska representera regionen. Detta blir också tydligt i och med att tjänstemän och politiker uttrycker vikten av att stärka den regionala självkänslan. Vad som sedan ligger i begreppet identitet blir komplext då det ändå uttalat finns en stark regional identitet och stolthet. Ytterligare en problematik utgörs av att den regionala identiteten i stor utsträckning likställs med regionens identitet. I vissa regioner och i vissa sammanhang kan de överensstämma, men bör ifrågasättas i en värld där det till största delen handlar om att ”sälja platser”, till utomstående aktörer. Identitet kopplas på det här sättet samman med varumärken, kärnvärden, ord och logotyper som kan ses som samlande och sammanfattande för regionens identitet. Värmlands identitet blir till något som skapas av beslutsfattare, tjänstemän, näringslivet och andra officiella representanter. Samtidigt är det inte helt tydligt vad allmänhetens roll bör vara. I grund och botten handlar det inte om att få med allmänheten i debatten om vad Värmland bör stå för, utan det handlar snarare om att försöka få dem till att bli ambassadörer för det som visas upp.

Den attraktiva regionmedborgaren

Andra utmaningar som också präglar Sverige och västvärlden som helhet utgörs av förändrade befolkningsstrukturer. En allt större andel av befolkningen blir äldre, vilket kan leda till ett ökat tryck på välfärdstjänster i form av vård och omsorg, samtidigt som den arbetsföra befolkningen minskar i andel. Rationalisering och produktutveckling ses som lösningar medan efterfrågan på

arbetskraft är en stor utmaning. Värmland är en region som präglas av de här utmaningarna, framförallt då en stor andel yngre flyttar från regionen. Till viss del kan även den norska arbetsmarknaden ses som bidragande till en dränering av arbetskraft i regionen. Samtidigt är det en viss typ av människor som efterfrågas inom den regionala policydiskursen, där konkurrensen om arbetskraften är en utmaning inom både offentlig och privat sektor.

Inflyttaren

Precis som i många andra delar av landet brottas även Värmland med en stor utflyttning till större storstadsregioner. Varumärkesarbetet fyller därför också funktionen att attrahera nya invånare till regionen, och som därigenom skapar representationer av den attraktiva regionmedborgaren. För att locka nya inflyttare har olika inflyttarkampanjer genomförts inom ramen för projektet Attraktiva Värmland, med Region Värmland som huvudman. Arbetet med regionens varumärke har också legat under projektet Attraktiva Värmland sedan 2010.

Attraktiva Värmland är ett marknadsföringsprojekt som går ut på att profilera Värmland i olika sammanhang. Syftet med projektet har i första hand varit att öka inflyttningen till regionen, främst i arbetsverksam ålder. Det har även inkluderat arbetet med värdskapsutbildning, att attrahera fler besökare till regionen samt etableringen av småföretag, i första hand familjeföretag. Tidigare har även Visit Värmland varit en del av Region Värmland, men utgör sedan 2012 en fristående ekonomisk förening. Arbetet är därför uppdelat och idag ansvarar Visit Värmland för marknadsföringen gentemot besökare, turister och affärsbesökare. Attraktiva Värmland vänder sig i första hand mot potentiella inflyttare.

En prioriterad målgrupp i projektet Attraktiva Värmland har varit besöka-bo-etablera. Det innebär att det främst har handlat om att väcka ett intresse för Värmland och att få människor att besöka regionen och i ett senare skede etablera sig. Vidare har målgrupperna för projektet varit tydligt specificerade och i första hand riktat sig till besökare från Sverige, Norge, Holland, Tyskland och Danmark. Grupper som ses som kapitalstarka och som potentiella entreprenörer. Även regionala aktörer har varit en målgrupp, främst det regionala näringslivet med små- och medelstora företag samt besöksnäringen. Att dessa grupper lyfts fram som de attraktiva inflyttarna är också tydligt genom de satsningar som görs, genom både värdskapsutbildningar, men också genom den mottagarkoordinator som är anställd av Region Värmland. För att locka de här

personerna till Värmland har olika typer av inflyttningskampanjer genomförts på olika mässor, i första hand i Holland och Tyskland. Värmland sägs vara den del i Sverige som har fått den allra största delen av de holländska inflyttarna, där naturen och utrymmet sägs vara den största orsaken till att dessa personer väljer just Värmland. Återigen återkommer också bilden av att det är lätt att känna sig hemma i Värmland, då många sägs ha sagt att i Värmland har vi känt oss som hemma, vilket pekas ut som något säreget med Värmland och något som eventuellt kan kopplas samman med naturen eller i regionens erbjudanden, bemötandet och hur man känner sig hemma i Värmland[54].

De mer mätbara målen för projektet har utgjorts av att få människor intresserade av att flytta till Värmland. Ett av målen har varit att få 2000 personer intresserade av att flytta till Värmland. Detta skulle ske genom att skapa ett register med 2000 namn, varav 70 personer av dessa ska ha flyttat till Värmland. Det finns också ett mål gällande 10 nystartade företag samt att ha ökat besöksantalet på websidan Värmland.se med 50 procent. Värdskapet har också varit en viktig del av projektet, där målet har varit att 200 ska genomgå värdskapsutbildning. Samma mål gäller också i den nya Värmlandsstrategin där ett av delmålen för regionen specificerats under Livskvalitet för alla till en nettoinflyttning till Värmland på 5000 personer fram till år 2020 (Värmlandsstrategin, 2014).

Trots att Karlstad är en universitetsstad har inte någon av kampanjerna riktats mot studenter, inte heller till att få studenter att stanna kvar i Värmland, trots att denna grupp skulle kunna ses som en enklare grupp att få att stanna kvar då de redan befinner sig i regionen. Detta uttrycks också från en av respondenterna:

Det har inte handlat om att få studenter att stanna kvar och skriva sig här, vilket kan kännas lite, att det kanske vore enklare än att få någon eller några att flytta, till exempel Holland (Tjänsteman, Värmland).

[54] När det handlar om hur många som faktiskt flyttat in utifrån kampanjen var den uppskattade siffran under hösten 2012 De 35 personer som lyfts fram i det här sammanhanget utgörs av de som på ett eller annat sätt kontaktat regionen för att få hjälp med någon fråga. I registret fanns under hösten 2012 cirka 260 personer registrerade. De sammanhang där det största antalet namn kommit in har varit under emigrantmässorna i Holland, eller genom att personer hört av sig via mail eller formulär på värmland.se, Facebook eller efter att ha sett livsstilsmagasinet (Intervju med tjänsteman, Värmland).

Hemvändaren

En allt viktigare grupp för de regioner i Sverige som brottas med stor utflyttning har kommit att bli de så kallade hemvändarna, där flera regionala organ idag arbetar med att försöka få tidigare utflyttare att flytta tillbaka till den egna regionen. Även i Värmland har detta blivit en aktuell fråga. Det finns en tilltro till att det är lättare att påverka de här grupperna att flytta tillbaka till den egna regionen. Attraktiva Värmland syftar också till att skapa möjligheter för utflyttade invånare att återvända till Värmland. Det grundar sig också i att attrahera entreprenörer, högutbildade och drivna människor tillbaka till regionen.

För projektet Attraktiva Värmland har framförallt ”goda exempel” varit i fokus. Regionen har satsat på att lyfta fram människor i sina kampanjer. En del av arbetet har bland annat utgjorts av framtagandet av ett Livsstilsmagasin, *Livsstil Värmland*. Magasinet kan även det ses som ett exempel på en ny typ av material som ges ut av myndigheter. Det har inte syftet att ge information om regionen, utan snarare att visa upp en ny och annorlunda bild av Värmland som kreativt och framåtsträvande. Det används också i olika inflyttarkampanjer för att locka människor att flytta till regionen. Till stor del präglas den bild som visas upp i magasinen av yngre människor eller barnfamiljer som flyttat till eller tillbaka till regionen och blivit entreprenörer. I intervjuer framhålls att syftet med magasinet varit att se till människan som lever i Värmland, snarare än att visa vad som kan göras i regionen såsom ett mera traditionellt turistmagasin eller näringslivsmagasin. Magasinet lyfter också fram ”de goda exemplen” såsom yngre återvändare med barn, företagare och näringslivspersonligheter samt kulturpersonligheter, då det är dessa som ses som attraherande för att locka till sig andra människor:

Vi har försökt, det har väl varit genomgående att visa på olika typer av ”vänner” i Värmland som man kan stöta på (Tjänsteman, Värmland).

Det har också kommit att handla om att visa upp personer som flyttat från Värmland och vad de anser vara bra med regionen.

Entreprenören

… företagsetableringarna, och då handlar det inte om de stora etableringarna, utan det handlar om små företag, som, där personer, eller familjer vill flytta hit, och då tar man med sig sitt egna företag, eller att man som möjlighet ser att ja, men jag kan starta ett företag, ja,

man om jag nu flyttar till Värmland, ja, då kan jag starta ett företag (Tjänsteman, Värmland).

Det finns, som visas i exemplet ovan, en stark koppling till entreprenörskap och företagande men också till specifika internationella målgrupper, där det i första hand är europeiska kapitalstarka grupper som pekas ut som relevanta målgrupper. Genom kopplingar mellan besöksnäringen tros ett eventuellt besök kunna leda till att även attrahera nya inflyttare till Värmland. Det har också gjort att regionen i första hand riktar sig till besökare från Holland och Tyskland, men även Norge som ses som kapitalstarka. De ses även som attraktiva genom att de ofta är entreprenörer och därigenom kan bidra till det Värmländska näringslivet. Trots en stor inflyttning från andra utomeuropeiska länder, är inte de personerna relevanta vare sig i den här typen av kampanjer, men inte heller i diskursen om den attraktive regionmedborgaren.

I relation till entreprenörskap så är det också ett återkommande tema i strategin. Ett av delmålen i Värmlandsstrategin utgörs nämligen av ”Andelen som vill vara företagare ska öka[55]”. I sammanhanget ses entreprenören som ett ideal som är att föredra framför att vara anställd.

Även andra aktiviteter har genomförts för de som redan flyttat till Värmland, såsom afterwork för att kunna nätverka och skapa kontakter:

Det är inte alla som tycker att det är jättelätt att komma in och känna sig hemma socialt på den nya platsen, så då har några offentliga arbetsgivare hört av sig till oss och frågat, ja, men kan vi inte göra något tillsammans, kan vi inte försöka göra någon form av nätverk för nyinflyttade, bland annat universitetet då (Tjänsteman, Värmland).

Samtidigt använder de allra flesta regioner, städer och mindre kommuner idag samma strategier för att attrahera inflyttare, investerare, besökare och företag till den egna platsen. Idag syftar ett flertal regioner till att skapa förutsättningar för den kreativa klassen att flytta till den egna regionen. I Värmland är detta framförallt tydligt genom de riktade kampanjer som genomförts och de målgrupper som varit relevanta för inflyttning till regionen. Det handlar i första hand om yngre högutbildade personer som ska flytta tillbaka till Värmland och i andra hand om högutbildade europeiska entreprenörer. Till stor del kopplas idag företagens vilja att etablera sig på en plats samman med de platser där en

[55] Delmål 11, utgör en del av målet att skapa fler och starkare företag i regionen. I det här sammanhanget syftar målet till att få till en ökning av antalet personer som vill bli egna företagare framför anställd i regionen. Målet baseras på en undersökning som har genomförts av Nutek, senare Tillväxtverket år 2012. I Värmland är siffran 27 procent, vilket ses som negativt genom att riksgenomsnittet ligger på 32 procent.

kompetent och högutbildad arbetskraft finns. Det här relaterar också till flera attribut som kan kopplas samman med Richard Floridas (2002) teorier om den kreativa klassen. Det finns en tydlig koppling till diskursen om att det är de kreativa personerna som efterfrågas. Den bild som eftersträvas i varumärkesbyggandet har också tydliga kopplingar till specifika attribut, som både kännetecknar och representerar den attraktiva regionen och regionmedborgaren. Det finns också en tilltro till att ett imagebyggande bidrar till att skapa den ”attraktiva regionen”:

En plats attraktivitet påverkar platsens förmåga att locka inflyttare, företag, studenter och turister. Anholt talar om vad som påverkar en plats attraktivitet. Viktiga faktorer är hur platsen skildras i t.ex. media, film, litteratur. Andra faktorer är vilka sportprofiler, politiker, kulturpersonligheter och mediapersonligheter som förknippas med platsen och hur dynamisk platsen upplevs vad gäller nöjesliv, kulturutbud, restauranger, evenemang och shopping. […] Sist men inte minst nämner Anholt människornas betydelse. Befolkningens attityder och image påverkar hur attraktiv platsen är (Bilaga 3, Varumärkesplattform – Värmlandsstrategin 2014-2020).

Det finns som även Värmland är ett exempel på tydliga skillnader i synen på medborgarskap. Tidigare byggde medborgarskapet i första hand på starka kopplingar till nationalstaten (Swyngedouw 2005; Sassen 2007; Syssner 2011). Idag förväntas regioninvånarna i allt högre utsträckning bidra med tillväxt och på så sätt stärka regionens konkurrenskraft. De mäts också utifrån sin ”attraktivitet” och entreprenöriella förmåga.

Mångfald för en konkurrenskraftig region

Precis som Richard Florida har lyft fram vikten av mångfald och mångfaldsfrågor för att kunna attrahera den kreativa klassen, så är även detta något som påtalats inom den regionala utvecklingsdiskursen och som en viktig fråga för framtiden i Värmland. Det finns dock en inneboende paradox i förhållande till de kapitalstarka grupper som ses som potentiella inflyttare till regionen och den diskussion som förts under de workshopar som hållits. På flera sätt kan de frågor som diskuterats under arbetet ses som en kritik där regionen kritiseras för att inte vara tillräckligt öppen och mottagande. Deltagarna i workshoparna (näringslivet i första hand) påtalade vikten av att stärka den etniska mångfalden i länet, men också att bli bättre på att öka acceptansen, vilket ses som en utmaning i regionen. På samma gång kan vi fråga oss om den här synen på mångfald handlar om att attrahera specifika människor till regionen, eller om att verkligen förändra och arbeta för ett öppnare och mer välkomnande samhälle.

Den regionala utvecklingsdiskursen kan i hög utsträckning ses som sammankopplad med faktorer som ska bidra till regional utveckling och tillväxt, så även i fallet med mångfaldsfrågor:

… *Och inte så, tror jag att konkurrenskraften den, det är att man genom att släppa lite på, liksom gränserna till regionen, och öppnar upp för inflyttning, då blir man också mer konkurrenskraftig, för då får man in mer inspel och kompetens utifrån.* […] *Forskningen visar ju att de destinationer som verkar gå bäst, de har en mix av, tre typer av, dels lokalbefolkningen som har bott där hela tiden, dels hemvändare och nyinflyttare. Så att man har den mixen. Att man har lokalkulturen kvar, kontinuiteten i historien, men att man också får nya ögon, nya synvinklar, ny kompetens. Och även hemvändarna då, som har både och. Som brinner, men som har också, som har varit borta och som har sett något annat, så att man inte fastnar och blir för hemmablind. Så det gäller liksom, det är nog inte generellt för besöksnäringen, utan det tror jag att man kan ta för alla platser överhuvudtaget. Att en region som har den mixen* (Tjänsteman, Värmland).

De här idéerna presenterades utifrån vikten av att förändra bilden av Värmland till en öppen region med stor mångfald som ska kunna attrahera en högutbildad attraktiv arbetskraft till regionen:

Värmland skulle behöva bli mer omtalat i sammanhang som handlar om mer professionella sammanhang och mer utvecklande sammanhang (Tjänsteman, Värmland). *Ja, mer spets och forskningskompetens på utveckling och innovationer. Att det är här man vill vara om man ska få ett lyckat arbete eller kreativt, kreativ karriär* (Tjänsteman, Värmland). *I kombination med fantastisk livskvalitet* (Tjänsteman, Värmland).

Ytterligare en del av diskursen som omger begreppet den kreativa klassen kan också kopplas samman med ett ökat fokus på staden. I Värmland ser vi hur en allt större del av befolkningen flyttar ut från länet eller till den större staden Karlstad.

Urbanisering och staden som tillväxtmotor

Ytterligare en faktor som påtalas i allt större utsträckning inom den regionala policydiskursen i Värmland utgörs av vad som uttrycks som en urbaniseringstrend som pågår över hela världen. Idag bor exempelvis var femte svensk i en storstad och urbaniseringstendenserna tycks fortgå enligt prognoserna som pekas ut i statens offentliga utredningar. Samtidigt ser vi hur större städer i allt större utsträckning har kommit att premieras inom regionala utvecklingssammanhang. När det gäller Värmland så har en tydlig politisk agenda varit att lyfta fram Karlstad tydligare. I såväl intervjuer som i de

workshopar där jag har deltagit, har diskussionen kring Karlstad som tillväxtmotor för den större regionen lyfts. På flera olika sätt har stadens roll framhävts som ett underlag för diskussion, men också som ett sätt att rikta fokus gentemot Karlstad. Vid workshoparna hölls inledningsvis en presentation från inhyrda konsulter och experter om vikten av staden som grogrund för innovation, kreativitet och tillväxt. De här presentationerna pekade ut staden som grogrund för tillväxt och utveckling genom stadens förmåga till innovation och kreativitet. På flera sätt styrde detta diskussionen, något som också kan ses som ett sätt att skapa konsensus kring att Karlstad skulle lyftas fram i fler sammanhang än tidigare. Frågorna togs upp och fördes även med till diskussionerna om den framtida Värmlandsstrategin, där bland annat staden lyftes fram och diskuterades som motor för tillväxt, kreativitet och utveckling. Stadens roll för utveckling betonades i hög grad och skulle kunna ses som ett sätt att förstärka bilden av Karlstad men även för att kunna lyfta fram och föra diskussionen om vikten av staden:

När ska vi börja prata Karlstad, för det måste vi börja göra. När ska vi prata Värmland och när ska vi göra det (Tjänsteman, Värmland)?

Till viss del kan processen härigenom redan ha setts som styrd, genom att diskussionen om att fokusera på Karlstad i större utsträckning introducerades innan diskussionen om Värmlands framtid hade startat. På det sättet påtalades Karlstads roll som tillväxtmotor i hög utsträckning redan innan processen hade börjat genom de idéer som förmedlats av konsulter och experter. Staden pekas i det här sammanhanget ut som ledstjärna för utveckling och regional tillväxt:

För det har vi ju också sett i omvärldsanalyser och i föreläsningar som vi varit på att de som är riktigt experter på framtidstrender och urbanisering och så vidare. Att det, att man ser det, men det ställen där man har kopplat stadens region, de blir liksom mer unika. För att alla ställen kommer att se mer och mer lika ut. Och då blir det intressantare att vara stad plus region. Så strategin från vår sida är att mycket att försöka lyfta, se till att använda Karlstad som skyltfönster för Värmland (Tjänsteman, Värmland).

Vikten av att prata om Karlstad kan ses ur flera olika perspektiv. Framförallt i relation till den övergripande diskurs där staden kommit att ses som förebild för rumslig organisering. Staden ses som den organisatoriska form som ger upphov till innovation genom täta kontakter både mellan människor i staden, men också genom tätare kontakter med omvärlden. Huruvida utveckling och tillväxt till största delen sker i staden och genom täta kontakter diskuteras inte, men det är intressant att lyfta fram att det finns både inomregionala och utomregionala

problematiker i förhållande till stad och landsbygd. I vissa sammanhang pekas Stockholm ut som centrum och Värmland som periferi. Samtidigt finns det också olika geografiska skalor även inom Värmland, där det framförallt är Karlstad som pekas ut som regionens centrum. Detta bygger i grund och botten på olika särintressen mellan stad och land, och kompliceras således ytterligare genom de olika geografiska skalor som den regionala nivån förhåller sig till:

Sedan finns det också stora särintressen, mellan till exempel stad och land. Detta har varit svårt inom Värmland. Här har det framförallt varit Karlstad kontra landsbygd, ibland kan vi också dra det till Stockholm kontra Värmland, och på en större nivå Stockholm kontra Bryssel. Här handlar det också om demokratifrågor som är svåra att handskas med. I synnerhet när det finns en majoritet boende i Stockholm när det gäller vissa frågor. Vi ser hur landsbygden avfolkas, arbetslösheten växer, näringsliv och industrier läggs ned (Tjänsteman, Värmland).

Det här lägger grunden för ett synsätt där innovation endast är något som händer i städer och inte på andra platser. Det ger också upphov till en bild av att landsbygden och mer perifera platser inte uppvisar tecken eller förmåga till ett kunskapsbaserat samhälle. Staden blir till ideal för planering, men också den plats där de ”lyckade” lever och verkar. I kontrast till staden framställs landsbygden som perifer utan innovationsförmåga, utvecklingsbenägenhet och kreativitet. Genom att det inte är platserna som kan ses som vare sig innovativa eller kreativa, utan att det snarare är människorna skapar det också en bild av att människor i staden är mer lyckade än på landsbygden. Samtidigt ses denna fråga i relation till fortsatt urbanisering och där en stor del av Värmland täcks av vad som definieras som landsbygd som problematiskt i förhållande till de rådande urbaniseringstrenderna i regionen:

Det är ju många saker som påverkar om man vill flytta till en plats och urbaniseringstrenderna är ju rätt starka och det är ju klart att det är svårt att bryta de mönstren. Tendenserna går ju till att befolkningen drar sig till större platser och den, men det finns ju siffror i Värmland som pekar eller tyder på att det går lite snabbare i Värmland och det kanske går, det enda man kan hoppas på är ju att det går att bromsa utvecklingen (Tjänsteman, Värmland).

Det finns en allmän acceptans av att landsbygden avfolkas och att det enda som är möjligt att göra är att eventuellt bromsa utvecklingen. Landsbygdens problem med avfolkningen ses som problematisk, däremot lyfts stadsnära landsbygd såsom områden runtomkring Karlstad, Sunne, Säffle och Kristinehamn fram som viktiga. Synen på att unga ska vilja bosätta sig eller bo kvar på landsbygden

är mörk. En allt större grupp människor väljer att flytta till landets större städer, det vill säga urbaniseringen fortsätter, vilket skapar en problematik att kunna uppehålla samma service över hela regionen.

Frågan om att våga lyfta Karlstad i olika sammanhang och inte längre prata om enbart Värmland har setts som problemfylld, genom att Region Värmland representerar regionens sexton kommuner. Enligt flera respondenter handlar det om att ”våga” erkänna att Karlstad är regionens tillväxtmotor. Samtidigt står flera av regionens kommuner lika nära andra större städer såsom exempelvis Örebro, men också Oslo, som i det stora hela också lika gärna skulle kunna ses som omkringliggande tillväxtmotorer:

Det här med att lyfta Värmland – Karlstad, Värmland övriga Värmland. Vad är det man ska lyfta? Det hamnar vi i mycket diskussioner om, men är det Värmland eller Karlstad som är det viktiga här? För vissa sektorer är ju jätteviktigt att det, ja det är inte Värmland som är i fokus, utan snarare Karlstad. Värmland associeras inte med rätt saker, däremot Karlstad som IT-region, det låter bra i mottagarnas öron. Men det är inte Värmland, utan det är Karlstad, men i andra sammanhang, där är ju Värmland jätteviktigt. […] Och hur mycket ska Karlstad få lysa? Och när måste vi vara Värmland? Men det är ju inte helt okänsliga frågor. […]Jo, det är ju klart att för att ta någon, säg Hagfors, det handlar inte specifikt om Hagfors, men de vill ju också ha sin beskärda del av kakan, de vill ju också synas och kanske inte vill identifiera sig med Karlstad, Värmland javisst, men inte Karlstad. Varför ska Karlstad få synas? Varför inte Hagfors i sådana fall? Varför inte Värmland (Tjänsteman, Värmland).

De allra flesta är, trots landsbygdens problematik, samstämmiga i att Karlstad måste lyftas fram tydligare. Det finns dock inte någon tydlig bild av hur detta ska gå till. När det kommer till marknadsföring, verkar de allra flesta vara överens om att Karlstad bör synas mer än övriga kommuner, det vill säga att det är Karlstad och Värmland som ska lyftas fram. Samtidigt menar flertalet att det är Karlstad som har ”dragit det större lasset” i regionen och att de mindre kommunerna inte tagit sitt ansvar. Som ett exempel lyfts diskussionen kring Karlstad Airport fram i en av intervjuerna, där respondenten menar att Karlstad har dragit hela lasset. Vare sig regionen eller de övriga kommunerna i länet, såg vikten av flygplatsen och var därför inte med och betalade, då de inte kunde se till helheten. Detta ska i sin tur ha bidragit till att Karlstad har blivit ”trötta” när de övriga inte har varit med och tagit ansvar[56]. Den ökande konkurrensen platser emellan blir också påtaglig på den inomregionala nivån, genom att en så

[56] Intervju med tjänsteman, Värmland.

stor del av de norra kommunerna i regionen avfolkas. De allra flesta flyttar antingen ifrån regionen eller till den större Karlstadregionen. Detta skapar i sin tur även konkurrens om invånarna i Värmland:

Nu är det ju många som säger att, till exempel att det är klart att jag vill att de kommer till min kommun, men gör de inte det, så hellre till grannkommunen, än till någon annan del av Sverige. Men de värnar ju också sitt och det är ju klart att det måste man, för det handlar ju om den egna kommunens handlingsutrymme och budgetar också. Det förstår man ju, att eftersom vi har så många små kommuner, så blir ju nästan varje hushåll värdefullt (Tjänsteman, Värmland).

Även inom besöksnäringen finns det orsaker att belysa Karlstad mer än andra delar av Värmland, men det uttrycks framförallt att det är diskussionen om Karlstads roll som tillväxtmotor som behöver lyftas. Utifrån besöksnäringens representant så uttrycks det också att de allra flesta och största besöksmålen finns i Karlstad. Även det nya konferenscentret Karlstad CCC[57] finns i Karlstad och ses som en viktig del i marknadsföringen av Värmland, men kanske i första hand Karlstad. Samtidigt är Karlstad den största staden i regionen och därmed utgångspunkten för andra besök i Värmland. På det sättet pekas också Karlstad ut som motor för regionen:

Jag tycker att det är bra att det lyfts upp och att det erkänns som en motor. Istället för att man låtsas att det inte är det, för det är ju så. Samtidigt sliter vi med att inte alla våra resurser ska hamna i Karlstad, utan försöker istället koppla Karlstad till resten av Värmland (Tjänsteman, Värmland).

Generellt uttrycks en allmän acceptans i intervjuerna av att det är städerna som har kommit att bli det nya idealet, där det i första hand är städerna och sedan i viss mån regionerna som sticker ut snarare än nationalstaten. Vissa menar att det inte längre är möjligt att prata om nationalstaten:

Just nu är vi inne i den här, hur mycket är det städerna som sticker ut och hur mycket är det regionen och hur mycket är det nationalstaten. För det finns en del som hävdar att nationalstaten behöver man inte prata om snart längre, utan det är liksom städerna först, sedan kommer kanske några regioner om de är starka nog och sedan spelar inte landsgränserna någon roll och man pratar ju hellre kanske om Europa eller Amerika eller så. Men jag vet inte om vi är där än (Tjänsteman, Värmland).

[57] Karlstad CCC – Karlstad Congress Culture Centre öppnade år 2011.

Samtidigt som Karlstad lyfts fram som tillväxtmotor i regionen, är det ändå de större städerna i Sverige som ses som de stora tillväxcentrana i landet, såsom Göteborg, Stockholm och Malmö. Detta verkar också vara en av anledningarna till att regionen har valt att närma sig Osloregionen, snarare än att vända sig mot Stockholm:

Så jag tror att det kommer att bli, så mer och mer att det är städernas, platsernas, liksom de mindre platserna blir ännu viktigare. Och där regionerna, det säkert också kommer att bli så att det blir vissa regioner som lyckas få till det här och behålla den här identiteten och bygger på det som redan finns, de kommer att fortsätta att vara liksom starka regioner, medan andra som är mer konstruerade, inte kanske kommer att uppfattas som regioner, utan mer som städer då istället, så… (Tjänsteman, Värmland).

Wågman (2006) pekar ut att även materiella investeringar kan ses som en del av platsmarknadsföring, något som också kan kopplas samman med Rickard Eks (2009) definition, där de båda menar att även det materiella måste räknas in i den här typen av processer. Det har kommit att bli allt viktigare att även ha levande och attraktiva stadsmiljöer för att attrahera besökare, inflyttare och företag, vilket i sin tur också kan kopplas samman med ett ökat fokus på Karlstad. I förhållande till stadens marknadsföring handlar det framförallt om att vissa miljöer premieras över andra, medan de som inte ses som tillräckligt attraktiva utesluts ur stadsbilden. På samma sätt kan vi också se hur processen med ett ökat fokus på Karlstad i högre utsträckning syftar till att lyfta fram det urbana i varumärkesbyggandet på regional nivå. På så sätt exkluderas landsbygden och övriga kommuner i Värmland.

Regionförstoring

I förhållande till förstorade arbetsmarknadsregioner pekas den här trenden ut som ett resultat av förbättrade kommunikationer och kortare restider, vilket har skapat möjligheter för människor att arbeta allt längre sträckor bort från hemmet. Till skillnad från tidigare pendlar idag människor i allt högre grad både utanför kommun- och länsgränser. Enligt SOU 2012:81 ställer detta högre krav på den regionala nivån än tidigare i form av näringslivsutveckling, infrastruktur, kollektivtrafik, bostadsplanering och service.

Det finns också en tilltro till en rumslig omorganisering på den inomregionala nivån, där flera pekar ut vikten av att skapa större kommuner än vad vi ser idag. Flera politiker och tjänstemän vidhåller också att Karlstad under en längre tid har dragit ett större lass än övriga kommuner i Värmland när det kommer till

utvecklingen av hela Värmland. Samtidigt lämnas diskussionen om huruvida de övriga kommunerna i Värmland faktiskt har en reell möjlighet att ekonomiskt kunna medverka ekonomiskt i större projekt. Flertalet respondenter lyfter fram vikten av färre kommuner i Värmland och vikten av att arbeta för en större Regionkommun[58]. Den här diskussionen har dock två olika innebörder. En där vissa av respondenterna betonar färre kommuner i regionen, medan den andra i första hand handlar om bildandet av den föreslagna regionkommunen:

Vi behöver se färre kommuner i framtiden. Och där är det ju ibland, när du skriver begreppet region, för det är ju en del i utmaningen. (Tjänsteman, Värmland).

Det finns således också en problematik i förhållande till den regionala organiseringen i Sverige, där eventuella motsättningar kan komma att uppstå. Utifrån ett ökat fokus på Karlstad som tillväxtmotor, men också på näringslivets intressen i regionen, så är det möjligt att ställa sig frågan om hur representativt Region Värmland är för alla kommuner i regionen. Framförallt i förhållande till de mindre kommunerna längre bort från Karlstad. Samtidigt är inte detta utmärkande enbart för Värmland, utan kan även sättas i relation till hur storstäder i allt högre grad premieras på olika geografiska skalor.

Åttamiljonerstaden – den framtida megaregionen

2 huvudstäder. 3 länder. 4 storstadsregioner.

Av Skandinaviens drygt 19 miljoner människor bor cirka 8 miljoner längs sträckan Köpenhamn-Göteborg-Oslo. Genom att bygga ut och modernisera järnvägsnätet i denna megaregion kan en gemensam, integrerad arbetsmarknad med global konkurrenskraft skapas. Det innebär inte bara ökad livskvalitet och valmöjligheter - Skandinaviens framtida tillväxt hänger på det (Åttamiljonerstadens hemsida, 2013).

Det finns flera olika typer av kunskapsdiskurser inbäddade i de föreställningar som skapas om Åttamiljonerstaden. Citatet ovan pekar i första hand på att en större megaregion, där det finns en integrerad arbetsmarknad, skapar global konkurrenskraft. På samma sätt som tidigare är de argument som används normativa och uppfattas som naturliga. I det här fallet kopplas en förstorad arbetsmarknad samman med både livskvalitet, valmöjligheter och som nödvändig för att skapa tillväxt. De bakomliggande förklaringarna till att behöva stärka konkurrenskraften kan precis som i Värmland relateras till globalisering och en ökande konkurrens platser emellan.

[58] Det har under perioden maj-september 2013 skett en dialog mellan länets kommuner, landstingsdirektören och regiondirektören i frågan om att bilda en Regionkommun i Värmland. Detta handlar i sådana fall om en eventuell regionbildning, där frågor om hälso- och sjukvård samt regionala utvecklingsfrågor skall behandlas inom en gemensam organisation.

Globalisering och konkurrens i Åttamiljonerstaden

Genom att ett av de bakomliggande syftena med Åttamiljonerstaden utgörs av att skapa en konkurrenskraftig region på en internationell marknad, kan *globalistrepresentationen* även ses som styrande för kunskapsproduktionen inom Åttamiljonerstaden. Ur ett argumentationsanalytiskt hänseende används därigenom globaliseringsbegreppet som en förklaring till varför vissa åtgärder måste till. De problembilder som målas upp i relation till den globala ekonomin inom Åttamiljonerstaden handlar om ett antal utpekade nyckelfaktorer, som till viss del är återkommande i de texter och intervjuer som har analyserats.

Vidare betonas också en ökad konkurrens mellan olika geografiska platser även inom Åttamiljonerstaden. På samma sätt som i Värmland används globaliseringen således som en orsak och bakgrund till en ökande konkurrens. Vikten av att vara konkurrenskraftiga på en global marknad tar sig uttryck på flera sätt. I de textdokument som analyserats inom ramen för avhandlingen är konkurrenskraft ett återkommande tema. Att kunna korta ned restiderna mellan de större städerna ses som något som:

… *ökar konkurrens- och attraktionskraften, inte minst i ett europeiskt perspektiv* (Den Skandinaviska Arenan 2013:7).

De huvudsakliga argumenten, oavsett om det handlar om att skapa en större arbetsmarknadsregion, miljöaspekter, geografiskt läge och så vidare, handlar i grund och botten om att positionera regionen globalt för att stärka dess konkurrenskraft. Globalisering kan i den här kontexten ses som en ökande internationalisering av marknaden som ställer ökade krav på företagen att vara innovativa och konkurrenskraftiga. På ett sätt skapar detta kopplingar mellan en regions attraktivitet och företagens attraktivitet, men också företagens vilja att etablera sig på en specifik plats. Globaliseringen används således som en av de största och mest pådrivande faktorerna till en ökande konkurrens platser emellan, så även i Åttamiljonerstaden. På samma sätt lyfter Wendy Larner och William Walters (2002) fram hur det inom regionalism finns tendenser att se rummet som globalt snarare än internationellt, där dagens regionalism förutsätter en global ekonomi. Det huvudsakliga målet i Åttamiljonerstaden kan därigenom sägas vara att stärka det större områdets konkurrenskraft genom samverkan och regionförstoring i ett globalt perspektiv:

Det är jätteviktigt att vi samverkar ur ett globalt perspektiv. Alltså om vi inte inser hur små vi är globalt och samverkar kring rätt frågor för att just hålla uppe konkurrenskraften, då

har vi svårt att hävda oss och det är klart att ju längre bort man kommer, från Skandinavien, desto svårare har de att hålla isär oss dessutom. Därför att det vi tycker är enorma skillnader gentemot Danmark och Norge och Sverige, är ju om vi sätter oss på andra sidan av jorden inga skillnader alls, dom förstår ingenting, vi låter likadant och vi ser likadana ut. Och vi beter oss ungefär likadant. Det tycker ju inte vi här, men det är ju så att om man lägger ett avstånd till oss (Politiker, Åttamiljonerstaden).

I fallet med Åttamiljonerstaden framhålls i stor utsträckning konkurrensen med andra platser på olika geografiska nivåer och hierarkier, men projektet är också som tidigare har beskrivits ett Interregprojekt, med direkta kopplingar till ESDP och EU:s TEN-T-strategi. Regionen är således också ett uttryck för att stärka EU:s konkurrenskraft. Samtidigt måste Åttamiljonerstaden sättas in i en mindre kontext, där de olika deltagande aktörerna deltar utifrån olika premisser och med olika målbilder som i sin tur syftar till att stärka den egna konkurrenskraften.

Globalisering och megaregioner

I förhållande till konkurrensdoktrinen och en allt ökande globalisering, ses regionförstoring som ett sätt som bidrar till att skapa en konkurrenskraftig region. Till viss del grundar sig detta i en argumentation om hur de deltagande regionerna och städerna i projektet ser sig som för små, vilket i sin tur pläderar för regionförstoring. Regionförstoring som begrepp kan ges flera olika betydelser. I första hand handlar det om en vidgning och en förstoring av tidigare lokala arbetsmarknader, men det ses idag även som ett begrepp som representerar utveckling och tillväxt (Friberg 2008). På det sättet utgör regionförstoring ett viktigt medel för regional utvecklingsplanering och i förhållande till Åttamiljonerstaden som nyckeln för att kunna konkurrera på en global marknad. Globalisering utgör i det här sammanhanget en orsak till ökade krav på rörlighet både när det gäller människor och transporter, vilket i sin tur sägs kräva större regioner för att kunna behålla och attrahera människor och företag till regionen:

I en alltmer globaliserad ekonomi ökar kraven på effektivitet och rörlighet. Det behövs större och starkare regioner för att behålla och attrahera människorna och företagen som ska bygga framtidens välfärd. Och det behövs snabba, effektiva och hållbara transportlösningar för att knyta ihop regionerna (Informationsblad, Åttamiljonerstaden 2011).

Den skandinaviska geografin pekas också ofta ut som förhållandevis perifer i relation till övriga Europa, men framförallt i en större global kontext.

Samverkan och regionförstoring ses då som grundläggande för att kunna vara med och konkurrera på en global marknad:

Så att samverkan inom vissa områden och att bygga ihop oss geografiskt, liksom infrastrukturellt, så att det är korta avstånd, det tjänar vi alla på […]. Men när man lyfter blicken och tittar på vår förmåga att vara med globalt, då måste vi samverka och samarbeta, då överlever inte någon av oss om vi dessutom skulle slåss internt till sista, sista pris […]. Det är jätteviktigt att vi samverkar ur ett globalt perspektiv. Alltså om vi inte inser hur små vi är globalt och samverkar kring rätt frågor för att just hålla uppe konkurrenskraften, då har vi svårare att hävda oss och det är klart att ju längre bort man kommer, från Skandinavien, desto svårare har de att hålla isär oss dessutom (Politiker, Åttamiljonerstaden).

Det är således möjligt att sätta Åttamiljonerstaden i relation till hur nya rumsliga geografier skapas för att anpassas till en global marknad, där större regioner tros vara nödvändiga, det vill säga en ny geografi. Allen J. Scott (2006) ser det som ett uttryck för hur en ökande globalisering ställer ökade krav på geografisk lokalisering och specialisering, där regioner inte längre ses som ett komplement till den tidigare nationalstaten och dess ekonomi (Lovering 2001).

Globaliseringen har förändrat den geopolitiska kartan som på relativt kort tid målats om med en ökad ekonomisk konkurrenskraft från framförallt asiatiska länder […] Dessa lokala tillväxtambitioner kan ses som för svaga för att de skandinaviska länderna, städerna och regionerna ska kunna hävda sig fullt ut mot den växande globala konkurrensen världen över (Reinertsen Sverige AB 2012:7).

På den regionala nivån betonas konkurrensen med andra regioner i stor utsträckning, men också med olika stadsregioner. Städerna Oslo, Köpenhamn, Göteborg och Malmö delar i projektet visionen om att bli en av de mest konkurrenskraftiga megaregionerna i världen. I området bor, precis som namnet Åttamiljonerstaden är ett uttryck för, åtta miljoner av Skandinaviens 19,3 miljoner invånare. För att även kunna få stöd av Stockholm har dock även Stockholmsregionen kommit att inkluderas i vissa sammanhang. I det fallet talar man istället om en tolvmiljonerstad. Tron på att storstadsregioner med mer än en miljon invånare innehar en stark konkurrenskraft ses som en inneboende självklarhet, men också en nödvändighet för att kunna klara sig i konkurrensen med andra platser:

En region med 1 miljon invånare är idag inte något speciellt anmärkningsvärt att tala om. USA talar exempelvis om att bygga ihop miljonstäder med snabba förbindelser. Köpenhamn och Stockholm är de städer med störst regionbefolkning i Skandinavien som inom kort upp-

går till 3 miljoner människor för respektive region. Dessa lokala tillväxtambitioner kan ses som för svaga för att de skandinaviska länderna, städerna och regionerna ska kunna hävda sig fullt ut mot den växande globala konkurrensen världen över (Reinertsen Sverige AB 2012:7).

Myten om höghastighetståg, som en del i möjligheten att förverkliga den här typen av megaregioner, framhålls av flera konsultföretag som varit inblandade i arbetet med Åttamiljonerstaden. Begreppet ”megaregion” pekas ut som ett nyckelord inom diskursen om höghastighetståg, som ses som ett av de bästa sätten att bygga ihop större geografiska områden, ”öka integrationen” samt att skapa en ”ekonomisk och geopolitisk enhet” (Reinertsen Sverige AB 2012:7). Det som också framhålls i sammanhanget är konkurrensen med större asiatiska megaregioner och vikten av att kunna positionera de skandinaviska städerna på marknaden i förhållande till dessa.

Det finns således en tydlig tilltro till att om utbyggnaden av infrastrukturkorridoren inte skulle genomföras så skulle de nordiska länderna tappa i konkurrenskraft. De skulle då förlora i attraktivitet på den globala marknaden, genom att såväl regioner, städer och länderna i sig ses som för små i förhållande till befolkning. Städerna är också utspridda med stora avstånd och högre befolkningskoncentration kring storstadsregionerna. Att vara liten ses därigenom inte som någon konkurrensfördel utan det är i första hand storleken och större megaregioner som framställs som förebilden för att skapa tillväxt och utveckling. Därför betonas vikten av att gå samman för att kunna konkurrera med andra delar av världen:

För vi tjänar ju alla på, vi är ju små länder, det är små städer, det är samtidigt ganska lika länder och om vi nu tar Norge, Sverige och Danmark, med också hög utbildningsnivå. […] *Det finns duktiga forskare, det finns bra utbildningar, vi är rätt duktiga, men vi är i ett globalt perspektiv rätt små* (Politiker, Åttamiljonerstaden).

Staden kan i sammanhanget ses som modell och ideal för planering och kunskapsproduktionen i Åttamiljonerstaden. Städer lyfts fram som framtiden där idén om regionen bygger på att koppla samman storstäderna i regionen i nätverk vilket ses som strategiskt utifrån det informations och tjänstesamhälle vi lever i idag:

Kapitalet flödar fritt över nationsgränser och i takt med att ekonomiska aktiviteter framförallt utspelar sig på den globala skalan har det blivit allt viktigare med nya strategiska områden och nätverk. Detta sägs innebära att nya organisatoriska strukturer och gränsöver-

skridande regioner skapas där stadsregioner har blivit de nya tillväxtmotorerna i kunskaps- och informationssamhället. Dessa större urbana regioner är i sig beroende av faktorer såsom kunskap, ekonomi, livskvalitet, nätverk, diversitet, urbanitet, socialt kapital, politik och image (The Scandinavian 8 Million Citys hemsida 2012).

På flera sätt bidrar konstruktionen av Åttamiljonerstaden till diskursen om att det är i staden kreativitet, tillväxt och innovationer sker. På den svenska sidan nämns det bland annat hur det är möjligt att bo i Göteborgsregionen och att ändå arbeta i Norge eller Danmark. Det är i första hand storstäderna i regionen som pekas ut som attraktiva, genom dess förmåga att attrahera olika typer av verksamheter att förlägga sin verksamhet i de här områdena:

Verksamheter av olika slag får möjlighet att etablera sig i attraktiva lägen till rimliga kostnader (The Scandinavian 8 Million City 2013).

Genom fokus på de större städerna i regionen lämnar detta på samma gång mer perifera delar utanför. I relation till de regioner som deltar i projektet på den svenska sidan, är det stora delar som i exempelvis Västra Götalandsregionen och Region Skåne som inte utgör konkreta delar i Åttamiljonerstaden.

Centrum och periferi

De medverkande aktörerna menar att de skandinaviska länderna ligger i periferin i förhållande till övriga Europa, vilket sägs skapa ”logistiska ofördelar” jämfört med övriga europeiska länder. I flera rapporter och i intervjuer framställs Skandinavien som perifert och som glesbygd i förhållande till övriga Europa men också i relation till resten av världen:

Skandinavien är en del av Europas glesbygd och är därför beroende av snabba och effektiva transporter (Reinertsen Sverige AB 2012:7).

För vissa av aktörerna är det viktigare att länkas samman med Europa än för övriga. Flera av de inblandade aktörerna pekar ut att Norge ses som en av de drivande parterna genom att deras rumsliga geografiska position ses som mest perifer, både i förhållande till Europa men även till de övriga nordiska länderna. På det här sättet uttrycks det som en nödvändighet för den norska sidan att kunna kopplas samman med resten av Europa:

Om det inte kommer att byggas ut en infrastruktur så skulle vi tappa, vi skulle tappa år av att hålla så att säga flaggan uppe. Kanske inte så mycket vi i Skåne, jag tror att vi har mindre att förlora än våra norska parter till exempel. Vi ligger ändå ganska centralt geo-

grafiskt placerat. Men tittar vi på helheten så skulle framförallt våra norska parter förlora och vi hade kunnat vinna mer (Politiker, Åttamiljonerstaden).

Precis som i Värmland betonas också vikten av de större storstadsregionerna i regionerna. Skillnaden här utgörs dock av den geografiska storleken. I den större ”megaregionen” Åttamiljonerstaden är det främst huvudstadsregionerna och hur dessa kan lyfta de övriga delarna av Skandinavien som pekas ut. Samtidigt handlar det om egenintressen för många av de inblandade aktörerna. För Region Skånes sida handlar det i första hand om att de genom en eventuell infrastrukturutbyggnad inte längre kommer att befinna sig i periferin i förhållande till Stockholm och Oslo. Istället kommer regionen att utgöra en naturlig del av ett infrastrukturnät som fortsätter ut i Europa:

Och vi anser ju att det är mer huvudstadsregionerna som vi kan lyfta Skandinavien, med dem som nav på något sätt. Och det tycker vi är viktigt för då hamnar vi också i en mer naturlig cirkel och blir inte perifer så att säga i den här geografin (Politiker, Åttamiljonerstaden).

Samtidigt som det handlar om att skapa en större arbetsmarknadsregion över nationsgränserna, så är det också tydligt att det är de större städerna i regionen som står i fokus. Satsningarna på olika projekt i de egna regionerna vittnar också om detta. Det framhålls från till exempel Västra Götalandsregionens sida att det i dagsläget inte är aktuellt med utbyggnaden av en höghastighetsjärnväg, då detta i sig kräver stora investeringar i infrastrukturen. Det här är något som inte prioriteras genom att regionen gått in med en större summa pengar i utbyggnaden av det Västsvenska paketet, som i första hand prioriterar den större Göteborgsregionen och inte mer perifera delar av regionen:

Det är ingen tvekan om att det behövs en storskalig, stegvis utbyggnad av både befintlig och ny järnvägsinfrastruktur inom korridoren. Det är heller ingen tvekan om att det brådskar (Slutrapport, Den Skandinaviska 8 Miljonerstaden, 2014).

Skapandet av Åttamiljonerstaden kan på det här sättet ses som bidragande till olika föreställningar om centrum och periferi, både inom de egna länderna men också i förhållande till en europeisk kontext. I en europeisk kontext framställs, som vi sett i exemplen ovan, de skandinaviska länderna som perifera, med för små regioner och städer. Vidare förstärker detta bilden av centrum och periferi även på den inomregionala nivån. Det blir i första hand tydligt gentemot de delar av de regioner som deltar i projektet som inte inkluderas i regionen. Ser vi till Västra Götalandsregionens geografi exkluderas vissa delar i projektet. Regiondelar som redan idag är långt ifrån de större tillväxtcentrana i den egna regionen exkluderas och hamnar på så sätt ännu längre bort på grund av

satsningar och prioriteringar kring större städer. Det är i sin tur något som bidrar till förstärkandet av ökande klyftor mellan stad och landsbygd. Vidare reproducerar det också bilden av landsbygden som perifer i förhållande till de större städerna. De problem som landsbygden idag brottas med ses också som en problematik som inte kommer att förändras och därför något som har blivit en förgivettagen sanning som inte är möjlig att påverka:

Men det är ju inte, det är ju mycket sällsynt att man kan styra industrietableringar, sysselsättningstillfällen till någon av de flera kommuner som vi också har där befolkningsutvecklingen är negativ och där antalet jobb översikt minskar och där befolkningen blir äldre (Tjänsteman, Åttamiljonerstaden).

Det används också som argument för att fokusera på städerna, där utvecklingen sker. Landsbygden har utifrån det här synsättet stagnerat och ses inte som bidragande till tillväxt och utveckling. I projektet Åttamiljonerstaden ligger inte fokus på att integrera de övriga delarna av regionen, utan att i första hand binda samman storstadsområdena till en gemensam arbetsmarknad. Det talas inte om de mer perifera delarna av respektive region, som på det sättet hamnar i skymundan:

Det handlar om att knyta samman några av Skandinaviens viktigaste storstadsområden och kunskapsmiljöer (The Scandinavian 8 Million City 2013).

I rapporten *Hurtige tog får arbejdsmarket til att vokse* delas regionen in i två tydliga områden. Ett område där de större storstadsregionerna tydligt uppvisar en högre befolkningskoncentration, medan det också finns områden som har en relativt liten befolkningsmängd. Det lyfts även fram att regionen i sin helhet jämfört med övriga delar i Skandinavien, uppvisar en positiv befolkningstillväxt med 14,3 procent jämfört med 8,7 procent (The Scandinavian 8 Million City 2014).

Även kartan utgör en viktig del i konstruktionen av regionen, genom att den på olika sätt stakar ut dess gränser i olika sammanhang, både i förhållande till de nationella gränserna men också i förhållande till de städer som pekas ut som viktiga och sätter de övriga delarna i periferin. Det förstärker i sin tur också bilden av centrum och periferi.

Som förstorad arbetsmarknadsregion

Idéerna om regionförstoring kan relateras till vidare diskussioner i samhället om förstorade arbetsmarknadsregioner. De här föreställningarna bygger på att människor pendlar allt längre sträckor till och från arbetet. Även i

Åttamiljonerstaden syftar regionförstoring på att skapa en större gemensam arbetsmarknad. Det här perspektivet kan också hämtas från en större diskurs om vikten av att skapa större regioner med ett större befolkningsunderlag. I fallet med Åttamiljonerstaden ses större regioner också som en grund för att attrahera ytterligare människor och företag till regionen:

Det behövs större och starkare regioner för att behålla och attrahera människorna och företagen som ska bygga framtidens välfärd (The Scandinavian 8 Million City 2013).

På det här sättet är regionens storlek avgörande för att attrahera både företag och människor till en region. Deltagandet i projekt såsom Åttamiljonerstaden ses som en möjlighet att kunna skapa en större geografi genom skapandet av en större arbetsmarknad. Skapandet av en arbetsmarknadsregion blir i sin tur endast möjligt genom en större kritisk massa som uppnås genom att geografin blir större:

Alltså om man bara har en aktiv roll, håller uppe engagemanget, är tydlig med vad, vad så att säga syfte och mål är med det man gör, så tror jag man egentligen har mest att vinna på en ny roll och en större geografi och en förstorad arbetsmarknad. Det skapar ju bättre förutsättningar för oss att sedan då lite mera egoistiskt till att det också landar i investeringar och företag och jobb i just vår geografi. Förutsättningarna att lyckas med det, blir ju egentligen större, om kakan är större och summan är större och den kritiska massan är större, så är det ju. För det är, det är ju inget nollsummespel, alltså tillväxt och välstånd det är ju hela tiden att se till att kakan blir större när man ska dela på den, och det är ju det, det handlar om i det här fallet (Politiker, Åttamiljonerstaden).

Styrkan tros ligga i att inte längre vara ensamma utan att det är den större geografin som spelar roll genom en förstorad arbetsmarknad. Kopplingarna och tankarna är också tydliga till de exempel som ses som lyckade ute i Europa:

… *det är väl det närmaste en banan som Sverige, Skandinavien kommer om vi nu jämför oss med kontinenten*… (Tjänsteman, Åttamiljonerstaden).

Det är därigenom intressant att se hur argumentationen för en större arbetsmarknadsregion grundas i exempel och kunskap från andra platser som i citatet ovan, där den blå bananen nämns, men också exempelvis Storstockholm och Öresundsregionen. Öresundsförbindelsen och Öresundsbron lyfts i flera sammanhang fram som avgörande för integrationen och förstoringen av arbetsmarknaden mellan Malmö och Köpenhamn. En gemensam arbetsmarknad har skapats utan att någon egentlig migration har ägt rum. Richard Ek (2003a) konstaterar i sin avhandling hur Öresundsregionen ofta har framställts

som en ”modellregion”, och därigenom som ”ett föredöme för andra regioner”. Den konstruerade myten om Öresundsregionen är också något som framhålls som ett argument för skapandet av Åttamiljonerstaden. Det övergripande syftet med projektet är att skapa en gemensam och integrerad arbetsmarknad genom att fysiskt bygga samman de tre städerna i en större region. I Öresundsregionen är det framförallt konstruktionen av bron som har lett fram till en gemensam arbetsmarknad. På samma sätt används detta som ett argument för byggandet av en infrastrukturkorridor där en höghastighetsjärnväg antas bilda en gemensam arbetsmarknadsregion i de nordiska länderna:

Öresundsförbindelsen kan således ses som det mest relevanta Skandinaviska jämförelse-projektet i syfte att belysa intressanta synergieffekter och hur ett internationellt infrastruktur-projekt i stor skala har kunnat genomföras mellan två skandinaviska länder (Reinertsen Sverige AB 2012:7).

Rickard Ek (2003a) lyfter också fram att Öresundsregionen från ett danskt perspektiv kan ses som Köpenhamn med omland. Danmark har, precis som övriga Norden, följt premissen att det är storstäderna i synnerhet huvudstäderna som är tillväxtmotorer i de egna hemländerna. Detta har också skapat en bild av att det är omlandet, som är beroende av huvudstäderna och inte tvärtom. Vidare är det också ett uttryck för att det är huvudstäderna som ska tillåtas expansion för att kunna konkurrera med övriga storstäder i Europa, något som också utgör en ideologisk grund för förespråkarna för nyregionalism och nyliberalism (Ek 2003a). På samma sätt utgör också Öresundsregionen ett sätt för Skåne att kunna distansera sig från Stockholm och bli en del av det övriga Europa där behovet av centralmakten inte längre är lika stort:

I dagsläget beskrivs tillväxt och investeringar i lokala regionförstoringar med en alltför låg ambitionsnivå och man investerar hårt enbart i den lokala infrastrukturen för att klara lokala tillväxtmål. Ett höghastighetsnät skulle stödja i princip alla önskemål om region-förstoring och katalysera effekten ytterligare och tillgängliggöra miljoner människor inom en timmes avstånd från en ort med rätt förutsättningar. I många storstäders och regioners uttalade tillväxtambitioner verkar man i dagsläget relativt nöjd med befolkningsökningar i tusental (Reinertsen Sverige AB 2012:7).

Ovanstående citat, kan ses som ett uttryck för planering som inte tar hänsyn till vare sig kommunal, regional eller nationell samhällsplanering. Inte heller tar det i anspråk den faktiska och reella befolkningsökningen och befolkningstillväxten på vare sig nationell, regional eller kommunal nivå i de här områdena. Det är redan ett faktum att den urbanisering som vi ser idag i Skandinavien framförallt

handlar om en fortsatt urbanisering. En fortsatt regionförstoring och urbanisering där alltfler människor flyttar till större storstadsområden ställer också höga krav på bostadsbyggande i skandinaviska storstadsområden. Något som ännu inte sker i den takt som städernas befolkningstillväxt kräver.

Den "friktionsfria regionen"

I förhållande till de kartor som produceras inom projektet Åttamiljonerstaden, så framställs den framtida regionen som ett nätverk med olika noder som vävs samman i en gemensam infrastrukturkorridor. Ek (2003a) menar att betydelsen av nätverk i första hand bygger på en idé om att framgångsrika regioner har tillgång till snabba nätverk och noder för att kunna binda samman deras invånare och företag med andra regioner världen över. Även i det här sammanhanget brukar Öresundsregionen lyftas fram som ett lyckat exempel genom sammankopplingen i noder och nätverk som binder samman Sverige och Danmark, men också den svenska sidan med övriga Europa. I sig utgör Åttamiljonerstaden en förlängning på Öresundsregionen, där regionala aktörer till viss del överlappar varandra. I sin tur kopplar detta också till de tidigare tankarna om polycentrism som planeringsverktyg från föregående kapitel, där det handlar om att skapa ett sammanhängande europeiskt nätverk som ska integrera den större marknaden inom EU.

Visserligen diskuteras kopplingarna till Europa inom Åttamiljonerstaden, men inom projektet är det framförallt den inomregionala arbetsmarknaden som kan ses som prioriterad. Fokus ligger således på att förmågan att kunna "bygga" samman regionen. I första hand ska detta ske genom att reducera restiden mellan de större städerna i regionen. Det finns här en allmän syn på att tillgängligheten inom ett land eller en större region kan öka genom att regionen byggs samman. I fallet med Åttamiljonerstaden syftar det framförallt till att öka tillgängligheten över nationsgränserna och länka ihop de större storstadsregionerna. Det tas för givet att den här typen av projekt för människor närmare och därmed kommer att lägga grunden för ökad samverkan och integration. Samverkan ses också som grundläggande för en ökad konkurrenskraft och tillväxt i regionen.

En utgångspunkt för Åttamiljonerstaden är precis som betonas av Bothe med flera (2012) att större infrastrukturella investeringar har en inverkan på utvecklingen av fysiska och socioekonomiska strukturer i en region. Utifrån det här synsättet spelar infrastrukturen en roll i förhållande till ökad tillgänglighet till arbetsplatser, näringslivets räckvidd i förhållande till marknader, kunder,

arbetskraft, samarbetspartners och så vidare. Enligt de rapporter som producerats och tagits fram inom ramen för projektet finns en samstämmig syn på de fördelar som det för med sig att bygga ut infrastrukturkorridoren. Det finns i de här rapporterna en enighet i förhållande till tilltron till att en utbyggnad av järnvägsnätet per automatik medför en ökad integration mellan de inblandade länderna, regionerna och städerna. Samtidigt är det här effekter som är svåra att uppvisa redan innan projektet startat.

Höghastighetstågen ska således prioriteras framför annan tågtrafik. Till att börja med bör en parallell höghastighetsbana byggas ut och ges företräde framför långsammare tåg. Tågen måste också kunna nå de större stationerna, med egna spår och plattformar. Det handlar därigenom om att kunna åka direkt och så snabbt som möjligt från en stads centrum till en annan stads centrum för att kunna hålla nere restiden. På samma sätt har argumentationen varit liknande när höghastighetsnätet ute i Europa har byggts upp. För att kunna konkurrera med flyget måste restiden hållas nere. Det kan endast ske om ytterligare tid räknas till flyget, såsom att behöva ta sig till och från flygplatsen, men också att tid för incheckning och så vidare vilket kan undvikas med tåg.

Samtidigt är det intressant att syftet är att ta över en stor andel flygresenärer, men också resenärer från buss och bil, och att därigenom bygga samman regionen. Argumentet är att bättre kommunikationer skapar ett ökat flöde av människor i regionen, även de som tidigare inte rest i någon högre utsträckning:

Dessutom skapar de förbättrade kommunikationerna ett ökat utbyte mellan regionens olika delar, det vill säga nygenererade resor (Den Skandinaviska 8 Miljonersstaden 2014:49).

Enligt Åttamiljonerstadens slutrapport (Den Skandinaviska 8 Miljonersstaden 2014), skulle en utbyggnad av höghastighetsnätet och Intercitysystemet leda till cirka 10 miljoner resenärer årligen. Genom att också bygga ut Götalandsbanan som sträcker sig mellan Göteborg och Stockholm skulle reseunderlaget öka. Hälften av resorna skulle komma från flyget, en tredjedel nya resor genom ökad tillgänglighet som kommer från bil, buss och andra tåg. Dessa sägs i sin tur leda till en ökad tillgänglighet för den regionala tågtrafiken. Till största delen bygger argumentationen på den kapacitet som järnvägsnätet har idag, där en förväntad utveckling i förhållande till både antalet resenärer och godstrafik tros öka. I takt med en ökning av andelen pendlare kommer många sträckor att vara överbelastade inom ett par år, framförallt runt Öresunds- och Göteborgsregionen.

Det uttrycks i flera rapporter att det inte enbart handlar om att gynna de större städerna såsom Oslo, Göteborg och Köpenhamn, utan att även andra orter utmed sträckan kommer att gynnas. Samtidigt kommer utbyggnaden av ett höghastighetsnät att påverka vilka orter som kommer att gynnas, genom att nya stationer kommer att anläggas. För att hålla nere restiderna handlar det även om att inte stanna på alltför många platser. De större städerna kommer därigenom att vara beroende av att kollektivtrafiken fångar upp resenärer i det närliggande omlandet som kommer att utnyttja höghastighetståget. Målet är att minska restiden mellan ändpunkterna i korridoren det vill säga Oslo och Köpenhamn till under tre timmar. Det uttrycks att det är först då som tågtrafiken kan bli konkurrenskraftig. Samtidigt ser vi hur ett nytt infrastruktursystem kommer att skapa en ny ortshierarki med nya noder beroende på var de nya stationerna kommer att ligga. På det här sättet kan den här typen av kunskapsproduktion ses som bidragande till en normalisering av effekter av ett större infrastrukturprojekt.

Åttamiljonerstadens attraktivitet

Då Åttamiljonerstaden i första hand syftar till att lobba för ett höghastighetståg, är det i grund och botten inte märkligt att det är detta som utgör grunden för argumenten för att skapa en större sammanbunden korridor mellan de större städerna i regionen. Samtidigt baseras detta på ett flertal olika idéer. I ett internationellt perspektiv, där vissa forskare (se exempelvis Florida 2002; Anholt 2007; Anholt 2010) bidrar till tilltron om att olika geografiska platser idag konkurrerar om en internationell högutbildad arbetskraft betonas vikten av att både skapa attraktiva regioner och en attraktiv arbetsmarknad. Efterfrågan på den ”rätta” arbetskraften är också tydlig i fallet med Åttamiljonerstaden, där en utmaning för regionen i framtiden är att kunna säkerställa att det finns tillgång till en högkvalificerad och kompetent arbetskraft:

… *hvor fremtidens udfordring bliver att sikre den nødvendige arbejdskraft med de rette kvalifikationer og kompetencer som kan understøtte korridorens videns- og kompetencemiljøer og dermed den fremtidige erhvervs- og arbejdsmarkedsudvikling* (The Scandinavian 8 Million City 2014:9).

Myten om den attraktiva regionen bygger i fallet med Åttamiljonerstaden på idéer om att skapa en region dit människor vill flytta, verka och bo i. Flera idéer kan i sammanhanget ses som representativa för vad som kännetecknar ”den attraktiva regionen”. Flera respondenter menar också att om Åttamiljonerstaden blir verklighet så skapas automatiskt ett näringslivsutbyte och en större

arbetsmarknad. En större arbetsmarknad ses därigenom som likvärdig med en attraktiv region dit människor vill flytta, verka och bo i. I intervjuer lyfter flera respondenter fram vikten av att utbyggnaden av infrastrukturkorridoren skapar en attraktivare region som i sin tur skapar intresse för investeringar och etableringar:

Det är svårt att spåna i vad som skulle hända om utbygganden inte blev av. En negativ spiral så klart. Tillgängligheten blir ju inte densamma och frågan är om man skulle, man tappar ju rätt mycket i som attraktiv region. Investeringar och etableringar skulle minska så klart. Och frågan är hur lätt det skulle vara att behålla de företag som redan finns (Tjänsteman, Åttamiljonerstaden).

Som ett resultat av att de facto bygga samman den större regionen tros det leda till möjligheter att kunna attrahera en kompetent och högutbildad arbetskraft, företag och investeringar till regionen. För att kunna skapa arbetstillfällen ses en förstorad arbetsmarknad som grundläggande men också som något attraktivt för de människor som väljer att slå sig ner i området:

När unga framgångsrika människor väljer att slå sig ner på de här platserna då vet vi att det är en attraktiv plats. Det finns en topp fem av de här platserna. Samtidigt är det städernas varumärken som påverkar. Det är geografin i praktiken. […] Ser vi till Silicon Valley så är det ett oerhört stort geografiskt område. Namnet är enormt känt men också stort geografiskt. Skåne är då extremt litet, det handlar om en större geografi. Namnet blir geografin (Politiker, Åttamiljonerstaden).

Samtidigt finns det flera olika gränshinder som skulle kunna ses som ett problem för att kunna skapa en gemensam arbetsmarknad, både i form av språk och kultur men också i form av nationella skillnader i frågor rörande policyskapande och planering.

Regionmedborgaren i Åttamiljonerstaden

Trots att de regionala invånarna i Åttamiljonerstaden i sig inte utgör en uttalad del av projektet Åttamiljonerstaden i dess nuvarande form, så är det möjligt att utläsa ett flertal föreställningar om hur de ideala invånarna i regionen förväntas bete sig och vara. Ett uttryck för diskursen om den ideale regionmedborgaren kan ses i förhållande till näringslivet, där en förstorad arbetsmarknad förväntas ”skapa” ett större utbud på en kompetent arbetskraft. Det är tydligt att det bland såväl företrädare för projektet men också i de skrivningar och rapporter som publicerats finns en syn på att det är större globala stadsregioner som klarar av att attrahera ”talanger” för att kunna konkurrera globalt. En

konkurrenskraftig region ses i det här sammanhanget som kännetecknad av en mångfald inom befolkningen, med en hög toleransgrad och en hög utbildningsnivå. Något som också ligger i linje med Richard Floridas (2002) tidigare nämnda teorier om vikten av att locka den kreativa klassen till en plats, för att därigenom kunna attrahera näringslivet:

Dessa bidrar i sin tur till ökad integration och skapar mervärden för regionens invånare. Regionen blir därmed också mer attraktiv och kan locka till sig nya företag, som i sin tur ger underlag för fler människor att bosätta sig här (Slutrapport, Den Skandinaviska 8 Miljonersstaden, 2014:49).

Som ett resultat av att de facto bygga samman den större regionen utifrån det huvudsakliga argumentet med en allt ökande global konkurrens, handlar det idag i allt högre grad om att attrahera en alltmer kompetent och högutbildad arbetskraft, företag och investeringar till regionen. För att kunna skapa arbetstillfällen ses en förstorad arbetsmarknad som grundläggande, något som också sägs skapa möjlighet för människor att välja sin arbetsplats. Som en motsägelse till sökandet efter nya talanger lyfts också den redan existerande tillgången till en stor andel högutbildad arbetskraft fram inom regionens gränser. Det här ses också som en tillgång för regionen och något som också gör den till en av de mest innovativa och dynamiska regionerna i Europa. På det här sättet är det möjligt att se hur olika projektbeskrivningar syftar till att lyfta fram regionens redan existerande styrkor. Det gör även att skiljelinjen mellan vad som kan ses som information och reklam för Åttamiljonerstaden är hårfin.

Den mobila regionmedborgaren

En stor del av Åttamiljonerstadens funktion utgörs i första hand av en ökande rörlighet inom regionen och därigenom finns kopplingar till ett allt mobilare samhälle och till en allt rörligare medborgare. Samtidigt förväntas dagens arbetskraft resa allt längre sträckor till och från hemmet för att arbeta.

I de rapporter som producerats inom ramen för projektet kommer både person- och godstrafiken att fördubblas fram till år 2030. Siffrorna som presenteras inom projektet visar att lastbilstransporterna i korridoren kommer att öka med sextio procent medan järnvägstransporterna kommer att öka med hundra procent. I förhållande till järnvägstrafiken innebär det också att både en ökande gods- och persontrafik ska samsas på samma spår, vilket ställer ökade krav på utbyggnaden av infrastrukturnätet i regionen.

Att kunna få bärighet i projektet och flytta över resenärer från flyg och bil till tåget, ses starkt sammankopplad med restiden. Därigenom utgör också höghastighetsnätet det främsta alternativet till att kunna få människor att utnyttja tåget. Till stor del ses detta som oavhängigt priset genom att det i sådana fall skulle vara möjligt att konkurrera med flyget där samma människor förväntas betala lika mycket för att ta tåget på samma tid. På samma gång kan vi ställa oss frågan om det är så att det är en speciellt stor andel privata resenärer som använder flyget, eller i första hand affärsresenärer. På samma sätt uttrycker Jensen och Richardson (2007:137-138) hur fokus i den här typen av föreställningar riktar sig till elitresenären:

Often, this means that transnational corridors are to be materialized in high-speed cross-border infrastructures and imagined through the stories of the citizens who will consequently enjoy the potential for rapid travel from place to place across previously impractical distances. Typically, attention is drawn to the elite traveler, who will be, if all the right things are done, able to travel from here to a far away but desirable destination, complete their business meeting and return home the same day.

Regioninvånarna i Åttamiljonerstaden kan således ses som mobila invånare, men också som en form av elitresenärer. I en av de tidigare projektbeskrivningarna för Åttamiljonerstaden framställs också elitresenären ur flera olika perspektiv, både som affärsresenär, sportsman och turist:

The COINCO Train platform at København H station is where Scandinavians meet: wealthy suits hurrying for business in Copenhagen, healthy sportsmen heading for thrilling adventures up north, and tourists travelling south to the European continent. Rugged Norwegians, snooty Swedes, and chic Danes: but only a trained eye could still recognize these Scandinavian clichés (The Scandinavian 8 Million City Guide).

Synen på människor som mer mobila kan således sägas utgöra grunden för regionens möjliga materialisering och tillblivelse. Genom att knyta samman de olika delarna ska regionen bli mer konkurrenskraftig. Konkurrenskraft kopplas på det här sättet samman med storskalighet, folkmängd, ökad mobilitet och förstorade arbetsmarknader. Det skapar också högre krav på Åttamiljonerstadens medborgare som flexibla och mobila, vilket i sin tur skapar en bild av den ideale regionmedborgaren som en flexibel elitresenär sökandes efter nya utmaningar och den icke önskade som en immobil fast regionmedborgare. Vi kan härigenom också se kopplingar till den inledande diskussionen i avhandlingen, där medborgarskapet förändras. Från att ha handlat om ett utövande av politiska och sociala rättigheter (Swyngedouw 2005; Sassen; 2007,

Syssner 2011), så kan vi i fallet med Åttamiljonerstaden se hur medborgarskapet sträcker sig utanför den tidigare nationalstaten, där regionmedborgaren förväntas vara flexibel och rörlig. Synen på regionmedborgaren som en flexibel invånare som gör egna val genom att välja både bostadsort och arbetsplats inom regionen förmedlas genomgående i Åttamiljonerstaden. Genom att ett av målen är att binda samman de större städerna i regionen, så handlar det också om att visa på redan existerande kopplingar städerna emellan. Ett sätt att visualisera de här kontakterna kan ses genom att projektet pekar ut redan existerande kontaktnät, där ett mönster kopplas samman med arbetspendling.

Arbetspendling och "rörliga" invånare

Genom att skapa en utvidgad och allt större arbetsmarknadsregion, ställs allt högre och ökade krav på den framtida regionmedborgaren att pendla allt längre sträckor till och från arbetet. Detta kopplas i fallet med Åttamiljonerstaden samman med en förgivettagen sanning om att människor idag är alltmer benägna att pendla längre sträckor. Som exempel använder Åttamiljonerstaden Stockholmsregionen och visar att en större andel av befolkningen idag pendlar relativt långa avstånd. Det används också som ett argument för att även regioninvånarna i Åttamiljonerstaden kommer att vara villiga att resa allt längre sträckor:

Vad skulle en restid på 1 h och 15 minuter innebära för integrering av arbetsmarknads-regionerna Oslo-Göteborg samt Köpenhamn-Göteborg? I dagsläget är en pendlingstid på 1h och 15 min inte ovanligt i exempelvis Storstockholm. Om vi investerar i Skandinaviens största ekonomiska motor, 12-miljonersregionen som innefattar COINCO samt Götalands-banan så skapar vi förutsättningarna för att stärka framtidens Skandinavien och minska sårbarheten (Reinertsen Sverige AB 2012:7).

I Sverige som helhet har framväxten av större arbetsmarknadsregioner framförallt skett under de senaste 20 åren. Idag har det också blivit en del av den regionala utvecklingsdiskursen, där Åttamiljonerstadens medborgare uppmuntras att pendla allt längre sträckor. Detta ses också som allt naturligare från tjänstemän och politikers sida. En del av projektet utgörs därigenom också av att få ner restiderna mellan storstadsområdena genom att skapa dagpendlingstider. På så sätt ses pendlingen som grundläggande för att främja integrationen mellan de olika delarna i Åttamiljonerstaden. Det gör arbetspendlingen till en av grundpelarna för projektet genom att det syftar till förändra en befintlig infrastrukturkorridor och att få människor att bli mer

pendlingsbenägna. Den här synen uttrycks bland annat genom regioninvånarens förmåga att pendla:

Folk är hyfsat villiga att pendla, samtidigt handlar det om att familjens totala vardag ska fungera (Annonsbilaga från The Scandinavian 8 Million City, 2014).

På ett sätt handlar det också om att kunna skapa ekonomisk bäring för utbyggnaden av infrastrukturkorridoren, genom att det kräver att ett visst antal människor i realiteten även måste nyttja tåget. Idag är det framförallt flyget som är dominerande på de längre sträckorna i regionen såsom mellan Oslo och Köpenhamn. Utifrån dagens järnvägstrafik på sträckan Oslo-Köpenhamn saknar järnvägen konkurrenskraft gentemot andra transportslag. I första hand saknas planerade investeringar i dagens järnvägsnät. Därutöver saknas vad som uttrycks som en helhetssyn, det vill säga en gränsöverskridande syn på transporter. Det här inkluderar i sin tur frågor som rör tillgänglighet över gränserna, arbetsmarknadsfrågor, miljömål, ekonomisk tillväxt och gränshinder (Slutrapport, Den Skandinaviska 8 Miljonersstaden, 2014). Det största problemet kan kopplas samman med restiden där tågen i första hand bör ha en högre hastighet. För att få till stånd en högre hastighet krävs att tågen får högre accelerationskraft, men också att infrastrukturen i sig skapar möjligheter till kortare restider. Det finns också ett intressant argument i förhållande till flygtrafiken där vikten av att bygga ut ett höghastighetsnät sägs vara att även mellanliggande regioner kan knytas närmare storstadsregionerna. Flygtrafiken sägs inte ha samma möjlighet att knyta samman korridoren och de mellanliggande regionerna (The Scandinavian 8 Million City 2013). För att kunna konkurrera med flyget, menar projektgruppen att det är nödvändigt att även bygga ut en separat järnväg för höghastighetståg. Det handlar då om att sänka restiden så mycket som möjligt och då är det inte möjligt att ha för många stopp och stationer. Detta kräver i sådana fall en parallell utbyggnad av det nuvarande pendlingssystemet som kan knyta samman de större storstadsregionernas omland med storstäderna.

I dagsläget uppstår konkurrens mellan den lokala och regionala pendlingstrafiken gentemot fjärrtågen. Inom projektet Åttamiljonerstaden är prioriteringen i det här fallet fjärrtågen som ska binda samman korridoren över landgränserna. Detta säger i sin tur emot de fördelar som lyfts i andra sammanhang, både om spridningseffekter till omkringliggande regioner, men också möjligheterna för det närmaste omlandet att ta del av pendlingsmöjligheterna. Med argumenten att den lokala och regionala kollektivtrafiken förväntas växa med 50-75 procent inom den närmaste tio åren, så innebär även detta en konkurrens gentemot fjärrtågen som då inte kommer

att få plats eller utrymme om inte fler spår tillkommer. Detta används också som argument för utbyggnaden av ytterligare spår, i första hand dubbelspår, men också ytterligare spår för höghastighetståg. Något som ses som det enda sättet att skapa en sammanhållen region på hela sträckan. Detta tros kunna främjas genom tjänsteresor som ska kunna ske över dagen och därigenom utgöra ett alternativ till flyget och kortare flygrutter.

Anne Jensen och Tim Richardson (2007:137) menar att den här typen av fokus på infrastrukturprojekt som sträcker sig över nationsgränser är ett uttryck för hur specifika aktörer styr över gränsöverskridande projekt och på det sättet skapar nya transnationella territorier, men också imaginära mobila subjekt. Att resa över gränser, både materiellt och virtuellt blir en del av de föreställda transnationella rummen. Utifrån de här premisserna verkar sedan policymakare, planerare och andra aktörer för att strategiskt territorialisera de här ”regionerna”, delvis utifrån idén om föreställda rörliga invånare. På samma sätt kan också pendlingen över nationsgränserna mellan de större städerna i Åttamiljonerstaden ses som grundläggande för att kunna binda ihop regionen och därigenom integrera de olika geografiska delarna.

Idag är integrationen mellan de större städerna begränsad. Den största pendlingen sker i de större närområdena kring de större städerna i regionen (se karta 6), medan pendlingen över nationsgränserna är mera begränsad, frånsett den södra delen och Öresundsregionen. Pendlingen uppgår där till cirka 31 600 resenärer per dag (Öresundskommitténs hemsida 2014). Samtidigt finns det även en stor gränspendling i Västra Götalandsregionen, som inte pekas ut som signifikant.

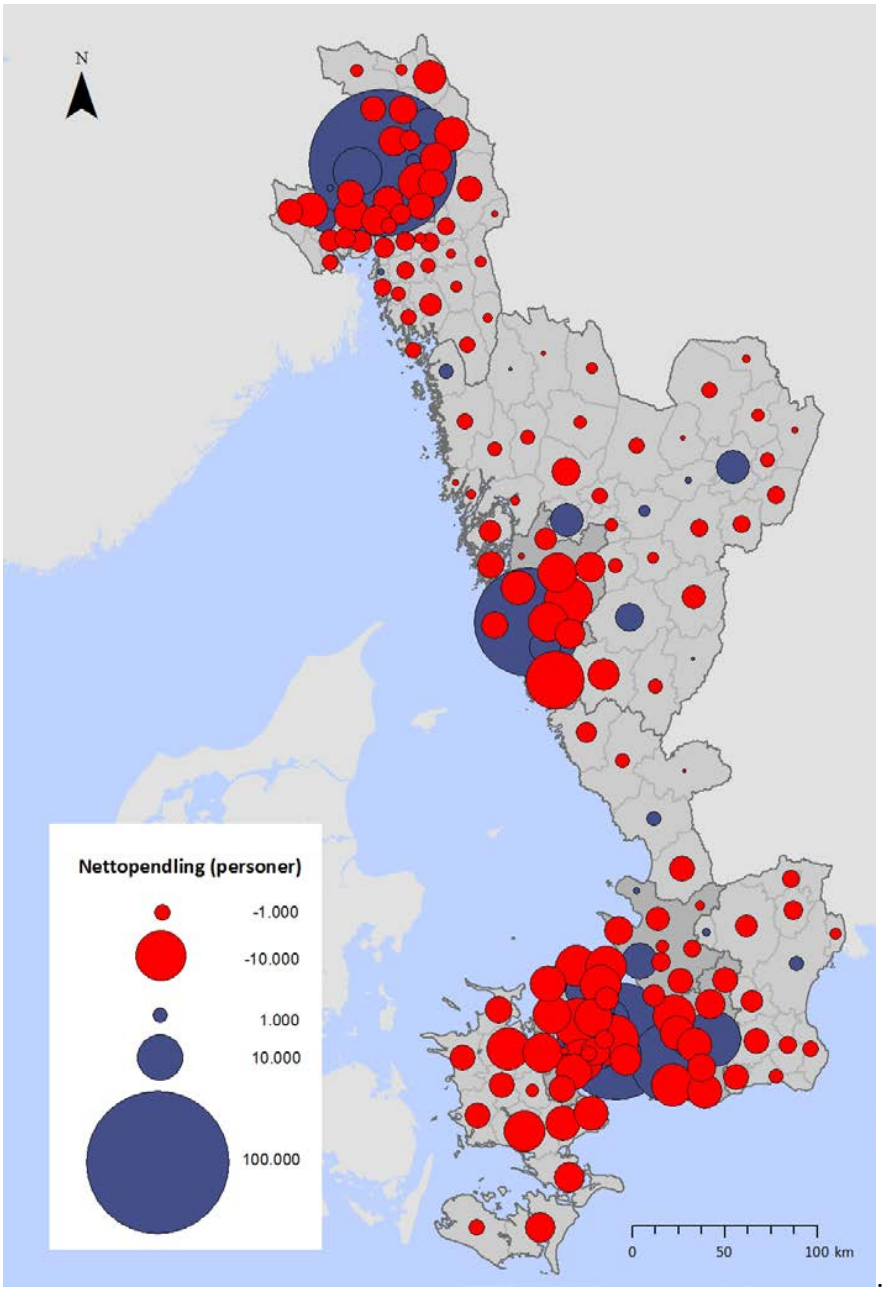

Karta 6. Karta över Åttamiljonerstadens pendlingsstråk i COINCO-korridorens kommuner 2010. Kartan visar att den största pendlingen sker till och från de större städerna i respektive storstadsregion.
Källa: Delrapport 1: COINCO NORTH II-KORRIDOREN. Kortlægning af korridoren og dens styrkepositioner. DRAFT version 1.0.

De grupper som arbetar på den norska sidan kan delas upp i tre: antal bosatta arbetare, antal gränspendlare samt säsongsarbetare. Inom den förstnämnda

gruppen finns cirka 27 000 arbetare, inom gränspendlare cirka 28 000 och inom säsongsarbetare cirka 28 000. Det innebär att över 50 000 svenskar idag är en del av den norska arbetsmarknaden. Räknar vi även in säsongsarbetarna så handlar det om över 80 000 svenskar. Totalt utgör dessa cirka tre procent av den norska arbetsmarknaden. De största yrkeskategorierna för arbetarna finns inom bygg, vård och servicenäringen, där omkring 24 000 svenskar idag arbetar (Göteborg - Oslo - Regionen). Detta används också som ett argument för utbyggnaden av infrastrukturen i regionen, där bättre tågförbindelser ses som ett möjliggörande för människor att pendla på ett mer hållbart sätt:

Med bättre tågförbindelser kan människor vara mer rörliga utan att öka belastningen på miljön, samtidigt som en mer hållbar och konkurrenskraftig region länkas samman (The Scandinavian 8 Million City 2013).

Samtidigt grundar sig bilden av en allt ökande pendling också i regionförstoring och större arbetsmarknadsregioner. Det här ställer som vi har sett ovan i sin tur högre krav på människor och deras förmåga att pendla till och från arbetet, vilket gör att frågor gällande livskvalitet lämnas utanför projektet. Tora Friberg (2008) menar att regionförstoring också bör ses ur ett genusperspektiv. Det är till största delen kvinnoyrken som dominerar kortare pendlingsavstånd, som i sin tur också lämnar och binder kvinnorna till hushållet i högre utsträckning än männen. På flera olika sätt kan vi härigenom koppla den här formen av uttalade normer och värderingar om Åttamiljonerstadens regioninvånare till en form av styrningsteknologier som formar våra beteenden. Tora Friberg (2008:265) ser också hur regionförstoring bidrar till att skapa en föreställning om regioninvånaren som:

… *rationella beslutsfattare som delar ekonomins förväntningar om individer som snabbt byter jobb och flyttar eller pendlar för att få högre lön. De blir avkönade ekonomiska enheter, utan känslor, kroppar och plikter utanför det avlönade arbetet*.

Näringslivet

När det handlar om näringslivet så lyfts transportnätet fram som avgörande för dess konkurrenskraft ur flera olika perspektiv. Det är också företagens nytta av infrastrukturkorridoren som understryks och framhålls som viktigt. Flera respondenter menar att det är viktigt få till stånd visioner för regionen ur ett näringslivs- och arbetsmarknadsperspektiv vilket ses som grundläggande för näringslivet, framförallt i den närliggande regionen. Det visar hur flera av de intervjuade i första hand ser projektet Åttamiljonerstaden som ett sätt att förbättra möjligheterna för näringslivet, men till viss del också ett sätt att

försäkra sig om att näringslivet stannar i regionen. I det här perspektivet ryms flera föreställningar för infrastrukturutbyggnadens roll och betydelse. En av de mest grundläggande föreställningarna grundar sig i näringslivets behov av ett väl fungerande infrastruktursystem för godstrafiken.

Miljöaspekter

I sammanhanget skulle miljöaspekter kunna lyftas fram som en viktig nyckel till att stärka näringslivets möjligheter att skapa ett konkurrenskraftigt näringsliv som tar hänsyn till den framtida miljön. Till viss del kritiseras dagens godstrafik som till största delen fraktas via vägnätet med lastbil. Ur miljöhänseende bör godstrafiken flyttas över till järnvägsnätet. Samtidigt verkar miljön komma i skymundan för begrepp som konkurrenskraft och tillväxt och förmågan att skapa en konkurrenskraftig region:

Med bättre tågförbindelser kan människor vara mer rörliga utan att öka belastningen på miljön, samtidigt som en mer hållbar och konkurrenskraftig region länkas samman (The Scandinavian 8 Million City 2013).

Godstrafikens framtida utveckling ses inte som hållbar ur ett tillväxtperspektiv. På det här sättet kopplas även miljömålen till ett tillväxt- och konkurrensperspektiv som sägs vara det grundläggande för utvecklandet av järnvägsnätet i korridoren. Jensen och Richardson (2004) lyfter fram att ESDP belyser hållbarhet som ett nyckelbegrepp inom EU, men att det i första hand handlar om att skapa materiell tillväxt, utveckling och konkurrenskraft, genom den europeiska marknadens expansion. På samma sätt ser vi hur detta även sker i Åttamiljonerstaden, där miljö och hållbarhetsaspekter blir bortprioriterade framför tillväxt:

Det är, alltså i ett sådant här projekt är det ju en balansgång. Man, vi försöker att i argumentationen både hitta infallsvinklar men uppdraget är ju att hitta en sammanbunden arbetsmarknadsregion. Men att hitta då både de ekonomiska argumenten för det, att det här är lönsamt. Det här är något som alla tjänar pengar på, kanske inte imorgon, men i framtiden och så sedan är det ju så då att det här också bidrar till att vi då inte förbrukar den miljö vi lever i (Tjänsteman, Åttamiljonerstaden).

En omställning från flyg- och biltrafiken till ett mera hållbart transportalternativ skulle kunna utgöra ett av de mer framträdande argumenten för en utbyggnad av höghastighetsnätet i korridoren. Miljön är dock inte mer framträdande än något annat huvudargument inom projektet, snarare lyfts näringslivets beroende av pålitliga och effektiva transporter fram. Något som i det här sammanhanget

ses som nyckeln för att både kunna behålla det nuvarande näringslivet i regionen, men även för att attrahera nya företagsetableringar.

Att hitta rätt kompetenser

Vidare framhålls vikten av tillgången till en kompetent arbetskraft för näringslivet. I det här fallet kopplas infrastruktursystemet samman med de inneboende föreställningar som finns i förhållande till att den ”attraktiva arbetskraften” söker sig till ”attraktiva regioner”. Infrastrukturen ses här som en viktig del genom att den skapar förstorade arbetsmarknadsregioner, vilket sägs underlätta för företagen att hitta rätt kompetens. En större arbetsmarknad tros skapa ett bredare underlag för företagen att hitta kompetent arbetskraft.

Samtidigt är den nordiska arbetsmarknaden idag relativt öppen med människor som söker sig till övriga nordiska länder för att arbeta. Trots detta är det sammanlänkningen av de större städerna som ses som en möjlighet att kunna attrahera potentiella medarbetare genom tillgängligheten till fler arbetsplatser.

Näringslivets deltagande

Näringslivet har också haft en stor inverkan på processen och utformningen av projektet, genom ett aktivt deltagande i både workshopar, konferenser och möten. Vid de tillfällen där jag har deltagit i konferenser eller workshopar har näringslivet funnits med som representanter och förespråkare för att bygga ut höghastighetsnätet i regionen. Det är intressant att samtidigt som projektägarna i första hand vill framställa sig som en region som vilar på en kunskapsbaserad ekonomi, trots detta använder exportindustrin som ett av de främsta argumenten för att bygga ut höghastighetsnätet. I en svensk kontext lyfts att Sverige är beroende av exportindustrin och att det svenska välståndet är grundat i densamma. Marknaden för den svenska industrin finns huvudsakligen i Europa och därför kräver näringslivet en bättre infrastruktur. Bland annat har representanter för Göteborgs handelskammare och framförallt Göteborgs hamn betonat vikten av utbyggnaden av infrastrukturkorridoren vid ett flertal tillfällen. På det här sättet har även de utgjort representanter för Åttamiljonerstaden.

Samverkan och det kunskapsintensiva samhället

I förhållande till näringslivets betydelse inom Åttamiljonerstaden så kan vi utifrån tidigare kapitel i princip se hela projektet som ett uttryck för ett gränsöverskridande samverkansprojekt, där flera olika typer av aktörer medverkar. I begreppet samverkan ligger här flera olika typer av betydelser men

det kan i första hand kopplas samman med de tidigare nämnda idéerna om nätverk där olika aktörer binds samman i ett större geografiskt område. Samverkan ses i det här fallet som grundläggande för att skapa innovation och tillväxt i den större regionen, framförallt genom att knyta samman företag, universitet och högskolor i regionen. I sin tur ska detta skapa en kunskapsintensiv och högteknologisk större region. På det här sättet ses även universiteten bli mer konkurrenskraftiga genom att de kan attrahera ett större antal studenter. Det är tydligt framträdande, både i intervjuer och i textmaterialet att det i första hand är det kunskapsintensiva samhället som betonas inom regionen, framförallt i ett framtida och internationellt perspektiv.

I de rapporter som har producerats inom ramen för projektet lyfts i första hand de större städernas utveckling fram till skillnad från de mindre befolkningstäta områdena, något som ytterligare förstärker bilden av centrum och periferi i regionen. Bland annat pekas en högre utbildningsnivå i storstadsområdena ut som karaktäristisk. Det har skett i takt med att näringslivsstrukturen sägs ha förändrats från industri och jordbruk till en kunskaps- och tjänsteintensiv näringslivsstruktur. En förändring som snarare bör ses som en storskalig samhällsförändring över hela västvärlden. På samma gång finns också en stor del av industrinäringen kvar i Västra Götalandsregionen, i första hand i Göteborgsregionen. När det handlar om Oslo- och Köpenhamnsområdena utgörs näringslivsstrukturen i främst av tjänstesektorn, där information och kommunikation samt finans- och försäkringsverksamhet betonas. Ytterligare en sektor som framhålls i den större Åttamiljonerstaden är läkemedelsindustrin. Detta gör också att den bas som sägs utgöra näringslivsstrukturen i regionen framförallt betonar tjänstesektorn och en avancerad industri, framförallt inom framställningen av läkemedel (The Scandinavian 8 Million City 2014).

Diskussion och sammanfattande kommentarer

Det här kapitlet har i första hand syftat till att belysa olika former av regionalism(er) och den kunskapsproduktion som ryms inom dessa. Sett till regionalisering i en större kontext, kopplas framförallt en äldre regionalism samman med olika anspråk på ett regionalt territorium som i sin tur bygger på olika identitetsbärande aspekter, såsom ett gemensamt språk, kultur och historia. I avhandlingen kan de båda fallstudierna som har undersökts ses som ett uttryck för i första hand nyregionalism, där regionalisering i första hand syftar till att skapa ekonomisk tillväxt genom att stärka konkurrenskraften. Samtidigt utgör de båda regionerna ett uttryck för två olika former av regionaliseringsprocesser, där Värmland utgör en formellt institutionaliserad

administrativ region och Åttamiljonerstaden en imaginär gränsöverskridande region. Frågan är då om vi kan prata om samma former av regionalism(er). Det finns både likheter och olikheter i de båda regionerna, framförallt i förhållande till en mera nyliberal diskurs där vi kan se flera olika kopplingar mellan regionalisering och nyliberalism.

Nyliberala styrningsteknologier – stadens melodi

I första hand kan vi se hur de båda regionerna har arbetat med olika former av strategier som ska stärka den regionala konkurrenskraften. Värmland har i första hand arbetat med att ta fram en ny regional varumärkesstrategi som ska förstärka, förändra och förbättra regionens image, genom att skapa vad som ses som en ”modern region”. På samma sätt verkar också de inblandade aktörerna inom Åttamiljonerstaden med olika strategier som syftar till att skapa en konkurrenskraftig region. I det senare fallet kan de ses som representerade av en förstorad arbetsmarknadsregion som ska materialiseras genom utbyggnaden av en infrastrukturkorridor.

Vidare har också nyliberalismen i hög grad pekats ut som en orsak till statens omstrukturering där andra skalor, såsom den regionala och den urbana, premieras framför den nationella. I det här sammanhanget är det framförallt den ”globala staden” eller ”city-regioner” som pekas ut som normativ och styrande för både planering och policyskapande. Det är också i den här kontexten större storstadsregioner premieras framför andra geografiska skalor genom att de ses som tillväxtmotorer för större geografiska områden. I Värmland kan vi se hur Karlstad lyfts fram som regionens tillväxtmotor, trots att Karlstad i ett internationellt perspektiv utgör en relativt liten stad. Sett till Åttamiljonerstaden så utgör denna en större geografisk skalnivå, där ett flertal av Skandinaviens större städer ingår. I det sammanhanget är det inte möjligt att jämföra Karlstad och Åttamiljonerstaden i förhållande till storlek, men det är ändå möjligt att jämföra hur det ”stadsmässiga” produceras och reproduceras inom de båda geografiska kontexterna. Åttamiljonerstaden producerar också föreställningar om vikten av att skapa ”megastäder” för att kunna konkurrera på en internationell marknad, där Skandinavien som sådan ses som perifer med för små städer och regioner.

Detta är i sig ett uttryck för den kunskapsproduktion som är styrande inom olika geografiska policykontexter men också för planering. Staden ses i det här sammanhanget som ett uttryck för att skapa utveckling och tillväxt, vilket skapar föreställningar om landsbygder och mindre urbana områden som perifera och mindre utvecklingsbenägna. Vidare är det också tydligt att det finns kopplingar till exempel om så kallade ”lyckade regioner” eller ”best practices”,

både ute i Europa och i andra delar av världen, där en stor del av den kunskapsproduktion som används i respektive geografisk kontext produceras och reproduceras. I Värmland anlitades konsulter som framhävde staden som smältdegel för innovation och kunskapsproduktion för att på så sätt kunna lyfta fram Karlstads roll som tillväxtmotor i regionen. Inom Åttamiljonerstaden bygger i grund och botten hela retoriken kring projektet om att skapa en förstorad arbetsmarknadsregion, där de större städerna knyts samman i ett nätverk. På så sätt bygger Åttamiljonerstaden också på en tilltro om nätverkens betydelse för att skapa kontakter och skapa en kunskapsbank mellan universitet, företag och forskningsmiljöer.

Den attraktiva regionen och dess invånare

Ytterligare kopplingar till nyliberalismen kan ses i form av att det i både Region Värmland och Åttamiljonerstaden framförallt är begrepp som globalisering, internationalisering av marknaden och en ökande konkurrens som används som grundläggande argument till varför respektive regions konkurrenskraft bör stärkas. Det handlar även om att skapa förutsättningar för ekonomisk utveckling och tillväxt. Inom flertalet argument ryms således flera olika diskursiva sanningar eller diskursiva kunskaper som handlar om vad som utgör den attraktiva regionen, den attraktiva regionmedborgaren och vikten av att stärka konkurrenskraften. I respektive region finns en tydlig kunskapsproduktion som har kopplingar till vidare diskurser hämtade från andra policykontexter, samtidigt som vi måste se dem i respektive regional kontext. I de båda regionerna används dessa för att bygga upp argument för framtida visioner i respektive region.

Värmland

Inom Region Värmland utmärks den attraktiva regionen av att försöka skapa en ny och framåtsträvande bild och vision om regionen som också kan kopplas till regionens varumärke. På det här sättet produceras och reproduceras olika föreställningar om regionen och dess ”identitet” inom den regionala policykontexten, samtidigt som de ska uttryckas genom ett varumärke. Vikten att förändra bilden av Värmland för att anpassas till näringslivets önskemål har framhållits som grundläggande i både den regionala utvecklingsstrategin, men framförallt i förhållande till den varumärkesplattform som har tagits fram. Det har varit viktigt att förändra negativa aspekter och föreställningar om Värmland med starka kopplingar till kulturens roll i regionen, men också i förhållande till värmlänningen. Den bild som förmedlas utåt sett måste bli mer seriös och marknadsanpassad. På det här sättet kopplas näringslivet i stor utsträckning samman med regionen och därigenom också med en ”regionens identitet”.

Inom det moderna Värmland produceras och reproduceras olika föreställningar om värmlänningen. Den bild som ses som framträdande av värmlänningen har varit en karaktär med lågt självförtroende som bör stärkas med olika medel. Till viss del har olika typer av marknadsföringskampanjer använts för att visa på en annan bild av värmlänningen än den som normalt sett framförs i media. I de här medierna kan vi också se hur bilden av den önskvärda regionmedborgaren produceras och reproduceras på olika sätt och i olika kontexter. Bland annat kan vi se hur det i första hand är en högutbildad europeisk arbetskraft som efterfrågas, i form av såväl nya inflyttare, hemvändare som kapitalstarka entreprenörer.

Åttamiljonerstaden

I Åttamiljonerstaden utgör den bild som produceras av en attraktiv region i första hand av den tidigare nämnda förstorade arbetsmarknadsregionen. En gemensam arbetsmarknadsregion betraktas som attraktiv utifrån flera olika perspektiv. I första hand som positiv ur ett näringslivsperspektiv, där företagen ges större möjligheter att välja på en kompetent arbetskraft. Omvänt ses också en förstorad arbetsmarknad som attraktivt för den ”globala arbetskraften”, där ”talanger” sägs slå sig ner på de ”attraktiva” platserna eller regionerna. På det här sättet är regioner, städer och olika platser konkurrenter i förhållande till jakten på den attraktiva invånaren. Efterfrågan på den ”rätta” arbetskraften påtalas som en utmaning för att kunna vara med och konkurrera i framtiden.

På samma gång som tilltron till att attrahera den rätta arbetskraften till regionen, produceras också föreställningar om den attraktiva regionmedborgaren. Inom Åttamiljonerstaden är det en tydlig bild av regioninvånarna som flexibla, högutbildade och mobila elitresenärer som produceras. Det ställs i det här sammanhanget också höga krav på invånarnas förmåga att pendla allt längre sträckor från och till jobbet. Det skapas därigenom en syn på regionmedborgaren som en rationell beslutsfattare anpassad till marknaden.

8 Avslutande diskussion och slutsatser

Avhandlingens struktur har i hög grad skiljt sig från ett mer traditionellt upplägg, där teori och empiri tydligt delas upp i separata delar för att sedan analyseras och ställas mot varandra. Istället har både empiriskt och teoretiskt material varvats och analyserats och vävts samman i avhandlingens senare del. Det här kapitlet syftar därigenom till att i första hand diskutera och återkoppla till avhandlingens syfte och frågeställningar, det vill säga att diskutera nutida regionaliseringsprocesser och regionalism(er) och de diskurser som omger dem. Syftet har också varit att belysa de samhälleliga processer och aktörer som producerar och reproducerar diskursen om regionalisering. I grund och botten har avhandlingen således handlat om att delta i diskussionen om hur vi kan se på regionalisering och regionalism ur ett samtida perspektiv, men också till hur det regionala rummet produceras och reproduceras i olika kontexter. Vi kan se hur det i takt med en ökande regionalisering även har skett andra samhällsförändringar i förhållande till ansvar och ansvarsfördelning i olika frågor. Rummet förändras och med det också den rumsliga kontexten, de subjekt som verkar inom det och vår förståelse av det.

Som utgångspunkt för analysen av materialet har den modell som presenterades i slutet av kapitel fyra (se tabell 2) och som successivt vuxit fram under avhandlingsarbetet stått i fokus. På samma sätt kommer jag också att sammanfatta diskussionerna i det här avslutande kapitlet genom att utgå från analysmodellen och koppla tillbaka till avhandlingens inledande frågeställningar, för att avslutningsvis diskutera regionalism(er) och regionalisering i en nutida kontext. Utgångspunkten för analysen i de tre föregående kapitlen kan även sättas i relation till de modeller som presenterats av Paasi (1986) och Metzger (2013). Kapitlet inleds därigenom med en återkoppling till begreppet regionala aktörsallianser och därefter till de diskursiva praktiker och diskursiva kunskaper som kan kopplas samman med institutionaliseringen av de undersökta regionerna. På det här sättet kan vi se de diskursiva praktikerna som en stabilisering av den regionala aktörsgruppen, eller snarare som en stabilisering av de praktiker som har satts upp som mål och styrning för den regionala utvecklingen i respektive region. I sin tur kan diskursiv kunskap i den här kontexten ses som utfallet av de diskursiva praktikerna och i viss mån som institutionaliseringen av regionen eller den diskursiva kunskap som institutionaliseras i respektive regional kontext.

Regionala aktörsallianser

En regional aktörsallians definieras som en grupp aktörer som har gått samman i ett specifikt projekt eller specifika frågor som har en tydlig regional eller geografiskt rumslig koppling. I den här kontexten skulle de regionala aktörsallianserna i respektive region kunna ses som de aktörer som verkar för att stärka den regionala konkurrenskraften. Detta sker i första hand genom att skapa en gemensam vision som ska bilda en starkare politisk enhet men också för att förbättra den ekonomiska situationen och handlingsförmågan inom regionen. Inom den rådande diskursen om regionalisering produceras en specifik kunskap om det regionala rummet som det bäst anpassade till globalisering och en ökande internationell konkurrens. Det handlar om kunskap som produceras inom forskning, av planerare, tjänstemän inom politiken och av konsulter och experter. Sett till överlappande och motstridiga diskurser, produceras även andra rumsligheter och inte enbart det regionala rummet.

Utifrån den diskussion som förts i kapitel fem om rumslig organisering så kan vi se att både Region Värmland och Åttamiljonerstaden utgör relativt komplexa och flerdimensionella regioner. Region Värmland är ett uttryck för en mer tydligt avgränsad regional subnationell enhet, mellan stat och kommun. Åttamiljonerstaden utgör i sin tur en imaginär gränsöverskridande region, där flera olika geografiskt lokaliserade aktörer deltar. På det här sättet kan regionen ses som ett uttryck för den typ av regioner som Allmendinger och Haughton (2009) i en planeringskontext har pekat ut som mjuka rum med otydliga gränser. I det här sammanhanget menar jag att vi kan se Åttamiljonerstaden som en ”mjuk region” som sträcker ut sig i rummet utan tydliga avgränsningar. Samtidigt är inte den här definitionen tillräcklig och i ett planeringssammanhang stämmer den till stor del. Men precis som Deas och Lord (2006) pratar om (o)vanliga eller (o)standardiserade regioner, som inte följer tidigare kända gränser, bör vi snarare se Åttamiljonerstaden som en (o)standardiserad region. Regionen följer inte tidigare administrativa gränser och snarare än att skapa tydliga gränser i rummet utgör den ett nätverk och korridor som sträcker ut sig i rummet. Åttamiljonerstaden kan dock inte definieras som en (o)vanlig region. Det är snarare möjligt att se hur olika former av EU-projekt har format utvecklingen där nya regionala konstellationer växer fram runtom i Europa. Det finns även andra exempel på den här typen av regioner i Europa såsom den blå bananen. Åttamiljonerstaden är därigenom ett uttryck för den kunskapsproduktion som förmedlas i olika kontexter och sammanhang och som syftar till att skapa en stark och konkurrenskraftig tillväxtkorridor.

Problematiken med någon form av jämförelse mellan Värmland och Åttamiljonerstaden utgörs till viss del av den typ av regioner de båda utgör, men framförallt i förhållande till olika geografiska kontexter. Åttamiljonerstaden representerar flera olika intressesfärer och överlappande rumsligheter, såväl regioner, som städer och mindre lokaliteter, medan Värmland snarare kan jämföras med en av de regioner som medverkar i projektet. Samtidigt skulle vi i förhållande till Värmland också kunna tala om olika regionala aktörsallianser beroende på vilken regional fråga som diskuteras.

Utifrån definitionen av en regional aktörsallians, så kan vi se hur den regionala organiseringen i respektive region skiljer sig åt, samtidigt som det även finns vissa likheter. Utgångspunkten för Metzger (2013) har varit hur regioner ”i tillblivelse” institutionaliseras, men i förhållande till Region Värmland så menar jag att det även är möjligt att se hur en regional aktörsallians kan studeras i en mer formaliserad och redan institutionaliserad region. Region Värmland utgörs idag av ett kommunalt samverkansorgan och representerar därigenom regionens kommuner genom ett indirekt valt regionfullmäktige. Samtidigt bygger en av styrformerna inom Region Värmland på triple helix där universitetet, näringslivet och regionen samverkar och samarbetar i specifika frågor. I förhållande till den mer specifikt regionala fråga som jag har berört i avhandlingen, i form av arbetet med den regionala utvecklingsstrategin och varumärkesplattformen, har flera olika inblandade aktörer medverkat, från organisationer, näringslivet i regionen, offentliga myndigheter och i viss mån även allmänheten. I sig är det här ett uttryck för nya komplexa styrningsformer där alltfler aktörer deltar och som i grund och botten bygger på konsensus i frågor rörande regional utveckling och tillväxt. På ett sätt skulle det kunna vara ett uttryck för ett mer demokratiskt samhälle där olika aktörer deltar, men det har snarare lett fram till ett mer komplext styrningssystem där det blir allt svårare att kunna se till ansvarsfördelning i olika frågor. I en svensk kontext gäller detta såväl den regionala och den nationella som den supranationella nivån. På det regionala planet ser vi hur olika aktörer i allt högre grad deltar i utformande av regionala policys, där till exempel näringslivet har fått ett allt större inflytande. Från ett nationellt perspektiv råder idag en oklar ansvarsfördelning från statlig nivå, där olika myndigheter ansvarar för frågor rörande regional utveckling och tillväxt i olika regioner. Detta skulle till viss del kunna ses som en möjlighet för olika regionala aktörer att själva utforma den regionala politiken i ett underifrån-perspektiv. Men det skapar också en problematik i förhållande till ansvarsutkrävande genom att det leder till olika förutsättningar i regionerna. I synnerhet i de regioner som liksom Värmland har

ett indirekt valt regionfullmäktige. På den supranationella nivån har EU fått ett allt större inflytande över rumslig planering och därigenom också över den regionala planerings- och policykontexten.

Region Värmland bör också ses som resultatet av den omorganisation som skedde i samband med de nyliberala vindar som under slutet av 1980-talet förde med sig nya policy- och planeringsinitiativ runtom i Europa. Visserligen har de diskussioner som förts i ett svenskt sammanhang främjat ett underifrån-perspektiv, där olika områden själva skulle bilda nya regionala sammanslutningar. Resultatet av omorganiseringen har idag endast lett fram till ett begränsat antal nya regioner såsom Västra Götalandsregionen, Region Skåne, Halland och Gotland. I övriga delar av landet lyckades de nuvarande kommunala samverkansorganen inte enas i nya sammanslagningar. I den senaste regionutredningen (SOU 2012:81) föreslogs en ny indelning av Sverige som byggde på att slå ihop länsstyrelserna runtom i landet. De kommunala samverkansorganen skulle utifrån den här utredningens förslag avskaffas fram till och med år 2018. Därefter har inte regionfrågan varit aktuell på den nationella nivån och är i dagsläget lika oklar som tidigare. Det innebär också att de regionala aktörer som verkar på regional nivå i en svensk kontext fortsätter att arbeta för regional utveckling och tillväxt utifrån olika medel och förutsättningar. Idag handlar det alltmer om att stärka den egna regionens konkurrenskraft och därigenom också att lyfta fram eller förändra bilder och föreställningar om det egna regionala territoriet.

I förhållande till Åttamiljonerstaden så utgör densamma ett exempel på hur vi kan se på och prata om regionala aktörsallianser i andra kontexter än i förhållande till regioner på subnationell nivå. Vidare är regionen också ett tydligt exempel på hur en regional aktörsallians har formats kring en specifikt regional fråga och där regionen idag existerar på kartor och i olika policydokument. Samtidigt har även en tydlig grupp aktörer såsom tjänstemän, politiker och näringslivet i regionen utsetts till talesmän för projektet. Däremot kan vi konstatera hur det även har funnits olika typer av konfliktlinjer (se förslagsvisEk 2003a:33) både mellan olika aktörsgrupper och inom aktörsgruppen som sådan. I Åttamiljonerstaden är de rumsliga konfliktlinjerna tydliga vilket också uttrycks genom de bakomliggande intressen som flera av respondenterna lyfter fram som orsaker till deras medverkan i projektet. Intressen som grundar sig en tydlig geografisk koppling till det egna rummet. Samtidigt utgör inte deltagandet utifrån olika premisser per definition en problematik, då det är möjligt att delta utifrån olika mål och syften, genom att

det huvudsakliga målet för projektet är gemensamt. Vi kan därigenom se att det som i stor utsträckning är nytt, är den typ av relationer som gränsöverskridande samarbetsprojekt som Åttamiljonerstaden representerar. I det här sammanhanget har en grupp starka aktörer enats i ett gemensamt mål för att (re)territorialisera ett större område som även utmanar nationalstatens gränser. På en annan geografisk skala måste vi också sätta Åttamiljonerstaden i relation till EU och sammanhållningspolitiken som utgör grunden för den här typen av Interregprojekt. I den här kontexten är både European Spatial Development Perspective och TEN-T-strategin styrande för utformningen av projektet. Samtidigt utgör Åttamiljonerstaden en regionalt avgränsad del av EU, där de inblandade aktörerna verkar utifrån olika medel och mål. Således är det viktigt att se till respektive geografisk kontext i förhållande till den fråga som de facto studeras. Det är möjligt att se hur vissa styrande normer och värderingar både formar men också formas av den regionala kontexten.

Vidare är det samverkansprojekt som Åttamiljonerstaden utgör också ett uttryck för nya former av styrning, där nätverksstyrning har blivit ett ideal. Hermelin (2014) ser detta som ett uttryck för hur tidigare organisatoriska gränser suddas ut. Jag menar att det också är ett uttryck för hur politik idag har flyttats till andra miljöer än tidigare. Brenner (2004) och Syssner (2008) lyfter bland annat fram en informell politik som utspelar sig i olika nätverk genom frukostmöten, konferenser, event, workshopar och så vidare. En av de huvudsakliga uppgifterna för de fjorton deltagande aktörerna inom Åttamiljonerstaden handlar om lobbying som utspelar sig på den här typen av arenor, men där även projektet och deltagandet bygger på principer av nätverksstyrning. Precis som i Värmland kan vi även i Åttamiljonerstaden se samverkan som problematisk i förhållande till ansvarsutkrävande där alltfler aktörer medverkar i planering och policykontexter. I processen har allmänheten hållits helt utanför. På så sätt handlar den här typen av geografiska föreställningar som har satts upp av en grupp aktörer som är för en utbyggnad av höghastighetsnätet, där alternativa visioner i stor utsträckning lämnas utanför.

De två fallstudierna utgör exempel på samtida regionaliseringsprocesser, som även kan ses som representativa för likartade regioner i en svensk och nordisk kontext. I de båda regionerna har frågor rörande regional utveckling och tillväxt diskuteras på olika skalnivåer, såväl som i förhållande till det regionala, det nationella och det supranationella. Regionalisering utgörs därigenom av alltmer komplexa processer, där alltfler aktörer deltar både i förhållande till geografiska

kontexter, men också i förhållande till inblandade aktörer. På så sätt är de båda regionerna ett uttryck för hur alltfler geografiska politiska skalnivåer och aktörer formar och omformar rummet, vilket också leder till att frågor rörande ansvarsutkrävande flyttas allt längre från medborgarna.

Rumslig strategisk planering

I förhållande till de diskursiva praktiker som är bidragande till institutionaliseringen av regioner, så har de i den här avhandlingen belysts i förhållande till rumslig strategisk planering. Diskursiva praktiker har setts som de verktyg som används av ”makten” som i den här kontexten har kopplats till de regionala aktörsallianser som verkar i respektive region. Genom olika diskursiva praktiker institutionaliseras specifika kunskaper eller sanningsregimer i respektive regional kontext. I sig kan även de diskursiva praktiker som används ses som ett uttryck för dagens regionalisering och vad som representerar dagens regionalism. Rumslig strategisk planering utgör därigenom en del av diskursiva praktiker som syftar till att stärka respektive regions konkurrenskraft med olika medel och som på det sättet också har tydliga kopplingar till nyliberalism, där marknaden ses som den styrande rationaliteten.

Det finns i kontexen tydliga kopplingar mellan rumslig strategisk planering och strategier. Rumslig strategisk planering kan ses som en strategi som ska verka för att stärka den regionala konkurrenskraften mot yttre hot såsom globalisering, internationalisering och konkurrens. Innovationsförmåga, konkurrenskraft, flexibilitet och andra mjuka faktorer ses som bäst främjade på en (urban) regional och lokal nivå. Att de allra flesta regioner oavsett form och geografi idag arbetar med någon form av rumslig strategisk planering har blivit allt vanligare. Regionala utvecklingsprogram och tillväxtstrategier har kommit att bygga på olika visionsstyrda imaginära myter och narrativ som i grund och botten syftar till att positionera den egna regionen på den internationella marknaden. De allra flesta regionala utvecklingsstrategierna och programmen i en svensk kontext har liknande skrivningar som också är vaga och otydliga men där det framförallt lyfts fram att det regionala utvecklingsarbetet bör fokusera på ett målstyrt visionsarbete.

Varumärkesbyggande som regional strategi

I Värmland är arbetet med den regionala utvecklingsstrategin, *Värmlandsstrategin*, och framtagandet av varumärkesplattformen ett uttryck för en praktik som på ett eller annat sätt ska skapa en konkurrenskraftigare region. Samtidigt som

framtagandet av de regionala utvecklingsstrategierna måste ses i ljuset av framtagandet av den nya nationella strategin, men också EU:s nya programperiod och Europa 2020, så utgör Värmlandsstrategin både ett uttryck för vidare samhällsprocesser, men också för den lokala regionala kontexten.

I första hand måste arbetet med att ta fram ett varumärke på regional nivå sättas i relation till konkurrensdoktrinen, där synen på att regioner konkurrerar med varandra har kommit att bli en förgivettagen sanning inom policy och planering. Detta har precis som i fallet med Värmland lett fram till att det blivit allt vanligare att även tjänstemän och politiker deltar i ett strategiskt varumärkesarbete. På så sätt är platsmarknadsföring en styrningsteknologi som formar de värderingar och normer som ryms inom den regionala kontexten. Visioner, strategier och varumärken sammanfaller i allt högre grad och blir till en ledstjärna för regionalt utvecklingsarbete. På samma sätt menar Kornberger och Clegg (2011) att strategier utgör en form av diskursiv praktik genom att de förändrar de objekt den relaterar till. En strategi utgör därigenom inte neutral kunskap. Jag menar också att arbetet med regionala utvecklingsstrategier och varumärken på den regionala nivån bör ses som en form av platsstyrning som idag sätter ramarna för det regionala utvecklingsarbetet.

Regionalisering fungerar på så sätt som en styrningsteknologi där olika innebörder, praktiker och kunskaper produceras och reproduceras i det regionala rummet. I Värmland är arbetet med varumärket viktigt för Värmlands framtida utveckling och tillväxt och för att skapa en konkurrenskraftig region. Därigenom implementeras en rad olika föreställningar om regionen. Bland annat anses arbetet med varumärket vara viktigt för Värmlands utveckling genom att det tros gynna samhörighet, samarbete och kan attrahera nya invånare och nya företag, något som behövs för att skapa arbetstillfällen och skatteintäkter i regionen. Platsvarumärket sägs således spela roll både för att kunna attrahera utomstående, men också för att kunna ena människor på platsen. Detta kopplar också an till tankar om nationalromantiken och att kunna bygga och konstruera en identitet kring gemensamma symboler, en gemensam kultur och gemensamma institutioner kring en plats varumärke. I sig innebär detta att den regionala identiteten i Värmland skapas och formas genom en uppifrån styrd process som grundar sig i en varugörande praktik, där det mest attraktiva med regionen ska lyftas fram. I hög grad utgör den här formen av strategiskt arbete med att ta fram regionala utvecklingsstrategier men också att utveckla ett varumärke eller en image ett sätt att upprätthålla specifika diskurser som ryms inom regionalisering.

Vidare är arbetet med varumärken på regional nivå även ett uttryck för New Public Management där styrningen i offentliga myndigheter i allt högre grad liknar företagsstyrning. Att bygga ett varumärke och en image, kan i princip likställas med de sätt som företag arbetar med att skapa goodwill, det vill säga ett gott rykte för företaget. I Värmland har det handlat om att bygga upp regionens goda rykte.

Polycentrism som regional strategi

I förhållande till rumslig strategisk planering i Åttamiljonerstaden så är kopplingarna till EU, ESDP och TEN-T-strategin tydliga där polycentrism utgör den normgivande styrningsrationaliteten. Polycentrism är därigenom en regional strategi som syftar till att bygga ihop Åttamiljonerstaden i en större arbetsmarknadsregion, men även till att skapa sammanhållning inom EU. På så sätt utgör Åttamiljonerstaden ett exempel på planering som sträcker sig över olika politiska gränser. Regionen kan därigenom också sättas i relation till andra gränsöverskridande samarbetsprojekt som fyller samma syfte runtom i Europa.

I den inomregionala kontexten inom Åttamiljonerstaden syftar projektet i första hand till att stärka den egna konkurrenskraften, både i förhållande till de enskilda aktörernas geografiska kontext, men även i förhållande till den större regionen. Nästa nivå utgörs i det här sammanhanget av EU, där polycentrism är ett verktyg som ska stärka EU:s konkurrenskraft men också sammanhållningen inom unionen genom att bygga samman mer perifera delar och därigenom skapa utjämning. I förhållande till den nationella nivån kan Åttamiljonerstaden ses som ett uttryck för en ny planeringskontext som utmanar den traditionella planeringen som gått hand i hand med nationalstatens utveckling men också dess gränser.

Vidare bygger också de idéer som produceras i förhållande till rumslig strategisk planering i regionen på vikten av nätverket (Törnqvist 1997). I kontexten kan vi, till skillnad från det institutionella nätverket, där politiken och samarbetet i regionen bedrivs i nätverk, se till det fysiska nätverket, där Åttamiljonerstaden syftar till att bindas samman genom en materialiserad infrastrukturkorridor. De materialiserande praktikerna syftar vidare till att skapa mjuka utvecklingsfaktorer i nätverksform och en gemensam arbetsmarknadsregion. Även de här tankarna utmanar nationalstatens tidigare planeringssystem genom att det handlar om att skapa ett gränsöverskridande nätverk som binder samman olika aktörer, regioner och städer över nationsgränserna.

Det är också intressant att de praktiker som i hög grad används för att institutionalisera regionen också bygger på ett tydligt marknadsföringsspråk, där

olika strategier används för att kommunicera projektet till utomstående, men även till deltagarna i projektet. På många sätt finns det likheter mellan de policydokument som tas fram i Värmland och Åttamiljonerstaden. De kan således sägas utgöra exempel på hur olika offentliga aktörer idag i allt större utsträckning arbetar med att kommunicera och skapa en image av regionerna. I Åttamiljonerstaden har det handlat om att skapa ett underlag utifrån olika rapporter och utredningar som visar på fördelarna med utbyggnaden av ett höghastighetsnät som sedan ska kunna presenteras för politiker och tjänstemän på nationell nivå. Därigenom har olika visioner och föreställningar om den framtida Åttamiljonerstaden i hög utsträckning producerats av inhyrda konsulter och experter på området. Samtidigt bär också visionen om Åttamiljonerstaden på flera olika föreställningar som måste ses som ett resultat av och i relation till andra processer i samhället, men som också bidrar till att skapa föreställningar om olika subjekt, både det regionala rummet och regionmedborgaren.

Den attraktiva regionen och diskursiv kunskap

Inledningsvis i avhandlingen belyste jag diskussionen om makt och kunskap. Avhandlingens sista frågeställning belyser både de mer allmänna diskurser som finns om en ökande regionalisering, men också den diskursiva kunskap som institutionaliseras i respektive regional kontext. I det här sammanhanget utgår jag från Michel Foucaults syn på kunskap som hänger nära samman med makt och styrningsteknologier som används för att stärka den regionala nivån och som bygger på vidare diskurser om dagens regionalisering.

Utifrån en Foucauldiansk tolkning av makt, så utövas inte makt uppifrån och ned, utan makt är snarare något som finns inneboende i alla typer av relationer. I förhållande till regionalisering och regionalism har det konstaterats att det inom den regionala policykontexten oavsett vilken typ av region vi studerar förekommer en specifik kunskapsproduktion som produceras och reproduceras av olika aktörer, såväl forskare, planerare, politiker, tjänstemän som konsulter. Kunskap ses som ”sanningar” som produceras av de med makt i samhället. Detta innebär inte att kunskapen är en sanning, snarare att vissa kunskaper görs till sanningar och sedan används för att legitimera specifika praktiker och projekt. Kunskap och makt är därigenom nära sammanbundna och kan produceras utifrån egna intressen och mål. Genom att prioritera ett intresse framför ett annat ges också en specifik världssyn företräde framför en annan. Kunskap blir till ett verktyg som formar strukturer om specifika subjekt.

Den kunskapsproduktion som kan lyftas fram i både Värmland och Åttamiljonerstaden vilar på kopplingar till större samhälleliga processer, vilket också visar på likheter mellan de båda fallstudierna. Det finns en entydig syn på att globalisering och en internationalisering av marknaden har lett fram till en ökande konkurrens mellan olika platser, städer, regioner och länder. Den styrande rationaliteten kan kopplas samman med nyliberalism, där en ökande individualism, entreprenörskap, privatisering, valfrihet, flexibilitet och konkurrens är vanligt återkommande begrepp. Därigenom skulle vi kunna se begreppen som ett uttryck för Foucaults biomakt, där olika tillstånd i samhället naturaliseras och blir till förgivettagna sanningar eller styrningsteknologier. För att kunna konkurrera med andra regioner har de båda regionerna använt sig av olika strategier och diskursiva praktiker som ska stärka respektive regions konkurrenskraft. I den här kontexten institutionaliseras också andra typer av föreställningar som i sig kan kopplas till ett större samhälleligt sammanhang, men som också är utmärkande för respektive region. Idéer som vilar på en kunskapsproduktion från andra sammanhang, där lyckade exempel såsom den blå bananen, Öresundsregionen och Silicon Valley ofta lyfts fram, men de vilar också på olika teoretiska antaganden från andra delar av världen.

Regionförstoring och storstadsregioner som förebilder

Från slutet av 1970-talet är det framförallt större urbana storstadsregioner som har premierats i policy och planeringssammanhang. På olika sätt utgör den här bilden också ett ideal i respektive region. I Värmland har det handlat om att som det har uttryckts ”lyfta” Karlstad, som ses som regionens tillväxtmotor, i olika sammanhang. På så sätt reproduceras bilden av staden som grogrund för kreativitet och innovation där inhyrd expertkunskap bidrar till att producera den här typen av kunskap. Det är också ett sätt att legitimera vikten av att lyfta Karlstad i alltfler sammanhang.

I Åttamiljonerstaden är det visserligen staden som betonas men i det här fallet utgör staden ett större nätverk som binds samman genom infrastrukturen. Samtidigt finns det i kontexten runt Åttamiljonerstaden flera olika uttryck för staden och dess innebörd. Bland annat pekas de skandinaviska städerna och regionerna ut som för små för att kunna konkurrera på en global marknad. Inom Åttamiljonerstaden lyfts lyckade exempel på större megastäder fram som argument till varför det är viktigt att bygga samman och skapa en större geografi. Vidare betonas också stadens roll på en global arena, där det är den globala staden eller olika city-regioner som pekas ut som centra för tillväxt och utveckling. Bilden av den globala staden förmedlas också i andra kontexter och

sammanhang genom olika typer av index och rankingsystem där städer och platser rankas utifrån olika kriterier.

Ur ett skandinaviskt perspektiv kan de här processerna och rumsliga förändringarna med fokus på staden också sättas i förhållande till regionförstoring och en kritisk massa genom ett större befolkningsunderlag. I Värmland har diskussionen handlat om att slå samman regionens kommuner och bilda en regionkommun. I Åttamiljonerstaden diskuteras regionförstoring framförallt i förhållande till att skapa en större arbetsmarknadsregion. Något som också är ett uttryck för en mer generell diskussion om regionförstoring som pågår i samhället, där förstorade arbetsmarknader idag kommit att ses som en norm.

Diskussionerna om staden som den bäst anpassade geografiska skalan på en konkurrensutsatt marknad bidrar också till att skapa föreställningar och representationer om staden i förhållande till andra geografiska skalor. Bland annat förstärker de föreställningarna om skillnader mellan landsbygd och därigenom också om centrum och periferi. I Åttamiljonerstaden utgör även den skandinaviska kontexten periferi i förhållande till övriga Europa, och i viss mån även till övriga världen, men bilden av centrum och periferi reproduceras även i den inomregionala kontexten. Det är främst de större städerna i regionen som premieras. Trots att regionen inte har några tydliga gränser, utan ska ses som ett nätverk där omkringliggande områden ska kopplas samman med de större städerna, lämnas en stor del av de deltagande regionernas ”periferier”, såsom till exempel Västra Götalandsregionens norra delar utanför projektet. I förhållande till Göteborgsregionen utgör de nämnda delarna en del av periferin men också landsbygder. Utöver detta framhålls också att det är i de större storstadsregionerna innovation och utveckling sker, genom att forskning och utbildning främst finns på de platserna, men också den högutbildade arbetskraften och efterfrågade kompetensen. Landsbygden framställs därigenom som motsatsen till staden. Det vill säga som perifer präglad av en icke-utbildad arbetskraft, utan innovation och kreativitet. I en tid där urbanisering har kommit att bli en förgivettagen sanning späder detta också på bilden av att det är i staden tillväxt och utveckling sker.

Den attraktiva regionen

I Värmland har det funnits olika åsikter gällande huruvida platsvarumärket bör inriktas på den mer traditionella bilden av Värmland med natur och kultur, eller på att förändra bilden av regionen genom att fokusera på näringslivet, innovation, spetskompetens och kreativitet. Specifika negativa drag som kan

kopplas samman med värmlänningen såsom jante och en dålig självkänsla ska förändras genom att skapa andra bilder och berättelser om värmlänningen. Den önskvärde regionmedborgaren reproduceras genom de målgrupper som olika inflyttarkampanjer, broschyrer och magasin, men också varumärkesplattformen riktar sig till. I kampanjerna är det ett tydligt fokus på en högutbildad och välbärgad, kreativ och entreprenöriell målgrupp som söker sig till Värmland för att starta företag. Det handlar om både återvändare och inflyttare från andra europeiska länder, framförallt Norge, Danmark, Tyskland och Holland. Till viss del är detta ett resultat av att det också är den grupp som utgör den största delen internationella besökare i Värmland. På samma gång diskuteras vikten av att ta till vara på mångfalden i regionen och att skapa ett mera öppet och välkomnande Värmland, vilket också satts upp som ett delmål. Vi kan därigenom se platsmarknadsföring och varumärkesbyggande som en praktik som på ett eller annat sätt syftar till att forma vårt beteende i en eller annan riktning.

Det finns också tydliga kopplingar till en mera allmän diskurs som bland annat lyfts fram inom forskningen om den ”kreativa klassen” som ses som utmärkande på de platser som under början av 2000-talet setts som framgångsrika och lyckade exempel. Platser som bland annat utmärks av att en stor andel högutbildade, kreativa och entreprenöriella människor verkar på de här platserna. I sin tur sägs de här personerna dras till platser med stor mångfald och ett rikt kulturliv. Detta är också något som har fångats upp inom den allmänna regionala utvecklingsdiskursen, vilket Värmland är ett tydligt exempel på.

De föreställningar som reproduceras genom varumärkesbyggandet i Värmland utgörs av både representationer av regionen som sådan men också om de människor som bor och verkar i regionen. Ett stort fokus ligger framförallt på att skapa en ny image som kan representera den ”moderna regionen”. I Värmlands fall kan regionen sägas vara likvärdig med vad som uppfattas som representativt för näringslivet i regionen. Ett flertal nyckelbegrepp har lyfts fram, både redan kända aspekter av regionen, men också mindre kända aspekter. Ett av de begrepp som kan kopplas direkt till näringslivet handlar om vikten av att lyfta fram ett internationellt näringsliv, men i grund och botten har det handlat om att skapa en image av Värmland som är bättre anpassat för näringslivet.

I Åttamiljonerstaden utgörs den bild och de föreställningar som bygger på idéer om den attraktiva regionen på de fördelar som en förstorad

arbetsmarknadsregion medför. En förstorad arbetsmarknad ses som positiv för i första hand näringslivet i regionen. Det skapar utrymme för att kunna hitta och välja den kompetenta arbetskraften. Samtidigt används även en förstorad arbetsmarknadsregion som ett argument för att attrahera den ”globala” arbetskraften och så kallade ”talanger”. Det här förstärker också bilden av att regioner idag inte enbart konkurrerar om företagsetableringar utan även om den ”rätta” arbetskraften. Även i Åttamiljonerstaden kan den rätta arbetskraften sättas i perspektiv till den önskvärde regionmedborgaren. Utifrån de tankar där Åttamiljonerstaden i grund och botten bygger på en friktionsfri region, utan gränser, förväntas regionmedborgaren i allt högre grad vara flexibel och allt mobilare. Det ställs allt högre krav på invånarna att pendla allt längre sträckor till och från arbetet, vilket gör dem till mobila enheter och en så kallad ”elitresenär”, snarare än reella invånare.

I de båda regionerna produceras och reproduceras således olika föreställningar om vad som utgör den attraktiva regionen och regionmedborgaren. Detta grundar sig i första hand i föreställningar om vad som skapar förutsättningar för näringslivet i respektive region. I Åttamiljonerstaden handlar det både om att skapa förutsättningar för godstrafiken, men i första hand om att knyta samman regionen i en större kunskapsintensiv näringslivsregion, med flera större universitet och forskningscentra. I Värmland har det handlat om att förändra bilden av regionen så att den är mer anpassad till näringslivet och dess önskemål. På så sätt likställs det regionala, oavsett om vi pratar om politiska, administrativa eller funktionella regioner, i allt högre grad med näringslivet men också med begrepp som konkurrenskraft. I begreppet konkurrenskraft ligger således flera olika innebörder, såsom innovationsförmåga, attraktivitet och image.

Regionalism(er)

I de båda fallstudierna reproduceras föreställningar om staden som modell vilket visar på tydliga kopplingar till regionalism 2.0 som betonar stadens roll som tillväxtmotor på en global arena. Utöver detta finns också flera mer regionalt kontextuella idéer om vad som utgör den attraktiva regionen. I Värmland syftar rumslig strategisk planering i första hand till att skapa det ”moderna Värmland”. I Åttamiljonerstaden syftar den i första hand till att genom polycentrism skapa en gemensam förstorad arbetsmarknadsregion. Samtidigt grundar sig de diskursiva praktikerna i en form av styrningsrationalitet som bygger på att skapa konkurrenskraftiga regioner anpassade till en global, internationell marknad. Det finns även tydliga föreställningar om vad som utgör

den attraktive regionmedborgaren, vilket också kan ses i relation till den inledande diskussionen i avhandlingen om hur medborgarskapet förändras.

I Åttamiljonerstaden utgör en mer rörlig och mobil regioninvånare i grund och botten en utmaning i förhållande till ett statligt medborgarskap. Regionen sträcker sig över tre länder, där regionmedborgaren förväntas pendla, bo och arbeta i olika länder. I Värmlands fall ser vi tydligt hur nya begrepp kommit in såsom tillväxt, entreprenörskap och konkurrenskraft. På det här sättet är de båda regionerna och de föreställningar som institutionaliseras i respektive kontext ett uttryck för nya styrningsformer som kan kopplas samman med nyliberalismen. Nya tankesätt där individualism, ”valfrihet”, flexibilitet, tillväxt och konkurrenskraft betonas i förhållande till den fria marknaden implementeras i den regionala kontexten. Individer förväntas i allt högre grad ta ansvar för välfärdsfrågor, där medborgarskapet blivit alltmer kundorienterat genom privatisering av skola, omsorg och vård. På så sätt kan vi koppla samman både medborgarskap och en rumslig omorganisering till privatisering, avreglering och en decentralisering av tidigare statliga frågor (Miller & Rose 2008; Dean 2010; Sager 2011).

Ett av avhandlingens syften har varit att förstå dagens regionaliseringsprocesser och att fördjupa förståelsen av dagens regionalism. Regionalisering bör ses som en process som är resultatet av flera både samtida men även historiska processer. Till viss del skulle en enkel förklaring av regionalisering kunna utgöras av ett ökat inflytande för den regionala nivån, men regionbegreppet är desto mer komplext. Jag menar snarare att regionalisering bör ses som en process som skapar och omformar regioner i olika konstellationer, från den subnationella nivån, men också till nya rumsliga formationer i form av det gränsöverskridande projekt som Åttamiljonerstaden utgör ett exempel på. Regionalisering kan således också ses som framväxten av nya rumsligheter som tar sig uttryck i en uttalad regional kontext. Att se regionalisering som en process innebär också att den är ett utfall av andra sociala, ekonomiska och kulturella sammanhang, relationer och kontexter, men där regioner främst utgör sociala eller politiska konstruktioner.

Vi har i kapitel tre sett hur definitionen av regionalism ofta kopplas samman med vad som ses som en ny och en äldre regionalism. Den äldre regionalismen kopplas i stor utsträckning samman med tydliga anspråk på ett regionalt territorium och grundar sig ofta i ett antal gemensamma attribut, såsom exempelvis ett gemensamt språk, kultur, religion och så vidare. Till stor del grundar den sig också i skillnader mellan centrum och periferi som har gett

upphov till skillnader och som till stor del också kan mynna ut i en önskan om självbestämmande och självstyre. Nyregionalismen bryter med den här tidigare definitionen av regionalism och kopplar framförallt an till ekonomiska aspirationer. Härigenom skulle vi också kunna se den äldre regionalismen som ett underifrån perspektiv, medan nyregionalismen både kan ses ur ett underifrån perspektiv, men lika gärna som ett ovanifrån styrt ändamål för att främja regional utveckling och tillväxt.

Nyregionalismen sägs till viss del ha uppstått i samband med nyliberalismens framväxt från 1970-talet och framåt. Samtidigt har olika regionalistiska anspråk med kopplingar till en äldre regionalism också uppvisat ekonomiska aspekter och strävanden, framförallt i förhållande till centrum och periferi. Vi kan dock fråga oss hur länge vi kan använda oss av begreppet nyregionalism, då den enligt dess definitioner sträcker sig relativt långt tillbaka i historien. Idag kan i princip alla former av regionalisering definieras som nyregionalism. Ser vi till de båda definitionerna så är de båda för snäva och att det är tydligt att ingen av de båda studerade regionerna, vare sig Värmland eller Åttamiljonerstaden, passar in under den äldre regionalismen.

Utifrån de studier som har genomförts inom ramen för avhandlingen har det blivit allt tydligare att dagens regionalism visserligen har tydliga kopplingar till nyregionalismen, men att vi också måste studera dem i en regional kontext. Vi kan därigenom prata om ett antal olika former av regionalism(er). Samtidigt måste den drivande styrningsrationaliteten ses i relation till konkurrensregionen där nya styrningsformer och nya rumsligheter växer fram anpassade till att stärka ett specifikt territoriums konkurrenskraft. Harrison (2008) kan till viss del ha vidgat betydelsen något genom de två former av regionalism som han lyfter. Den ena kan ses som ett resultat av en mera centralt styrd process och den andra som en process styrd på den regionala nivån. I det senare fallet är regionalisering ett resultat av etablerandet av regionala tillväxtstrategier som utformar den territoriella politiken och på så sätt bidrar till institutionaliseringen av regionerna. Även rumslig strategisk planering kan ses som ett uttryck för att stärka den regionala konkurrenskraften och därigenom som en form av tillväxtstrategi. I det perspektivet kan både Värmland och Åttamiljonerstaden ses som resultatet av den här formen av regionalism. I ett svenskt sammanhang är dock inte de regionala tillväxtstrategierna enbart ett uttryck för den regionala nivån utan snarare för flera skalnivåer, från den regionala till den nationella och till EU.

I de båda studerade regionerna syftar de diskursiva praktiker som är bidragande till att forma diskursen om respektive regional kontext till att stärka den regionala konkurrenskraften. På det sättet kan de också kopplas samman med konkurrensregionen och regionalism 2.0 där staden ses som förebild för planering och policy. Inom den här diskursen ryms också andra teoretiska föreställningar och kunskapsrationaliteter som på olika sätt implementeras genom policys och planering. Vidare har det också blivit tydligt att näringslivet tillsammans med ytterligare aktörer har fått ett allt större inflytande över de regionala policyprocesserna. Regioner likställs också i allt högre grad med företagens förmåga att utmärka sig på en global marknad. På så sätt har det regionala kommit att kopplas samman med regionens näringsliv. Det har därigenom blivit allt viktigare för offentliga aktörer att vara konkurrenskraftiga, vilket blir intressant i förhållande till att det i första hand är företagen som är konkurrenter och inte offentliga aktörer i sig. Regionala aktörer och blir på så sätt i allt högre grad representanter för näringslivet men också med begrepp som konkurrenskraft, innovationsförmåga, attraktivitet och image. Begrepp som inte tar hänsyn till de människor som lever och verkar i regionerna. Detta kan också kopplas samman med en mera nätverksorienterad styrning och New Public Management.

Den beskrivna utvecklingen producerar och reproducerar också föreställningar om de platser som ses som attraktiva och icke attraktiva, men likaså de människor som ses som önskvärda och icke önskvärda. Regionalism(er) 2.0 skulle således kunna ses som mer än enbart ett fokus på storstadsregioner som ideal för planering och policy. Regionalism(er) 2.0 rymmer även föreställningar om den konkurrenskraftiga och attraktiva regionen som även dessa formar och omformar regionala kontexter och sammanhang. Ett viktigt verktyg för att stärka en regions konkurrenskraft utgörs av rumslig strategisk planering där olika strategier syftar till att skapa förutsättningar för regional utveckling och tillväxt. Strategier som kan ta sig olika uttryck i olika geografiska kontexter, men kan i grund och botten kan kopplas till olika nyliberala strömningar och ideologier i samhället. I regionalism(er) 2.0 ryms således inte enbart föreställningar om staden som idealet för planering och policy, utan även föreställningar om de hierarkiska skalor, i det här fallet staden, som ses som bäst anpassad för kunna möta den globala konkurrensen. Vidare skapar detta också ett förändrat synsätt på medborgarskap och styrning, vilka båda blir allt mer komplexa genom att ett allt större antal aktörer deltar i policyskapande och planeringssammanhang. Idag ställs andra krav än tidigare på medborgaren. Det handlar inte längre om att delta i olika politiska aktiviteter och de förpliktelser

som tidigare varit ålagda medborgaren. Istället ser vi hur nya krav i förhållande till vad som utgör den eftertraktade regioninvånaren skapas och implementeras i den regionala kontexten. Att allt fler aktörer är inblandade i frågor rörande regional utveckling och tillväxt på olika geografiska skalor kan också ses som ett sätt där demokratiska frågor blir alltmer komplexa och svårare att påverka.

Även om vi pratar om olika regionalism(er), så delar de alla till stor del en övertygelse om att regionbyggande och ett stärkande av den egna regionala nivån utgör ett sätt att skapa ekonomisk utveckling och tillväxt, demokrati och lokala kulturella uttryck. På samma gång kan de här antagandena också ses som grundade i en syn på rummet som slutet. Det kan även få motsatt effekt och istället för att ta sig demokratiska uttryck leda till att lokala och regionala identiteter tenderar att bli konservativa, exkluderande och slutna. En stor del av de regionaliseringsprocesser vi har sett under 2000-talet har handlat om att förflytta beslutsfattandet till olika former av regionala styren, sammankomster eller regionala utvecklingsorgan. Det är också något som förväntas stärka och bygga upp olika former av lokalt integrerade ekonomiska system såsom kluster, agglomerationsekonomier med täta kontakter mellan leverantörer och kunskapsöverföring. Därigenom kan regionalisering också vara ett resultat av regionala intressen och ett tydligt utryck för makt, där målbilder och visioner i allt högre grad utformar den territoriella politiken.

Avslutande reflektioner och framtida forskning

Avhandlingen har visat hur en rad olika föreställningar implementeras inom den regionala kontexten. Det har bland annat utkristalliserats att olika representationer om vad som konstituerar en attraktiv region, såväl som hur en region ska styras, stadens roll för regional utveckling och tillväxt och olika föreställningar om vad som konstituerar den attraktiva regionmedborgaren, utgör modeller för att skapa en konkurrenskraftig region. De här olika kunskapsrationaliteterna är ofta hämtade från andra geografiska sammanhang och sprids genom experter och konsulter, men också mellan olika policy- och planeringskontexter, där även tjänstemän och politiker hämtar inspiration. Detta skapar en normativ och värderande policyagenda, där alternativa vägar för regional utveckling inte diskuteras och där tillväxt blir den styrande ekonomiska rationaliteten. Territoriella utvecklingsstrategier (till exempel urban regeneration, platsmarknadsföring, rumslig strategisk planering) på olika rumsliga skalor blir alltmer likformade. Flera olika begrepp såsom globalisering och internationalisering, men också olika teoretiska antaganden, används som återkommande argument och har därigenom kommit att bli normativa för de val som görs på den regionala nivån. En teoretisk utgångspunkt som är ständigt

återkommande på både kommunal, regional och nationell nivå, är Rickard Floridas teori om den ”kreativa klassen”. Det är tydligt hur dessa tankegångar har anammats och plockats upp inom både kommunal verksamhet och på den regionala nivån för utformningen av policys och planering.

Ett intressant exempel på policymobilitet är Barcelonamodellen, som också nämns väldigt kort i avhandlingen, men som har kommit att ses som en förebild för urban regeneration, imagebyggande och därigenom för planering och policys. Den här formen av modeller gör att våra städer och regioner utformas på samma sätt och med samma styrningsteknologier och därigenom blir alltmer likformade. I Barcelona har den tidigare planeringsmodellen i hög grad kommit att kritiseras av stadens egna invånare som menar att staden har ”sålts ut” till stadens besökare. Sedan slutet av sommaren 2014 har en stor andel av stadens befolkning gått ut och demonstrerat mot illegal lägenhetsuthyrning och allt för många besökare, där invånarna själva menar att de har förlorat staden till turister och att den alltmer har tagit formen av ett nöjesfält för konsumtion. Detta utgör också ett exempel på att kommersialiseringen av olika platser har gått så långt, där de egna invånarna i slutändan har förlorat tillgången till allmänna platser till förmån för privatisering och kommersialiseringen av offentliga rum. Ytterligare ett dagsaktuellt exempel är där Norra Djurgårdsstaden i Stockholm, som är ett av Sveriges mest omfattande bostadsutvecklingsprojekt, ska ges ett internationellt namn – *Stockholm Royal Seaport*. Norra Djurgårdsstaden ses inte som tillräckligt attraktivt att marknadsföra till övriga världen (Ritzen, 2014).

I takt med att det blir allt viktigare att bygga en image och ett varumärke för olika platser, både materiellt och immateriellt anpassas dessa till marknadens rationalitet, där det ”oattraktiva” marginaliseras. Att bygga en ”attraktiv plats” handlar till största delen om att bygga en plats för utomstående och inte i lika stor utsträckning för platsens invånare. I vad som ses som en alltmer konkurrensutsatt värld bör vi därför också ställa oss frågan om huruvida regioner som idag hotas av utflyttning, företagsnedläggningar och rationalisering, kan konkurrera på lika villkor med andra städer, regioner och länder. Redan existerande skillnader mellan stad och land, centrum och periferi, men också olika samhällsklasser förstärks på det här sättet. Det blir därigenom allt viktigare med forskning som utmanar redan existerande perspektiv och som lyfter fram alternativa vägar för hållbar planering. En viktig utmaning för framtida forskning utgörs därför av att lyfta fram alternativa exempel på regional utveckling och stadsutveckling som inte alltid baseras på best-practices, utan som också visar på alternativa vägar för utveckling. Vi kanske inte kommer

att kunna stoppa urbaniseringstrenderna, men vi bör ställa frågan för vem och vilka bygger vi framtidens städer och regioner?

English summary

Introduction and background

There is a wider discourse of regionalization processes and regionalism where the concept of the region can be seen more or less as a buzz word in different planning and policy contexts. To a large extent, this can be related to the devolution of state power to the regional level, and thereby also to the restructuring and the hollowing out of the state. However, some scholars point out that there has been no hollowing out of the state; rather, we have been witnessing a reorganization of the state to better fit the international market. To a great extent, city-regions are now seen as the hierarchical level, mandated to compete on a global market, directing both economic and other kinds of investments to the city level. Another aspect of the same development is the tendency to see the city-regions as the larger growth engines for whole nations. This process of change involves the issues that David Harvey (1989) calls urban entrepreneurial governance. This form of urban entrepreneurial governance comprises several practices and strategies aiming to develop city-regions as well as other regions to enhance their competitiveness.

Contemporary regionalization processes at the subnational level combined with new forms of regionalization-crossing traditional administrative borders have created new forms of institutions, political and administrative structures, and power hierarchies. Several scholars see this shift, as a shift from government to governance (Bristow, 2010), where more and more actors influence policy and planning processes. It can also be seen as a shift from a more centralized government to governance through networking and cooperation in different coalitions (Gregory et.al 2000). Miller and Rose (2008) see this change as a shift from governing at arm-length distance to governing from a distance by using new forms of practices connected to the enrolment of neoliberalism at the end of the 1980s. New actors have been given new influence over policy and planning practices, especially in relation to businesses and firms, but also different supranational organizations are influencing both regional and national politics. At a national level the role of the state has changed from welfare provider to management agency through the deregulation and privatization of earlier welfare projects, such as healthcare, water and sanitation, education, and so on. At the individual level, this has in turn led to increased individualization, where citizens to a great extent are responsible for their own welfare and wellbeing. Citizenship is thereby transforming into a more growth-oriented

concept where the citizen is also expected to enhance the competitiveness of the region (Swyngedouw 2005, Sassen 2007, Syssner 2011).

In a Swedish context, regional policy processes have become more and more complex, not only as a result of the formation of new regional development agencies at the subnational level, but also through new forms of innovation systems, such as triple helix. Triple helix builds on cooperation between public agencies, the industry and universities (Westlund, 2006).

In this way regionalization in different contexts has contributed to new forms of governance both in relation to the subnational level and to the emergence of new territorial entities. New forms of governance and regionalization processes thereby challenge traditional views of planning, spatial organization, policy processes and citizenship. In addition to seeing the increasing regionalization at different levels as a result of the devolution of state power to the regional level, it should also be approached from different perspectives and regionalism(s).

The two case studies presented in this thesis, namely *Region Värmland* in the Midwest of Sweden and *The Eight Million City* stretching from Oslo in the north via Gothenburg and Malmö to Copenhagen in the south, are both examples of different kinds of current regions and regionalization processes. They can both be seen as manifestations of different discourses connected to regionalization and regionalism(s). In other words, this thesis aims to shed light on the devolution of state power to the regional level, and also to explore how new spatial formations and regions are being targeted in the planning and policy processes.

Aim of the study

The aim of the study conducted in this thesis is twofold. One the one hand, the aim is to develop the theoretical understanding of contemporary regionalization processes and regionalism(s) and the discourse surrounding them. On the other hand, the aim is to shed light on the social processes and actors that produce and reproduce different discourses of regionalization as reflected by the two empirical case studies presented in the study. In brief, the aim is to identify and clarify current regionalization processes, thus broadening the understanding of the concepts of regionalization and regionalism(s) by asking the following questions:

- *What actors shape and reshape discourses about regionalization in the regions under study?*

- *What discursive practices contribute to the institutionalization in the regions?*

- *What kind of discursive knowledge is produced within contemporary processes of regionalization?*

Method and methodological points of departure

The methodological approach in this thesis is inspired by discourse theory and discourse analysis, mainly related to argumentation theory and critical discourse analysis. This means that the empirical material in the study, both in the form of interviews and various forms of texts, produced by different actors in each region, have been analyzed and treated as knowledge production where a certain knowledge is being produced to sustain and institutionalize the region in question.

The research questions relate to various components designed to illustrate different processes of regionalization. The initial question refers to the micro level and thus seeks to primarily describe the regional contexts, the spatial organization and the actors operating in each region. To some extent these actors can also be seen as producing regionalization and regionalism(s) in each region. However, they must also be seen as part of the larger and broader social contexts of regionalization.

Question two and three aim to explore how geographical representations and imaginaries are being produced and institutionalized in each regional context, which means that the questions may overlap. Question two primarily focuses on the analysis of strategic spatial planning, that is, the actual performance and practices which aim to institutionalize the regions. Fairclough (1992) define discursive practices as the way in which texts are being produced, distributed and consumed, while Foucault argues that discursive practices consist of the knowledge produced and used as a tool for power at a given time. This is how discursive practices contribute to the maintenance of various power relations in society (Bergstrom & Boréus, 2000). According to the latter definition, discursive practices are thus not limited to the analysis of texts, but can also be seen as ways of acting and using different practices as manifestations of a specific discourse. In the same vein, Rob Atkinson (1999) points out that it is not enough to identify a specific discourse by simply analyzing texts. It is equally important to focus on the discursive practices that institutionalize specific discourses in organizational structures and practices.

The third question attempts to highlight more general discourses relating to contemporary regionalization processes and regionalism(s), and hence the

discursive knowledge institutionalized in each regional context under study. In this context, I here adopt Michel Foucault's view of knowledge, which is closely related to power, i.e. the knowledge used to strengthen the regional level. Initially, the argumentation analysis serves as a basis for illustrating the arguments used by regional actors in each region, along with the regional visionaries and imaginaries that are being institutionalized in each regional context.

Theoretical perspective and key concepts

The literature on regionalization and regionalism is very wide a great many different strands. This thesis primarily draws on the field of political geography where the literature about regionalism and regionalization has mainly focused on the restructuring of the state. Literature in this field displays different conceptualizations of regionalism and how we can approach it. However, two definitions are generally singled out: older regionalism and new regionalism. The first definition refers to strong regionalist claims of autonomy and sometimes also independency from the state. These claims normally build on strong cultural indicators, such as a common regional identity, language, religion and so on. The latter definition, new regionalism, is more connected with different economic claims (Keating 1998, Syssner 2006). However, several scholars point out that these definitions are too narrow and that we must look to other definitions and expressions of contemporary regionalism(s) (Amin 2004; Syssner 2006).

In relation to how a large part of investments at the national level today are geared to the city-level, some scholars (Andrew & Ward 2007; Jonas 2012; Harrison & Growe 2014) also point to a new form of regionalism called regionalism 2.0, where city-regions are seen as the main arena in a global market. In the light of these different definitions of regionalism(s), it is important to look at the logical order of current regionalization processes and in specific regional contexts. In a westernized context, the main purpose must be related to economic interests where strategic spatial planning is used to enhance the competitiveness of each region. Whether we choose to define regionalism in one way or another, the processes can all be seen as carriers of a number of inherent myths, or, as it were, ideological ideas, which in turn act as institutionalizing the regions (Ek 2003).

The Finnish political geographer, Anssi Paasi (1986), developed a model for the institutionalization of regions in the 1980s. He pointed out that regionalization processes can be seen as four different independent phases. At some point

regions start to exist as name-given entities on maps, in texts, created by politicians, officials, planners, scholars or other actors in society, but also in different political, administrative and social institutions, practices and discourses. They are also being represented by both material and immaterial symbols to establish a regional identity. If there already is a strong regional identity and culture, these are normally used as symbols. When the region is becoming more and more formalized, public institutions are set up to promote the development of the region. In some cases these processes can lead to the formation of a regional identity, but in many cases, the region is only an administrative unit and the population remains unaffected.

Jonathan Metzger (2013:1377) developed this model further with a focus on the actors driving the regionalization process forward, that is, *the development of loosely knit regional publics into emergent regional stakeholder communities*. Hence, regionalization can be seen as the a) *emergence of a regional public* framing common territorial desires; b) *the stabilization of a regional public* through a more stabilized institution; c) *the institutionalization of a region* taking place when different spokespersons have become recognized and the region starts to exist in more durable socio-material respects.

However, we cannot only see regionalization as a result of loosely knit regional publics coming together on common issues connected to a specific spatial level. We must also see regionalization processes in relation to wider social and economic processes

Contributions

On the basis of the definitions above, a regional public or assemblage can be defined as a group of actors coming together for a specific project or specific questions with a clear regional or geographical spatial connection. In this context the regional public in question could be seen as the actors working to enhance regional competitiveness. At first, this is done by creating a shared vision to ensure a stronger political unity but also to enhance the economic situation and the power to act. In the current discourse on regionalization, there is specific knowledge produced on regional space as the space best adapted to increased globalization and increasing international competition. This implies a form of knowledge produced by planners, politicians, officials, experts and consultants. In terms of conflicting and overlapping discourses, this study mainly looks at how the regional actors themselves both use and create discursive practices and knowledge to institutionalize their own regions.

Regional publics

The analysis of the two case studies in this thesis shows how complex and multidimensional the concept of the region actually is. Region Vämland is an expression of the devolution of state power to the regional level and thereby also a reorganization of the state from the state level. It can therefore be seen as a result of the reorganization of the state that took place in the late 1980s in relation to more neoliberal tendencies in both planning and policymaking. Decentralization in a Swedish context started out by promoting a bottom-up approach, where different regions themselves were to form new regional agencies. However, the result of this reorganization only resulted in a limited number of new regions with regional parliaments.

The Eight Million City, on the other hand, is a cross-border region, where several different actors are participating by different means. In this way, the region can be seen as an expression of what Allmendinger and Haughton (2009) describe as soft spaces with fuzzy boundaries where new regions are being formed at the transnational level. We can also see it as an unusual or unstandardized region, not following previously known boundaries. At the same time these kinds of regions are not that rare in a European context. The Eight Million City is also an Interreg project and thereby a result of spatial planning practices in the EU, aiming at creating cross-border cooperation between several countries.

Based on the definition of a regional public, it is possible to see how the regional organization in the two regions differs from or is similar to the other. Region Värmland is a Regional Development Agency, representing the municipalities in the whole region through an indirectly chosen regional council. One of the main principles of the organization is the triple helix, i.e. the cooperation and collaboration between the university, industry and the regional agency.

In relation to the more specific regional issues that I have touched upon in the thesis, several different actors have participated in producing the regional development strategy and the platform for creating the region brand,. In itself, this is an expression of new complex forms of governance where more and more actors are involved in policy and planning processes. Further, it has also led to a form of management-based governance influenced by New Public Management.

In the case of Region Värmland, I argue that it is possible to look at the formation of a regional public even if the region in itself can be seen as an already institutionalized and formalized region. It is rather the issues in each context that make up the institutionalization process. In Värmland, the processes of developing the regional strategy for future growth largely involve changing the existing image of Värmland in order to institutionalize new imaginaries and representations of the region. The aims of a regional public can thus also mean changing existing notions of a certain region and can in the end also form more or less stable spatial units or material realities. In Värmland, there are several stakeholders taking part in the regional public, such as the regional development agency, organizations, associations, industry and the university.

The Eight Million City in turn is an even more complex organization than Region Värmland because of its many participants. However, the project of the Eight Million City can in many ways be seen as a clear example of how different geographical stakeholders have come together to form a regional public on a specific regional issue. Even though the different participants participate for different reasons and with different goals, mainly connected to enhancing the competitiveness of their own territory, they have all come together on a specific issue. To a greater extent than in the case of Region Värmland, we can link the Eight Million City to a process of (re)territorialization of a geographical territory.

Like Region Värmland, the Eight Million City makes up a complex structure of different actors from different geographical contexts. In the latest project period, there were fourteen participants from different contexts, the regional, municipalities, organizations and other authorities. In the course of my study, it was clear that industrial representatives, consultants and other experts gained influence over the project process by participating in meetings, conferences and workshops.

The two case studies show that issues regarding regional development and growth are being discussed at different regional levels, as well as the regional, the national and the supranational level. The Eight Million City can also be seen as an expression of how different geographical scales shape and reshape the regional space, moving social and spatial processes further away from the citizens.

Strategic spatial planning and discursive practices

In this thesis, the discursive practices contributing to the institutionalization of regions have been studied in relation to strategic spatial planning. Discursive practices can be seen as a tool of power, in this context related to the regional publics operating in each regional context. Through discursive practices different sets of knowledge or regimes of truth are being institutionalized in each regional context. They can thereby be seen as expressions of contemporary regionalization and regionalism(s). In this context we must see strategic spatial planning as a discursive practice aimed at enhancing the competitiveness of a specific region by different means.

Branding as regional strategy

In Värmland, we can see that the process of creating the regional development strategy and the brand platform is a practice that in one way or another is working to enhance the competitiveness of the region. It is also a demonstration of how regional public actors to a larger extent than ever before take part in the place-marketing practices. Consequently, it can also be seen as an indication of the competitiveness doctrine where all places today have become competitors in one way or another.

Place marketing can be seen as a form of technology shaping values and norms in the regional context, especially since visions, strategies and brands increasingly coincide with and thus become the beacon of planning and policy practices at the regional level. In this way, strategies can be seen as a political technology aiming at convincing others.

Building the image and the brand of the region is seen as important for the future development and growth in Värmland, with the result that several imaginaries about the region are being implemented in different contexts. The brand is, for example, viewed as promoting belonging and cooperation, and as attracting new residents and businesses, which are needed to create jobs and tax revenues in the region. There is also an association to national romanticism in which the nation state is built on common symbols, cultures and institutions. In Värmland this means that the regional agency is trying to shape the regional identity through a top-down process based on a commodity- making practice.

The effort put into the regional development strategy also has to be seen as a form of place management where visions have become a more and more common tool for planning and policy making. It is also a manifestation of New

Public Management where governance in public agencies increasingly mimics the forms of business management.

Polycentrism as regional strategy

In relation to spatial strategic planning the Eight Million City rests upon the links to EU and the ESDP and the TEN-T-strategy where polycentrism constitutes the normative governance rationality. Polycentrism can thus be seen as a form of regional strategy that in this case aims to incorporate the different cities in the larger region into a common labor market. It is also a part of the EU cohesion policy, which also rests on polycentrism, in the context of creating a European Union connected into a network of larger cities as nodes in a hierarchical system. In this way, The Eight Million City is an expression of planning at different geographical scales. In the regional context the main goal is to enhance the competitiveness of the region by creating a larger labor market. At the national level we must see The Eight Million City as an expression of a new planning context challenging more traditional planning contexts that have gone hand in hand with the development of the nation state.

The ideas produced in relation to strategic spatial planning also build on knowledge related to the importance of the network in different forms. Basically, the region in itself constitutes a network by connecting the larger cities in the region. But it also constitutes a network in relation to the different actors involved in the project. These ideas are also challenging both traditional planning systems but mainly democracy and citizenship by crossing national borders.

Discursive knowledge

According to a Foucauldian interpretation of power, power is not exercised top-down. Power is rather something that is inherent in all kinds of relations. In relation to regionalization and regionalism, it is possible to see that regardless of the kind of region under study, there is a specific knowledge production produced and reproduced by different actors. Knowledge must therefore be seen as produced by actors inheriting power in society. This does not mean that knowledge is a truth; rather that certain knowledge is made into truth to legitimize certain practices and projects. Knowledge and power are thereby closely connected and produced by its own means and goals. By favoring one interest over another, a specific world view is given precedence. Knowledge can thus be seen as a tool shaping and reshaping structures on specific subjects.

The production of knowledge produced in each regional context under study connects to wider and larger social and economic processes. One of the main points and arguments used in both contexts are the current situation of enhanced competiveness as a result of globalization and the internationalization of the market. To a great extent, knowledge production builds on policy mobility where knowledge is transferred from one context to another, and where good examples are often used as inspiration for both planning and policymaking.

Regional enlargement and city-regions

In both of the regions under study, it was clear that the city has become an ideal for policymaking and spatial planning. The larger cities in each region are treated and seen as growth engines, also reproducing the image of the city as the soil for creativity and innovation.

In the Eight Million City, the city is also seen as the growth engine, but mainly for its size. Here the focus is on the creation of a mega-city of eight million people. This in turn reproduces the imagery of cities in a Scandinavian context as too small and too peripheral. Here competitiveness is equal to the size of the city and its labor market, whereas regional enlargement and a critical mass are seen as the keys for economic growth.

This knowledge production must also be seen in relation to different power relations between the city and the countryside, but also in terms of center and periphery. The focus on the city as the larger growth engines means that other representations and imaginaries of the periphery and the countryside as backward and undeveloped are becoming more and more institutionalized.

Becoming the attractive region

In addition, other representations are also being institutionalized in each regional context. In Värmland the regional brand is expected to change the current representations of the region into what is seen as a more "modern" region. Negative imaginaries connected to the regional identity, such as "the jante law" and low self-esteem are judged vital to change. Conversely, other representations and narratives about the people living in Värmland have been highlighted in different contexts. In this way, an image of what is seen as the "attractive" regional citizen is being constructed through images, magazines, brochures and campaigns of different kinds. The desirable citizen in these campaigns is represented as a wealthy, creative, educated, entrepreneurial person, mainly from Sweden or other European countries. Place marketing and

place branding can thus be seen as practices aimed at shaping the conduct of the population in one way or another.

One important aspect of the creation of the regional brand in Värmland is the cooperation with the industry in the region, which to a great extent has been involved in the process. It almost seems as if the brand is more representative of the industry than the people actually living in the region.

The principles of The Eight Million City mainly focus on the ideas of an attractive region as an enlarged labor market. An enlarged labor market is seen as positive for the industry in the region. It is seen as a way to increase the opportunities to find qualified employees for the firms and businesses in the region. It is also used as an argument to attract the "global" labor and so called "talents" that are assumed to wish to move to the "attractive" regions and cities of the world. This also strengthens the belief in competition, not only through the establishment of new firms and businesses but also of the "right" labor. This can also be connected to the production of the desirable citizen in the Eight Million City. Since the region in itself is based on thoughts and ideas of a frictionless region without borders, the citizen is also expected to be mobile and flexible, highly educated, and preferably a talent moving around the globe. There are also more and more demands made on the citizen to commute further and further distances to and from work, reducing human citizens to mobile entities.

The imaginaries produced in each regional context are mainly connected to visions about the attractive region and the attractive citizen that can match the demands of firms and businesses. In this way, we can see that the 'region' to a much greater extent than before equals the industry in each region. It has become more and more important to be competitive on a global market. To be competitive evokes notions of the attractive citizen, innovation capacity, attractiveness and image.

Contemporary regionalism(s) or regionalism 2.0 can, in conclusion, be seen as inheriting different imaginaries about what constitutes the competitive and attractive region, and shaping and reshaping regional contexts. One important tool to enhance the competitiveness of a region can be related to strategic spatial planning practices for development and growth. Strategies that can take different forms of expressions in different geographical settings, but that are mainly connected to neoliberal currents and ideologies.

Referenslista:

Albrechts, L., Healey, P. & Kunzmann, K.R. (2003). Strategic Spatial Planning and Regional Governance in Europe. 69 (2), 113-129.

Allen, J. & Cochrane, A. (2007). Beyond the Territorial Fix: Regional Assemblages, Politics and Power. *Regional Studies,* 41 (9), 1161-1175.

Allmendinger, P. & Haughton, G. (2009). Soft spaces, fuzzy boundaries, and metagovernance: The new spatial planning in the Thames Gateway. *Environment and Planning A,* 41 (3), 617-633.

Allmendinger, P. & Haughton, G. (2010). Spatial Planning, Devolution, and new Planning Spaces. *Environment and Planning C: Government and Policy,* 28 , 803-810.

Alvesson, M. & Sköldberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion : vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod.* (2, [uppdaterade] uppl edn.). Lund: Studentlitteratur.

Amin, A. (2002). Spatialities of Globalization. *Environment and Planning A,* 34 (3), 385-399.

Amin, A. (2004). Regions Unbound: Towards a new Politics of Place. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography,* 86 (1), 33-44.

Ananya, R. (2013). Shifting the Territory of Politics. *Territory, Politics, Governance,* 1 (2), 113-117.

Anderson, B. (1992). *Den föreställda gemenskapen, Reflexioner kring nationalismens ursprung och spridning.* Göteborg: Daidalos.

Andrew, J.E.G. & Ward, K. (2007). Introduction to a Debate on City-Regions: New Geographies of Governance, Democracy and Social Reproduction. *International Journal of Urban and Regional Research,* 31 (1), 169-78.

Anholt, S. (2007). *Competitive Identity, The new Brand Management for Nations, Cities and Regions.* Hampshire: Palgrave Macmillan.

Anholt, S. (2010). *Places, Identity, Image and Reputation.* Hampshire: Palgrave Macmillan.

Ansvarskommittén (2007). *Regional utveckling och regional samhällsorganisation, SOU 2007:13.* Stockholm: Allmänna Förlaget.

Antikainen, J. (2008). Polycentricity Under the Looking Glass. In Faludi, A. (ed.) *European Spatial Research and Planning.* Cambridge, Massachusetts: Lincoln Institute of Land Policy. 67-86.

Arnstein, S.R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners,* 35 (4), 216-224.

Aronsson, L., Braunerhielm, L., Dahlgren, B. & Westlindh, S. (2013). *Livsmiljö och attraktivitet; Upplevelser inifrån och bilder utifrån av Värmland.* Karlstad: Karlstad University Press.

Arvidsson, A. (2005). Brands. *Journal of Consumer Culture,* 5 (2), 235-258.

Arvidsson, B., Karlsson, S., Lönnbring, G. & Stolare, M. (eds.) (2007). *Bilder av Värmland, Inspiration till fortsatt samtal om Värmland och framtiden.* Karlstad: Karlstad University Press.

Atkinson, R. (1999). Discourses of Partnership and Empowerment in Contemporary British Urban Regeneration. *Urban Studies,* 36 (1), 59-72.

Avraham, E. (2004). Media Strategies for Improving an Unfavourable City Image. *Cities,* 21 , 471-479.

Balibrea, M.P. (2001). Urbanism, Culture and the Post-industrial City: Challenging the 'Barcelona Model'. *Journal of Spanish Cultural Studies,* 2 (2), 187-210.

Bergström, G. & Boréus, K. (2000). *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys.* Lund: Studentlitteratur.

Bianchini, F. (1993). Remaking European Cities: The role of cultural policies. In Parkinson, M. and Bianchini, F. (eds.) *Cultural policy and urban regeneration : the West European experience.* Manchester: Manchester Univ. Press.

Blomberg, B. & Lindquist, S. (eds.) (1994). *Den regionala särarten.* Lund: Studentlitteratur.

Böhme, K. & Waterhout, B. (2008). The Europeanization of Planning. In Faludi, A. (ed.) *European Spatial Research and Planning.* Cambridge, Massachusetts: Lincoln Institute of Land Policy. 225-248.

Booth, P. & Boyle, R. (1993). Cultural policy and urban regeneration : the West European experience. In Parkinson, M. and Bianchini, F. (eds.) Manchester: Manchester Univ. Press. 20-47.

Boschma, R. (2004). Competetiveness of Regions from an Evoloutionary Perspective. *Regional Studies,* 38 (9), 1001-1014.

Brenner, N. (2004). *New State Spaces; Urban Governance and the Rescaling of Statehood.* Oxford: Oxford University Press.

Brenner, N. & Theodore, N. (2002). Cities and the Geographies of ?Actually Existing Neoliberalism? *Antipode,* 34 (3), 349-379.

Brenner, N. & Theodore, N. (2005). Neoliberalism and the urban condition. *City,* 9 (1), 101-107.

Bristow, G. (2010). *Critical Reflections on Regional Competitiveness : Theory, Policy, Practice.* London: Routledge Studies in Human Geography.

Campbell, H. (2012). Planning to Change the World: Between Knowledge and Action Lies Synthesis. *Journal of Planning Education and Research,* 32 (2), 135-146.

Castensson, R. (1994). Region - ett mångfaldigt begrepp, om olika regionala indelningar. In Blomberg, B. and Lindquist, S. (eds.) *Den regionala särarten.* Lund: Studentlitteratur. 40-54.

Cox, K.R. (2009). 'Rescaling the State' in Question. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society,* 2 , 107-121.

Crampton, J.W. & Elden, S. (eds.) (2007). *Space, Knowledge and Power. Foucault and Geography.* Farnham: Ashgate.

Crang, M. (1998). *Cultural geography.* London: Routledge.

Czarniawska, B. (2002). *A Tale of Three Cities, Or the Glocalization of City Management.* Oxford: Oxford University Press.

Dabinett, G. & Richardson, T. (2005). The Europeanization of spatial strategy: Shaping regions and spatial justice through governmental ideas. *International Planning Studies,* 10 (3-4), 201-218.

Davis, M. (2007). *Slum. Världens Storstäder.* Lund: Arkiv förlag.

Davoudi, S. (2003). Polycentricity in European Spatial Planning: From an Analytical Tool to a Normative Agenda. *European Planning STudies,* 11 (8), 979-999.

Dean, M. (2010). *Governmentality, Power and Rule in Modern Society.* (2nd edn.). London: SAGE Publications Ltd.

Deas, I. & Lord, A. (2006). From a New Regionalism to an Unusual Regionalism? The Emergence of Non-standard Regional Spaces and Lessons for the Territorial Reorganisation of the State. *Urban Studies,* 43 (10), 1847-1877.

Degen, M. & García, M. (2012). The Transformation of the 'Barcelona Model': An Analysis of Culture, Urban Regeneration and Governance. *International Journal of Urban and Regional Research,* 36 (5), 1022-1038.

Denk, T. (2002). *Komparativ metod - förståelse genom jämförelse.* Lund: Studentlitteratur.

Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna.* Lund: Studentlitteratur AB.

Dittmer, J. (2010). Textual and Discourse Analysis. In DeLyser, D., Herbert, S., Aitken, S., Crang, M. and McDowell, L. (eds.) *The SAGE Handbook of Qualitative Geography.* Los Angeles; London: SAGE. 274-286.

Ek, R. (2003a). *Öresundsregion - bli till! De geografiska visionernas diskursiva rytm.* Diss. Lunds Universitet - Campus Helsingborg: Institutionen för Service Management.

Ek, R. (2003b). *Skuggavhandling för Öresundsregion - bli till! De geografiska visionernas diskursiva rytm.* Diss. Lunds Universitet - Campus Helsingborg: Institutionen för Service Managment.

Ek, R. (2009). Från marknadsföring av polis till marknadsföring av zoner? *Geografiska Notiser,* (1).

Ek, R. & Tesfahuney, M. (2008). Den post-politiska regionen som fångst- och rörlighetsterritorium. In Andersson, F., Ek, R. and Molina, I. (eds.) *Regionalpolitikens geografi. Regional tillväxt i teori och praktik.* Lund: Studentlitteratur. 81-114.

Ek, S.B. (1992). Regional identitet. In Civildepartementet (ed.) *SOU 1992:64 Utsikt mot framtidens regioner, sju debattinlägg.* (Bil. 1 till betänkande av regionutredningen edn.). Stockholm: Allmänna förlaget. 73-99.

Europeiska kommissionen (2012). *Europa 2020, EU:s tillväxtstrategi.* Bryssel: .

Fairclough, I. & Fairclough, N. (2012). *Political Discourse Analysis. A Method for Advanced Students.* Abingdon: Routledge.

Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change.* Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Fairclough, N. (2010). *Critical Discourse Analysis.* (2nd edn.). Edinburgh Gate: Pearson Education Limited.

Falkheimer, J. (2004). *Att gestalta en region, Källornas strategier och mediernas föreställningar om Öresund.* Diss. Lund: Lunds Universitet.

Faludi, A. (2000). The Performance of Spatial Planning. *Planning Practice & Research,* 15 (4), 299-318.

Florida, R.L. (2002). *The rise of the creative class : and how it's transforming work, leisure, community and everyday life.* New York: Basic Books.

Foucault, M. (2008). *Diskursernas kamp. Texter i urval av Thomas Götselius och Ulf Olsson.* Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposium.

Foucault, M. (2010). *Säkerhet, Territorium, Befolkning: Collège de France 1977-1978.* Stockholm: Tankekraft Förlag.

Foucault, M. (2014). *Biopolitikens födelse, Collège de France 1978-1979.* Hägersten: Tankekraft förlag.

Friberg, T. (2008). Det uppsplittrade rummet. Regionförstoring i ett genusperspektiv. In Andersson, F., Ek, R. and Molina, I. (eds.) *Regionalpolitikens geografi - Regional tillväxt i teori och praktik.* Malmö: Studentlitteratur. 257-284.

Friedmann, John with comments by Bryson, John, Hyslop, J., Balducci, A., Wiewel, W. & Albrechts Louis, and a brief introduction by Healey, Patsy (2004). Strategic Spatial Planning and the Longer Range. *Planning Theory & Practice,* 5 (1), 49-67.

Gee, J.P. (2005). *An Introduction to Discourse Analysis, Theory and Method.* (2nd edn.). New York: Routledge.

Gilbert, A. (1988). The new regional geography in English and French-speaking countries. *Progress in Human Geography,* 12 (2), 208-228.

Glaeser, E.L. (2012). *Stadens triumf: Hur vår största uppfinning gör oss rikare, smartare, grönare, friskare och lyckligare.* Stockholm: SNS Förlag.

Glasmeier, A.K. (2000). Economic Geography in Practice: Local Economic Development Policy. In Clark, G.L., Feldmann, M.P. and Gertler, M.S. (eds.) *The Oxford Handbook of Economic Geography.* Oxford: The Oxford University Press. 559-579.

Göteborg - Oslo - Regionen. *Strategi Göteborg - Oslo - Samarbetet.* Göteborg - Oslo: .

Gregory, D., Johnston, R.J., Pratt, G. & Watts, M. (2000). *The dictionary of human geography.* (4th edn.). Malden, MA: Wiley-Blackwell.

Grundel, I. (2012). Den värmländska själen. In Nilsson, L., Aronsson, L. and Norell, P. (eds.) *Värmländska landskap.* Karlstad: Karlstad University Press. 323-340.

Harrison, J. (2007). From Competetive Regions to Competetive City-Regions: A New Orthodoxy, but some Old Mistakes. *Journal of Economic Geography,* 7 , 311-322.

Harrison, J. (2008). The Region in Political Economy. *Geography Compass,* 2 (3), 814-830.

Harrison, J. & Growe, A. (2014). From Places to Flows? Planning for the New 'Regional World' in Germany. *European Urban and Regional Studies,* 21 (1), 21-41.

Harvey, D. (1989). From Managerialism to Entrepreneurialism: The Transformation in Urban Governance in Late Capitalism. *Geografiska Annaler.Series B, Human Geography,* 71 (1, The Roots of Geographical Change: 1973 to the Present), 3-17.

Harvey, D. (2011). *Ojämlikhetens nya geografi. Texter om stadens och rummets förändringar i den globala kapitalismen.* Stockholm: Bokförlaget Atlas.

Harvie, C. (2004). *The Rise of Regional Europe.* Routledge: London & New York.

Healey, P. (1997). *Collaborative Planning: Shaping Places in Fragmented Societies.* London: Macmillan.

Healey, P. (2003). Planning in Relational Space and Time: Responding to New Urban Realities. In Bridge, G. and Watson, S. (eds.) *A Companion to the City.* Oxford: Blackwell Publishing. 517-530.

Healey, P. (2004). The Treatment of Space and Place in the New Strategic Spatial Planning in Europe. *International Journal of Urban and Regional Research,* 28 (1), 45-67.

Heldt Cassel, S. (2008). Platsmarknadsföring, regional image och jakten på attraktivitet. In Andersson, F., Ek, R. and Molina, I. (eds.) *Regionalpolitikens geografi, regional tillväxt i teori och praktik.* 161-181.

Heldt Cassel, S. (2003). *Att tillaga en region : den regionala maten i representationer och praktik - exemplet Skärgårdssmak.* Uppsala: Dept. of Social and Economic Geography Kulturgeografiska institutionen, Univ.

Hermelin, B. (2008). Kultur som regional utvecklingsfaktor. In Anderson, F., Ek, R. and Molina, I. (eds.) *Regionalpolitikens geografi, Regional tillväxt i teori och praktik.* Lund: Studentlitteratur. 57-78.

Hermelin, B. (2014). Institutioner, organisationer och nätverk. In Hermelin, B. (ed.) *Kommunstrategiska perspektiv - Demokrati, organisation, kunskap och samhällsförändring, Rapport 2014:1.* Centrum för kommunstrategiska studier, Linköping: LiUTryck, Linköpings Universitet. 67-75.

Hodgson, M.G. (2006). What Are Institutions? *Journal of Economic Issues,* XL (1), 1-25.

Hospers, G. (2003). Beyond the Blue Banana? *Intereconomics,* 38 (2), 76-85.

Hubbard, P. (2005). Space/Place. In Atkinson, D., Jackson, P., Sibley, D. and Washbourne, N. (eds.) *Cultural geography : a critical dictionary of key concepts.* London: I.B. Tauris. 41-48.

Hultman, J. (2007). Klibbiga landskap. Platsens kommersialisering och rörlighetens koreografi. In Ek, R. and Hultman, J. (eds.) *Plats som produkt. Kommersialisering och paketering.* Lund: Studentlitteratur. 147-165.

Jackson, P. (1989). *Maps of Meaning : An Introduction to Cultural Geography.* London: Routledge.

Jackson, P. & Penrose, J. (eds.) (1993). *Constructions of Race, place and Nation.* London: UCL Press Limited.

Jansen, S.C. (2008). Designer nations: Neo-liberal nation branding - Brand Estonia. *Social Identities,* 14 (1), 121-142.

Jensen, A. & Richardson, T. (2007). New Region, New Story: Imagining Mobile Subjects in Transnational Space. *Space and Polity,* 11 (2), 137-150.

Jensen, O.B. & Richardson, T. (2004). *Making European Space. Mobilitiy, Power and Territorial Identity.* London: Routledge.

Jessop, B. (2000). The Crisis of the National Spatio-Temporal Fix and the Tendential Ecological Dominance of Globalzing Capitalism. *International Journal of Urban and Regional Research,* 24 (2), 323-360.

Jessop, B., Brenner, N. & Jones, M. (2008). Theorizing sociospatial relations. *Environment and Planning D: Society and Space,* 26 , 389-410.

Jonas, A.E.G. (2012). City-regionalism: Questions of Distribution and Politics. *Progress in Human Geography,* 36 (6), 822-829.

Kåring Wagman, A. (2006). *Stadens melodi, Information och reklam i Stockholms kommun 1930-1980.* Diss. Stockholm: Historiska institutionen, Stockholms Universitet.

Karlsson, A., Lindström, B. & Van Well, L. (2009). *Mot den tredje generationens regionpolitik - Lärdomar från Nordens autonomier och perifera ö-regioner.* 2009:1) Stockholm: Nordregio.

Kavaratzis, M. (2004). From city marketing to city branding: Towards a theoretical framework for developing city brands. *Place branding,* 1 (1), 58-73.

Kavaratzis, M. & Ashworth, G.J. (2005). City branding: An effectice assertion of identity or a transitory trick?
. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie,* 96 (5), 506-514.

Keating, M. (1998). *The new regionalism in Western Europe : territorial restructuring and political change.* Cheltenham: Edward Elgar.

Keating, M. (2001). Rethinking the Region: Culture, Instututions and Economic Development in Catalonia and Galicia. *European and Regional Studies,* 8 (3), 217-234.

Kommunfullmäktige i Linköping & Kommunfullmäktige i Norrköping (2010). *Gemensam översiktsplan för Linköping och Norrköping.* Linköping och Norrköping: Linköpings- och Norrköpings kommuner.

Kornberger, M. (2012). Governing the City: From Planning to Urban Strategy. *Theory, Culture & Society,* 29 (2), 84-106.

Kornberger, M. & Clegg, S. (2011). Strategy as Performative Practice: The Case of Sydney 2030. *Strategic Organization,* 9 (2), 136-192.

Kullgren, C. (2000). *Ack Värmeland, Regionalitet i diskurs och praktik.* Etnologiska institutionen, Göteborgs Universitet.

Larner, W. & Walters, W. (2002). The Political Rationality of "New Regionalism": Toward a Geneaology of the Region. *Theory and Society,* 31 (3), 391-432.

Lefebvre, H. (1991). *The Production of Space.* Oxford: Blackwell Publishing.

Lindell, J. (2014). *Cosmopolitanism in a Mediatized World. The Social Stratification of Global Orientations.* Diss. Karlstads Universitet: Institutionen för geografi, medier och kommunikation.

Lindqvist, M. (2010). *Regional Development in the Nordic Countries 2010.* 2010:2) Stockholm: Nordregio.

Lovering, J. (2001). The coming regional crisis (And how to avoid it). *Regional Studies,* 35 (4), 349-354.

MacLeod, G. & Jones, M. (2001). Renewing the geography of the regions. *Environment and Planning D: Society and Space,* 19 , 669-695.

Madeleine Eriksson (2010). *(Re)producing a periphery, Popular representations of the Swedish North.* Umeå: Umeå Universitet.

Marres, N. (2005). *No Issue, No Public.* Diss. WTMC (the Netherlands Graduate Research School), Amsterdam: Faculty of Humanities.

Massey, D. (1991). A Global Sense of Place. *Marxism today,* (June), 24-29.

Massey, D. (1995a). The conceptualization of place. In The conceptualization of place.*A place in the world? Places, Cultures and Globalization.* Oxford: Oxford University Press. 45-85.

Massey, D. (1995b). Imagining the world. In Allen, J. and Massey, D. (eds.) *The shape of the World: Explorations in Human Geography. Vol. 1, Geographical Worlds.* Oxford: Oxford University Press. 6-51.

Massey, D. (2005). *For Space.* London: SAGE Publications Ltd.

McCann, E. & Ward, K. (2010). Relationality/territoriality: Toward a conceptualization of cities in the world. *Geoforum,* 41 , 175-184.

Merriam, S.B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod.* Lund: Studentlitteratur.

Metzger, J. (2013). Raising the Regional Leviathan: A Relational-Materialist Conceptualization of Regions-in-Becomins as Publics-in-Stabilization. *International Journal of Urban and Regional Research,* 37 (4), 1368-95.

Miller, P. & Rose, N. (2008). *Governing the Present: Administering Economic, Social and Personal Life.* Cambridge: Polity Press.

Mouffe, C. (2008). *Om det politiska.* Stockholm: Tankekraft Förlag.

Mukhtar-Landgren, D. (2008). Entreprenörsstaden, Postindustriella Malmö öppnas upp och stängs ner. In Tesfahuney, M. and Dahlstedt, M. (eds.) *Den bästa av världar? Betraktelser över en postpolitisk samtid.* 223-247.

Mukhtar-Landgren, D. (2009). Om gammalt och nytt i marknadsföringen av staden. In Hedlund, G. and Montin, S. (eds.) *Governance på svenska.* Stockholm: Santérus Academic Press Sweden. 129-157.

Murdoch, J. (2006). *Post-structuralist geography.* London: SAGE Publications Ltd.

Näringsdepartementet (2014). *En nationell strategi för regional tillväxt och attraktionskraft 2014-2020.* N2014.09) .

Neumann, I.B. (1994). A region-building approach to Northern Europe. *Review of International Studies,* 20 , 53-74.

Neumann, I.B. (2003). *Mening, Materialitet, Makt - En introduktion till diskursanalys.* Lund: Studentlitteratur.

Nilsson, S. (2003). *Kulturens nya vägar.* Malmö: Polyvalent AB.

Nordström, S. (2004). Retorik och Geografi, Kunskapande Resonemangsformer. In Schough, K. and Andersson, L. (eds.) *Om Geometodologier.* Karlstad: Karlstad Univerisity Studies. 7-31.

Olausson, P. (2003). Maktspråk: om de värmländska landshövdingarna och deras texter. In Nordmark, D. (ed.) *Vad är Värmländskt? Mångvetenskapliga studier i den regionala identiteten.* Karlstad: Karlstad University Press. 69-106.

Olesen, K. (2013). The Neoliberalisation of Strategic Spatial Planning. *Planning Theory,* 0 (0), 1-16.

Paasi, A. (1986). The Institutionalization of Regions: A Theoretical Framework for Understanding the Emergence of Regions and the Constitution of Regional Identity. *Fennia,* , 105-146.

Paasi, A. (1996). *Territories, boundaries and consciousness : the changing geographies of the Finnish-Russian border.* Chichester: Wiley.

Paasi, A. (2001). Europe as a Social Process and Discourse: Considerations of Place, Boundaries and Identity. *European Urban and Regional Studies,* 8 (1), 7-28.

Paasi, A. (2002). Place and region: regional worlds and words. *Progress in Human Geography,* 26 (6), 802-811.

Paasi, A. (2003). Region and place: regional identity in question. *Progress in Human Geography,* 27 (4), 475-485.

Paasi, A. (2004). Place and region: looking through the prism of scale. *Progress in Human Geography,* 28 (4), 536-546.

Paasi, A. (2009). The Resurgence of the 'Region' and 'Regional Identity': Theoretical Perspectives and Empirical Observations on Regional Dynamics in Europe. *Review of International Studies,* 35 , 121-146.

Paasi, A. (2010). Regions are social constructs, but who or what 'constructs' them? Agency in question. *Environment and Planning A,* 42 (10), 2296-2301.

Pagano, M.A. & Bowman, A.O. (1995). *Cityscapes and Capital: The Politics of Urban Development.* Baltimore: John Hopkins University Press.

Peck, J. (2004). Geography and public policy: constructions of neoliberalism. *Progress in Human Geography,* 28 (3), 392-405.

Peck, J. & Theodore, N. (2010). Mobilizing policy: Models, methods, and mutations. *Geoforum,* 41 , 169-174.

Peck, J. & Tickell, A. (2002). Neoliberalizing Space. *Antipode,* 34 (3), 380-404.

Peet, R. (1998). *Modern geographical thought.* Oxford: Blackwell Publishers.

Peet, R. (2002). Ideology, Discourse, and the Geography of Hegemony: From Socialist to Neoliberal Development in Postapartheid South Africa. *Antipode,* 34 (1), 54-84.

Pike, A. (2009). Geographies of brands and branding. *Progress in Human Geography,* 33 (5), 619-645.

Pryke, M., Rose, G. & Whatmore, S. (eds.) (2003). *Using Social Theory, Thinking through Research.* London: SAGE.

Purcell, M. (2007). City-Regions, Neoliberal Globalization and Democracy: A Research Agenda. *International Journal of Urban and Regional Research,* 31 (1), 197-206.

Putnam, R.D. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy.* Princeton, NJ: Princeton University Press.

Raagmaa, G. (2002). Regional Identity in Regional Development and Planning. *European Planning Studies,* 10 (1), 55-76.

Region Värmland (2013). *Bilaga 1 Underlagsmaterial - Värmlandsstrategin 2014-2020, Remissutgåva.* Karlstad: Region Värmland.

Reinertsen Sverige AB (2012). *The Scandinavian 12-million City.* Reinertsen Sverige AB i samarbete med underkonsulter SDG och FCF.

Relph, E. (1976). *Place and placelessness.* London: Pion.

Richardson, T. & Jensen, O.B. (2000). Discourses of Mobility and Polycentric Development: A contested View of European Spatial Planning. *European Planning Studies,* 8 (4), 503-520.

Richardson, T. & Jensen, O.B. (2003). Linking Discourse and Space: Towards a Cultural Sociology of Space in Analysing Spatial Policy Discourses. *Urban Studies,* 40 (1), 7-22.

Rose, G. (2012). *Visual Methodologies : An Introduction to the Interpretation of Visual Materials.* (3rd edition edn.). London: SAGE Publications Ltd.

Rydin, Y. (2007). Re-Examining the Role of Knowledge within Planning Theory. *Planning Theory,* 6 , 52-68.

Sager, T. (2011). Neo-liberal Planning Policies: A Literature survey 1990-2010. *Progress in Planning,* 76 , 147-199.

Säll, L. (2011). *Kluster som teori och politik; Om den regionala tillväxtpolitikens diskursiva praktiker.* Diss. Karlstad University Press: Fakulteten för samhälls- och livsvetenskaper, statsvetenskap.

Säll, L. & Öjehag-Pettersson, A. (2013). En neoregional regimpraktik: Globalisering och kluster i regional tillväxtpolitik. In Mitander, T., Säll, L. and Öjehag-Pettersson, A. (eds.) *Det regionala samhällsbyggandets praktiker. Tiden, makten, rummet.* Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB. 101-123.

Salomonsson, A. (1994). Hemtrakten - var finns den? : om regioner och identitet. In Blomberg, B. and Lindquist, S. (eds.) *Den regionala särarten.* Lund: Studentlitteratur, 1994. 93-106.

Sassen, S. (ed.)(2002). *Global networks, linked cities.* New York: Routledge.

Sassen, S. (2007). *Territorium, Makt, Rättigheter - Sammansättningar från medeltiden till den globala tidsåldern.* Stockholm: Bokförlaget Atlas.

Sassen, S. (2013). When Territory deborders Territoriality. *Territory, Politics, Governance,* 1 (1), 21-45.

Schoenberger, E. (1998). Discourse and practice in human geography. *Progress in Human Geography,* 22 (1), 1-14.

Scott, J.A. (1998). *Regions and the World Economy, The Coming Shape of Global Production, Competition, and Political Order.* Oxford: Oxford University Press.

Scott, J.A. (2006). A perspective of economic geography. In Bagchi-Sen, S. and Lawton, S., Helen (eds.) *Economic Geography, Past, Present and Future.* London and New York: Routledge. 56-80.

Sjöstrand, M. (2012). *Statens regionala förvaltning - Förslag till en angelägen reform. Slutbetänkande av Utredningen om den statliga regionala förvaltningen.* SOU 2012:81) Stockholm: Regeringskansliet.

Smith, N. (2002). New Globalism, New Urbanism: Gentrification as Global Urban Strategy. *Antipode,* 34 (3), 427-450.

Stenlås, N. (2008). Visionen om Stockholm-Mälarregionen. In Westholm, E., Amcoff, J., Falkerby, J., Gossas, M. and Stenlås, N. (eds.) *Regionen som vision, Det politiska projektet Stockholm-Mälarregionen.* Stockholm: SNS-Förlag. 17-41.

Storper, M. (1995). The resurgence of regional economies, ten years later: the region as a nexus of untraded interdependencies. *European Urban and Regional Studies,* 2 , 191-221.

Strömbom, L. (2003). *Identitet och Identitetspolitik i Sveriges Regioner.* Lund: Statsvetenskapliga Institutionen Lunds Universitet.

Swyngedouw, E. (2005). Governance Innovation and the Citizen: The Janus Face of Governance-beyond-the-State. *Urban Studies,* 42 (11), 1991-2006.

Swyngedouw, E. (2009). The Antinomies of the Postpolitical City: In Search of a Democratic Politics of Environmental Production. *International Journal of Urban and Regional Research,* 33 (3), 601-620.

Syssner, J. (2002). Culture, Identity and the Region. *Informationen zur Raumentwicklung, Bonn: Bundesamt für Bauwesen und Raumordnung,* (4).

Syssner, J. (2006). *What kind of regionalism? : regionalism and region building in northern European peripheries.* Frankfurt: Peter Lang.

Syssner, J. (2008). Regionen och dess medborgare. In Andersson, F., Ek, R. and Molina, I. (eds.) *Regionalpolitikens geografi, Regional tillväxt i teori och praktik.* Malmö: Studentlitteratur. 37-56.

Syssner, J. (2009). Conceptualizations of Culture and Identity in Regional Policy. *Regional and Federal Studies,* 19 (3), 437-458.

Syssner, J. (2011). No space for citizens? Conceptualizations of citizenship in a functional region. *Citizen Studies,* 15 (1), 109-123.

Syssner, J. (2012). *Världens bästa plats? Platsmarknadsföring, makt och medborgarskap
*. Lund: Nordic Academic Press.

Tomaney, J. & Ward, N. (2000). England and the `New Regionalism.'. *Regional Studies,* 34 (5), 471.

Törnqvist, G. (1997). *Människa, teknik och territorium.* (:4 edn.). Stockholm: NordREFO.

Törnqvist, G. (1998). *Renässans för regioner : om tekniken och den sociala kommunikationens villkor.* (1. uppl. edn.). Stockholm: SNS (Studieförb. Näringsliv och samhälle).

Trépagny, V. (2003). Att formge regioner - identitetsproduktion i kulturpolitisk information. In Egeland, H. and Johannison, J. (eds.) *Kultur, Plats, Identitet; Det lokalas betydelse i en globaliserad värld.* Stockholm: SISTER. 65-89.

Westlund, H. (2006). *Social Capital in the Knowledge Economy - Theory and Empirics.* Berlin and Heidelberg: Springer Verlag.

Wikhall, M. (2003). Kultur och regional attraktivitet. In Sörlin, S. (ed.) *Kulturen i kunskapssamhället. Om kultursektorns tillväxt och kulturpolitikens utmaningar.* Stockholm: SISTER. 99-119.

Yin, R.K. (2007). *Fallstudier: design och genomförande.* Malmö: Liber AB.

Zimmerbauer, K. (2011). From Image to Identity: Building Regions by Place Promotion. *European Planning Studies,* 19 (2), 243-260.

Zimmerbauer, K. (2013). Unusual Regionalism in Northern Europe: The Barents Region in the Making. *Regional Studies,* 47 (1), 89-103.

Internetkällor:

Gemensam översiktsplan för Linköping och Norrköping; http://www.norrkoping.se/bo-miljo/stadsutveckling/oversiktsplaner/antagna/gemensam-oversiktsplan-fo/

Global Power City Index; http://www.mori-m-foundation.or.jp/english/research/project/6/index.shtml

Bilaga 1 Analyserat material

Rapporter, utredningar och annat material som har analyserats

Åttamiljonerstaden:

Atkins (2012) *Market Potential for HSR Services: Oslo – Copenhagen via Gothenburg, Oslo – Stockholm via Gothenburg, Copenhagen – Stockholm via Gothenburg. The Scandinavian 8 Million City #COINCO*, WP2 analyse 1, Final Report.

Action plan for the development of the green corridor: Oslo – Randstad

Bothe, Kristian; Hansen, Kalle E.H.; Hansen, Høgni, K. & Winther, Lars (2012) *Delrapport 1: The Scandinavian 8 Million City – kortlægning af demografi, beskæftigelse og erhverv*, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet.

Bothe, Kristian; Hansen, Kalle E.H.; Hansen, Høgni, K. & Winther, Lars (2012) *COINCO NORTH II-KORRIDOREN, Delrapport 1: Kortlægning af korridoren og dens styrkepositioner*. Draft version 1.0. Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet.

Bothe, Kristian och Winther, Lars (2013) *Delrapport 2: The Scandinavian 8 Million City – Regional udvikling: tilgængelighed, erhvervsliv og arbejdsmarked*, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet.

Business Region Göteborg (2006) *Tillväxt i Göteborgsregionen. Ett underlag för regionens tillväxtstrategi*.

COINCO (2007) *The COINCO Charter*, Oslo.

COINCO I, *The Scandinavian 8 Million City Guide – Trains, Planes & Automobiles*.

COINCO North II, *Projektbeskrivning projektperiod 2011-11-01 – 2014-10-3*1.

COINCO North II – The Scandinavian 8 Million City, *Ansökan om medfinansiering från EU Interregmedel och norska Interreg-midler*, 2011-11-01.

Copenhagen Economics (2012) *Højhastighetdstog i Norden. Effekter på lufttrafiken och miljøet*, Region Hovedstaden.

COWI (2013) *Mernytte av østfoldbanen*, Rapport framtagen för Østfold fylkeskommune.

Den Skandinaviska Arenan (2012) (GO-regionen och Öresundsregionen) *Förslag till Policydokument för Den Skandinaviska Arenan.*

Den Skandinaviska Arenan, *Policydokument för den Skandinaviska Arenan*

Den Skandinaviska Arenan (2013). *Den Skandinaviska Arenan. DSA*, Broschyr Svensk, 1.

Ellis, Ingunn O., Kjørstad, Katrine N. & Steine Nesse, Stine (2001), *Markedspotensial for nye togkonsept i korridoren mellom Oslo og København*, Rapport 25/11, Urbanet Analyse.

European Commission (2010) *High-speed Europe, A sustainable link between citizens.*

GreCOR, *Green Corridor Oslo – Randstad, Action Plan for the development of the green corridor: Oslo – Randstad.* Rapporten framtagen av WSP Analysis & Strategy (Sweden), Tetraplan (Denmark) och Analyse och Strategi (Norway).

Göteborg-Oslo Regionen, (2010) *Faktasammanställning Transporter 2010.* -Oslo-Samarbetet (2003) *Samarbetsavtal, GO-REGIONEN.*

Göteborg-Oslo Regionen, (2013) *Strategi Göteborg - Oslo - Samarbetet.*

Göteborg-Oslo-Samarbetet (2010) *Verksamhetsplan 2010 Göteborg – Oslo samarbetet.*

Göteborg-Oslo-Samarbetet (2012) *Verksamhetsplan 2012 Göteborg – Oslo samarbetet.*

Göteborg-Oslo-Samarbetet (2008) *Årsberättelse Göteborg – Oslo – samerbetet, Verksamhetsåret 2008.*

Göteborg-Oslo-Samarbetet (2011) *Årsberättelse Göteborg – Oslo – samerbetet, Verksamhetsåret 2012.*

Göteborg-Oslo-Samarbetet (2012) *Årsberättelse Göteborg – Oslo – samerbetet, Verksamhetsåret 2012.*

Jernbaneverket, CIVITAS (2012) *Tilgjenlighetsstudie, Göteborg och Oslo (GO-regionen) – benchmarking med andre regioner i Europa.*

Kommunikationsgruppen Göteborg-Oslo samarbetet (2010) *Faktasammanställning Transporter.*

Oslo Economics (2012) *Økonomiske forutsetninger for høyhastighetsto, Oslo – København och Oslo – Stockholm*, Framtaget för The Scandinavian 8 Million City.

Oxford Research AB (2011) *Analys över möjligheterna inom life science för Oslo-Göteborg-Øresundsregionen*. Analys beställd av Interregprojektet COINCO North.

Region Hovedstaden (2009) *Fakta om Region Hovedstaden*.

Reinertsen Sverige AB (2012). *The Scandinavian 12-million City*. Reinertsen Sverige AB i samarbete med underkonsulter SDG och FCF.

RMT Konsult, GO-samarbetet, *Järnvägen Oslo-Göteborg. Sammanfattning av utredningsläge för förbättrad tågtrafik, augusti 2010*.

Strategiska planeringsstaben, Helsingborgs stad (2009) *Statusrapport 2009 för infrastrukturuppgdrag*.

SWECO (2010) *GO-regionen, Resplanerare GO-regionen*. Slutrapport. Stockholm.

The Scandinavian 8 Million City (2012) *Intercity tog og green freight corridor. Resume fra forprojekt: Oslo – København korridoren – med inblick mod Hamburg 2022*.

The Scandinavian 8 Million City, *Kommunikationsplan.* Antagen den 22 november 2012.

The Scandinavian 8 Million City (2013) *Opening the door to Europe – and the world*, Informationsbroschyr.

The Scandinavian 8 Million City (2013) *Slik knitter vi Norge til E*uropa. Informationsblad.

The Scandinavian 8 Million City (2013) *Hurtige tog får arbejdsmarkedet til at vokse. Regional udvikling: tilgængelighed og arbejdsmarked i The Scandinavian 8 Million City*.

The Scandinavian 8 Million City (2014) *Nyhetsbrev från slutkonferensen Framtiden på spåren för projektet The Scandinavian 8 Million City*.

The Scandinavian 8 Million City (2014) *Den Skandinaviska 8 Miljonersstaden, Slutrapport 2014*.

The Scandinavian 8 Million City, *effekt. Den Skandinaviska 8 Miljonersstaden*. Annonsbilaga i Dagens Industri, juni 2014.

Internet:

Business Region Göteborg:
www.businessregion.se/mappfornyheter/mappfornyheter2013/8miljonersstadenensatsningpaframtiden.5.765352e013f48d001b0b6f.html

COINCO:
www.coinco-berlin.de/background/

Den Skandinaviska Arenan:
www.denskandinaviskaarenan.com
Göteborg-Oslo-regionen:
www.go-regionen.org/

GReCOR, Green corridor Oslo-Randstad, The Interreg IVB North Sea Region Programme:
www.grecor.eu/

Interreg IVA:
www.interreg-oks.eu/se/Menu/Projektbank/Projektlista+OKS/COINCO+North

High Speed Train Oslo ↔ Copenhagen:
www.facebook.com/#!/8millioncity?fref=ts

Reinertsen:
www.reinertsen.se/a/utredning-fr-coinco-north-hghastighetsbana-genom-skandinavien

The Scandinavian 8 Million City:
www.8millioncity.com/

The Scandinavian Mega-region, The Scandinavian 8 Million City, (2011) Norway communicates:
www.norwaycommunicates.com/highspeedrail.html

Tillväxtverket:
www.tillvaxtverket.se/euprogram/artighetsmeny/englishpages/results20072013/godaexempelartiklar/thescandinavian8millioncity.5.e8f46b8140a162b4fe49f8.html

Västra Götalands Regionen:
www.vgregion.se/sv/Vastra-Gotalandsregionen/startsida/Regionutveckling/Infrastruktur/Program/8-Million-City/

www.vgregion.se/vastsvenskapaketet

Öresundskommitténs hemsida:
www.oresundskomiteen.org/tillganglighet-och-mobilitet/

Tidningsartiklar och annat mediematerial:

8 Million City, *Politisk vilje for å bygge jernbane til Sverige* 18/10-2013.
www.8millioncity.com/nyheter/viljen-finnes-start-de-politiske-prosessene

AAröe, Marie Louise, *Snabba tåg bidrar till 8-miljonerstaden*, Samhällsbyggaren, #5-2013.

Anjou, Gunnar; Bernholdsson, Leif; Andersson, Liselius, Bengt & Sylwan, Niels, *Åttamiljonerstaden – Dags att planera höghastighetsjärnväg genom Göteborg*, Göteborgs-Posten, 13/5-2013.

Brink, Karin, *Sydvästsverige – Skandinaviens guldkalv*, Framtidens Infrastruktur – För konkurrenskraft och hållbara transporter.
Nedladdad från: http://framtidensinfrastruktur.se 2014-05-12.

California High Speed Trains: Business Plan, 2009-10-26
www.youtube.com/watch?v=iU2JSHPx8dQ

Cedermark, Hans; Wannheden, Christer & Åkesson, Bengt, *Ta upp höghastighetsbanorna ur malpåsen*. Göteborgs-Posten, 30/4-2012.

Fredriksson, Jimmy, *Löfven positiv till en utbyggd järnväg i väst*, Expressen, 21/11-2013.

Hulthén, Annelie; Kinhult, Pia & Reepalu, Ilmar, Åttamiljonerstaden – Ett projekt som kan lyfta Sverige, Göteborgs-Posten, 13/5-2013.

Kinhult, Pia & Hulthén, Annelie, *Debatt: Västkusten är viktigare än Stockholm för Sverige*, Dagens Industri 30/11-2013.

Littorin, Jens, *Norge vill ha med Sverige på stor tågsatsning i väst, Dagens Nyheters nätupplaga*, DN.se, 1/12-2013.

Ludvigsson, Olle & Voyvodova, Mariya (2014) *Svenskt ointresse för lovande projekt, Göteborgs Tidningen*, 12/2-2014.

Löfström, Gösta, *Norsk tro på höghastighetståg och skandinavisk 8-miljonerstad*, Västsveriges Affärstidning, 19/11-2013.

News Øresund (2014) *Fredsjubileum kan bli ram för norsk-svenskt tågssamarbete.* http://Admin.getanewsletter.com/t/v/3_MzI1MjU3NzQz/

Nilsson, Jan-Olov, *Snabbtåg till Norge avlägset*, Västnytt, 18/11-2013. www.svt.se/nyheter/regionalt/vastnytt/snabbtag-mellan-norge-och-vastsverige-avlagset

Nilsson, Jan-Olov, *100 norska miljoner till tågutredning*, Västnytt, 19/11-2013. www.svt.se/nyheter/regionalt/vastnytt/100-miljoner-extra-satsas-pa-utredning
Nyberg, Hanna, *"Betala järnvägen med Brotullarna"*, Västnytt, 13/11-2013. www.svt.se/nyheter/regionalt/vastnytt/betala-jarnvagen-med-brotullarna

Nyberg, Hanna, *Tunga trafiken mot Norge ökar ständigt*, Västnytt, 12/11-2013. http://www.svt.se/nyheter/regionalt/vastnytt/halften-av-trafiken-in-i-sverige-ar-tomma-lastbilar

Sardalan, Amini, *Kineser vill bygga snabbtåg i Skandinavien för 100 miljarder – "Inte helt säkra på kvaliteten*", Dagens Opinion, 16/4-2013.

Serder, Lennart & Daub, Nathanael Floire, *Höghastighetståg ett skandinaviskt projekt. Göteborgsposten* 10/5-2012.

Sylwan, Niels, *Åttamiljonerstaden – Så kan en resa med höghastighetståg se ut*, Göteborgs-Posten, 13/5-2013.

The Scandinavian 8 Million City, 2013-01-14. www.youtube.com/watch?v=GHXxQxsB3iU&feature=youtube_gdata_player

Rapporter:

European Commission, 1999 *ESDP, European Spatial Developement Perspective, Towards a Balanced and Suistanable Development of the Territory of the European Union*, Luxemburg.

Europeiska gemenskapernas kommission (2009) *GRÖNBOK, Transeuropeiska transportnät (TEN-T): En översyn av strategin. Bättre integrering av de transeuropeiska transportnäten för att främja den gemensamma transportpolitiken*. Bryssel.

High-speed Europe, 2010, Directorate-General for Mobility and Transport, Europeiska kommissionen, Belgien.

Värmland:

Attityd i Karlstad AB (2013) Projektutvärdering för attraktiva Värmland.

Attraktiva Värmland (2010) *Fördjupad projektbeskrivning – Attraktiva Värmland.*

Attraktiva Värmland, Livsstil Värmland, (2011) Nr. 1.

Attraktiva Värmland, Livsstil Värmland (2012) Nr. 2

Attraktiva Värmland, Livsstil Värmland (2013) Nr. 3.

Region Värmland, *Strategiplan för utveckling av turismen i Värmland*, 2009.

Region Värmland, *Värmland växer och känner inga gränser, Regionalt utvecklingsprogram 2009-2013*.

Region Värmland, *Värmlandsstrategin 2014-2020*, Remissutgåva, tjänstemannaförslag.

Region Värmland, *Värmlandsstrategin 2014-2020*, Regional utvecklingsstrategi.

Region Värmland, *Bilaga 1 Underlagsmaterial – Värmlandsstrategin 2014-2020*.

Region Värmland, *Bilaga 2 Hur mäter vi målen? Värmlandsstrategin 2014-2020*.

Region Värmland, *Bilaga 3 Varumärkesplattform – Värmlandsstrategin 2014-2020*.

Region Värmland, *Den snabba guiden till Värmlandsstrategin 2014-2020*.

Region Värmland, *Värmlandsstrategins 33 mål, nulägesanalys*, Rapport nr. 16.

Region Värmland (2011) *Värmlands befolkning och näringsliv år 2030 samt flyttströmmar till och från Värmland*. Rapport nr.3.

Region Värmland (2012) *Utvecklingen i Värmland – fakta och statistik 2011*. Rapport nr. 8.

Region Värmland – kommunalförbund, Protokollsutdrag 2013-10-24, Värmlandsstrategin 2014-2020.

Region Värmland, Sammanfattning av referensgrupper den 24-25/9 2012.

Region Värmland, Sammanställning av rapportblad i samband med stormötet om Värmlandsstrategin den 17 januari 2013.

Visit Värmland*, Strategi för Värmlands besöksnäring 2014-2020*.

Visit Värmland, *Visit Värmlands Aktivitetsplan 2010*.

Internet:
Region Värmlands hemsida:
www.regionvarmland.se/

Region Värmlands hemsida. (2013). *"Norge-kontakter och profilering avgörande för Värmland"*.
www.regionvarmland.se/battre-norge-kontakter-hard-profilering-avgorande

Värmland:
www.facebook.com/varmland

Tidningsartiklar och annat mediematerial:

af Jochnick, Cecilia, *Samverkan ger tyngd åt näringslivsfrågor*, Värmlands Folkblad, 22/9-2012.

af Jochnick, Cecilia, *Alla välkomnas till strategimöte*, Värmlands Folkblad, 8/1-2013.

Bjärnek, Ola, *Värmlandsstrategin ska ge jobb och mer folk*, Nya Werlmands Tidningen, 25/9-2012.

Larsson, Daniel, *Alla bjuds in till möte om länets framtid*, Nya Wermlands Tidningen, 8/1-2013.

Norling, Kasper, *Värmland måste bli mer tydliga*, Nya Wermlands Tidningen, 27/11-2012.

Norling, Kasper, *Så tycker läsarna*, Nya Werlmands Tidningen, 18/1-2013. www.nwt.se/varmland/article1235184.ece?

Persson, Anette, *Sökes: Utvecklande idéer*, Nya Wermlands Tidningen, 4/7-2012.

Region Värmland, *Värmland är bara en av 1303 regioner i Europa*, Informationsmaterial.

Region Värmland, *En ny strategi för Värmland*, Publicerad på region Värmlands hemsida.

Region Värmland, *Inte bara glatt och trevligt!* Publicerad på Region Värmlands hemsida.

Riste, Tomas & Segersten, Larsson, Catarina, *En kraftsamling för Värmlands utveckling*, Nya Wermlands Tidningen, 24/9-2012.

Riste, Tomas & Segersten, Larsson, Catarina, *Kraftsamling för Värmland*, Värmlands Folkblad, 25/9-2012.

Skorup, Arne, *Hundratals ville utveckla Värmland*, Nya Wermlands Tidningen, 18/1-2013.

Wik, Christer, *Antalet värmlänningar ökar igen*, Nya Wermlands Tidningen, 30/11-2012.

Deltagande i workshopar, konferenser, möten:

Deltagande i referensgruppsmöte, Karlstad 14 november 7.30 -10.00.
Deltagande i referensgruppsmöte, Karlstad, 14 november 12.00–16.00.
Stormöte om Värmlandsstrategin, Karlstad, 17 januari 2013.
Regionfullmäktige, Värmlandsstrategin 2014-2020, Karlstad, 8 november 2013.

HHT ekspertseminar, Stockholm, 10 april 2013.
Demonstrasjonstoget, InterCity-togkonferanse på Flytorget, 13 maj 2013.
Reväst seminarium, Den Skandinaviska 8-miljonersstaden, 25 juni 2014.

Bilaga 2 Intervjuguide Värmland

Bakgrund och allmänna frågor till både tjänstemän och politiker oavsett myndighet eller organisation:

Vad utgör en konkurrenskraftig region?
Vad utgör en attraktiv region?
Vilken organisation representerar du?
Vilka är dina huvudsakliga arbetsuppgifter?
Vilken är din roll i framtagandet av den regionala utvecklingsstrategin?

Värmlandsstrategin:

Vad är Värmlandsstrategin?
Hur har framtagandet av Värmlandsstrategin gått till?
Vilka har deltagit? Vilka har varit era roller?
Bör även allmänheten delta i den här typen av arbete på regional nivå?
Vad är målet?
Vilka är målgrupperna?
Varför är det viktigt att arbeta med regionala utvecklingsstrategier?
Vad fyller de för funktion och roll?

Varumärkesarbetet:

Varför är det viktigt att lyfta fram Värmlands varumärke?
Vilka specifika satsningar görs för att stärka varumärket?
Anser du det vara viktigt för en region att ha sett starkt varumärke? (Viktigt för konkurrenskraft, attraktivitet, tillväxt?)
Om ja, varför?
Hur ska man gå tillväga för att förmedla ett varumärke?
Vad bör lyftas fram i varumärkesplattformen?
Bör även allmänheten delta i den här typen av arbete på regional nivå?

Specifika frågor till tjänstemän delaktiga i arbetet med framtagandet av Värmlandsstrategin:

Värmlandsstrategin:

Hur har processen kring framtagandet av Värmlandsstrategin gått till?
Vilka har deltagit?
Vad har varit era roller?
Varför har ni valt att kombinera arbetet med den regionala utvecklingsstrategin och varumärkesplattformen?

Varumärkesarbetet:

Hur har varumärkesplattformen arbetats fram?
Varför använder ni en varumärkesplattform?
Hur fungerar denna och vilket syfte har den? Mål och målgrupper?
Vem har tagit fram varumärkesplattformen?
Vilka har varit delaktiga i processen med varumärkesplattformen?

Varför har det varit viktigt att lyfta fram Värmlands varumärke?
Anser ni det vara viktigt för en region att ha sett starkt varumärke?
Vilka specifika satsningar görs för att stärka varumärket?
Finns det några specifika särdrag som har varit viktigare att lyfta än andra? Vad är det för bild ni vill förmedla utåt sett av Värmland?
Finns det något som ni medvetet arbetar med att förändra i bilden av Värmland?

Finns det något som utmärker just ert sätt att arbeta med marknadsföringen av regionen?
Vilka strategier används för att marknadsföra Värmland?
Finns det specifika projekt som syftar till att stärka Värmlands varumärke?
Vad har syftet med de projekten varit/är?
Vilka är delaktiga? Finns det samarbeten mellan olika organ i regionen som arbetar med att marknadsföra regionen?
Vilka är målgrupperna?

Medborgarperspektiv:

Är även lokalbefolkningen delaktig i processen med att skapa ett varumärke för regionen?
Hur ser ni på lokal identitet och kultur? Ses dessa som viktiga att stärka för att skapa lokal och regional utveckling? Hur arbetar ni i sådana fall med detta?
Är det även viktigt att invånarna kan identifiera sig med varumärkeslöftet?
Hur har ni arbetat för att invånarna ska kunna identifiera sig med varumärkeslöftet?
Vilka målgrupper riktar sig era insatser till? (Såsom exempelvis nya Inflyttare, entreprenörer och företagare?)
Vilka kanaler/medier använder ni er av för att nå ut till era målgrupper?

Bilaga 3 Intervjuguide Åttamiljonerstaden

Frågor till tjänstemän och politiker i Åttamiljonerstaden:

Bakgrund:

Vilken är din roll i projektet? Vilka är dina huvudsakliga uppgifter?
Vem representerar du?
Vilka är dina huvudsakliga uppgifter i den egna organisationen?

Syfte och mål med projektet:

Vad är syftet med projektet Åttamiljonerstaden?
Vad är projektets vision och vad innebär den?
Vilka strategier använder ni för att få till stånd den här visionen?
Hur förhåller sig de här visionerna för de större projektet i förhållande till de inblandad regionernas och städernas egna regionala utvecklingsprogram/strategier och översiktsplaner?
Hur är arbetet organiserat och vilka huvudsakliga frågor arbetar ni med?
Vilka kopplingar finns till Interreg och EU, då ni är ett Interregprojekt?
Varför har ni valt att fokusera på utbyggnaden av infrastrukturen i första hand?
Hur arbetar ni med att få till stånd infrastrukturkorridoren?
Vad tror ni att utbyggnaden av infrastrukturkorridoren har för effekter? (Tillväxt, konkurrenskraft, miljöaspekter…?)

Delaktiga aktörer och rumslig organisering:

Vilka är de delaktiga aktörerna?
Hur ser samarbetet ut mellan de inblandade parterna och vilka är deras roll i projektet?
Varför är det viktigt att samverka i den här typen av frågor?
Varför är er stad/region delaktiga i projektet?
Hur kan deltagandet i projektet bidra till att utveckla er egen region/stad?
Är någon av de medverkande parterna mer drivande än andra i projektet?

Kommunikationsstrategier:

Hur arbetar ni med att nå ut med projektet till en bredare grupp?
Ni har ett starkt fokus på kommunikationsstrategier i och med att ni även har en arbetsgrupp som enbart arbetar med den här typen av uppgifter, varför?
Vilken typ av (kunskap) information vill ni förmedla till de grupper kommunikationen riktar sig till?
Vilka aktörer riktar sig kommunikationen i första hand till?

Varför har ni valt att använda er av namnet The Scandinavian Eight Million City/Åttamiljonerstaden?
Ser ni namnet som ett varumärke för projektet/den större regionen?

Allmänhetens roll:

Hur ser ni på allmänhetens roll i projektet?
Hur arbetar ni i förhållande till allmänheten?

Allmänna frågor:

Vad skulle du säga representerar en konkurrenskraftig region?
Vad skulle du säga representerar en attraktiv region?
Hur skulle du säga att Åttamiljonerstaden passar in under något av de här begreppen?

Bilaga 4 Exempel på utkast från argumentationsschema

Innovation	För människor…	För företagens skull…	För samhällsnyttan…	Argumentationslinje
Innovationskraft inom branscher med råvaruutvinning	Vi som jobbar kommer alltså att tvingas jobba mera, men på grund av demografin så kommer vårt samlade arbete att bli mindre.	Förmåga till förnyelse avgörande för näringslivet och dess konkurrenskraft.	…men också för att samhället ska klara av större samhälleliga utmaningar.	

Globalisering	Ekonomisk	Politik	Vetenskap	Kultur
Globaliseringen fortsätter	En alltmer ömsesidig världsekonomi			
Globaliseringen avstannar	Handels andel av den globala ekonomin ökar			
Globalisering leder till ökat välstånd Korrigering av de globala obalanserna genom de ekonomiska kriserna utan större dramatiska politiska och ekonomiska konsekvenser. Mot en integrerad global ekonomi.	Snabb globalisering leder till gynnsam utveckling inom råvarutvinning och inom branscher m inriktning mot skog, papper och metall m.m.			
Globalisering som ökad internationell konkurrens Pessimistisk och politiskt präglad syn på den globala ekonomin. Trendbrott som pekar mot att de ekonomiska kriserna skapar en ökad protektionism initierad av Europa och USA.				
	I takt med att befintlig industri har anpassat sig till nya förutsättningar i omvärlden i syfte att behålla sin konkurrenskraft har inte det värmländska näringslivet breddats och diversifierats i den utsträckning som krävts för att möta den globala			

	konkurrensen.			

Samverkan som innovationssystem	Universitetets roll i det regionala innovationssystemet			
I Värmland finns det stor potential i att fortsatt vidareutveckla det samverkansorienterade innovationssystemet för att därigenom rusta Värmland för den hårdare konkurrensen och ett mer diversifierat och kunskapsintensivt näringsliv.				
	Om universitetet ges förutsättningar för att utvecklas vidare som samverkansuniversitet. Ska därigenom stärka innovationsförmågan.			Betoningen av universitetet som samverkansuniversitet. Detta ska i sin tur leda till att stärka innovationsförmågan i regionen.
			Argumentationen styrs av att anledningen till Värmlands framgångar ses som de korta kontaktvägarna mellan olika aktörer i regionen.	Det korta kontaktvägarna kan kopplas samman med de styrande regionala aktörerna. Vilken insyn finns på den regionala nivån. Vilka är aktörerna? Vilken ledande roll bör/ska dessa få?
	Tio nya professurer inom regionalt efterforskade områden.			
	Tjänsteforskningen lyfts fram på universitetet som framgångsrikt. Samt Sveriges tekniska forskningsinstitut (SP).	Ett engagerat näringsliv som ska samverka i kluster.		

Jakten på den attraktiva regionen

Den här avhandlingen tar sin utgångspunkt i olika uttryck av samtida regionaliseringsprocesser och regionalism(er). Studien belyser två olika regionaliseringskontexter i form av *Värmland* och *Åttamiljonerstaden*. Två i grund och botten mycket olika regioner. *Värmland* utgör en subnationell administrativ region och därigenom ett exempel och ett uttryck för en decentralisering av statliga uppgifter rörande regional utveckling och tillväxt till den regionala nivån. Åttamiljonerstaden är en imaginär gränsöverskridande region som sträcker sig från Oslo i norr, över Göteborg och Malmö till Köpehamn i söder, där målet är att skapa en sammanhängande och funktionell arbetsmarknadsregion.

Trots de båda regionernas olikheter, så kan de båda studerade regionerna ses som ett uttryck för en alltmer normativ policyagenda som grundas på begrepp som globalisering, internationalisering och en konkurrensutsatt marknad. Detta har lett fram till olika former av rumslig strategisk planering som ska stärka respektive regions konkurrenskraft med olika medel. I sin tur leder detta till att olika diskursiva kunskapsrationaliteter om vad som utgör den ”attraktiva regionen” i form av nya styrningsformer, regional organisering och den gode regionmedborgaren implementeras och institutionaliseras i respektive regional kontext.

ISBN 978-91-7063-598-4

ISSN 1403-8099

DOKTORSAVHANDLING | Karlstad University Studies | 2014:58